DR. SC. IVICA MARTINOVIĆ

Žanrovi hrvatske filozofske baštine od 15. do 18. stoljeća

Nakladnik: **FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U SPLITU**

Sinjska 2, 21 000 Split, Republika hrvatska

www.ffst.hr

Predsjednik Povjerenstva za izdavačku djelatnost: Prof. dr. sc. Boris Škvorc

Odgovorni urednik: Prof. dr. sc. Marko Trogrlić

Recenzenti: Dr. sc. Dario Škarica

Dr. sc. Zdravko Radman

Dr. sc. Hrvoje Relja

Rukopis je kao udžbenički tekst odobren Odlukom Fakultetskog vijeća, na njegovoj 5. sjednici koja je održana 25. veljače 2011.

Datum postavljanja na mrežu: 23.03.2011.

Podatak o izdanju: 1. izdanje

ISBN: 978-953-7395-34-6

Ivica Martinović

Žanrovi
hrvatske filozofske baštine
od 15. do 18. stoljeća

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Splitu
Split, 2011.

Sadržaj 2

Uvod 7

Rana renesansa 11

Ivan Stojković 11

Benedikt Kotrulj 13

Jan Panonije 17

Nikola Modruški 18

Žanrovi dvaju konzolacijskih rukopisa 19

Juraj Dragišić 19

Pjesničko kolo oko Dragišića 21

Martin Nimira 23

Prvijenci Benedikta Benkovića i Nikole Statilića 24

Bilješke 26

Kasna renesansa 37

Unutar duhovnog štiva 38

Dijalozi 42

Komentari 45

Filozofska sastavnica i žanrovska obličja

hrvatskoga ratnog pisma u 16. stoljeću 49

Žanrovske osobitosti u djelima kasnorenesansnih filozofa 57

Zbornici Federika Grisogona 58

Urednici filozofskih klasika 59

Prva tiskana rasprava iz političke filozofije 60

Žanrovske opcije protestantskoga trolista 60

Pravno-politička zbirka Marija Kaboge 65

Tri velika projekta Frane Petrića 68

Filozofsko-medicinska rasprava Ivana Brattija 69

Obrane i polemike 71

Prvi rječnici s hrvatskim stupcem 73

Bilješke 75

Barok 104

Faust Vrančić 104

Ambroz Gučetić 105

Marko Antun de Dominis 106

Antonio Zara 112

Juraj Dubrovčanin i Matija Frkić 114

Stjepan Gradić, Juraj Križanić i Ivan Lukarević 115

Vinko Bratttuti 116

Franjo Jambrehović 118

Juraj Habdelić 118

Benedikt Rogačić 122

Đuro Armeno Baglivi 123

Bilješke 124

Filozofsko stoljeće 136

Pedagoški žanrovi 136

Pjesnički i književnoteorijski žanrovi 138

Bilješke i dopune Ruđera Boškovića uz didaktičke stihove 141

Historiografski žanrovi 142

Žanrovske osobitosti tijekom 18. stoljeća 147

Baro Bettera 147

Sebastijan Slade 149

Mihovil Lipšić Ml. 150

Juraj Mulih 152

Josip Zanchi 153

Kazimir Bedeković 155

Ruđer Bošković 156

Antun Radić 160

Ivan Dominik Stratik 163

Terencijan Buberleé 166

Filozofske teme u indološkim djelima Filipa Vesdina 167

Horvathova kritika Kantove *Kritike čistoga uma* 173

Dva udara na hrvatska filozofska učilišta 174

Filozofska bilanca filozofskog stoljeća 175

Bilješke 178

Zaključak 203

Prilozi 209

Filozofska djela hrvatskih pisaca od 1400. do 1800. 209

Kronologija hrvatske filozofske baštine
od govora Ivana Stojkovića 1424.
do tezarija Josipa Franje Domina 1800. 325

Klasifikacija hrvatske filozofske baštine
od 15. do 18. stoljeća po žanrovima 448

Uvod

Nad tekstovima se hrvatskih filozofa od 15. do 18. stoljeća priliči zapitati: U koje su književno ruho zaodijevali svoju filozofsku misao? To, dakako, treba ustanoviti za one među hrvatskim umnicima koji su sami sebe smatrali filozofima, ali to vrijedi ustanoviti i za one koji su iz različitih motiva pohađali studij filozofije pa se posvetili drugim zanimanjima, kao i za one koji su za života ili u kasnijim razdobljima, opravdano ili neopravdano, proglašeni prije teolozima i/ili književnicima nego filozofima. Istraživača ne obvezuje opća ocjena umnikova djela, pogotovo ne ona natukničkog dosega, nego upravo i jedino filozofski sloj u njegovim kako filozofskim tako i nefilozofskim spisima. Na osobito naglašen način to vrijedi za polihistore među hrvatskim filozofima.

Uvodno se pitanje može preoblikovati i ovako: Postoji li žanrovsko mjerilo po kojem je moguće odrediti koji spis ne pripada hrvatskoj filozofskoj baštini? Postoji li književna vrsta za koju je povjesničaru filozofije unaprijed jasno da ne pripada predmetu njegova istraživanja? Možda stihovi? Primjerice, pripadaju li pjesance Mavra Vetranovića renesansnoj političkoj filozofiji i pripadaju li joj ravnopravno kao i proza, pogotovo kad je ta proza i sama žanrovski raznorodna, uključujući od rasprave do dijaloga i govora protiv Turaka? Genološko istraživanje urodit će zaključkom da su neki stihovi, od epigrama do epa, dragocjena sastavnica hrvatske filozofske baštine.

Štoviše, valja se zapitati: Jesu li dosadašnji povjesničari filozofije prezirom stanovitih književnih vrsta, prezirom izraslim iz isključive perspektive 19. ili 20. stoljeća, premda nenamjerno, okrnjili ili zatamnili sliku o cjelini hrvatskoga filozofskog naslijeđa? O cjelini je upravo i riječ! Istraživač hrvatske filozofske

baštine prije ili kasnije, ali neizostavno susrest će se s izazovom koji i kakvi književni spomenici grade cjelinu hrvatske filozofske baštine. Zbog potrage za cjelinom i vrijedi pokrenuti genološka istraživanja.

Zapitanost o cjelini hrvatske filozofske baštine zacijelo će pokrenuti neke dodatne metodološke prijepore. Ovdje ih želim samo natuknuti. Ima filozofskih spisa koje gotovo redovito prate različiti pristupi pri utvrđivanju autorstva. Poznavanje žanra tu može pomoći. Postoje književne vrste za koje jedinstveno, a ne od prilike do prilike, treba utvrditi autorstvo. Takva je književna vrsta, primjerice, ispitni tezarij, koji dosljedno, dakle u svim slučajevima, treba pripisati profesoru, a ne učeniku! Valjda bi trebalo biti jasno tko zadaje ispitna pitanja.

Postoje, nadalje, spisi koji svojim generičkim određenjem zahtijevaju drukčiji pristup nego što ih zahtijeva filozofska rasprava. Ako ocjenjujete ispitni tezarij mjerilima kojima prosuđujete raspravu, a takvih je pristupa bilo, sigurno ćete doći do pogrešnih zaključaka.

Ima i djela kojima je iz nekih drugih perspektiva pri istraživanju hrvatske filozofske baštine teško odrediti književnu vrstu. A proces određivanja književne vrste može pomoći da se ispravno zaključi pripada li dotični spis hrvatskoj filozofskj baštini.

Ni genološko istraživanje nije bez svojih vlastitih poteškoća. Kako, primjerice, postupiti kad se istraživač susretne s hibridima – djelima koja pokazuju dva ili više žanrovskih lica? Ili, zašto i u kojem smislu treba u hrvatsku filozofsku baštinu uvrstiti *Repertorium* Marka Marulića? Što je s ranim prijevodima i izdanjima važnih djela filozofske starine? Zašto povjesničari zanemaruju proučavati prigodne žanrove? I u njima se može prepoznati filozofski stav ili duh epohe. Zanemarivanjem ili ograničavanjem, koje se ovdje uočava iz genološke perspektive,

postiže se samo jedno - iskrivljena slika o cjelini filozofske proizvodnje u pojedinom razdoblju ili disciplini. U pozadini svih ovih upita ocrtava se ono glavno: Koji tekst i s kakvom vrsnoćom pripada hrvatskoj filozofskoj baštini? Da bi se odgovorilo na to infrastrukturno i ujedno temeljno pitanje, treba poznavati i/ili proučavati kako se odnose književni žanr i filozofska epoha.

Odnos književne vrste i povijesti

Razmatra li se odnos književne vrste i povijesti, hrvatskoj filozofskoj baštini od 15. do 18. stoljeća moguće je pristupiti bar dvojako:

1. Hrvatska filozofska baština može biti predmet genološkog proučavanja sa svrhom da se pojavak, učestalnost i nestanak pojedine književne vrste ocijeni kao obilježje nekog filozofskog razdoblja ili opusa. Trajanje, razvojni oblici ili utjecaj nekoga žanra tada postaje važnim parametrom u prosudbi filozofske produkcije epohe ili nekog filozofa. Takav pristup njedri žanrovsku povijest hrvatske filozofije.
2. Pojedina književna vrsta kojom su se služili hrvatski filozofi može biti predmet zasebnog povijesnog istraživanja. Tada nastaje povijest pojedinog žanra u hrvatskoj filozofskoj tradiciji, primjerice povijest platonovskog dijaloga, filozofskog epa ili ispitnog tezarija.

Ovdje je prvi pristup primijenjen na razdoblje od 15. do 18. stoljeća. Ako se to razdoblje želi omeđiti istaknutim likovima, onda se to može postići spomenu li se likovi dvojice znamenitih Dubrovčana Ivana Stojkovića i Ruđera Boškovića. Ako se to razdoblje želi prepoznati u institucijskim oblicima filozofskog života, onda je to razdoblje od Stojkovićeva javnog prijedloga da se u Dubrovniku osnuje sveučilište, na kojem bi se predavalo i na hrvatskom, do nasilnog ugasnuća mreže hrvatskih

filozofskih učilišta u jozefinskoj reformi školstva. Ako se to razdoblje želi vrednovati iz perspektive nastanka i objave filozofskih spisa, to je zasigurno razdoblje plodnog kontinuiteta, razdoblje koje ne poznaje neplodna desetljeća kakva se nužno pojavljuju u opisu filozofske proizvodnje u 14. ili 19. stoljeću. Tako je nastala ova kratka žanrovska povijest hrvatske filozofije od 15. do 18. stoljeća. U nju je, uz tek reprezentativan uzorak teško dostupnih ispitnih tezarija i rukopisa, a na temelju genološkog istraživanja, upisano 116 imena, žanrovski su razvrstana 366 djela i uočena 63 žanra.

Rana renesansa

U hrvatski ljetopis ranorenesansnog umovanja upisano je petnaest imena, od znamenitih Ivana Stojkovića i Jurja Dragišića do gotovo nepoznatih Filipa Zadranina i Nikole Statilića. Ranorenesansni hrvatski filozofi bili su redovnici, biskupi i pučani. Njihovi su se rukopisi širili i očuvali prepisivanjem. Da je tako bilo prije Gutenbergova izuma, podrazumijeva se. Ali krajem 15. stoljeća to je još uvijek vrijedilo za spise čak sedmorice hrvatskih umnika. Prvi od filozofa koji je u rukama držao tiskano svoje djelo, Nikola Modruški, objavio je 1474. nadgrobni govor (*oratio in funere*) utjecajnom i ozloglašenom kardinalu, ne i svoja filozofska djela. Prvo tiskano filozofsko djelo, *Dialectica nova* (1488), potjecalo je iz pera Jurja Dragišića. Tiskana hrvatska filozofska baština na prijelazu u 16. stoljeće svodila se isključivo na Dragišićeva djela koja su, izuzev spomenutog prvijenca, nastala ili dovršena u Dubrovniku i na prvijence Benedikta Benkovića i Nikole Statilića.

Malobrojni i s malim mogućnostima za tiskanje djela, hrvatski začinjavci ranorenesansne filozofije svoje su misli uobličili u spise različitih žanrovskih kanona i tako postali rodonačelnici pojedinog žanra u hrvatskoj filozofskoj tradiciji. Benedikt Kotrulj napisao je prvu raspravu, Nikola Modruški prvi dijalog, Juraj Dragišić prvu obranu. I u skučenim okolnostima 15. stoljeća očitovala se žanrovska raznolikost hrvatskoga filozofskog pisma.

Ivan Stojković

Hrvatska rana renesansa najprije se očitovala u žanru govora. Ivan Stojković, najplodniji hrvatski pisac 15. stoljeća, ostavio je u rukopisu 111 različitih spisa, od kojih

više od osamdeset pripada književnoj vrsti govora i poslanice.[1] Dva su njegova govora miljokazi hrvatske filozofske tradicije. Prvi, poznat po početnim riječima *Erit tibi gloria* (*Bit će Ti na čast*) i održan u dubrovačkoj prvostolnici 1. listopada 1424., označio je početak hrvatske renesanse.[2] U njemu je mladi dominikanac, zahvalan rodnom gradu, predložio da »po uzoru na ostale gradove u Italiji« i Dubrovnik osnuje učilište, na kojem je on bio spreman predavati i na hrvatskom i na latinskom jeziku.

Drugi pak govor, ujedno najznamenitiji Stojkovićev govor *Oratio de communione sub utraque specie*,[3] održan 1433. u auli Baselskog sabora, odlikovao se opsežnim hermeneutičkim izlaganjem umetnutim u tkivo govora. U razumijevanju Svetoga pisma, pred koncilskim će ocima izreći Dubrovčanin, ravnamo se »kao po nekim pravilima i smjernicama« (*veluti quibusdam regulis atque lineis*). U samom hermeneutičkom umetku ta je pravila izrijekom nazvao »pretpostavkama« (*suppositiones*), da bi ih na kraju umetka napokon imenovao »općim pretpostavkama« (*suppositiones generales*).[4] Nije mu očito bilo stalo točno odrediti narav svojih polazišta za razumijevanje Svetog pisma, ali mu je uistinu bilo stalo do njih samih kad ih umeće usred svoga teološkog govora o pričesti pod obje prilike.

Takvih je pravila Stojković izrekao šesnaest, poprativši ih obrazloženjima, ponekad vrlo opsežnima. Jezgri hermeneutike pripadaju ona njegova pravila, koja teorijski razmatraju odnos slova i poruke svetopisamskog teksta i koja praktično upućuju kako otkriti značenje teksta. Primjerice, deseta pretpostavka naslućuje prevažnu zasadu o književnim vrstama: »Da bismo upoznali istinski doslovni smisao Svetoga pisma, nužno je s vrhunskom proukom i marom pripaziti na različite načine njegova pojavka.« [5]

I u svom glavnom teološkom djelu *Tractatus de ecclesia*, koje je postupno nastajalo od 1433. do 1441., Stojković se poslužio filozofskim obrazloženjima.[6] To naročito vrijedi za poglavlja u kojima je tumačio da se »cijela Crkva naziva mističnim

tijelom po sličnosti s naravnim tijelom čovjekovim«.[7] Izvorište Stojkovićeva izlaganja o Mističnom Tijelu je biblijsko: nauk apostola Pavla iz prve poslanice Korinćanima. Glavna uporišta u filozofskim obrazloženjima dubrovački dominikanac nalazi u Aristotelu i Tomi Akvinskom. Od dvojice velikana preuzima on i terminološka rješenja, primjerice razlikovanje *sličnost – istina (similitudo – veritas)* od Tome Akvinskog, a pojmove *unitas* i *divisio* od Aristotela.

Benedikt Kotrulj

Za razliku od Stojkovića koji je filozofske uvide uplitao u tkivo svoje teološke rasprave, Benedikt je Kotrulj 1458. godine u kaštelu Serpico nedaleko Napulja dovršio djelo, koje se u trima tiskanim inačicama, onoj koju je pod naslovom *Della mercatura et del mercante perfetto* 1573. priredio i izdao urednik i nakladnik Frane Petrić, onoj koju je prema firentinskim rukopisima pod naslovom *Il libro dell'arte di mercatura* 1990. priredio Ugo Tucci i onoj koju je prema najstarijem, malteškom rukopisu pod naslovom *Libro del arte della mercatura* 2009. priredila Zdenka Janeković-Römer,[8] odlikuje istom strogom organizacijom izlaganja i istom podjelom na knjige i brojna mala poglavlja. Zašto to djelo o trgovini pripada hrvatskoj filozofskoj baštini? Prije svega po tome jer su dvije od četiriju »knjiga« Kotruljeva djela samostalne filozofske cjeline. U trećoj »knjizi«, koju u firentinskim rukopisima resi naslov »Della vita politica del mercante« a u malteškom »De vita politica delo mercante«, Kotrulj je sustavno izložio etiku trgovca – prvu etiku jedne renesansne profesije uopće, a u četvrtoj je »knjizi«, naslovljenoj u firentinskim rukopisima »Della vita economica« a u malteškom »Delo mercante cica li vertu icognomiche«, uz ostalu građu obradio i kršćansku etiku obiteljskoga života.[9] Time je Kotrulj u hrvatsku filozofsku povjesnicu uveo žanr rasprave.

Nakon što je u prvim dvjema knjigama raspravio gospodarska pitanja, Kotrulj je pristupio etičkim pitanjima. Njegov je interes za etiku izvirao upravo iz razumijevanja trgovine kao zanimanja, s obrazloženjem: »budući da se druga zanimanja drže na životu i vladaju po sigurnim propisima i posebnim pravilima, a jedino se trgovina vlada po slobodnoj odluci (*per arbitrio*)«. Slobodno odlučivati pripada pak srži etičke prosudbe. Kotruljević kao etičko dobro određuje »moralni život i politički život po kreposti, svojstven ljudskoj skladnosti, doličan svakom izvrsnom trgovcu«.[10] Zato Kotruljevo pitanje »Kakve ćudoredne kreposti mora nužno imati trgovac?«[11] izvrsno sažima temu treće knjige njegova djela *O trgovini i o savršenu trgovcu*. Time postaje jasno zašto je Petrić u naslovu htio istaknuti da Kotruljeva knjiga govori »o savršenu trgovcu«.

Pri pisanju etike za renesansnoga trgovca Kotrulj je u *Nikomahovoj etici* Aristotelovoj pronašao važan izvor nadahnuća. Tako je, primjerice, prihvatio temeljnu definiciju Aristotelove etike: »Krepost je izabrano stanje što opstoji u sredini.« Dapače, on je za ovom Aristotelovom odredbom posegnuo upravo u razglabanju o umjerenosti, kojoj i u Aristotelovu popisu kreposti pripada središnje mjesto. Uz to, Kotruljević je pronicljivo pristupio Aristotelovu stavu iz *Nikomahove etike* po kojem se postupci tiču pojedinih slučajeva, pa su izjave koje se tiču tih pojedinih slučajeva istinitije. Odatle Kotrulj crpi potrebu da oblikuje popis kreposti za »savršena trgovca«, koji uvijek sadrži srednosti, a izobličenja zbog viška ili manjka tek katkad, nipošto onako sustavno kao u Aristotela. Osebujnost Kotruljevićeva pristupa prepoznatljiva je već u popisu krepostī: razboritost, pouzdanje, čestitost, marljivost, spretnost, lukavost, skladnost, pravednost, postojanost, darežljivost, mirnoća, čednost i umjerenost.

Usporedba Kotruljeva popisa krepostī s Aristotelovim popisom u sedmom poglavlju druge knjige *Nikomahove etike* zahtijevala bi posebnu obradbu. Pa ipak, spomenuti je da se ta dva popisa djelomice podudaraju, ali i ondje gdje se podudaraju Kotruljevo se obrazloženje razlikuje od Aristotelova. Dosjetljivost iz Aristotelova

popisa u Kotrulja se promeće u lukavost ili domišljatost po pravilu: ne škoditi drugima i ne dati se prevariti. Pravednost se u Kotrulja usredotočuje na poštivanje tuđega prava, a darežljivost se očituje na dva načina: kao dobroćudnost po osjećaju i dobrotvornost po posljedici. Stidljivost, koja u Aristotela i nije krepost u pravom smislu zbog svoje povezanosti s čuvstvima, na Kotruljevu se popisu pojavljuje kao čednost i pristojnost »u govoru, u ophođenju i u svemu«. Podudarnosti između Aristotelova i Kotruljeva popisa zaključuje umjerenost, »koja je vrhovna krepost i sa sobom povlači mnoge druge kreposti«. Obogaćujući sadržaj umjerenosti, Kotrulj je u svoj popis dodao i novo ime za umjerenost u stjecanju imetka, ime koje podsjeća na duhovno ozračje rodnoga grada: »skladnost gradskog ili građanskog življenja« (*urbanità o civiltà*).[12]

Potaknut Aristotelom koji u *Politici* domaćina naziva »kraljem svoga doma«, Kotrulj je u četvrtoj knjizi svoga djela o trgovini izložio i kršćansku etiku obiteljskoga života. Raspravljao je o muškarcu i ženi, o braku, o odgoju i njezi djece, doduše sažeto jer je o istom predmetu napisao danas zagubljeno djelo *De uxore ducenda*. Slijedio je nauk Tome Akvinskoga o dvama temeljnim razlozima za ustanovu braka: rađanje i odgoj djece, te izbjegavanje bluda.[13] Premda je kao prvotni razlog istaknuo biblijsku zapovijed »Rastite i množite se!«, Kotrulj je na kraju razmatranja o braku, govoreći o vjernosti, progovorio i jednom drugačijem pristupu bračnoj zajednici – »o skladnom življenju i međusobnoj ljubavi«.[14]

Filozofsku sastavnicu posjeduje i Kotruljev rukopis *De navigatione* (1464), prvi hrvatski udžbenik o umijeću plovidbe.[15] Naslov i posveta mletačkom duždu i senatu napisani su na latinskom, a sam tekst, strukturiran u četiri »knjige«, na talijanskom. U primjerku rukopisa, što ga danas čuva Beinecke Rare Book and Manuscript Library na Sveučilištu Yale, sačuvana su 66 lista, tri knjige u cijelosti i početak četvrte knjige.

Prva knjiga, koja obaseže 21 list, oceanopis je Sredozemlja. Simbolički ga otvaraju more Tiberijadsko u Judeji i more Akvitansko uz Hispaniju, zemlju aragonsku,

dakle mora Kotruljeva nebeskog i zemaljskog kralja. Tu je, razdijelivši Mediteran na morske provincije, Dubrovčanin sustavno opisao mora, zaljeve i luke, a završio ga je opisom rodnog zaljeva. »De Adriatico sino«, naslovio je poglavlje. Istaknuo je dva hrvatska priobalja: Kraljevstvo Liburnâ i Dalmacija kao najpitomije priobalje. Od gradova na hrvatskoj obali prve je nabrojio Dubrovnik i Kotor, vlastitu kolijevku i kolijevku dalekih predaka. Na tom je mjestu pohranio tajnu kad je pisao ovaj rukopis: 1464. godine. Na kraju prve knjige Kotrulj se usredotočio na razlikovna obilježja glavnih mora i otoka kao i na nužne osobine dobre luke.

Listovi druge, najkraće knjige sadrže povijesni pregled razvoja broda od antike do Kotruljeva vremena te progovaraju o zaduženjima članova brodske posade. U sklopu druge knjige Kotruljeva rukopisa nalazi se i kratko poglavlje »De misure delle navi e baloneri« u kojem se raspravlja o geometrijskim mjerama broda (*le mesure geometriche*), kao što su primjerice dužina kobilice, ploština palube, širina jedra. To je poglavlje začetak brodograđevne znanosti u Hrvata.

Treća se knjiga najizravnije dotiče umijeća navigacije jer razlaže o meteorološkim i astronomskim pojavama bitnim za plovidbu, te o mjerenju vremena. Pritom se oslanja na mišljenja »i filozofa, i astrologa, i mornara«.[16] Redom su obrađeni ovi fenomeni: vjetrovi, dúga, halo, munja, vrtložni vjetar ili pijavica, dvanaest znakova Zodijaka i svojstva sedam planeta. U drugom poglavlju »Dello numero delli Venti secundo gli Antiqui«, dakle pri početku treće knjige, Kotrulj je, obrazlažući antička imena vjetrova, redovito navodio narav i glavne učinke njihova djelovanja. Tu je i priložio crtež antičke vjetrovnice, da bi potom opisao i modernu. Prikazujući tako krug prirodnih pojava koje obrađuje Aristotelova *Meteorologika*, a najopsežnije vjetrove, izričito se pozivao na Aristotelove prirodnofilozofske spise i Senekine *Quaestiones naturales*, a osobito rado i najčešće na prvi latinski komentar Aristotelove *Meteorologike* iz pera Alberta Velikog.

Četvrta knjiga Kotruljevićeva rukopisa, od koje je, nažalost, sačuvano tek prvih šest listova, ostvarena je kao peljar koji započinje opisom Sredozemnoga mora od Gibraltara do Bliskog Istoka i od Bliskog istoka do Jadrana.

Zaključiti je: rukopis *De navigatione* Benedikta Kotrulja stupnjevito je građe-na tetralogija o moru: oceanopis, brodogradnja, umijeće plovidbe s astronomijom i meteorologijom, peljar; s trećom pak knjigom Kotruljeva djela započinje blistava hrvatska dionica renesansne prirodne filozofije.

Jan Panonije

Suočen s oživljavanjem platonizma, Jan Panonije je pri obradi filozofskih motiva posegnuo za književnim vrstama u užem smislu riječi. U panegiriku *Sylva panegyrica in Guarini Veronensis Praeceptoris sui Laudem condita* opisao je školu u Ferrari koju je pohađao: lik učitelja Guarina Guarinija, likove istaknutih učenika, školski raspored, pedagoška načela i humanističke ideale.[17] Istodobno je, prikazujući lektiru u Guarinijevoj školi, ukazao na obzore svoga mišljenja: Euklida, Demokrita i Anaksagoru; Isokrata, Ksenofona, Iseja, Lisiju i Demostena; Plutarha i Strabona; dakako, Platona i Aristotela. Suvremenika Lorenza Vallu nazvao je »ispravljačem starih, preziratelјem novih«.[18] Svoja je kozmološka gledišta, nesuglasna s geocentrizmom, očitovao nizom metafora koje je pridijelio Suncu: »srce neba, duh etera, gospodar zvijezda, ..., plodni suprug Zemlje«.[19] Krug filozofskih motiva proširio je Jan Panonije u svojim epigramima, tako što im je za teme odabrao poetiku i oživljeni platonizam ili ih uputio svom učitelju Guarinu Guariniju ili pjevao o filozofima Valli i Ficinu. [20] Napokon, filozofske teme upleo je i u neke svoje elegije. Primjerice, takve su »Ad animam suam« i »Laus Andreae Mantegnae pictoris«, koje u nacrtu očituju pjesnikov stav prema antropologiji i estetici.[21]

Nikola Modruški

Godinu dana nakon pada Bosne Nikola Modruški napisao je *De mortalium felicitate dialogus* (1464), [22] usmjeravajući sugovornike svoga dijaloga od etičke teme o sreći smrtnikā do gnoseološkog problema: kako naravnim sredstvima dokazati da je ljudski duh sposoban spoznati? Time on nije samo postao začetnikom gnoseološkog diskursa u Hrvata nego i rodonačelnikom dijaloga – najomiljenijeg žanra među hrvatskim renesansnim filozofima. U razdoblju 1465.-1466. Nikola je napisao *De consolatione*, priručnik o načinima tješenja, razveden podjelom na knjige i poglavlja.[23] U prvoj je knjizi ponudio sažetu teoriju tjeskobe i utjehe, a u ostalim trima opisao načine tješenja idući od najdjelotvornijega prema najmanje djelotvornom. Rukopis je namijenio govornicima da bi mogli postati i profesionalnim tješiteljima. Kako ga nije pisao »prema strogom zakonu filozofije« (*secundum exactam philosophiae legem*), ostvario je didaktičko štivo iz primijenjene etike. Iz Nikolina je pera potekao i rukopisni prvijenac hrvatske političke filozofije *Defensio ecclesiasticae libertatis*. [24] Potaknut neposrednim ratnim povodom, modruški se biskup nije zadovoljio upečatljivim opisom papina vojnog pohoda na Toskanu 1479. nego je teorijski proučavao uzrok rata (*causa belli*) u trima različitim kontekstima: o pravednim razlozima papina rata protiv Firentinaca, o pravednim razlozima rata protiv tiranā i o nuždi papina rata protiv Turaka iz perspektive zauzimanja pape Siksta IV. [25] Gradeći svoje teorijske ocjene na političkim događajima kojima je od 1462. do 1479., od Bosne do Toskane, bio sudionikom, Nikola Modruški prosuđivao je temelje europske krize i zaključio da anarhija i tiranija ugrožavaju slobodan život u europskoj državi i stabilnost političkog i gospodarskog poretka u njoj.

Žanrovi dvaju konzolacijskih rukopisa

U drugoj polovici 15. stoljeća tema utjehe postala je misaonim izazovom dvama hrvatskim intelektualcima. Premda je pisce krasila ista ambicija - da budu poučni, odnos prema glavnom konzolacijskom predlošku urodio je različitim žanrovskim ishodima.

Dok se biskup Nikola Modruški pri pisanju sustavnoga proznoga priručnika za tješitelje najčešće pozivao na Cicerona, a među Ciceronovim djelima najviše na *Tusculanae disputationes*,[26] dominikanac Filip Zadranin stavio je klasično Boetijevo djelo *De consolatione philosophiae* u središte svoga književnog i egzistencijalnog previranja. Naime, nepoznati zadarski redovnik, *magister theologiae*, u nesređenu je rukopisu, u kojem je digresija pravilo, upotrijebio oko 3800 stihova za opsežnu stihovanu parafrazu Boetijeva djela.[27] Svojim je stihovima namijenio funkciju komentara, kako je izrijekom zapisao u proznom »Predgovoru novom komentaru Boetija«. Ako je tako i želio »utjecati na mlađe duše«, istodobno je ustrajao u ekspektoracijskoj nakani da Boetijevom tamničkom tjeskobom opiše vlastite egzistencijalne poteškoće.

Juraj Dragišić

Juraj Dragišić u hrvatsku je književnost i filozofiju uveo obranu (*defensio*) kao izgrađenu književnu vrstu.[28] U svom zagubljenom književnom prvijencu branio je Bessarionova gledišta u raspri između Bessariona i Georgiosa iz Trabzona. Na poticaj Lorenza Medicija do 1488. sastavio je rukopis *Opus septem questionum*, u kojem je procijenio sedam zaključaka Giovannija Pica della Mirandole o milosti, koje je papinska teološka komisija iz Picove knjige *Conclusiones nongentae* (1486)[29] izdvojila kao nepravovjerne. G. 1497., mjesec dana prije Savonarolina izopćenja iz Crkve, u

Firenci je pod naslovom *Propheticae solutiones* objavio obranu Girolama Savonarole kao vjerodostojnog novog proroka poslanog Firentincima. Postavši za trajanja V. Lateranskog sabora članom rimske teološke komisije za ocjenu Reuchlinova djela *Augenspiegel*, u komisiji odabran glasovanjem da prvi izrekne stav, napisao je 1515. dijalog na temu »Treba li knjige, koje Židovi zovu Talmud, radije uništiti nego čuvati i spasiti«. U njemu se založio za čitanje židovskih knjiga radi produbljenja kršćanske egzegeze i otvoreno pozvao na toleranciju: »Ali dok one koji su izvan Crkve podnosimo, i knjige kojima se služe morali bismo podnositi.«[30] U objema tiskanim obranama Dragišić se poslužio dijalogom (*ad modum dialogi*), u kojem se uz njega pojavljuje samo jedan zainteresirani suvremenik: u obrani Savonarole tu ulogu dodijeljuje svom učeniku Ubertinu Risalitiju iz Pise, a u obrani Reuchlina još je izravniji – jer razgovara s Reuchlinom!

U pisanju se Dragišić nije ograničio samo na jedan žanr. S početka njegove profesure u Urbinu potječe rukopis *Fridericus, De animae regni principe* (1475), koji istodobno nudi dva žanrovska lika: lik znanstvene rasprave razdijeljene na poglavlja i paragrafe i lik dijaloga između Federica di Montefeltra, urbinskog vojvode, i njegova rođaka Ottaviana.[31] U Firenci je za svoje učenike sinove Lorenza Medicija, Giovannija i Pietra, napisao udžbenik iz logike *Dialectica nova* (1488), slijedeći Duns Scota i Tomu Akvinskoga. [32] Priručnik za vladareve sinove prvi je spis koji je Dragišić tiskao. Nastojanjem Lorenza Medicija na njegovu je dvoru 30. lipnja 1489. upriličena javna rasprava (*disputatio*), koju su o naravi i težini Adamova grijeha održali Nicolaus de Mirabilibus i Juraj Dragišić, i to u nazočnosti triju prvaka renesansne filozofije Giovannija Pica della Mirandole, Marsilija Ficina i Angela Poliziana.[33] Nezadovoljan oponentovim tiskanim prikazom rasprave, Dragišić je žurno napisao polemiku *Septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia*, s rugalicom već u naslovu.[34] Premda je za predmet razgovora bio izabran teološki

prijepor, franjevac iz Bosne Srebrene u svojim je primjedbama utirao put boljem razumijevanju uzroka (*causa*) i zbiljnosti (*actus*) i tako svoj polemički odgovor učinio važnim i u filozofskom smislu.

Osim što se oglasio u obranu Savonarole, Dragišić je za petogodišnjeg prognaništva u Dubrovniku (1496.-1500.) glavninu svojih književnih napora usmjerio na dva ranije započeta projekta. Prigoda da na devet javnih nastupa od 1. svibnja do 8. srpnja 1498. u dubrovačkoj prvostolnici izlaže nauk o anđelima potaknula ga je na temeljitu preradbu rukopisa *De natura angelica*. Svaki je nastup s popratnim javnim razgovorom kasnije uobličio u zasebnu knjigu i tako je nastalo devet knjiga, devet dijaloga u kojima sudjeluju 33 mlada dubrovačka plemića, predstavnici svih vlastelinskih rodova ranorenesansnog Dubrovnika.[35] U svojoj je angelologiji *magister* Juraj zašao u široko granično područje teologije i filozofije te je, primjerice, jezik i ustroj svijeta učinio važnim temama filozofskog razgovora sa svojim učenicima.[36]

U Dubrovniku je Dragišić pripremao i novi udžbenik iz logike *Artis dialecticaes praecepta vetera ac nova*. Iz pedagoških razloga inzistirao je na brojnim manjim naslovljenim cjelinama, nazvavši ih poglavljima, a pritom je ostao vjeran dijalogu, ovoga puta između nadarenog učenika P, svoga nećaka Petra, koji se u svojim pitanjima znao pozvati na Aristotelovu *Fiziku* i *Politiku*, i učitelja B. [37] Izuzme li se nadgrobni govor za Junija Đurđevića, oca Dragišićeva neumornog učenika Šiška, Dragišić je u Dubrovniku, u stalnu dijalogu s mladom dubrovačkom vlastelom, ustrajao u privrženosti dijalogu kao svom književnovrsnom izboru.

Pjesničko kolo oko Dragišića

U ranorenesansnom Dubrovniku Dragišićev je angelološki projekt stihovima počastio znameniti trolist pjesnika latinista: Ilija Crijević, Karlo Pucić i Damjan

Beneša,[38] a uz njih se stihovima u počast svom učitelju prvi put oglasio »oštroumni Đurđević, neumorni Dragišićev učenik«.[39] Bili su to stihovi na zadanu filozofsku temu: kako treba ocijeniti Dragišićevo umovanje u usporedbi s Tomom Akvinskim i Duns Skotom? Evo, kako je na to pitanje odgovorio Karlo Pucić u posljednjem distihu svoga epigrama:

Ono, što Skot su i Toma mutnije iznijeli svijetu,
Jasnije prikaže on, kićen mu posluži rijek.[40]

Prilažući tri epigrama Dragišićevoj knjizi, Damjan Beneša, najmlađi iz trolista, iskušao je nove mogućnosti te kratke forme: može li epigram poslužiti kao nacrt za filozofov životopis i može li ponuditi periodizaciju i ocjenu njegova umovanja? Evo Benešina odgovora:

Jurju Dragišiću Salviatiju

Zapamti, ono što Duns je Skot dalekim Britima bio,
Učeni Aurel što Mauru bio je svom,
Dalmatskim što je valima Jeronim vatreni bio,
Ambroz što bio jest senonskom narodu svom,
Jednako, prečasni Jurju, priznajem, značiš ti nama,
Jedini sada si ti ilirski veliki sjaj.
Dano ti spoznati koje Gromovnik imade tajne,
Uz to ti dano je još slušati anđelā zbor.
Rekli su za te: Dragišić dobar je, bistar je, mudar,
Čuven. U ovaj čas zdušan za svaku je stvar.
Slavljen u gradu što tijek mu vodeni otkriva ime,
Lorenzu omilje ti, Cosimo što bje mu djed.

Nicejski ljubitelj čestite mudrosti podupre tebe,
Urbinski krijepi te knez, bijesni što tjera ga Mars.
Imao, dakle, si sve što je imati mogao putnik.
Živima dano što jest – uspjehe postiže sve![41]

Uz očekivanu pohvalu u završnom distihu, Beneša je u prvim trima distisima, služeći se poredbama, istaknuo nacionalno značenje Dragišićeva djela, a potom u dvama distisima upozorio na tri bitna razdoblja Dragišićeve intelektualne biografije: rimsko s kardinalom Bessarionom, urbinsko pod vladarskom lozom Montefeltro i firentinsko za Lorenza Medicija.

Martin Nimira

S Rabljaninom Martinom Nimirom pojavio se u hrvatskoj filozofskoj povjesnici prvi urednik istaknutoga djela grčke filozofije. On je godine 1492. uredio uistinu složeno izdanje Aristotelove *Politike*: latinskom prijevodu Leonarda Brunija iz 1438. i komentaru Tome Akvinskog pridodao je zaključke (*epitoma per conclusiones*) uz svaku od osam knjiga Aristotelove *Politike*, što ih je napisao njegov profesor Lodovico di Valenza iz Ferarre, koji je o takvu izdanju uputio poslanicu kardinalu Francescu Piccolominiju.

Sam pak Nimira, rapski arhiđakon, tiskao je na kraju izdanja svoju poslanicu koju je uputio Lodovicu de Valenzi na dan kad je knjiga otisnuta.[42] U njoj je sažeto prikazao profesorov životni put, napose njegovo djelovanje u rimskoj gimnaziji. Istaknuo je da je Lodovico di Valenza, uza sve svoje zauzetosti, utrošio gotovo dva mjeseca na redigiranje teksta.[43] Napokon, zabilježio je da se na profesorov poticaj prihvatio uredničkoga posla.[44] Čitatelju izdanja uputio je pak epigram u kojem ga je

poticao:

»Uzmi, čitatelju, preslavne Aristotelove knjige!«[45]

Prvijenci Benedikta Benkovića i Nikole Statilića

Uz pojavu Dragišićevih knjiga, razdoblje rane renesanse zaključuju prvijenci dvojice pisaca s hrvatske obale. Stariji od njih, franjevac Benedikt Benković iz okolice Zadra, potaknut temom, koja je bila predložena za korizmu, sastavlja svoj *opus mirificum*, kraći spis *Navigium beatae Mariae Virginis* (ca. 1498) u kojem na temu o ulozi Djevice Marije u povijesti spasenja primijenjuje Aristotelov nauk o četirima uzrocima.[46] Filozofsko značenje Benkovićeva spisa može se iz egzistencijalističke perspektive potražiti i drugdje - u kontrastu voluntaristički usmjerenog sadržaja i racionalistički usmjerene metode.[47]

Mlađi od dvojice primoraca, Nikola Statilić iz Trogira, započinje pisati kao student, s nakanom da njegov rad (*lucubratio mea*) bude prvi vjerodostojni glas očinskoj kući o njegovu napredovanju u spoznajama (*veluti praerogativa meorum studiorum*). Po uzoru na Ciceronov istoimeni spis Trogiranin objavljuje *Paradoxa*, jedini spis koji nam je poznat iz njegova pera.[48] Izdanju prilaže dva pisma, prvo koje je uz svoje djelce uputio ocu i očev odgovor datiran 28. veljače 1499.[49] Taj epistolar ne samo da pomiče nastanak Statilićeva etičkog djelca najkasnije na početak 1499. nego znači i žanrovsku novinu, koja, primjerice, otkriva da je mladi Statilić planirao dovršiti opširnije etičko djelo.

Prvijenci Benedikta Benkovića i Nikole Statilića te angelološki projekt Jurja Dragišića tiskani su na zalazu 15. stoljeća, gotovo istodobno. Rukopise su imala još trojica: Marko Marulić, koji je od osamdesetih sustavno slagao svoj *Repertorium*, Ivan Polikarp Severitan koji je već dovršio svoja dva komentara i Ilija Crijević,

poeta laureatus u Akademiji Pomponija Leta. U tiskanim i rukopisnim djelima s kraja 15. stoljeća filozofske su teme zaodjenute u različita žanrovska ruha. Je li time nagoviješteno žanrovsko obilje kasne renesanse?

Bilješke

[1] Aloysius Krchňák, *De vita et operibus Ioannis de Ragusio* (Romae: Facultas Theologica Pontificiae Universitatis Lateranensis, [1961]), u poglavlju »Opera Ioannis de Ragusio«, nn. 1-111, pp. 52-91; govori i poslanice obrađeni u nn. 23-111, pp. 60-91. Izdanje obuhvaća prvi dio Krchňákove disertacije *Introductio ad Tractatum de Ecclesia Ioannis de Ragusio in cod. A I 29 Bibliothecae Universitatis Basileensis*, prvotno objavljen u časopisu *Lateranum* 26/3-4 (1960).

[2] »Collatio pro gratiarum actione post reditum de Parisiis et pro laude sapientiae«, autograf pohranjen u baselskoj Universitätsbibliothek, cod. A VI 35, pp. 443-469. Usp. Krchňák, *De vita et operibus Ioannis de Ragusio*, u poglavlju »Opera Ioannis de Ragusio«, n. 45, pp. 70-71. Prikaz Stojkovićeva govora vidi u: Franjo Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata: Srednji vijek*, drugo prerađeno i dopunjeno izdanje (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993), pp. 294-295, 544-545.

[3] »Oratio qua Joannes de Ragusio ordinis praedicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rogkzana XVI Januarii [1433].«, u: Joannes Dominicus Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova, et amplissima collectio*, Vol. 29 (1431-1434)(Florentiae et Venetiis, 1757; pretisak: Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1961), coll. 699-868, u coll. 715-728. O sačuvanim rukopisnim prijepisima i tiskanim izdanjima ovoga Stojkovićeva govora vidi: Krchňák, *De vita et operibus Ioannis de Ragusio*, pp. 60-64. Usp. Bonaventura Duda, »Biblijska hermeneutika Ivana Stojkovića«, u: Franjo Šanjek (priredio),

Misao i djelo Ivana Stojkovića (1390/95-1443): Zbornik radova s Međunarodnog simpozija u Dubrovniku, 26.-28. svibnja 1983. (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986), pp. 235-253; Ivica Martinović, »Ivan Stojković (1)«, *Zbor* 4 (1994), broj 7 (34), p. 9, u poglavlju »Ranorenesansni hermeneutičar«, prilog u: *Mi list mladih* 18 (1994), br. 9-10 (rujan-listopad).

[4] Joannes de Ragusio, »Oratio de communione sub utraque specie«, col. 715 i 728.

[5] Joannes de Ragusio, »Oratio de communione sub utraque specie«, col. 721.

[6] Johannes [Stojković] de Ragusio, *Tractatus de Ecclesia*, editionem principem curavit Franjo Šanjek, textum recensuerunt et notis instruxerunt Alois Krchňák, Franjo Šanjek, Marijan Biškup (Zagreb: Hrvatska dominikanska provincija et Kršćanska sadašnjost, 1983). Usp. Bonaventura Duda, *Joannis Stojković de Ragusio, O.P. (+ 1443) doctrina de cognoscibilitate Ecclesiae*, Studia Antoniana 9 (Romae: Pontificium Athenaeum Antonianum, 1958).

[7] Stojković, *Tractatus de Ecclesia*, pp. 59-60, 76-78. Usp. Ivica Martinović, »Ivan Stojković (2)«, *Zbor* 4 (1994), broj 8 (35), p. 9, prilog u: *Mi list mladih* 18 (1994), br. 11 (studeni). Stojkoviću teolog s pravom može prigovoriti da je nauk o Tijelu Kristovu izveo »na temelju aprioristićkih dedukcija iz samog pojma 'tijela' kao takvog«, o čemu vidi: Tomislav Šagi-Bunić, »Knjiga o hrvatskom teologu Ivanu Stojkoviću«, *Croatica Christiana Periodica* 6/9 (1982), pp. 121-130, na p. 130. A upravo su te dedukcije, koje su iz vidokruga teološke metodologije nedostatak Stojkovićeva teološkog diskursa, dobitak za hrvatsku filozofsku baštinu!

[8] Vidi tri inačice Kotruljeva djela: Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*, [uredio i izdao Frane Petrić] (In Vinegia: All'Elefenta, 1573); Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell'arte di mercatura* [1458], a cura di Ugo Tucci (Venezia: Arsenale Editrice, 1990); Benedikt Kotrulj, *Libro del arte dela mercatura / Knjiga o vještini trgovanja*, priredila i prevela Zdenka Janeković Römer (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Hrvatski računovođa, 2009). Dosadašnje spoznaje o rukopisima Kotruljeva djela uspjelo su sintetizirane u: Žarko Muljačić, »U potrazi za izvornim Kotruljevićem«, u: Vladimir Stipetić (ur.), *Dubrovčanin Benedikt Kotruljević* (Zagreb: HAZU i Hrvatski računovođa, 1996), pp. 3-19.

[9] Ivica Martinović, »Benedikt Kotruljević (1)«, *Zbor* 4 (1994), br. 2(29), p. 9, prilog u: *Mi list mladih* 18 (1994), br. 3 (ožujak); Ivica Martinović, »Benedikt Kotruljević (2)«, *Zbor* 4 (1994), br. 3(30), p. 9, prilog u: *Mi list mladih* 18 (1994), br. 4 (travanj). Vidi i jedan kasniji prikaz o etičkoj dimenziji Kotruljevićeva djela o trgovini: Ljerka Schiffler, »Etičko-humanistička misao Benedikta Kotruljevića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 22 (1996), pp. 117-142, na pp. 130-136.

[10] Cotrugli, *Della mercatura et del mercante perfetto*, f. 63v.

[11] Cotrugli, *Della mercatura et del mercante perfetto*, f. 64v.

[12] Cotrugli, *Della mercatura et del mercante perfetto*, u poglavlju »Della urbanità, o civiltà del mercante«, ff. 75r-75v.

[13] Cotrugli, *Della mercatura et del mercante perfetto*, f. 96v.

[14] Cotrugli, *Della mercatura et del mercante perfetto*, f. 99r.

[15] Benedictus de Cotrullis, *De navigatione* [1464], Yale University Library, Beinecke Rare Book and Manuscript Library Ms. 557. *Editio princeps*: Damir Salopek, »Rasprava *De navigatione* Benedikta Kotruljevića«, u: Dunja Fališevac, Josip Lisac i Darko Novaković (ur.), *Hrvatska književna baština* 2 (Zagreb: Ex libris, 2003), pp. 11-129, na pp. 15-127; dvojezično izdanje s hrvatskim prijevodom: Benedikt Kotruljević, *De navigatione / O plovidbi*, priredio i preveo Damir Salopek (Zagreb: Ex libris, 2005). Vidi prvi prikaz rukopisa: Darko Novaković, »Novopronađeni rukopis Benedikta Kotruljevića«, u: Vladimir Stipetić (ur.), *Dubrovčanin Benedikt Kotruljević* (Zagreb: HAZU i Hrvatski računovođa, 1996), pp. 19-32.

[16] Benedictus de Cotrullis, *De navigatione*, f. 44r; Kotruljević, *De navigatione / O plovidbi*, p. 155. Usp. Ivica Martinović, »Benedikt Kotruljević«, u: Greta Pifat-Mrzljak (ur.), *Znanost u Hrvata* 1 (Zagreb: MGC, 1996), pp. 56-57.

[17] Ioannes Pannonius, *Sylva panegyrica in Guarini Veronensis Praeceptoris sui Laudem condita* (Bononiae: Hieronymus Plat. impressit, 1513), ff. B1r-G1v. Usp. Josip Bratulić, »Jan Panonije u okviru evropskog humanizma«, *Dani hvarskog kazališta* 16 (Split: Književni krug, 1990), pp. 84-91, na pp. 88-90.

[18] Ioannes Pannonius, *Sylva panegyrica*, f. E4v: »Corrector veterum, contemptor Valla novorum«.

[19] Ioannes Pannonius, *Sylva panegyrica*, f. F2v: »cor coeli, spiritus aethrae, astrorum dominus, ..., Telluris pariter coniux foecundus ...«

[20] Ianus Pannonius, »Epigrammatum liber primus«, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia* (Traiecti ad Renum: Apud Barthol. Wild, 1784), pp. 451-640; Ianus Pannonius, »Epigrammatum liber secundus«, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia* (Traiecti ad Renum: Apud Barthol. Wild, 1784), pp. 641-660.

[21] Ivan Česmički, *Pjesme i epigrami*, preveo Nikola Šop (Zagreb: JAZU, 1951), pp. 94-97, 100-103. Usp. Zlatko Posavac, »O estetičkim nazorima Jana Panonija«, *Dani hvarskog kazališta* 16 (Split: Književni krug, 1990), pp. 72-83.

[22] Nicolaus Modrussiensis, *De mortalium felicitate dialogus* [1464], *editio princeps* u: Serafin Hrkać, »Nicolai Modrusiensis De mortalium felicitate dialogus«, *Dobri pastir* 25 (Sarajevo, 1975), pp. 141-200, na pp. 156-200. Usp. i izdanje u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi Karšulin i Marko Josipović, *Magnum miraculum – homo* (Zagreb: HSN, 1995), pp. 299-366.

[23] Neven Jovanović, *De consolatione Nikole Modruškog*, magistarski rad (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998); Neven Jovanović, »Čitanje Modruškog Marulićem: *De consolatione* i *Evangelistarium*«, *Colloquia Maruliana*

8 (1999), pp. 137-168, na pp. 140, 154-155.

[24] Nicolaus Modrussiensis, *Defensio ecclesiasticae libertatis* [1479], Cod. Vat. lat. 8092, ff. 1-68. Odabrani odlomci objavljeni u: G. Mercati, »Note varie sopra Niccolò Modrussiense«, u: G. Mercati, *Opere minori IV*, Studi e testi 79 (Città del Vaticano, 1937), pp. 208-267, na pp. 249-258. Vidi Ivica Martinović, »Književni žanrovi hrvatskih filozofa od Stojkovića do Boškovića«, u: *Introduzione allo studio della lingua, letteratura e cultura croata*, a cura di Fedora Ferluga Petronio (Udine: Forum, 1999), pp. 107-116, na p. 108. Usp. ranije a različite ocjene Nikolina rukopisa: Marija Brida, »Buđenje naše filozofske misli u razdoblju renesanse«, *Zadarska revija* 18/5 (1969), pp. 354-362, na p. 358: »Glavno mu je djelo *Defensio ecclesiasticae libertatis* (napisano 1479) pretežno historijsko-sociološkog karaktera.«; Miroslav Kurelac, »Nikola Modruški (1427-1480): Životni put i djelo«, u: Mile Bogović (ur.), *Krbavska biskupija u srednjem vijeku* (Rijeka: Visoka bogoslovska škola u Rijeci; Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1988), pp. 123-142, na p. 139: »Nadilazeći međutim inače vrlo slikovite opise samih događaja, *Defensio ecclesiasticae libertatis* zapravo je traktat u kojem Nikola Modruški izlaže svoje koncepcije, prosudbe i stavove u vezi s teškim i složenim prilikama u kojima se tada našla Evropa, kršćanstvo, Crkva, papinstvo, pojedine zemlje i nacije, ...«.

[25] Vidi osobito poglavlja Nikolina spisa: »Capitulum IIII. in quo docentur iustissimae causae suscepti belli contra Florentinos et simul habitae victoriae«, ff. 7r-10v; »Cap. XV. de iustis causis belli contra tyrannos«, ff. 48r-55v; »Capitulum XVII. de Turco bello a pontificibus suscepto«, ff. 57r-62r. Usp. kazalo spisa u Mercati, »Note varie sopra Niccolò Modrussiense«, p. 251.

[26] Vidi: Neven Jovanović, De consolatione *Nikole Modruškog*, osobito poglavlje »Quellenforschung *De consolatione*«, pp. 94-139, o Ciceronovim spisima kao Nikolinim izvorima na pp. 97-106.

[27] Darko Novaković, »Nepoznati rukopis Filipa Zadranina s kraja 15. stoljeća: Boetije u vrtlogu samostanskih skandala«, *Vijenac* 7/128 (28.1.1999), pp. 12-13.

[28] Ivica Martinović, »Humanist, filozof i teolog Juraj Dragišić«, *Dubrovnik* n.s. 6/4 (1995), pp. 213-232, na pp. 214-215, 216, 220, 227-230.

[29] »Conclusiones nongentae«, u: Joannes Picus Mirandulae, *Opera omnia* (Basileae: Per Sebastianum Henricpetri, 1601), pp. 63-113.

[30] Georgius Benignus, *Defensio praestantissimi viri Ioannis Reuchlin* ([Agrippinae Coloniae], 1517), f. c3v. Usp. Ivica Martinović, »Humanist, filozof i teolog Juraj Dragišić«, na p. 228.

[31] Georgius Benignus, »Fridericus, De animae regni principe«, kritičko izdanje prema rukopisu *Vat. Urb. lat.* 995 iz Vatikanske knjižnice priredio Zvonimir Šojat, u: Zvonimir Cornelius Šojat, *De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragišić (c. 1448-1520): Studium historico-doctrinale et editio Tractatus »Fridericus, De animae regni principe«*, Studi e testi Francescani 50 (Vicetiae: LIEF, 1972), pp. 129-219.

[32] Georgius Benignus de Salviatis, *Dialectica nova secundum mentem Doctoris subtilis. Et beati Thomae Aquinatis aliorumque realistarum* (Impressum Florentiae, 1488).

[33] Nicolaus de Mirabilibus, »Disputatio nuper facta in domo Magnifici Laurentii Medices.«, u: Vilmos Fraknói – Jenő Ábel, *Két magyarországi egyházi iró a XV. századból*, Irodalomtörténeti emlékek 1 (Budapest: Magyar tudományos akadémia Irodalomtörténeti bizottsága, 1886), pp. 351-367; o nazočnosti filozofa na p. 355, o datumu disputacije na p. 367.

[34] Georgius Benignus de Salviatis, »Septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia«, u: Vilmos Fraknói – Jenő Ábel, *Két magyarországi egyházi iró a XV. századból*, Irodalomtörténeti emlékek 1 (Budapest: Magyar tudományos akadémia Irodalomtörténeti bizottsága, 1886), pp. 369-426. Usp. Ferdinand Stipe Ćavar, *Giorgio Benigno Salviati, OFMConv. (Juraj Dragišić, c. 1444-1520): Profilo bio-bibliografico* (Roma, 1977), pp. 60-61.

[35] Georgeus Benignus, *De natura coelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae, 1499), na f. a1vb. Usp. Ivica Martinović, »Humanist, filozof i teolog Juraj Dragišić«, na p. 221; Zdenka Janeković Römer, *Okvir slobode: Dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma* (Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1999), p. 191.

[36] Ferdinando Stipe Ćavar, *La vita, le opere e la dottrina sugli angeli del P. M.° Giorgio Benigno Salviati, OFMConv. (Juraj Dragišić, + 1520)* (Roma: Seraphicum

– Pontificia Facultas Theologica S. Bonaventurae in Urbe Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, 1972), dissertatio ad lauream, pp. 60-223; Ivica Martinović, »Dva dragocjena a nezapažena prinosa hrvatskih istraživača o Jurju Dragišiću«, *Filozofska istraživanja* 16 (1996), pp. 509-527, na p. 514.

[37] Georgius Benignus Argentinensis, *Artis dialecticaes praecepta vetera ac nova* (Excusum in Alma urbium principe Roma: Apud Iacobum Mazochium Romanae academiae bibliopolam. Anno 1520. XI. Kal. Ianuarias); učena pitanja s pozivanjem na Aristotela vidi na na f. LIIIr; obraćanje nećaku Petru vidi na f. CXLVIIIIv: »Habes mi Petre nepos charissime et studiosissime ...«.

[38] Georgeus Benignus, *De natura coelestium spirituum* (1499). Na prvom neoznačenom listu nalaze se epigrami: Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] L.[aureatus], »Ad lectorem«, »Idem«, »Idem«; Karolus [sic!] Puteus Ragusinus, nenaslovljeni epigram s početnim stihom »Ange[l]icos quicunque choros caelsamque catervam«, a u posljednjem stupcu izdanja na f. q8rb: Sigismundus Bonifatius Gorgeus, »Ad lectorem«; Damianus Benessius, »Ad lectorem«, »Eiusdem Damiani ad Georgeum Benignum Salviatum«, »Ad lectorem de eodem«.

[39] »Argumentum [noni] libri«, u: Georgeus Benignus, *De natura coelestium spirituum* (1499), l. IX, f. o7va: »subtilis Georgeus, meus assiduus discipulus«.

[40] Karolus [sic!] Puteus Ragusinus, »Ange[l]icos quicunque choros caelsamque catervam«, u: Georgeus Benignus, *De natura coelestium spirituum* (1499), f. [1]. Moj prepjev, prvi put objavljen u: Karlo Pucić Dubrovčanin, »Čitatelju«, *Dubrovnik*

n.s. 6/4 (1995), p. 231.

[41] Damianus Benessius, »Ad Georgeum Benignum Salviatum«, u: Georgeus Benignus, *De natura coelestium spirituum*, f. q8rb. Moj prepjev, prvi put objavljen u: Damjan Beneša, »Jurju Dragišiću Salviatiju«, *Dubrovnik* n.s. 6/4 (1995), p. 232.

[42] »M.[artinus] Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro Ludovico Valentię Ferrariensi Theologo atque philosopho excellentissimo Pręceptori suo S.P.D.«, u: Aristoteles, *Politica*. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.), ff. 253v-254v.

[43] »Martinus Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro Ludovico Valentię Ferrariensi«, f. 254v.

[44] »Martinus Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro Ludovico Valentię Ferrariensi«, f. 254v: »Ego igitur qui tuo hortatu in imprimendo hoc praeclaro opere libraris praefui.«

[45] »M.[artinus] Nimireus lectori s.[alutem.]«, f. 254v, v. 5.

[46] Benedictus Benedicti, *Navigium beate Marie virginis* ([Lugduni: Johannes Trechsel, ca. 1498]), f. aiira.

[47] Usp. dva, neznatno različita prikaza Benkovićeve inkunabule: Marija Brida, *Benedikt Benković* (Beograd: Institut društvenih nauka – Odeljenje za Filozofiju,

1967), pp. 20-30; Marija Brida, »Benedikt Benković«, *Praxis* 5/4 (1968), pp. 388-398, na pp. 390-396, sa zaključkom na p. 396: »Filozofski značaj ovoga spisa može se, dakle, vidjeti i u ujedinjavanju takvih različitih tendencija koje, sad u skladu sad u proturječnosti, karakteriziraju doživljavanje tadašnjeg čovjeka.«

[48] Nicolaus Statilius, *Paradoxa* (Venetiis: Bernardinus de Vitalibus, 1500). Usp. dosadašnje ocjene: Šime Jurić, »Dvije nove hrvatske inkunabule«, u: Mladen Nikolanci (ur.), *Prilozi povijesti otoka Hvara* 4 (Hvar: Centar za zaštitu kulturne baštine, 1974), pp. 32-41, na pp. 37-40; Šime Jurić (collegit et digessit), *Iugoslaviae scriptores Latini recentioris aetatis. Pars I. Opera scriptorum Latinorum natione Croatarum usque ad annum MDCCCXLVII typis edita. Ad tomos I et II additamentum I.*, (Zagrabiae: Bibliotheca nationalis et universitaria Zagrabiensis et Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1982), p. 159, n. 738; *Govori protiv Turaka*, preveo i uredio Vedran Gligo (Split: Književni krug, 1983), p. 126; Darko Novaković, »Hrvatska novolatinska književnost od 15. do 17. stoljeća«, u: *Introduzione allo studio della lingua, letteratura e cultura croata*, a cura di Fedora Ferluga Petronio (Udine: Forum, 1999), pp. 165-176, na p. 170; Davor Balić, »Umijeće sintetičkog prikaza hrvatske kulture«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 25 (1999), pp. 231-250, na p. 246.

[49] Vidi pisma: Nicolaus Statilius, »Epistola ad Michaelem patrem suum« i Michael Statilius, »Epistola ad Nicolaum Statilium filium suum«, u: Nicolaus Statilius, *Paradoxa* (Venetiis: Bernardinus de Vitalibus, 1500).

Kasna renesansa

U razdoblju kasne renesanse ili kroz 16. stoljeće na hrvatskoj se filozofskoj sceni ne pojavljuju tek usamljeni pojedinci, nego u europskom prostoru, često bez ikakvih duhovnih spona, istodobno djeluje nekoliko hrvatskih filozofa. Primjerice, g. 1520., kad Dragišić tiska svoju posljednju knjigu, djeluju: Fran Trankvil Andreis, Benedikt Benković, Grgur Budisaljić, Federik Grisogono, Augustin Nalješković, Marko Marulić, Klement Ranjina i Ivan Polikarp Severitan. Ili, akademske godine 1588.-1589., kad Dominis nastupa na katedru matematike u Collegium Patavinum, djelatni su: Andrija Dudić, Ambroz Gučetić, Nikola Vitov Gučetić, Antun Medo, Miho Monaldi, Frane Petrić, Matija Vlačić ml. i Faust Vrančić.

Treba uočiti i drugo obilježje: iz iste redovničke zajednice stasaju filozofski pisci u kontinuitetu, i to neovisno o tomu gdje bivaju poslani na studij. To osobito vrijedi za slijed filozofā iz dubrovačkog dominikanskog samostana – od najstarijeg Augustina Nalješkovića do najmlađega Ambroza Gučetića.

Uz filozofe, koji se na umovanje i pisanje odvažuju nakon studija filozofije, javljaju se i filozofi koji u istu duhovnu avanturu kreću mimo tog redovitog puta. Bez ikakva institucionalna okvira u istom se gradu plemići i pučani, a ne samo svećenici, počinju stvaralački baviti filozofijom. Primjer takva djelovanja, gdje filozofija okuplja pripadnike različitih staleža u staleški ustrojenoj državi, nudi dubrovački trolist Gučetić-Monaldi-Medo s kraja šesnaestoga stoljeća. S brojem pisaca znatno se povećava i broj tiskanih radova. Primjerice, u pedesetim godinama svoje spise objavljuju Frane Petrić, Pavao Skalić i Matija Vlačić Ilirik, a svoju raspravu uza sva nastojanja ne uspijeva objaviti Vinko Paletin. U devedesetima su pak tiskani radovi Nikole Vitova Gučetića, mladog Jurja Dubrovčanina, Antuna Meda, Miha Monaldija, Frane Petrića i Matije

Vlačića mlađega. Na zemljovidu hrvatske filozofske baštine istodobno se ucrtavaju nova učilišna i tiskarska središta: do Rostocka na sjeveru, do Krakowa na istoku, do Lyona na zapadu. Uz dvije iznimke na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće, Dragišićevo dubrovačko prognaništvo i Benkovićeva zadarska razdoblja, tek u 16. stoljeću filozofski život počinje bujati u gradovima na hrvatskoj obali. Dubrovnik, Split, dakako zahvaljujući Maruliću i Dominisu, i Zadar oni su primorski gradovi gdje se umuje i piše, ako ne i tiska. Uz takvu filozofsku pisanu i/li tiskanu produkciju prvi put ima smisla govoriti o žanrovima za koje se hrvatski filozofi najčešće odlučuju i/ili s kojima postižu najveći odjek u europskim razmjerima. Čak i onda kad se ništa ne može reći o žanrovskom kontinuitetu koji bi nastao utjecajem jednoga hrvatskog filozofa na drugoga ili se mogu zabilježiti tek pojedinačni primjeri sljedbeništva pri odabiru žanra, ova su dva mjerila, čestoća i odjek, dostatna da se takve žanrove nazove glavnima. U kasnorenesansnih hrvatskih filozofa bilo ih je tri: duhovno štivo, platonovski dijalog i komentar.

Unutar duhovnog štiva

U prvoj polovici 16. stoljeća razni su oblici duhovnog štiva poslužili hrvatskim umnicima i za izricanje *filozofskih* stavova. To osobito vrijedi za dvojicu duhovnih pisaca – Marka Marulića i Klementa Ranjinu. U duhovnom pismu Marulić je najprije posegnuo za svetačkim primjerima, a zatim se okušao i u složenijim proznim oblicima - paraboli i moralnoteološkoj raspravi, da bi progovorio o ljubavi i mržnji ili o miru i ratu, često pridodajući filozofski aspekt odabrane teme. Ta je tri žanra moguće prepoznati na stranicama Marulićevih djela *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (1507), *Quinquaginta parabolae* (1510) i *Evangelistarium* (1516). [1] Tim trima djelima i, štoviše, odabirom žanra u njima određen je Marulićev razvojni put u duhovnom pismu

– od nizova primjera s istom duhovnom porukom do etičkog sustava. Istom trilogijom, pokazalo se, orisan je i obzor europskog odjeka Marulićeve duhovne poruke. [2]

Dok je izlagao moralne primjere, etičke norme u prispodobama i etičke norme unutar sustava bogoslovnih kreposti, Marulić se nije isključivo oslanjao na Sveto Pismo nego je posezao i za moralnom filozofijom u djelima Platona, Cicerona i Seneke. Dokaz je tomu sastav njegove knjižnice, kako ga zrcali *Repertorium librorum*, sastavni dio piščeve oporuke. [3] Još potpunije i slojevitije o tome svjedoči rukopisni *Repertorium*, riznica misli iz Marulićeve ciljane etičke lektire, što je nastajala od ranih osamdesetih godina 15. stoljeća pa bar do 1515., ujedno »dokument samoodgajanja kršćanskog intelektualca«.[4] Da bi se doprlo do filozofskog značenja toga Marulićeva rukopisa, treba sažeto opisati njegovu genezu.[5] Marulić je najprije ustanovio pojmovnik s 344 jedinice, složivši ga po abecedi. Zatim je u odabranim izdanjima, koja tvore popis od 40 svezaka, sustavno tražio navode o pojmovima sa svoga pojmovnika. Ciljano iščitavanje provodio je u poretku kako su te knjige dospijevale u njegove ruke. Kad bi pronašao misao, koja bi udovoljavala njegovim istraživačkim ciljevima, postupao bi različito: rijetko bi doslovno prepisao navod, češće je sažimao i preoblikovao misao. Time, genološki motreno, nije nastala puka zbirka citata iz omiljene lektire. Marulićev *Repertorium* bio je mnogo više - zbirka autorski obrađenih pojmova, uz koju je Marulić stasao do pisca *Evangelistariuma*, do prvaka moralne filozofije na početku 16. stoljeća.

Među izvorima, koje je Marulić pomno proučio nakon 1490., nalazilo se izdanje Senekinih spisa *De philosophia morali* (1490) i drugo izdanje Platonovih *Opera omnia* (1491) u Ficinovu prijevodu.[6] Među filozofima Ciceron je bio zastupljen s najviše poimence spomenutih djela: *Tusculanae disputationes*, *De finibus bonorum et malorum*, *De amicitia* i *De senectute*. Sa svrhom s kojom je iščitavao Platona i u vrijeme dok ga je zaokupljao Platon on nije čitao izvornog Aristotela i Tomu Akvinskog. Najmanje desetljeće nakon Platona on je sustavno iščitavao dva djela

aristotelovskog nadahnuća: pseudo-Aristotelova *Problemata* i *Problemata* Aleksandra iz Afrodizijade.

Uz neke važne pojmove, ključne za pojedine filozofske discipline, kao što su *anima* i *ratio*, Marulić je u *Repertorium* ubilježio znatno više iscrpaka iz Platona, Cicerona i Seneke nego iz Biblije, ali je taj »manjak« nadoknađivao Jeronimovim, Augustinovim i Origenovim gledištima. Začudo, obrađujući nazivak *corpus* poslužio se Senekom i Platonom, ne i Biblijom. Znao je postupiti i oprečno. Pri obradi pojma *pax* misli iz Biblije višestruko su nadmašile one preuzete iz trojice filozofa. Nazivak *philosophia* nije Marulić uvrstio u svoj polazni pojmovnik, ali ga je ipak dobro obradio, i to pod nazivkom *poetae*. Nazivak *ventus* obradio je iz prirodnofilozofske perspektive, crpeći iz pseudo-Aristotela i Diogena iz Laerte, dok su biblijski navodi o vjetru pripadali spasopovijesnom pristupu. Zato je *Repertorium* ključni svjedok o Marulićevim filozofskim interesima na dugotrajnom putu duhovnoga samoizgrađivanja i književnoga sazrijevanja, rukopisni projekt koji je i s genološkog motrišta jedinstven u hrvatskoj filozofskoj tradiciji.

Klement Ranjina, Dubrovčanin iz Reda propovjednika, bio je, za razliku od svjetovnjaka Marulića, upućen na žanr svoga redovničkog identiteta – propovijed. Prvo izdanje njegove zbirke propovijedi *Quodlibet declamatorium* (1541), razdijeljene u tri knjige s ukupno 176 propovijedi, tiskano je o trošku Dubrovačke Republike prema odluci Vijeća umoljenih s nadnevkom 29. travnja 1540. [7] Drugo, posmrtno izdanje iste zbirke, naslovljeno *Sacri sermones* (1584), priređeno je za tisak s mnogo više pomnje: tekst propovijedi bio je popraćen rubnim bilješkama koje su upućivale na Ranjinine izvore, od filozofskih najčešće na Tomu Akvinskoga i Augustina, ali i, iznimno, na Aristotelovu *Fiziku;* pridodano je i opširno predmetno kazalo »Index alphabeticus«. Prva knjiga prvoga izdanja, posvećena tajni Utjelovljenja i naslovljena »de verbi dei

incarnatione«, u drugom je izdanju postala drugom knjigom. U toj su knjizi, posve očekivano, objavljene i propovijedi, u kojima je pobudni *ornatus* posve ustuknuo pred diskursom, gdje je Ranjinin govor prerastao u teološku ili filozofsku raspravu. S takvim razumijevanjem propovijedi kročio je Ranjina u granično područje filozofije i teologije, a izvrsnim predlošcima za tumačenja postala su mu mjesta Novoga zavjeta poticajna za filozofsko propitivanje. Ogledni primjer takva Ranjinina pristupa nuđa njegovo tumačenje prologa Ivanova Evanđelja: »U početku bijaše Riječ«. [8] Natuknice »Cognitio personarum divinarum quo ad Philosophos, quo ad Theologos«, »Cognitionem Dei habuerunt Philosophi quinque viis«, »Deus quid secundum Philosophos« i »Verbum secundum Theologos & Philosophos«, koje je sadržavalo razvedeno kazalo »Index alphabeticus« drugog izdanja, upozoravale su čitatelja na opetovani Ranjinin interes za filozofiju o Bogu. Pred misterijem Sv. Trojstva i Klement Ranjina, predstavljajući se kao »Verbi Dei declamator«, odabire filozofiju za glavnu saveznicu spekulativnoj teologiji.

U ozračju duhovnog pisma nikla je i prva klica hrvatske filozofske historiografije. Tako treba ocijeniti latinsku poslanicu Ambroza Ranjine upućenu Bernardu Getaldiću 20. kolovoza 1540., a objavljenu samo u prvom izdanju zbirke propovijedī *Quodlibet declamatorium* Klementa Ranjine, i to iza prve, teološki najzahtjevnije knjige.[9] Razumijevajući da su *gesta proborum virorum* isto što i *proborum virorum exempla*, dakle pišući po kanonima pobudnog štiva, Ambroz je Ranjina kronološki izložio znane mu podatke o znamenitim članovima dubrovačkog dominikanskog samostana (*nostri ragusini conventus*), ograničivši se na najvažnije podatke: o diplomama i profesurama, o istaknutim crkvenim dužnostima i diplomatskim misijama. U nizu od 29 imena[10] zapaženo su mjesto dobili i oni dominikanci koji su u graničnom području filozofije i teologije ostvarili izvorne doprinose, nezaobilazne u svakom prikazu hrvatske filozofske baštine. Historiografski interes »brata Ambroza« zahvatio je razdoblje od prvih

podataka o intelektualnom radu dubrovačkih dominikanaca, a to znači od Ivana Stojkovića, preko podatka o upućenosti Augustina Nalješkovića u tomistički nauk početkom 16. stoljeća do posljednje važne vijesti da je Tomo Cerva, znalac teologije i obaju prava, dubrovački poklisar pri Svetoj Stolici, »revidirao prvu knjigu *Quodlibet declamatorium,* o Utjelovljenju Riječi Božje, brata Klementa Ranjine.« [11] Poslanica Ambroza Ranjine htjela je pripomoći historiografskom projektu Bernarda Getaldića kojemu je preostalo »točnije istražiti ostala slavna djela« dominikanaca iz dubrovačkog samostana.[12]

Dijalozi

Hrvatski kasnorenesansni filozofi najčešće su svoje misli izricali u obliku platonovskog dijaloga. Taj se žanr pokazao prikladnim za oblikovanje ocjena o raznorodnim filozofskim pitanjima, pripadala ona etici ili politici, filozofiji ljubavi ili filozofiji prirode, metafizici ili teoriji znanosti. Tako je Marko Marulić u jedinom svom latinskom dijalogu *De laudibus Herculis* (1524), razgovoru pjesnika i teologa, usporedio antičko i kršćansko poimanje junaštva. [13] Na hrvatskom se jeziku ovom žanru najviše približio u stihovanu dijalogu ili dijaloškoj pjesmi *Utiha nesriće*, »lipom prigovaranju Razuma i Človika«. [14] Neovisno o tome kako se protumačio lik koji dajući odgovore ne štedi stihove – kao »apstraktan Razum«, kao »personificirani Razum«, kao »personificirani tješitelj« koji »daje savjete sa stajališta stoičke nepokolebivosti i kršćanske mudrosti« ili nekako drukčije, [15] Človiku s jobovskim katalogom stradanja Marulić nudi racionalne naputke za ćudoredno ponašanje – na razmeđima etike i moralne teologije, odnosno teodiceje i biblijske teologije otkupljenja. Pritom uspijeva biti jezgrovit do maksime, primjerice u savjetu uz prijateljevu smrt:

»Ako si jednoga izgubil, kripi se,

ako l' jedinoga, grih je tvoj, stidi se!« (vv. 313-314)

Fran Trankvil Andreis dvaput se, koliko je dosad istraženo, odlučio za dijalog na filozofske teme. Prvo je u dijalogu *Sylla* (1527) izabrao podzemlje kao scenski prostor za britku raspru Cezara i Sule o smislu političkoga djelovanja i srodnim temama, a pravorijek prepustio sucu Minoju, koji presuđuje u korist Sule, time i za prevagu općeg dobra nad pojedinačnim probitkom. [16] Kasnije, za boravka u Poznanju, u 'zapisanom' je razgovoru *Dialogus philosophandumne sit?* (1545) raspravljao o dvjema teškim temama: o vrijednosti filozofskog napora i o duši. [17] Dok je razgovarao s hedonistom, Andreis je razgovor kvalificirao kao raspravljanje (*disputatio*), a pisani je ishod u predgovoru nazvao raspravicom (*disputatiuncula*). Frani Petriću dijalog je poslužio pri obradi tema iz njegova mladenačkog 'humanističkog' razdoblja: o časti (1552), povijesti (1560) i retorici (1562). [18] Uz to, Petrić je prvi objavio zbirke dijalogā: dok je potragu za istinskom definicijom časti proveo u jednom dijalogu, promišljajući povijest i retoriku sastavio je po deset dijaloga. Unutar zbirke neki od dijaloga djeluju samostalno, s vlastitom podjelom uloga. Rijetki su neimenovani sugovornici (učenik, plemić), a samo se jedan lik pojavljuje u svim dijalozima - *Francesco Patritio*. I Pavao Skalić u svom je protestantskom razdoblju a u istim koricama 1559. objavio dva dijaloga iz humanističke sfere. [19] U prvom, s razglašenim naslovom *Encyclopaediae ... Epistemon*, znalac Epistemon upućuje mladoga Philomususa u krug svih znanosti, filozofiju i teologiju, vrlo često *secundum Politianum*. Upravo taj krug svih sakralnih i profanih znanosti Skalić naziva *enciklopedijom*, ali taj nazivak on prvi ne uvodi, kako se na mnogo mjesta može pogrešno pročitati, nego uključivši nazivak *enciklopedija* u naslov svog djela doprinosi širenju njegove uporabe u protestantskim krugovima 16. stoljeća. [20] Drugi Skalićev dijalog, naslovljen *Eulogus* (1559), teološkog je značaja, ali s važnim implikacijama za filozofsku antropologiju kad je riječ o tome kako Skalić razumijeva

trpnost odvojene duše. [21]

Nakon Splita, Poznanja, Venecije, Beča, Krakova i Vilniusa, tradicija dijaloga u Hrvatā ugnijezdila se iznovice u Dubrovniku, i to najprije zaokretom prema prirodnofilozofskim temama. Dijalozi *Ragionamenti sopra le varieta' de i flussi et riflussi del mare oceano occidentale* (1574) Nikole Sagroevića i *Dialogo sopra la sfera del mondo* (1579) Nikole Nalješkovića[22] prethodili su Gučetićevu djelu *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele* (1584), u kojem pisac razgovara s Mihom Monaldijem o meteorologiji, a kao predložak im služi Aristotelova *Meteorologika*.[23]

Filozofije ljepote i ljubavi bilo je zahvalno pretočiti u razgovore dviju žena, kao što je postupio Nikola Vitov Gučetić u dijalozima *Dialogo della bellezza* (1581) i *Dialogo d'amore* (1581), odabravši za sugovornice ljepoticu Cvijetu Zuzorić i svoju suprugu Marušu Gundulić. [24] Uz temu ljepote nastao je i najopsežniji od svih renesansnih dijaloga - *Irene, overo della bellezza* (1599) Gučetićeva prijatelja Miha Monaldija, koji je nizom od deset dijaloga s Irenom, gospom izmišljena imena, preslikao ustroj Platonove *Države*. [25] Nastupe sugovornikā Panfila i Irene moguće je prepoznati tek u izričajima: »diß'io« i »diß'ella«. I druga su dva Monaldijeva objavljena filozofska djelca dijalozi: *Dialogo dell'havere* (1599), proveden s Nikolom Vitovim Gučetićem i uzvrat za Gučetićevu gestu u razgovorima o meteorologiji, i *Compendio breve della metafisica* (1599). [26] Protivno naslovu, i sažeti je kompendij metafizike dijalog, kako po žanrovskoj odrednici na naslovnici, tako i po ostvarenju – razgovoru pisca s nećakom Marinom Battitorreom, priređivačem postumnog izdanja Monaldijevih djela. Među našijencima Monaldi je zacijelo bio najodaniji žanrovski privrženik dijaloga, sklon varijacijama u izvedbi dijaloga.

Napokon, dijalog je u kasnorenesansnih filozofa bio žanrovski odabir i pri teorijskim pristupima političkom umijeću, kad je teorijski predložak bilo Aristotelovo

djelo (*secondo la mente di Aristotele*) ili kad je povod bio dramatičan događaj političkog karaktera. Pripremajući se za obavljanje najodgovornijih državničkih dužnosti, Nikola je Gučetić objavio dva dijaloga *Governo della famiglia* (1589) i *Dello stato delle Republiche* (1591) s oslonom na Aristotelovu *Ekonomiku* i *Politiku*, ali su ovog puta, sukladno temi, njegovi sugovornici bila dubrovačka vlastela Stijepo Nikola Bunić i Dinko Ranjina.[27]

Komentari

Novom zamahu komentiranja djelā filozofske starine tijekom 16. stoljeća pridružili su se u većem broju i hrvatski filozofi. Pritom su oni, pogotovo dominikanci, najčešće slijedili studijem propisan zadatak. Ponekad su predložak birali u svom mladenačkom poletu ako mu i nisu bili dorasli. Iznimno, kao u Polikarpa, poticaj im je dao rukopis koji im se učinio dragocjenim premda ih je svojim netočnostima usmjerio u krivom pravcu.

Prijelaz iz 15. u 16. stoljeće obilježio je šibenski dominikanac Ivan Polikarp Severitan koji je svoj filozofski interes usmjerio na područje praktične filozofije, napisavši i dva komentara u studentskim danima, prije svoga ispita za doktora teologije u Ferrari 1500. U dobi od 22 godine, dakle 1494., na temelju prouke prastarog rukopisa, koji je pronašao u knjižnici u Perugi, napisao je komentar *In quatuor ethycorum libros Senece Junioris Catonis Cordubensis commentarius*, u kojem su mu predloškom za tumačenja bila *Disticha Catonis*; objavio ga je dvaput, 1517. i 1520., i tada pogrešno uvjeren da je predložak napisao Seneka.[28] Drugi Polikarpov komentar, sastavljen prije 1497., poznat nam je samo po naslovu *Commentaria in Isocratis moralem philosophiam*, koji je pisac priopćio u jednom tiskanom autobiografskom zapisu.[29] Ako i nije tiskao svoj komentatorski uradak,

Polikarp je u razdoblju dok je predavao po talijanskim gradovima bar objavio prijevod Isokratova govora kralju Nikoklu, izradivši ga na talijanskom u svrhu komentiranja (*pro commentariis*), a objavivši ga pod latinskim naslovom! Dakle, Polikarpovi komentari po nastanku pripadaju 15. stoljeću, a po onom što je od njih ili uz njih objavljeno djeluju u 16. stoljeću.

U prvoj polovici 16. stoljeća u pisanju su se komentara okušali i dokazali i drugi hrvatski dominikanci. Pri procjeni komentatorskih napora sredinom stoljeća dva imena izbijaju u prvi plan: Grgur Budisaljić i Klement Ranjina. Oba su iz Dubrovnika, suvremenici, potkraj života zajedno u dubrovačkom samostanu sv. Dominika, prvi brijačev sin, drugi potomak prastarog vlastelinskog roda. Budisaljić je, bilježi Cerva pozivajući se na ranije dominikanske historiografe, napisao *Commentarium in Praedicabilia* i *Commentarium in Physicam et Metaphysicam Aristotelis*. [30] Gdje je istraživao aristotelovsku baštinu, a istraživao ju je očito sustavno u poretku logika-fizika-metafizika, da li za studentskih dana, dok je bio profesor u Zadru ili dok je bio profesor u Cosenzi i Sieni, nije poznato. Što je doista velik gubitak, ti nam se Budisaljićevi komentari nisu sačuvali.

Naprotiv, Ranjina je kao komentator djelovao u dubrovačkom dominikanskom samostanu.[31] Prvo je, najkasnije 1546. godine, uz poslanicu apostola Pavla Rimljanima napisao komentar, kojim je osporio »zablude luterana« (*errores lutheranorum*), kako je izrijekom naveo u naslovu i *explicitu* svoga djela,[32] ali je htio postići i više. »S mnogim drugim tekstualnim rješenjima i s jasnim tekstualnim razjašnjenjem«,[33] samo u *explicitu* podičio se svojim tumačiteljskim umijećem novozavjetne knjige. Svoj je žanrovski pristup obogatio za još jednu dimenziju, kad je odlučio da komentar ostvari »na način predavanja« (*per modum lecturae*): uz svako poglavlje Pavlove poslanice jedno predavanje. Stoga Ranjinin komentar uz poslanicu apostola Pavla Rimljanima ima dva žanrovska lika: *expositio confutatoria* i *lectura*.

Opširnim kazalom pisac je jasno upozorio na kontroverzistički sloj u svom komentaru, ali i na filozofska mjesta. Tri treba uočiti. Uz prvo poglavlje Pavlove poslanice Ranjina je raspravio pitanje »Kojim putovima filozofi dospijevaju do spoznaje Boga?«, uz deveto poglavlje pojam *iustitia distributiva*, uz trinaesto poglavlje razloge za poslušnost kao temeljni odnos podanika prema vladaru.[34] Koliko ga je Pavlov tekst poticao, dubrovački je dominikanac obradio pitanja iz filozofske teologije, socijalne etike i političke filozofije. Komentar *Expositio super epistolam Pauli ad Romanos* Klementa Ranjine tiskan je u Veneciji 1747. godine, što treba naglasiti, jer je u dragocjenoj Juraićevoj bibliografiji hrvatskoga latiniteta zabilježena pogrešna godina – 1741.[35]

Nakon što je objavio dvije knjige: zbirku propovijedi i komentar Pavlove poslanice Rimljanima, prionuo je Ranjina uz još zahtjevniji filozofsko-teološki zadatak – komentar *Sentencija* Petra Lombardskog. S tim se izazovom morao susresti tijekom školovanja ako je htio postići stupanj magistra, nije poznato koje je akademske stupnjeve postigao u svom redu, ali *Commentaria in quatuor libros Sententiarum* »sastavio je u Dubrovniku u samostanu Sv. Dominika posljednjega dana siječnja 1549. u dobi od 67 godina života i 51 godini redovništva«.[36] Opsežni dvosveščani rukopis pregledala su petorica njegove redovničke subraće, trojica Dubrovčana i dvojica Kotorana. Ranjinin drugi komentar, njegov *opus magnum*, time je bio pripremljen za objavljivanje, čak dotle da se može zaključiti kako je prošao uobičajenu crkvenu cenzuru, ali nije tiskan. A rukopis se nije sačuvao na mjestu svoga nastanka – u dubrovačkom dominikanskom samostanu, nego u arhivu Male braće u Dubrovniku.[37]

U posljednjoj četvrtini 16. stoljeća tiskani su prvi sustavni komentari uz djela Aristotela i njegovih tumačitelja. Napisali su ih Dubrovčani u Dubrovniku, a da nisu bili svećenici. Nakon što je »kao mladić od 21 godine« napisao i s desetljetnim oklijevanjem objavio komentar uz Averoesovo djelo *Sermo de substantia orbis* (1580),

pridodajući istom izdanju komentar uz *Liber de causis* nepoznatog filozofa, Gučetić je knjigom *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele* (1584) u dijaloškom obliku ponudio sustavan komentar Aristotelove *Meteorologike*. [38] Antun Medo na samom je zalazu stoljeća objavio komentare uz dvanaestu i sedmu knjige Aristotelove *Metafizike*. [39] Dok su Gučetićevi dijalozi s Monaldijem *po značenju* komentari svih važnih tema Aristotelove *Meteorologike*, Medove knjige, promotrene iz genološke perspektive, komentari su u doslovnom smislu. Primjerice, nakon svakog poglavlja Aristotelove knjige Lambda, otisnutog u latinskom prijevodu, slijedi *expositio*, ogled upravo o tom poglavlju. Iznimka je najopširniji komentar, nastao uz osmo poglavlje knjige Lambda o naravi i množini odvojenih bivstava, napose nebeskih krugova, jer se u njemu Medo odvojio od Aristotelova teksta i zauzeo stav prema dvama različitim renesansnim »slikama svijeta« - Fracastorovoj i Kopernikovoj.[40]

Iz komentiranja Aristotelova *Organona* izrastao je prvi i najopsežniji sveučilišni udžbenik hrvatske filozofske starine - *Opus logicum in Organon Aristotelis Stagiritae* (1593) Matije Vlačića ml. [41] Nastao na temelju višegodišnjih Vlačićevih predavanja u Akademiji u Rostocku i namijenjen prije svega njegovim slušačima (*postulantibus hoc auditoribus et aliis studiosis adolescentibus*), priređen je uz svesrdnu pomoć Vlačićeva učenika Daniela Cramera. Pisac, koji je za vrijeme tiskanja djela iznenada umro, na naslovnici je predstavljen kao *doctor medicinae in Schola Rostochiensi clarissimus olim Professor*. Vlačićev udžbenik iz logike, razdijeljen u četrnaest knjiga, obradio je opću logiku, apodiktiku (*de demonstratione*) i dijalektiku (*de disputatione et disquisitione*).

Filozofska sastavnica i žanrovska obličja
hrvatskoga ratnog pisma u 16. stoljeću

Za razliku od dijaloga, koji se pokazao prijemčivim za svaku filozofsku temu, šesnaestim je stoljećem gospodovala tema koja se pokazala obradivom u različitim žanrovima. Takav obrat u odnosu žanr-tema prouzročila je tema rata, štoviše i još bolnije, iskustvo rata, pretežito ali ne isključivo u liku neposredne turske vojne opasnosti. Provrelo iz egzistencijalne tjeskobe, hrvatsko je ratno pismo 16. stoljeća, uz molitve i gorke pozive u pomoć, imalo i svoju filozofsku sastavnicu, žanrovski raslojenu na govore, poslanice, stihove, rasprave, polemike i dijaloge. Hrvatske filozofe nisu na umovanje o ratu i miru potaknuli jedino Turci na granicama kršćanske republike nego i Španjolci svojim osvajanjima, drevni Rimljani svojim ratnim umijećem, dovitljivi Dubrovčani u skrbi da očuvaju svoju slobodu i pobunjenici u talijanskim državicama.

Prvi pristupi hrvatskih kasnorenesansnih filozofa temi rata obilježeni su izrazitim protuturskim nabojem. [42] Dok je Fran Trankvil Andreis na saboru njemačkih knezova što ga je u Augsburgu 1518. sazvao car Maksimilijan, u svojstvu poslanika hrvatskoga bana Berislavića, govorio *contra Thurcas* pred cijelom njemačkom političkom elitom, [43] Marko Marulić je iz Splita 1522. uputio poslanicu papi Hadrijanu VI. [44] Žanrovski ona pripada književnoj podvrsti pobudnice (*epistola exhortatoria*), kako izrijekom stoji u *explicitu* njezina izdanja. U njoj je Marulić obradio tri važna etička pitanja. [45] Prvo je ustanovio narav »muhamedanskog mira« (*pax maumetana*) s Mlečanima zbog kojeg su početkom 16. stoljeća pošteđeni gradovi na hrvatskoj obali, nazvavši ga prividnim mirom. Tek tada je obrazložio da je opći savez i mir svih kršćana (*communis unio et pax omnium christianorum*) nužan, a rat udruženih kršćana protiv turskog osvajača (*expeditio adversum infideles*) opravdan. U završnici poslanice Marulić je još jednom, ovaj put točnije, odredio ratne ciljeve razjedinjene kršćanske Europe. Dapače, sastavio

je redoslijed koraka koje bi kršćanska kraljevstva morala poduzeti uz papinu svesrdnu potporu pa da se Europa obrani. Samoobrana, pomoć napadnutom savezniku i borba, kojom se osvajač želi jedino i samo potjerati s posjeda koji je u napadu zauzeo, ona su tri obilježja koja ratu koji je 1522. predlagao Marulić jamče obrambeni značaj.

Ustrajući u prizivima na svjetovne vladare, Andreis je u četrdesetim godinama napisao još dva govora-opomene na istu antitursku temu. [46] Prvi je govor označen kvalifikativom opomene samo u predgovoru, a drugi je opomenom nazvan već u naslovu premda mu je ton bio obziran. Prvim je Andreis opominjao Nijemce, a drugim Poljake. Prvi je sastavio u Beču nakon pada Budima u turske ruke 1541., a drugi u Krakowu 1545. nakon razgovora s krakowskim kastelanom i vojnim teoretičarem Ivanom Tarnowskim.

Što su od političkofilozofskog diskursa sadržavale Andreisove opomene? U prvoj opomeni, onoj *ad Germanos*, udio teorijskog razmatranja bio je skroman. Andreis se najprije usredotočio na raščlambu dvaju velikih pogrešaka u ponašanju prema osvajaču: u vojnom području to je popuštanje neprijatelju pri prvom njegovu napadu; u političkom području to je izostanak razborite prosudbe političkih prilika iz sebičnosti. Nakon pronicanja u razloge turskih vojnih uspjeha, u vojnoteorijskom razglabanju progovorio je Nijemcima »s kakvim vam neprijateljem predstoji borba, kakve vojskovođe morate izabrati, kakvu vojsku takvu neprijatelju suprotstaviti«. [47] Motive za rat opisao je trostupanjskom skalom: slast za slavom, dužnost, krajnja nužda. Zaključna je njegova procjena glasila: s Turcima je nemoguće uspostaviti »ravnopravan i dugotrajan mir«. [48]

Ad Optimates Polonos admonitio Andreis je ostvario kao diptih, posluživ̌si se za prvu dionicu poslovicom »Sretno je mudar tko je mudar zbog tuđe nevolje.«, a za drugu realpolitičkom modifikacijom iste poslovice »Kasno je mudar tko je mudar nakon čina.« Svoj cilj pri pisanju opomene poljskim velikašima Trogiranin je u poslanici

poznanjskom kastelanu Andriji Górka označio tek kao »nešto malo o državi«. [49] Iz političke filozofije obradio je dvije osnovne teme: državničke dužnosti poljskih velikaša i ustroj poljskoga kraljevstva. Umjesto opsežnog egzemplarija, koji je uobičajeno sadržavala *Antiturcica*, ograničio se samo na dva rječita primjera: propast ugarskog kraljevstva i položaj Slavena pod raznim gospodarima. U okviru ovoga drugoga primjera nastao je jedan od rijetkih opisa dubrovačke slobode koji je politički uspio: »Dubrovčani pak niti posjeduju potpunu slobodu niti posve robuju.« [50] Od prvotne nakane da u tekstu izloži kako ukloniti građanske razdore, te zašto su neke države propale a neke opstale u miru, Andreis je, iako je prikupio obilnu građu, odustao – da bi njegova opomena poljskim velikašima o dugotrajnoj slozi kao najvećoj jakosti države bila što djelotvornija! Tako je iz retoričkih razloga izostala treća a važna tema iz političke filozofije.

Uz Andreisove opomene i Marulićevu poslanicu, u prvoj se polovici 16. stoljeća začuo i jedan opori glas. Odjeknuo je iz strahotne samoće benediktinske ćelije na dubrovačkom otočiću sv. Andrija na pučini. Mavro Vetranović, ponajviše zgrožen neskladom između ortodoksije i ortopraksije u kršćanskih vladara, svom je dobu upravio *pjesance*, političku filozofiju u stihovima. [51] Napose to vrijedi za *Pjesancu slavi carevoj*, u kojoj je, doduše iz perspektive povijesti spasenja a prije pada Klisa 1537., opravdavao ratne uspjehe »otmanskoga kolina« i *modus vivendi* Dubrovačke Republike:

»Mimo sve ter ino, za naš se grijeh zgodi
otmansko kolino da naprijed prohodi.
I Bog ga umnoži za grijehe tolike
Pod svoj stijeg da složi države razlike.
...
Dubrovnik slabi grad jošte se njemu tač

Od mnogo ljet do sad postavi u harač,
I služi mu vjerno, vazda je vjeran bil,
Ter gojno i mirno počiva pod svoj kril.
...
[Dubrovniku:]
S Bogom se ti združi i, mimo sve ino,
i dvori i služi otmansko kolino.« [52]

Tako ovdje opreku u pristupu turskoj opasnosti prati opreka u žanru i jeziku – umjesto latinske proze hrvatski dvanaesterci.

Osvajački rat dobio je još jednog teorijskog zagovornika, kad se dominikanac Vinko Paletin, rodom iz Korčule, uključio u raspru koja je svom žestinom buknula nakon javne dispute koju su pred carem Karlom V. u Valladolidu 1550. poveli Bartolomé de Las Casas i Juan Ginés de Sepúlveda o naravi Indijanaca i, neizravno, o naravi španjolskih osvajanja. Korčulanin je s velikom ambicijom prvo na latinskom napisao *Tractatus de jure et justitia belli, quod habent reges Castellae et Leonis in regionibus occidentalis Indiae* (1557/1558), a potom je sam priredio i španjolski prijevod *Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de España contra las naciones dela Yndia Ocidental* (1559), prilagodivši ga u nekim pojedinostima španjolskom čitatelju. [53] Tražeći izdavača od Flandrije do Venecije, osam je godina uporno nastojao tiskati svoju raspravu, ali nije uspio. Zaokret u moralnoj ocjeni španjolskih osvajanja u Zapadnim Indijama, istodobno i zaokret u razumijevanju prava starosjedilaca, koji se prvo zbio u području filozofije prava u raspravama dominikanskih teologa, doveo je do promjene politike i na španjolskom dvoru.

Paletinov rukopis otkriva vješta pisca. Šest pitanja, koja Paletin obrađuje, određuju i osnovnu podjelu rasprave. Unutar svakog pitanja, dijelom po ugledu na dokazne postupke visoke skolastike, iza preambule s teorijskim načelima slijedi

izvođenje dokaza u više koraka. Dokazni postupak formalno je najuzornije proveden za prvo pitanje – o zakonitim razlozima za opravdan rat (*iusta guerra*, *justum bellum*) protiv Indijanaca na temelju međunarodnog prava (*derecho de las gentes*, *jus gentium*). Istodobno, Paletinova rasprava obiluje polemičkim žalcima. Premda u predgovoru izjavljuje da u pristupu bira »sredinu« između Las Casasa i Sepúlvede, on gotovo svu polemičku energiju usmjeruje na Las Casasov pristup. Ne birajući riječi i nazivajući Las Casasa »onim biskupom«, on se najčešće obrušava na činjenice i stavove iz Las Casasova utjecajnog izvješća *Brevísima relación de la destruccion de las Indias* (1552), a da bi opravdao Cortésa ili Pizarra! Riječju, Paletinov »srednji put« opravdava primijenjenu strategiju španjolskih osvajača: pokoriti pa propovijedati Evanđelje.

Kao teolog Paletin je, posve očekivano, svoje zaključke snažio potvrdama iz Biblije, a u argumentaciji posebno mjesto namijenio buli *Inter caetera* (1493) pape Aleksandra VI. S druge strane, kao negdašnji sudionik konačnog osvojenja Yucatána, on je zabilježio dragocjena svjedočanstva o kulturi Maya. U tom ga je tekstovnom sloju moguće doživljavati i ocjenjivati kao istraživača i kroničara.[54] Ali ta dva pristupa, lako uočljiva u raspravi, ne isključuju pitanje o Paletinovoj misaonosti, o Paletinu filozofu: Kako je Paletin, imajući stalno pred očima španjolske osvajačke ratove u Novom svijetu, razradio teoriju *bellum justum*?

Obraćajući se španjolskom kralju Filipu II., Paletin je na početku rasprave jasno odredio njezin predmet: »Smije li se bez grižnje savjesti svladati one Indijance koji praktički neće i ne žele priznati Vaše gospodstvo kad im se mirno propovijeda Evanđelje ... i smije li se protiv njih povesti pravedan rat?«[55] Da bi potvrdno odgovorio na oba pitanja, dominikanac iz Korčule iskazao se kao istinski majstor u umijeću razlučivanja razloga ili »naslova« na temelju kojih se može povesti *bellum justum*. Među njima po teorijskoj promišljenosti treba istaknuti ove razloge: prirodno društvo (*conpañia natural*), savez (*alianza*), građanski rat (*guerra civil*), širenje vjere

(*divulgacion de la religion*) i kazna za grijehe (*castigo por los pecados*). U obrazlaganju prvih triju razloga Paletin se često pozivao na međunarodno pravo (*derecho de las gentes*, *ius gentium*). Izrijekom je upućivao na dva izvora: Augustinovo remek-djelo *De civitate Dei* i *De regimine principum* Tome Akvinskoga. Osobito je oštrouman bio pri oblikovanju teorijskih načela, iako se pritom služio trima različitim nazivcima: *proposiciones*, *questiones* i *conclusiones*. Pouzdao se u formalnu snagu silogizma, pa kad su njegove činjenice bile oprečne Las Casasovima, i zaključci su im morali biti oprečni. Premda je svu svoju misaonost upregnuo u opravdanje osvajačkog rata, premda se, dakle, zalagao za pravo na rat a protiv prava na slobodu, Paletin je, formalno gledajući, napisao uzornu raspravu iz filozofije prava, nenadmašenu među hrvatskim renesansnim filozofima.

S drugom optikom i višekratno pristupao je temi rata i mira Paletinov mlađi suvremenik Frane Petrić. Od svojih filozofskih početaka imao je na umu model grada koji svoj mir temelji na jednakosti, privatnim posjedima i dostojanstvima koja su dostupna građanima. Sretan grad iz Petrićeva tiskanog prvijenca *La città felice* (1553) bio je obranjeni grad, sposoban odbiti navale vanjskih neprijatelja i otporan na pobunu, građanski rat ili neki drugi oblik netrpeljivosti unutar vlastitih zidina. [56] Istu je temu Cresanin obradio u dijalogu *Il Donato* (1560), onom među svojim dijalozima o povijesti, u kojem sugovornike upućuje »kako u povijesti uočiti ono što bi bilo od koristi za sreću i mir našega grada«. [57] Tu je izložio nauk o trima stanjima »građanske države« (*stato civile*): miru, pobuni i ratu, ali drukčije i razrađenije nego u svom mladenačkom modelu sretnog grada. Dok je u povijesnoj perspektivi razvijao teoriju, imao je na umu i dva temeljna onovremena politička iskustva: turska osvajanja i pobune u talijanskim gradovima. Zato se založio da se pri suočavanju s jačim neprijateljem pribjegne »ljubavnom uzlu« (*nodo d'amore*), kakav je, primjerice, mletački mirovni ugovor s Turcima ili danak koji Dubrovčani prinose istom osvajaču. A što se tiče

pobune, »neprijateljice bitka«, oblikovao je četiri naputka kako se ona može smiriti idući od najstrožeg prema najblažem rješenju: od kazne za kolovođe do pristanka na sve uvjete pobunjenika. [58] U istoj je prigodi Petrić zauzeo stav i o teoriji *bellum justum*: »Otvoreni je rat ili obrambeni, a taj je uvijek opravdan, ili napadački, a taj nikad nije opravdan, osim kad je povrijeđena čast ili oštećena dobit.« [59]

Napokon, u posljednjem djelu koje je uspio tiskati, dvosveščanoj sintezi vojne misli *Paralleli militari* (1594, 1595), [60] Petrić je vojnoteorijska razmatranja uobličio u sustav s glavnim sastavnicama: odredba rata, izbor glavnog zapovjednika, ustroj vojske, politička sredstva koja ne osiguravaju opstanak države, vojne dužnosti podanika, vojna stega. Granične teme između filozofije države i vojne teorije izložio je u drugoj, petoj i šestoj knjizi prvoga dijela. Prvo se, i to u drugoj knjizi, pozabavio ciljevima i uzrocima rata. Ponudivši repertoar razlogā za *bellum justum*, vrludao je između pravičnosti i političke pragmatike kasne renesanse. Primjerice, glavni i prvi model za *bellum justum* bio mu je rat »protiv krivovjeraca, raskolnika i nevjernika«, predvođen papom, da bi tek drugi model bila nužna samoobrana, i to u Ciceronovu tumačenju. Dapače, nabrojio je petnaest vrsta rata »sa zakonitim razlogim« (*con legitima cagione*) i, proširujući zakonite razloge za napadački rat, dopunio svoje gledište o teoriji *bellum justum*., objavljeno 1560. u dijalogu *Il Donato*. Ti su ratovi, zaključio je Petrić, opravdani »bilo da su obrambeni ili preventivni ili diverzantski ili posve napadački«. [61] Na popis političkih sredstava koja ne osiguravaju opstanak države Petrić je stavio ove opcije: rodbinske veze ili prijateljstvo među vladarima, ovisnost, zaštitu, saveze i trgovinu, a od vojnih sredstava koja pate od iste slabosti uvrstio je utvrde i topništvo. Da bi obrazložio taj opsežni negativni popis, ispisao je petu knjigu djela. U šestoj je proučio osjetljivi odnos vojske i države.

Izričajem »da bi se istinskim ratnim umijećem s malo vojnika moglo u boju pobijediti veliku množinu Turaka«, kojim se diče *Paralleli militari* na naslovnici drugog

dijela, Petrić je očitovao vojnu opsesiju epohe, a možda i želio pripomoći boljoj prodaji izdanja. Protivno najavi, tu je temu razradio tek u kratkom poglavlju »O načinu na koji malobrojni mogu uvijek pobijediti mnogobrojne«, gdje očekivano svoje zaključke osnažuje primjerima o turskim neuspjesima i o uspješnom ustroju turske vojske. Među tim primjerima istodobno će se tako naći neuspjela turska pomorska opsada Korčule 1571. za sultana Selima II. i neizbježni janjičari. »Turchi« će tako postati uočljivom natuknicom u stvarnom kazalu drugog sveska Petrićeva vojnoteorijskog djela. Kratkom raščlambom kako sigurno pobijediti brojčano nadmoćnije Turke, koju ne propušta tematizirati i na naslovnici i u stvarnom kazalu, Petrić se, s pobjedničkim duhom, priključuje tematskom kompleksu koji je obilježio epohu - *Antiturcica*.

Tri Petrićeva tiskana djela, među njima prvo i posljednje, u svojim su važnim ulomcima sadržavala piščeva teorijska razmatranja o ratu i miru. U njima se, u vremenskom razdoblju od 1551. do 1594., očitovala evolucija teorijskih gledišta, koja promiče Petrića u istaknutog renesansnog filozofa države. Takvim ga ne treba smatrati isključivo zbog njegova mladenačkog djelca o sretnom gradu nego zato jer je kroz četiri desetljeća, pišući i objavljujući, prešao dramatičan put od modelara obranjenog grada do zelota koji katoličku vjeru proglašava najopravdanijim razlogom za pokretanje rata.

Filozofska misao o ratu i miru, premda nedostatno vrednovana, dragocjena je sastavnica hrvatskog ratnog pisma tijekom 16. stoljeća. Među protagonistima te misli moguće je razlikovati isključive tumačitelje obrambenog rata i one koji svoj misaoni napor, dijelom ili u cijelosti, usmjeruju na opravdanje napadačkog rata. Živeći na obodu plimnog vala turskih osvajanja, Marulić i Andreis upućuju svoja protuturska djelca uglednim adresatima. Svaka je njihova misao usmjerena na obranu, pa i njihovi teorijski uvidi prinose razumijevanju upravo obrambenog rata. Pritom je Marulić teorijski dublji od Andreisa, a zrelost Marulićeva uvida počiva na djelima, koja je prije poslanice papi Hadrijanu VI. proizvela Splićaninova književna radionica. Među trima filozofima koji

opravdavaju napadački rat postoje velike razlike u pristupima i obrazloženjima. Vetranovićev imperativ »služi otmansko kolino« iznuđen je zbivanjima, »moj plač krvavi«, kako sam pjeva u drugom stihu *Pjesance slavi carevoj*. Dubrovački benediktinac prihvaća tursko napredovanje u Europi kao pokoru za grijehe, kao povijest spasenja (*Heilsgeschichte)* unutar koje treba pretrpjeti jobovski teške kušnje. Naprotiv, obzori druge dvojice izgledaju drukčije, dijelom i zbog drukčijeg razumijevanja kršćanstva. Legitimizacija napadačkog rata u Paletina i Petrića uključuje i ideju »rata za vjeru«. U Paletina je to »rat za širenje vjere« (*por la divulgacion de la religion*), kakav su, primjerice, poveli Španjolci u Novom svijetu pozivajući se na papinsku darovnicu *Inter caetera.* U Petrića je to rat »za istinsku katoličku vjeru« (*guerra per la vera religione catolica*), koji bi »kršćanski vladar« trebao pokrenuti ne samo protiv nevjernika nego, po mjeri onodobne europske stvarnosti, i protiv krivovjernika i raskolnika. Petrić pronalazi opravdanja za različite vrste obrambenog i napadačkog rata, a Paletin je isključivi teoretičar osvajanja. Petrić se ističe dugotrajnom genezom svojih gledišta, a Paletin cijelom opsežnom raspravom nudi teorijski sustav za osvajače. Mjeri li se utjecaj hrvatskih teoretičara osvajačkog rata, Petrić je u velikoj prednosti pred ostalom dvojicom. Dok su Vetranovićevi i Paletinovi stavovi ostali u rukopisu, što se u Paletinovu primjeru zbilo protiv želje pisca, Petrić ih je redovito objavljivao, u mladosti u Veneciji a potkraj života u Rimu.

Žanrovske osobitosti u djelima kasnorenesansnih filozofa

Tri glavna žanra i tema s najrazvedenijom žanrovskom osnovom ne iscrpljuju književnu proizvodnju hrvatskih kasnorenesansnih filozofa. Izvan tih dvaju pristupa ostaje još mnogo njihovih filozofskih spisa. I njih je moguće prikazati u žanrovskom ključu, težeći prema kronološkom opisu žanrovskih inovacija u odnosu pisac-žanr.

Tako žanrovsko ispitivanje nudi dodatni pokazatelj za bujnost kasnorenesansne misli u Hrvata.

Zbornici Federika Grisogona

Prvi u tom kronološkom nizu, Zadranin Federik Grizogono, u svojim je dvama tiskanim izdanjima ponudio *zbornike* vlastitih spisa koji se, i kad pisac obrazloženo povezuje njihove teme, po žanru i organizacijskom ustroju prilično razlikuju. Prvi zbornik, objavljen pod neprozirnim naslovom *Speculum Astronomicum* (1507) [62] neposredno nakon Grizogonova imenovanja za profesora astrologije i matematike na Sveučilištu u Padovi, sadržavao je:

1. javni govor *Oratio in Achademia Patavina publice habita* s autobiografskim ulomcima, gotovo sigurno Grizogonov nastupni govor prilikom preuzimanja padovanske katedre;
2. spis po kojem je izdanje i naslovljeno, *Speculum Astronomicum*, razdijeljen na četiri rasprave (*tractatus*): o Aristotelovu četverouzročju, o plemenitosti aritmetike, o cjelovitosti glazbe te o uzvišenosti i vrsnoći astrologije;
3. *Plusquam expositio quia totalis resolutio in librum Elementorum Euclidis*, odabrane komentare uz Euklidove *Elemente*.

Drugi zbornik, objavljen 1528. iz zadarske osame pod zbirnim naslovom *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris*,[63] uključivao je spise (*lucubrationes*) iz medicine, etike i prirodne filozofije:

1. znanstveni govor (*sermo scientificus*)[64] o liječenju groznica;
2. djelce *De summa felicitate et suprema perfectione humana* na razmeđu etike i

teorije spoznaje;

3. raspravu *Tractatus de occulta causa fluxus et refluxus maris*, najznačajniji Zadraninov znanstveni tekst.

Priređujući žanrovski raznorodne *zbornike,* Grizogon je oba puta ostao vjeran svom polihistorskom idealu.

Urednici filozofskih klasika

U prvim dvama desetljećima 16. stoljeća dva su se hrvatska redovnika na europskoj sceni iskazala kao urednici važnih filozofskih izdanja. Dubrovački dominikanac Augustin Nalješković, regens franjevačkog generalnog studija u Bologni, priredio je za tisak sintezu *Summa sacrae theologiae* Tome Akvinskoga u tri sveska, koja je doživjela neutvrđen broj izdanja, najmanje tri, prvo u Veneciji 1508. i 1509. te dva posmrtna u Lyonu 1534. i 1535. [65] Smisao njegova uredničkog rada, dvaput izrijekom očitovan, bio je popraviti (*emendare*) izdanje.[66] U kojem je smislu Nalješković priredio popravljeno izdanje? Sastavio je abecedni popis članaka Tomine *Sume*, pridružio im brojeve te cijeli tekst dosljedno popratio rubnim brojčanim i slovčanim oznakama. Tako uvedeni sustav upućenicā (*allegationes*) obrazložio je u poslanici Marcu Gradonicu na početku prvoga sveska.

Franjevac iz okolice Zadra Benedikt Benković, »generalis sacrae Theologiae lector« na franjevačkom generalnom studiju *Ara coeli* u Rimu, izdao je udžbenik skotističke logike *Scoticae subtilitatis epidicticon* (1520) u dva sveska. [67] Po različitim obilježjima, koja mu je pridijelio sam urednik na naslovnicama dvaju svezaka, to je bio *epidicticon* i *enchiridiolum*, a po naravi uredničkih zahvata posrijedi je bila emendacija Mauritiusova izdanja skotističkih spisa koju je Benković proveo uz dragocjenu pomoć svojih studenata. [68] U tom je izdanju među spisima, za koje je bilo označeno da su Duns

Scotovi, bilo i onih za koje se kasnije ustanovilo da su spisi Duns Scotovih nastavljača, a uz njih su stajali i spisi za koje je sam Benković upozorio da su pogrešno pripisani Duns Scotu. Odabir logičkih spisa iz skotističke baštine bio je prokušan: uključio je spis jednoga skotističkog pisca iz 14. stoljeća i spise petorice najznamenitijih logičara skotističkog smjera na prijelazu iz 15. u 16. stoljeća.[69]

Prva tiskana rasprava iz političke filozofije

Gotovo pola stoljeća nakon *rukopisnog* prvijenca Nikole Modruškog, pojavila se prva *tiskana* rasprava iz političke filozofije - *Monoregia* (1522) Ivana Polikarpa Severitana, posvećena urbinskom vojvodi Francescu Mariji della Rovere da Montefeltro. [70] Obrazovanje vladara, uređenje države, osnutak grada i priprava za rat četiri su osnovna vidika Severitanova diskursa o nasljednoj monarhiji.

Žanrovske opcije protestantskoga trolista

Iz protestantskog razumijevanja humanizma i kršćanstva izraslo je djelo Matije Vlačića Ilirika iz Labina. Dvije se njegove knjige odlikuju izvornim doprinosima filozofiji. Prvu, naslovljenu *Paralipomena dialectices* i objavljenu bez oznake autorstva na naslovnici, pisao je za opsade Magdeburga a dovršio u Jeni, dakle izradio u razdoblju 1550.-1558., u pokušaju da dopuni dijalektiku. [71] Vlačićev stav »da su poredak (*ordo*) i sredstva (*instrumenta*) dva glavna i prvotna dijela dijalektike« [72] ogledao se i u podjeli njegove rasprave na dvije knjige. U prvoj pisac nije sustavno obradio sredstva, nego jedino i isključivo nauk o nalaženju srednjaka (*de inveniendi medio*); u drugoj pak knjizi sustavno je izlagao o poretku (*de ordine*), obradivši prvo što su sinteza, analiza i definicija pa izloživši njihova uporabna pravila. Već je izborom

temā Labinjanin iskazao svoj istraživački interes za metodologiju, da bi u izvedbi premašio granice logike i zašao u područje filozofije znanosti. Pritom je znanosti dijelio na slobodne (*liberales*) i mehaničke (*mehanicae*). Premda je na naslovnici, u posvetnici i u predgovoru svoju raspravu nazivao skromno: knjižica (*libellus*) i spis (*scriptum*, *scriptio*), Vlačić je u njoj objavio mnoge svoje dalekosežne uvide iz logike, epistemologije i teorije znanosti.

Za razliku od rasprave *Paralipomena dialectices*, koja je zračila svojom cjelinom, druga Vlačićeva knjiga *Clavis Scripturae Sacrae* (1567) od prvorazredna je značenja za filozofiju tek po jednoj svojoj sastavnici - po spisu *De ratione cognoscendi Sacras litteras*, koji je pisac postavio na prvo mjesto u drugom svesku knjige. [73] Nakon teorijskog uvoda u kojem je prosudio uzroke poteškoćama pri razumijevanju Biblije, on je, oslanjajući se isključivo na Bibliju, oblikovao vlastita »pravila za razumijevanje Svetoga pisma« (*regulae cognoscendi Sacras litteras*). [74] Iz njih je izveo upute za čitanje Biblije, ne bez žalaca upravljenih prema papistima i sofistima. U tom je Vlačićevu spisu književna vrsta (*genus*) postala važnim predmetom filozofskoga diskursa. [75] Premda je razlikovao nadležnosti filozofije i teologije, filozofiju je jednom nazvao »razuzdanom i bestidnom ljubovcom« (*lasciva et procax amasia*), a drugi put »služavkom« (*famula*) u domu gospodarice - teologije. [76]

I Vlačić je, kao i Stojković 144 godine prije njega, ugnijezdio hermeneutička pravila u opsežni znanstveni tekst. Po tome im je žanrovski model bio isti. Ipak, u jednoj važnoj dimenziji on se i razlikovao. Vlačić je posjedovao svijest da je priredio »kompendij o načinu razumijevanja Svetog pisma«, [77] a prema toj svrsi ga je i organizirao. Mogao ga je bez poteškoće izdati kao samostalni priručnik.

U protestantski se misaoni horizont uklopio i nov pristup cjelini spoznaja u filozofiji, teologiji i znanostima, koji je Zagrepčanin Pavao Skalić ponudio u svom

glavnom izdavačkom projektu *Encyclopaediae ... Epistemon* (1559), na kojem je počeo raditi najkasnije 1552. dok je, tada još katolik, pripremao doktorat iz teologije na Sveučilištu u Bologni. [78] Sukladno programu upućivanja u enciklopediju ili u krug znanostī, naznačenu u naslovu izdanja, Skalić je u istim koricama okupio žanrovski raznorodne spise, od kojih njih šest taj program i ostvaruju. Najranije su među njima napisana dva tezarija. Prvoga, naslovljena *Conclusiones,* napisao je najkasnije 1552. kao mladić u Bologni po uzoru na *Conclusiones* Pica della Mirandole i uz izravnu posudbu iz njih, a da pritom nije upućivao na svoj glavni izvor. [79] Uzalud je, prvo u Bologni a potom u Rimu, predlagao da njegovi zaključci budu javno raspravljeni. Poput Pica, i Skalić je svoje *Conclusiones* razvrstao u subtezarije, njih sedamnaest, što ne znači da je obradio isto toliko znanosti ili disciplina. Primjerice, prirodna filozofija zastupljena je tvrdnjama bar u trima subtezarijima *de mundo coelesti*, *de mundo elementali* i *de physica*, ali neusklađeno. Uz gledišta preuzeta iz Aristotelove prirodne filozofije Skalić je uvrstio i ona koja su oprečna aristotelovskom razumijevanju prirode. Među ovima posljednjima nalazi se i zaključak koji, mnogo prije Bruna i Galileia, razara Aristotelovu sliku svijeta: »Da je svjetova neizbrojivo mnogo, da se svi rađaju i da svakodnevno propadaju, nije besmislica.« [80] Uz takve oštroumne uvide, mladi je Skalić nastojao udovoljiti i zahtjevu potpunosti, bar što se tiče tadašnje filozofije. I doista, u *Conclusiones* je uspio obraditi krug filozofskih disciplina – od naravnog bogoslovlja do filozofske antropologije, od prirodne filozofije do etike. Moglo bi mu se prigovoriti da je zanemario bogato naslijeđe političke filozofije.

Godine 1556. u Beču je Skalić dovršio i zasebno objavio svoj drugi tezarij *Occulta occultorum occulta*, popis misterijā osam mudrosnih tradicija, od Hebreja, Kaldejaca, Egipćana i Perzijanaca do grčke filozofije i filozofije napisane na latinskom, koja uključuje »misterije« u tumačenjima Alberta Velikog, Tome Akvinskog, Duns Skota, Ambrozija i Pica della Mirandole. [81] Skalićeve *Theses* nude više od njihova

naslova a opremljene su i važnim propedeutičkim poglavljem »De modo procedendi in occultis occultorum occultis«, gdje Skalić u nizu od 14 članaka izlaže kako razumjeti, otkriti i prikazati ono što jesu *occulta* i *occultorum occulta*.

Svaki od misterijā Skalić je obradio u zasebnom kanonu, koji se za razliku od bolonjskog zaključka ne iscrpljuje u jednoj rečenici. Štoviše, stavove u kanonu Zagrepčanin je temeljio na poredbenom proučavanju različitih tradicija i ovoga se puta često izrijekom pozivao na Pica. (preraditi u skaldu s činjenicom da postoje dva izdanja 1556. i 1559.)

Razradi Skalićeva projekta doprinose još dva metodološka spisa, nastala u Beču u blizini carskoga dvora. [82] Prvi je *Revolutio alphabetaria*, razdijeljen u tri rasprave (*tractatus*), u kojima Skalić prvo uvodi jednostavne nazivke i slaže ih abecednim redom, zatim ih uparuje i napokon razlaže smisao tako dobivenih veza za pojedine znanosti. U jezgri Skalićeva pokušaja stoji jedan ključ drukčiji od Vlačićeva, *clavis huius scientiae*, ezoterička alternativa definiciji i diviziji iz tradicionalne logike. Jedan od važnih popratnih učinaka Skalićeve logičke igre s nazivcima i slovima skupina je nazivaka koju Skalić zove »općim nazivcima svekolike enciklopedije« (*termini communes universae Encyclopaediae*). [83] Na ovaj se Skalićev spis, zacijelo najmanje razgovijetan u cijelom projektu, nadovezuje pismo carskom savjetniku ab Ecku, naslovljeno *Dialectica contemplativa*. Ono je ontološki pojmovnik peripatetičke provenijencije, popraćen s deset pravila ili upita s pomoću kojih se ne može zalutati pri otkrivanju tražene istine. [84]

Skalićev projekt zaokružuju dva spisa koja jasno očituju piščeve nakane. Funkciju prologa u izdanju preuzima dijalog *Encyclopaediae ... Epistemon*, po kojemu je Skalić naslovio cijeli zbornik svojih spisa. [85] Dijalog se Skaliću učinio prikladnim žanrovskim okvirom da bi postupno, kako priliči kad znalac Epistemon upućuje mladog

orfika Philomususa, izložio razdiobu filozofije preuzetu od Poliziana: *supernaturalis, naturalis, doctrinalis, moralis, rationalis, symbolica.* [86] Pritom se pod nazivkom *philosophia doctrinalis* krije matematika sa svojim brojnim granama, nazivak *philosophia rationalis* upućuje na skupinu disciplina: gramatiku, povijest, dijalektiku, retoriku i poetiku; nazivak *philosophia symbolica* označuje pak biblijsku teologiju.

Skalićev zbornik zaključuje spis *Encomium scientiarum*. [87] Njemu je pisac izrijekom, u posveti baselskom tiskaru Oporinu, namijenio dvije funkcije: da bude epilog i da istodobno bude kompendij cijelog projekta. [88] I doista, Skalićeva pohvala znanostima primjereno znanstvenoj prozi izriče ono što je prethodno bilo neobrazloženo sadržano u tezarijima i izravno uobličeno u uvodnom dijalogu. Pritom su samo četiri znanosti predmet Skalićeve pohvale: teologija, pravo, medicina i filozofija, a »pohvala filozofije« (*encomium philosophiae*), primjerice, nije ništa drugo do prozni prikaz Polizianove razdiobe filozofije na pet dijelova. [89]

Svaka od šest navedenih sastavnica Skalićeva zbornika *Encyclopediae .. Epistemon* (1559) uprisutnjuje novu dimenziju Skalićeva pristupa krugu znanostī. One zajedno polučuju glavni učinak Skalićeva projekta: otklon od ranorenesansnog obrazovnog programa *studia humanitatis* a zalaganje za sistematsku filozofiju, kakvu je, koje li ironije – zbog mladenačkog Skalićeva razilaženja s glavnim protagonistima isusovačke karizme g. 1553.-1554., uveo isusovački pedagoški zakonik *Ratio studiorum* (1599).

Cijeli izdavački podvig o upućivanju u krug znanostī Skalić je u proširenu i izmijenjenu obliku ponovio i u svom povratničkom, katoličkom razdoblju, i to pod začudnim ontološkim naslovom *Miscellanea de rerum caussis, et successibus* ... (1570-1571) u obliku dvosveščanog izdanja. [90] Premda je za katolički *Epistemon* mijenjao ili cijele tekstove ili tek naslove tekstovima te pridodao kraće nove spise,

očuvao je prvotni ustroj svoga projekta.

Nakon Vlačića i Skalića u europski duhovni prostor stupio je i treći hrvatski filozof iz protestantskih redova - Andrija Dudić, rođen u Budimu a podrijetlom iz krapinske Orehovice. Izazvan rasprom, koja je uslijedila nakon pojave kometa 1577., i potaknut više puta od svojih učenih korespondenata, on je u Paskowu u Moravskoj napisao *De cometarum significatione commentariolus* (1579). [91] Njegov spis ima dva uzajamno sukladna žanrovska lika: u svom izvanjskom obliku to je pismo prijatelju liječniku Johannu Crantonu von Krafftheimu, s nadnevkom 28. veljače 1578.; u svom književnom ruhu to je *commentariolus*, kraći, žurno napisani sastavak, tek nacrt unutar kojega pisac još traga za svojim vlastitim stajalištem. Dudić će u njemu opisati dva modela proricanja: s oslonom na astronomiju na temelju lijeta kometa i s oslonom na medicinu na temelju ključanja žuči u čovjekovu organizmu, da bi ih osporio, dapače da bi im se narugao! Sve se prirodne pojave, uvjeren je Dudić, zbivaju »po nekom svom naravnom poretku i zakonu« (*suo quodam naturali ordine et lege*). [92] Po kojem to poretku i zakonu? *Commentariolus* otkriva da se njegov pisac još lomi u izboru prirodnofilozofskog polazišta: premda pristaje uz općeprihvaćeno mišljenje, a to je mišljenje Aristotela i njegovih učenika, on će o tom mišljenju dometnuti: »ipak me ne beznačajni razlozi potiču da vjerujem da je ono nedostatno sigurno«. [93] Štoviše, Dudić svoj zaključak proširuje na cijelu raspravu *de meteoris*, dakle na sve prirodne pojave koje obrađuje Aristotelova *Meteorologika*. Nažalost, Dudić u toj prigodi ne ide korak dalje, da bi bar ukazao kakva bi to prirodna filozofija ponudila dostatnu sigurnost u spoznavanju prirode, njezinih pojava i zakona. Žanr *commentariolus* na taj ga korak nije obvezivao.

Pravno-politička zbirka Marija Kaboge

Godine 1575. dubrovački arhiđakon Marije Kaboga svoje je egzistencijalno i crkvenopravno iskustvo sabrao u koricama jedne knjižice pod dugim i kićenim naslovom.[94] Prva polovica naslova *Vicariatus praecedentiae. De praecedentia episcopalis vicarii, & aliarum dignitatum in cathedralibus Ecclesiis, quaedam doctissima consilia.* odnosila se na crkvenopravne spise u kojima je Kaboga nastojao što točnije razlučiti nadležnosti crkvenih službа u dubrovačkoj prvostolnici, napose je htio jasno obrazložiti da arhiđakon ima prvenstvo pred biskupskim vikarom, a on je tada bio arhiđakon, pa je uz svoje nalaze otisnuo i odluke još dvojice inozemnih crkvenopravnih stručnjaka. Druga polovica naslova bombastično je najavljivala »i više nego korisnu raspravu o svjetovnim vlastima, klericima i crkvenim osobama koje se protjeruju: u obranu crkvenoga imuniteta i slobode«, ali će čitatelj naći samo tri kraća Kabogina spisa, doduše opisane tematike. Dakle, umjesto traktata – dva riješena crkvenopravna slučaja i *Conclusiones*, koji tematski pripadaju graničnom području crkvenoga prava i političke filozofije.

U prvom je spisu obradio *casus* svećenika, »kojega su osudili i otjerali u progonstvo pod prijetnjom kazne koju je objavljivač javno oglasio: ako bi bio viđen u tim zemljama, može nekažnjeno biti ubijen, a ubojici je čak obećana nagrada.«[95] U drugom je spisu obradio *casus* koji se zbio njemu naočigled, koji je uzrokovao veliku zategnutost u crkveno-državnim odnosima i koji je urodio apostolskom vizitacijom dubrovačke nadbiskupije: u Dubrovniku je na javnoj korizmenoj propovijedi augustinac Cristoforo Amaroli iz Sijene ustvrdio: »laici mogu sve klerike i redovnike kazniti i u parnicama suditi, osuditi čak i krvno, pa i smaknuti, ako bi crkveni poglavar bio nemaran u popravljanju svojih podređenih.«[96] Kaboga je tvrdnju pravnički točnije oblikovao i na nju odgovorio:

> »A kad bi crkveni sudac ili poglavar bio nemaran u provođenju pravde, imaju li tada svjetovni sudac ili vladar jurisdikciju nad klerikom kojega njegov

poglavar nije kaznio? Kratko i odlučno kažem: Ne!«[97]

U rješavanju ovoga slučaja dubrovački se arhiđakon pozvao na načelo: »Kanonsko je pravo dakle božansko pravo«.[98]

Kaboga je svoja stajališta iz graničnog područja crkvenoga prava i političke filozofije najjezgrovitije izrekao u *Conclusiones* na posljednoj stranici svoje knjižice:

»1. Kanonsko pravo jest božansko pravo.

2. Svi su se kršćani dužni pokoriti kanonskom pravu.

3. Svjetovnjaci nad klericima nemaju nikakvu vlast; klerici su po božanskom pravu izuzeti od takve vlasti i svjetovnim vladarima ne smiju prisegnuti na vjernost.

4. Čak i kad prethodi nemar višega prelata u popravljanju klerika, svjetovnjaci se ne mogu uplesti u njihovo kažnjavanje.

5. Svjetovnjak ne može kazniti klerika, čak ni za zločin povrede Veličanstva.

6. Papa ne može svjetovnjacima dopustiti da klerici budu pod njihovom vlašću.

7. Klericima nije dopušteno izreći krvnu osudu i obavljati službu krvnika.

8. Nije dopušteno svjetovnjacima da šalju klerike u progonstvo.

9. Heretik je onaj koji za neki svoj vremeniti probitak ili ispraznu slavu, da ugodi vladarima, stvara ili širi lažna i nova mišljenja.«[99]

Nakon teškoga crkvenoga sudskoga postupka, kojemu je bio podvrgnut za vrijeme apostolske vizitacije biskupa Sormanija 1573.-1574.,[100] nakon dugogodišnjega bolnoga iskustva o složenim odnosima između dubrovačke vlastele i dubrovačkoga nadbiskupa, u pitanju koje je od Tome Akvinskoga nezaobilazna tema skolastičke političke filozofije Kaboga se zauzeo »za crkvenu nepovredivost i slobodu«, bez iznimke, bez ikakve mogućnosti svjetovne jurisdikcije nad crkvenim osobama. Po načelu: božansko pravo ima apsolutnu prednost pred ljudskim pravom.

Tri velika projekta Frane Petrića

U Veneciji 1571. Petrić je zamislio velebno djelo *Discussiones peripateticae*, u kojem se htio iscrpno i temeljito sučeliti s cjelinom Aristotelove misli. [101] Svoj prvotni nacrt Cresanin je ostvario u četiri sveska. Prvi i uvodni obradio je Aristotelov život, djela i utjecaj. U drugom je Petrić prepoznavao zajedničke stečevine antičke filozofije, a u trećem uočavao razlike između Aristotela i njegovih grčkih prethodnika. Četvrti i posljednji svezak poslužio mu je za konačnu prosudbu Aristotelova mišljenja, a u tu je svrhu odabrao devet prevažnih tema, pretežito iz filozofije prirode, a tek manjim dijelom iz ontologije. U Petrićevu pristupu antičkoj filozofiji uočiti je metodičko stupnjevanje: suglasje, nesklad, prosudba (lat. *concordia, discordia, censura*). *Discussiones* su time postale mnogo više od temeljitog historiografskog ogleda; one su bile prvi korak prema vlastitom filozofskom sustavu. Upoznavši se s Petrićevim djelom, Gassendi je odustao od već započeta sličnog projekta.

Summa je postala udomaćenim filozofskim žanrom tek u djelu kasnog Petrića. On ih je u posljednjem desetljeću svoje profesure u Ferrari napisao dvije: *Della poetica* i *Nova de universis philosophia*. [102] Dok je prva usmjerena samo na jednu filozofsku granu, druga u ukoričenoj inačici iz 1591. povezuje u sustav četiri filozofske discipline: metafiziku, naravno bogoslovlje, dušoslovlje i prirodnu filozofiju. U odnosu na prvotne zamisli Petrić je uspio objaviti samo početne sveske svojih *summa*. Od poetike je tiskao samo prva dva dijela »La deca istoriale« i »La deca disputata« (1586). Ostalih pet koje je napisao do 1588. ostali su u rukopisu. Prema nacrtu iz 1590. Petrić je bio zamislio da se njegova »nova filozofija« sastoji od osam svezaka: *Panaugia, Pantheia, Pancosmos, Pangenesis, Panaeria, Panhydria, Pangaeia i Pampsychia*, ali se prije veljače 1591. odlučio za važnu promjenu u u ustroju svoga sustava. *Pantheia*, drugi svezak prvotnog

plana Petrićeve »nove filozofije«, preimenovana je u *Panarchiju*. *Pampsychia*, prvotno zamišljena kao posljednji svezak Petrićeve filozofske sinteze o Bogu, svijetu i čovjeku, postala je trećim sveskom, koji prethodi *Pancosmiji*. Prvotni trokut Bog-svijet-čovjek zamijenjen je novom konfiguracijom temeljnih odnosa: Bog-čovjek-svijet. *Pampsychiji*, to treba naglasiti, nije samo promijenjen položaj u sustavu, nego i opseg i sadržaj. Kao što je Petrić zamislio da *Pancosmia* obradi opću filozofiju prirode, a *Pangenesis*, *Panaeria*, *Panhydria* i *Pangaeia* izlože posebne filozofije prirode, tako je u ovoj promjeni namijenio *Pampsychiji* da izloži opći nauk o duši ili, kako je zapisao u posveti, da bude »opća rasprava o dušama« (*de animis tractatio universa*), dok je posebne antropološke aspekte pridržao za djelo koje je u *Pampsychiji* i najavio: *De humana philosophia*.

Filozofsko-medicinska rasprava Ivana Brattija

Kraju 16. stoljeća pripada *Discorso della vecchia et nuova medicina* Kopranina Ivana Brattija, rasprava koja je 1590. otisnuta s posvetom alkemičaru Marcu Bragadinu, da bi nakon Bragadinova smaknuća doživjela 1592. drugo ili, točnije, pseudo-izdanje s drugačijim uvodnim arkom.[103] Izvorno je bila napisana kao teorijska popudbina Bragadinovu »majstorstvu« u proizvodnji umjetnoga zlata, pa je pisac rasprave podrobno obrazložio da je umjetno zlato iste vrsnoće kao i prirodno, k tomu da je vrlo ljekovito.

Ipak, Bratti je raspravu zasnovao šire od tih medicinskih ciljeva, jer je nakanio raspravljati »o stvarima otkrivenima u naše doba i napose o umjetnom zlatu«, kako je istaknuo u naslovu pseudo-izdanja iz 1592.[104] U tu je svrhu svoju raspravu »o staroj i novoj medicini« razdijelio na tri dijela: prvi nenaslovljeni o napretku znanosti i posebno

medicine, drugi o tvari zlata, treći o zlatotvorstvu. Posve općenito o razvitku znanosti mogao je raspravljati samo u filozofskom sloju svoje rasprave. Učinio je to osobito u dvama poglavljima: u devetom poglavlju prvoga dijela, gdje je ponudio svoje razmatranje o napretku u znanosti u posljednjim stoljećima, i u petom poglavlju trećega dijela s tezom da »umijeće u svemu nadmašuje narav ili joj bar nije podređeno«.[105] Jasno se očitovao i o odnosu između medicine i filozofije:

> »Medicinsko umijeće za svoju učiteljicu i hraniteljicu ne prepoznaje drugu doli filozofiju, kraljicu svih umijeća, jer je jedno od njezinih najdragocjenijih plodova i započinje ondje gdje filozof završava.«[106]

Tim misaonim naporima Bratti se istaknuo kao filozof znanosti.

Tema zlatotvorstva zahtijevala je i obradbe prirodnofilozofskih pitanja. Primjerice, u sedmom poglavlju drugoga dijela razmatrao je »kako nastaju kovine prema mišljenju filozofā«.[107] U njem je, pozivajući na Platonova *Timeja* i Aristotelovu *Meteorologiku*, razlikovao Platonovo od Aristotelova tumačenja o nastanku okamina i kovina.

Prva je rečenica Brattijeve rasprave bila nedvojbeno novoplatonovskog nadahnuća: »stvari naše i drugih hemisfera« »ili su sjene ili slike onih koje sjaje u vjekovječnim idejama«,[108] ali to nije dovoljno da ga se proglasi novoplatonovcem. Posezao je za brojnim i raznolikim izvorima. Pozvao se na tri Aristotelova djela: *Metafiziku*, *O nebu* i *Meteorologiku*, na Hermesa Trismegista, na »velikoga Mirandolanca« Giovannija Pica, a od novijih primjerice na dva Fracastorova djela, Giulija Scaligera i Andreasa Vesaliusa. Bio je, dakle, otvoren različitim renesansnim filozofskim tradicijama.

Obrane i polemike

U devetom desetljeću 16. stoljeća, dakle s protekom gotovo sedam desetljeća od Dragišićeve obrane Reuchlina (1515), iznova su iz pera hrvatskih filozofa zaredale obrane. Da je o njima riječ, ponekad izravno upućuje naslov (*apologia*, *difesa, risposta*), a ponekad je nužan uvid u narav spisa radi prepoznavanja žanra. Dvije su kasnorenesansne obrane napisane u Dubrovniku, a potekle su od autorskog para koji je dijelio bračnu ložnicu - od Maruše Gundulić i Nikole Vitova Gučetića. Prvo je Maruša Gundulić 1582. napisala obranu ljepote i kreposti svoje prijateljice Cvijete Zuzorić, [109] koja je imala prethoditi upravo dovršenu glavnom prirodnofilozofskom djelu njezina muža. A kad su 1584. *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele* Nikole Gučetića objavljeni, Marušina posveta »ne manje lijepoj negoli kreposnoj i plemenitoj gospi Cvijeti Zuzorić u Dubrovniku« bila je razlogom da su *Discorsi* ubrzo povučeni iz prodaje. Jedna je žena, očigledno prežestoko za dubrovačke prilike, branila Cvijetinu čast pred »strašnim glasovima vukova, medvjeda i tigrova« [110]rodnoga grada. Za drugo izdanje Gučetićeve meteorologije Maruša je priredila novu inačicu svog etičkog djelca, potpisavši je 27. ožujka 1585. Ta je inačica, kad su uklonjena sva »neprilična« mjesta, bila kraća za stranicu i pol, ali je njezina poruka ostala ista. [111] Djelce Maruše Gučetić iz primijenjene etike osnažila je, u liku teorijske poputbine, *Apologia dell'honor civile* (1591) njezina supruga Nikole Gučetića, djelce iz teorijske etike napisano u obranu časti kreposnog građanina a protiv častohleplja, a koje pisac nije žurio objaviti. [112]

Istodobno kad je Maruša Gundulić objavila prvu, necenzuriranu inačicu svoje obrane Cvijete, Frane se Petrić u Ferrari prvi put okušao u tom žanru. Pred napadima mladoga Teodora Angeluccija odlučio je Cresanin obraniti svoje tvrdnje koje je o Aristotelovoj metafizici, fizici i etici izložio u *Discussiones peripateticae*. U Petrićevu spisu *Apologia contra calumnias Theodori Angelutii eiusque novae sententiae quòd Metaphysica eadem sint, quae Physica* (1584), posvećenu Cesareu

Cremoniniju i napisanu s metodičkim, trodijelnim planom, nije manjkalo polemičkih žalaca. [113] Nakon Angeluccijeva navoda redovito je slijedio mnogo opširniji Petrićev protuudar, često s izravnim obraćanjem protivniku. To je, kako je i pisalo na naslovnici, uistinu bila *eversio*, zator prigovarača i propast njegove argumentacije. Iste je godine Petrić primio poticaj koji je urodio drugom obranom. Uoči Nove 1585. godine pristigao mu je poziv Giovannija de' Bardija da prosudi »usporedbu Ariosta i Torquata Tassa«, koju je u zasebnoj knjižici *Il Carrafa* na štetu Ariosta proveo Camillo Pelegrino. Umjesto recenzije Pelegrinove knjižice Bardi je dobio *Parere del Signor Francesco Patrici, in difesa di Lodovico Ariosto* (1585), u kojem ne samo da je, priželjkivano, branjen Ariosto nego su još žešće napadane pristalice Aristotelove poetike i Homerova epskoga umijeća. [114] Ako je suditi po bolnom Tassovu odgovoru, Petrićeva obrana Ariosta prerasla je u prijekore Tassu i u »napad na Aristotela, na cijelog Homera i na sve one koji su slijedili pouke prvoga i stope drugoga.« [115]

Te dvije Petrićeve obrane opravdano je svrstati i u polemike. Žanr polemike, promotren iz perspektive hrvatske filozofske tradicije, dosegnuo je svoju punu zrelost upravo u Petrićevim sporenjima s Teodorom Angeluccijem i Torquatom Tassom. Ali se Petrićevo oštro pero tu nije zaustavilo. Pojavak prvih dviju sastavnica *La deca istoriale* i *La deca disputata* Petrićeve sinteze *Della poetica* (1586) pokrenuo je novi val polemičkih spisa – za i protiv Aristotelove poetike. [116] Tom prigodom Petrić je tiskao svoju polemiku s Giacopom Mazzonijem, koji je u *Difesa della Comedia di Dante*, pozivajući se na Petrićevo djelo *Della poetica*, Petriću uz pohvale uputio i dva prigovora usmjerena na njegovu kratku bilješku o Sositeju. »Ipak, među mnogim pohvalama, kao među najljupkijim cvijećem i ružama, stoje tu dva trna«, [117] opisao je Petrić Mazzonijev pristup u svom spisu *Risposta ... a due opposizioni fattegli dal Sig. Giacopo Mazzoni* (1587). Nakon cjelovita navoda iz Mazzonija, on je na upućene

prigovore odgovorio nizovima proturazlogā. U prvom nizu ponudio ih je šest ne bi li dokazao da su »Dafnis i Litijerso dvije a ne jedna poema«; u drugom nizu, gdje Petrić odgovara na Mazzonijev prigovor da ne razlikuje tragediju od ekloge, priložio je čak 19 proturazloga. A kad je Mazzoni odmah uzvratio Petriću spisom *Discorso* (1587) povećavši broj svojih prigovora na 25, broj optužaba od kojih se pisac velike renesansne poetike imao obraniti u polemičkom se žaru popeo na stotinu. [118]

Žanr polemike u Petrićevim je tiskanim spisima poprimao različita obličja i redovito doživljavao preobrazbe. Dok je polemika s mladim Angeluccijem iz Tarvisija bila razorna (*eversio*), polemika s glasovitim pjesnikom zaklanjala se u naslovu iza maske *difesa di Lodovico Ariosto*. U odgovoru Mazzoniju žanrovsko određenje *risposta* na naslovnici već je upućivalo na polemički karakter spisa, koji je Petrić zaključio porukom čitateljima da sami prosude »jesu li dvije pogreške, koje mi je pripisao gospodin Mazzoni, uistinu pogreške«, ali se s nastavkom polemike uvećao broj i pojačala žestina prigovora. Predodžba o Petriću polemičaru još će se obogatiti kad se istraže Petrićeve netiskane polemike, osobito ona s Cremoninijem.[119]

Prvi rječnici s hrvatskim stupcem

Krajem 16. st. napisani su prvi rječnici s hrvatskim stupcem. Faust je Vrančić g. 1595. tiskao peterojezični rječnik *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* s latinskim jezikom u prvom stupcu, dok je hrvatskom jeziku dodijelio četvrti stupac. [120] Bartol Kašić je do 1599. sastavio prvi hrvatsko-talijanski rječnik, uključivši u njega 80% Vrančićeva hrvatskog leksika. [121] Oba su rječnika sadržavala sloj hrvatskoga filozofskog nazivlja. Odlučivši da hrvatski jezik bude u prvom stupcu njegova rječnika, Kašić je hrvatskoj filozofskoj terminologiji mogao pristupiti drukčije i plodnije od Vrančića. [122] Primjerice, Kašićevi leksemi *načel*, *početak* i *začetak* uspješno

su opisali široko značenjsko polje talijanskoga termina *principio*. Kašić je, u sloju u kojem leksik njegova rječnika nije bio podudaran s leksikom Vrančićeva rječnika, ponudio i dragocjena rješenja za temeljne pojmove iz ontologije i etike. Nažalost, Kašićev rječnik ostao je u rukopisu i izravno je mogao utjecati samo na leksikografe koji su djelovali u Dubrovačkom kolegiju. A Vrančićev je rječnik u prvom i kasnijim proširenim izdanjima djelovao u europskom prostoru.

Bilješke

[1] Marcus Marulus Spalatensis, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (Impressit Venetiis presbiter Franciscus Lucensis de consortibus Cantor ecclesiae S. Marci et Bernardinus de Vitalibus Venetus, 1506 [= 1507]); Marcus Marulus, *Quinquaginta parabolae* (Venetiis: Per Laurentium de Rosis Tervisinum, [1510]); Marcus Marulus, *Evangelistarium* (Venetiis: Industria ac summa diligentia Francisci de consortibus Lucensis Sacerdotis integerrimi in aedibus Iacobi Leuci, impressoris accuratissimi / Impensis vero Melchioris Sessae, 1516). Usp. Branko Jozić i Bratislav Lučin, *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: Tiskana djela (1477-1997)* (Split: Književni krug, 1998), nn. 8, 13, 19, pp. 35, 36-37, 39.

[2] O trima »*bestsellerima* humanističke (kršćanske) literature« iz Marulićeva pera vidi: Mirko Tomasović, *Marko Marulić Marul* (Zagreb: Erasmus Naklada; Split: Književni krug – Marulianum; Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1999), pp. 61-82.

[3] Bratislav Lučin, »*Studia humanitatis* u Marulićevoj knjižnici«, *Colloquia Maruliana* 6 (1997), pp. 169-203, na pp. 194-200.

[4] Marcus Marulus, *Repertorium* I. (A-F), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998); Marcus Marulus, *Repertorium* II. (G-O), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998); Marcus Marulus, *Repertorium* III. (P-Z), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 2000). Usp. Darko Novaković, »Zašto nam je važan

Marulićev *Repertorij*?«, *Colloquia Maruliana* 7 (1998), pp. 9-26, na p. 12 i 20.

[5] Usp. Drago Šimundža, »*Repertorij* kao moralno-didaktičko djelo« u: Marcus Marulus, *Repertorium* I. (Split: Književni krug, 1998), pp. XVII-XXII, na pp. XVIII-XIX; Novaković, »Zašto nam je važan Marulićev *Repertorij*?«, pp. 10-14.

[6] Novaković, »Zašto nam je važan Marulićev *Repertorij*?«, p. 20.

[7] Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris litteris*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). Usp. Državni arhiv u Dubrovniku, *Consilium Rogatorum* 44 (1538-1540), f. 320v.

[8] »De quiditate verbi dei«, sermo secundus, ff. 4v-8v prve folijacije u: Clemens Araneus, *Quodlibet declamatorium* (Venetiis, 1541).

[9] Ambrosius Araneus, »Epistola: Frater Ambrosius araneus ragusinus ordi. predi. venerabili patri fratri Bernardo de gethaldis ragusino eiusdem professionis, salutem & ss. consolationem.«, ff. 96r-96[a]v prve folijacije, u: Clemens Araneus, *Quodlibet declamatorium* (Venetiis, 1541), s nadnevkom na f. 96[a]v: »Dat. ragusii die. 20. Augusti. 1540.«

[10] Stjepan Krasić, »Uvod«, u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur* [Ragusii, 1740], tomus

primus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975), pp. VII-LXXIX, na p. X.

[11] Ambrosius Araneus, »Epistola« [1540], f. 96v: »frater Thomas cervinus ragusinus ..., qui & revidit quodlibet declamatorii primum librum, de incarnatione verbi dei fratris clementis aranei.«

[12] Ambrosius Araneus, »Epistola« [1540], f. 96r: »cetera gloriosa eorum [nostri ragusini conventus patruum] facinora tibi acuratius investiganda relinquens.«

[13] Marcus Marulus Spalatensis, *Liber de laudibus Herculis* (Venetiis: Per Bernardinum de Vitalibus Venetum, 1524). Usp. Mirko Tomasović, »Marulićev dijalog o mitologiji i literaturi«, *Umjetnost riječi* 30/1 (1986), pp. 89-97; Zlatko Posavac, »Marulićev *Dialogus de laudibus Herculis*«, *Dani hvarskog kazališta* 15 (1989), pp. 253-267; Bratislav Lučin, »Marulićev *Hercules moralisatus*«, *Colloquia Maruliana* 2 (Split: Književni krug, 1993), pp. 16-35.

[14] Marko Marul, »Utiha nesriće: Lipo prigovaran'je Razuma i Človika«, u: Marko Marulić, *Dijaloški i dramski tekstovi*, priredio Nikica Kolumbić (Split: Književni krug, 1994), pp. 101-116.

[15] Usp. različite pristupe: Nikica Kolumbić, »Marulićevi dijaloški i dramski tekstovi«, u: Marko Marulić, *Dijaloški i dramski tekstovi* (Split: Književni krug, 1994), pp. 9-68, na pp. 27-28, 52, 60, osobito na p. 27; Drago Šimundža, »Teološki pristup Marulićevim *Dijaloškim i dramskim tekstovima*«, u: Marko Marulić, *Dijaloški i*

dramski tekstovi (Split: Književni krug, 1994), pp. 69-98, na pp. 83-85, osobito na p. 84; Mirko Tomasović, *Marko Marulić Marul* (1999), pp. 152-153, osobito na p. 153.

[16] Vedran Gligo, »Prilog poznavanju književnog djela Franje Trankvila Andronika«, *Dani hvarskog kazališta* 18 (1992), pp. 73-84, na pp. 78-80.

[17] Trankvil Andreis, »Philosophandumne sit / Treba li filozofirati«, dvojezično latinsko-hrvatsko izdanje, preveo Šime Selak, u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi Karšulin i Marko Josipović, *Magnum miraculum - homo* (Zagreb: HSN, 1995), pp. 367-399. Vidi i članak u istom izdanju: Erna Banić-Pajnić, »Trankvil Andreis o filozofiji i ljudskoj sreći«, pp. 79-97. Usp. ranije prikaze: Erna Banić-Pajnić, »Treba li filozofirati?«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 15 (1989), pp. 127-148; Ljerka Schiffler, »A divinis ad humana: Filozofijske značajke hrvatskog humanizma«, *Dani hvarskog kazališta* 17 (1991), pp. 55-66, na pp. 58-60; Vedran Gligo, »Prilog poznavanju književnog djela Franje Trankvila Andronika«, *Dani hvarskog kazališta* 18 (1992), pp. 73-84, na pp. 80-83.

[18] Francesco Patritio, »Il Barignano. Dialogo dell'honore.« [1552], u: Francesco Patritio, *La città felice* (In Venetia: Per Giovan Griffio, 1553), ff. 20-43; Francesco Patritio, *Della historia diece dialoghi* (In Venetia: Appresso Andrea Arrivabene, 1560); Francesco Patritio, *Della retorica dieci dialoghi* (Venetia, 1562).

[19] Paulus Scalichius de Lika, »Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam

sacrarum quam prophanarum, Epistemon«, pp. 7-103, i Paulus Scalichius de Lika, »Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione«, pp. 146-218, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quam prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, [1559]).

[20] Valentin Putanec, »Dva priloga za našu 'skalicistiku': 1. Skalićev pseudonim *Olistus Hirscher* (1559.) – 2. Skalićev prinos za širenje termina *enciklopedija*«, *Encyclopaedia Moderna* 17/47 (1997), pp. 63-67, na pp. 64-66, nn. 4-10.

[21] Mihaela Girardi Karšulin, »Pavao Skalić. Eulogus ili o odvojenoj duši«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 18 (1992), pp. 27-39, na pp. 37-38.

[22] Nicolo Sagri, *Ragionamenti sopra le varietà de i flussi et riflussi del mare oceano occidentale* (In Venetia: Appresso Domenico, & Gio. Battista Guerra, fratelli, 1574); Nicolò di Nale, *Dialogo sopra la sfera del mondo* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1579). Usp. Žarko Dadić, *Hrvati i egzaktne znanosti u osvitu srednjovjekovlja* (Zagreb: Naprijed, 1994), u poglavljima »Astronomski rad Nikole Nalješkovića« na pp. 25-34 i »Nikola Sagroević i problemi plime i oseke mora« na pp. 48-56.

[23] Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro giornate.* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584). Usp. Ivica Martinović, »Kasnorenesansni filozof Nikola Vitov Gučetić«, *Zbornik*

dubrovačkog primorja i otoka 6 (1997), pp. 203-225, na pp. 208-213.

[24] Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo della bellezza detto Antos, secondo la mente di Platone* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581); Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo d'amore, detto Antos, secondo la mente di Platone* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581). Usp. Ljerka Šifler-Premec, *Nikola Gučetić* (Zagreb: Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, 1977), pp. 15-36.

[25] Vidi urednikovo tumačenje: Marino Battitorre, »A benigni lettori.«, u: *Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi di nuovo ristampato, & ricorretto* (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. A4r-A4v, na f. A4v: »a che fare non credo d'haver fatto errore, havendo in ciò seguitato l'essempio di Platone, il quale il suo Dialogo della Republica, fatto pure in una sola giornata, & con continuata tessitura, & narratione, come ancho è fatto il presente Dialogo, ha in dieci parti secato, & diviso ...«. Usp. prosudbu Monaldijeva dijaloga o ljepoti u: Ljerka Schiffler-Premec, *Miho Monaldi: Ličnost i djelo* (Zagreb: Odjel za povijest filozofije Centra za povijesne znanosti u Zagrebu, 1984), pp. 49-104.

[26] »Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 3r-10r, privez u primjerku pohranjenom u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku sa signaturom R II 241.
»Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda.

(In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 10v-14v, privez u primjerku pohranjenom u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku sa signaturom R II 241.
»Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi« [1604], ff. 3r-10r, i »Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.« [1604], ff. 10v-14v, unutar iste folijacije u primjerku bez naslovnice, pohranjenom u Državnom arhivu u Dubrovniku sa signaturom R 726.

[27] Nicolò Vito di Gozze, *Governo della famiglia* (In Venetia: Presso Aldo, 1589); Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche seconde la mente di Aristotele con essempi moderni giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591).

[28] M.[agister] Jo.[annes] Policarpus Severitanus Sibenicensis dalmata, »In quatuor ethycorum libros Senece Junioris Catonis Cordubensis commentarius«, u: *Dionisii Apollonii Donati de octo orationis partibus libri octo ad novam et optimam limam deducti et Senece Junioris Catonis cordubensis ethycorum libri quattuor cum commentariis M. Jo. Policarpi Severitani Sibenicensis dalmate predicatorum ordinis opus aurem nuper ad unguem excussum.* (Impressum fuit hoc opus Perusiae apud Leonem per Cosmum cognomine Blanchinum Veronensem, 1517), ff. 112v–142r. Glede geneze i izdanja Polikarpova komentara usp. Stjepan Krasić, »Šibenski humanist Ivan Polikarp Severitan i njegova politička misao«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 3 (1977), pp. 7-78, na pp. 32, 36-41. Pregled Polikarpovih tema uz uporabu »dijagonalnih interpretativnih postupaka« vidi u: Krešimir Čvrljak, »Humanist, polihistor i filozof Ivan Polikarp Severitan Barbula Šibenčanin i njegov komentar Seneki pogrešno atribuiranih etičkih distiha Dionizija Katona (1472-?)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 12 (1986), pp. 177-217, na pp.

190-212.

[29] *Dionisii Apollonii Donati de octo orationis partibus libri octo ad novam et optimam limam deducti ... cum commentariis M. Jo. Policarpi Severitani ...* (Perusiae, 1517), f. 24v. Usp. Stjepan Krasić, »Šibenski humanist Ivan Polikarp Severitan i njegova politička misao«, pp. 33, 48-49.

[30] »Fr. Gregorius Natalius Ord. Praed.«, u: Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus alter [Ragusii, 1740], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 119-127, na p. 126; Stjepan Krasić, »Grgur Natalis Budisaljić«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 1 (1975), pp. 281–285, na p. 284.

[31] Usp. »Fr. Clemens Araneus Ord. Praed.«, u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić, tomus primus [Ragusii, 1740] (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975), pp. 214-244; Stephanus Krasić, *Congregatio Ragusina Ord. Praed. (1487-1550)*, Dissertationes historicae 19 (Romae: Institutum Historicum FF. Praedicatorum Romae ad S. Sabinae, 1972), pp. 187-190; Stjepan Krasić, »Klement Ranjina (1482-1559)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 1 (1975), pp. 287–290; Marijan Biškup, »Klement Ranjina O.P. (1482-1559)«, *Croatica Christiana Periodica* 6/9 (1982), pp. 142-158.

[32] *Expositio* fratris Clementis Aranei Ragusini Ordinis praedicatorum cum resolutionibus occurentium dubiorum, etiam Lutheranorum errores confutantium secundum subiectam materiam, *super epistolam Pauli ad Romanos*, per modum lecturae. (Impressum Venetiis apud Nicolaum de Bascarinis. Anno Domini M D XLVII.). Nadnevci imprimatura, f. *4v: »Frater Vincentius Buchia de Catharo, sacrae Theo.[logiae] professor, Ordi.[nis] praedi.[catorum] provinciae Dalmatiae. Cathari ex aedibus S. Nicolai. 1546.«, »Ex Tridento, 27. Feb. 1547.«

[33] Araneus, *Expositio super epistolam Pauli ad Romanos*, u explicitu: »expositio super Pauli epistolam ad Romanos confutatoria plurium errorum lutheranorum secundum exigentiam materiae, cum pluribus aliis textualibus resolutionibus, ac clara textuali declaratione«, f. 132r.

[34] Araneus, *Expositio super epistolam Pauli ad Romanos*, ff. 24, 98, 121. Usp. kazalo »Notabilia contenta in capitulis ad Romanos praeter notulas contentas morales, praesertim circa textus in lutheranos«, ff. *2r-*4r.

[35] Šime Jurić, *Croatiae scriptores latini recentioris aetatis* (Zagrabiae: Institutum historicum Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1971), p. 35, n. 137.

[36] Clemens Araneus Ragusinus, *Commentaria in quatuor libros Sententiarum* [1549], rkp. 595/I i 595/II u Arhivu Male braće u Dubrovniku. *Explicit* četvrte knjige glasi: »Explicit scriptum super quartum, et ita super omnes quatuor libros sententiarum,

editum per fratrem Clementem araneum ragusini congregationis, eiusdem civitatis, ordinis praedicatorum vitae regularis, ad gloriam et laudem Sanctissimae trinitatis a qua omnis intelligentia procedit, et est compillatum [sic!] Ragusii in aedibus sancti dominici 1549. die ultima Januarii anno aetatis suae sexagesimo septimo, et ab ingressu in ordine sancti dominici anno quinquagesimo primo.«, na f. 36r četvrte folijacije rukopisa. Vidi i Krasić, *Congregatio Ragusina Ord. Praed. (1487-1550)*, Dissertationes historicae 19 (Romae: Institutum Historicum FF. Praedicatorum Romae ad S. Sabinae, 1972), p. 189, bilješka 122.

[37] Marijan Biškup, »Klement Ranjina O.P. (1482-1559)«, *Croatica Christiana Periodica* 6/9 (1982), pp. 146-148, s prvom uputnicom u literaturi na današnje nalazište Ranjinina rukopisa.

[38] Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in sermone Averrois Cordubensis de substantia orbis«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermone Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis* (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 1-125; Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in propositiones authoris de causis«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermone Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis* (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 126-170; Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro giornate.* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584). Usp. Ivica Martinović, »Kasnorenesansni filozof Nikola Vitov Gučetić«, *Zbornik dubrovačkog primorja i otoka* 6 (1997), pp. 203-225, na pp. 203-205, 208-213.

[39] Antonius Medus Ragusinus, *In librum duodecim Metaphysicae Aristotelis expositio* (Venetiis: Apud Franciscum Barilletum, 1598); Antonius Medus Ragusinus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio* (Venetiis: Apud Franciscum Barilletum, 1599). Usp. Erna Banić-Pajnić, *Antun Medo* (Zagreb: Institut za filozofiju, 1980), pp. 90-153.

[40] Antonius Medus, *In librum duodecim Metaphysicae Aristotelis expositio*, pp. 62-77; vidi o Fracastoru na p. 65; o Koperniku na p. 67.

[41] Matthias Flacius, *Opus logicum in Organon Aristotelis Stagiritae* (Francoforti: Ex officina Typographica Nicolai Bassaei, 1593), 1102 pp. O okolnostima u kojima je djelo nastalo vidi osobito posvetnu poslanicu »Matthias Flacius Holgero Rosencrantz ...«, ff. a2r-a5v, i »M. Daniel Cramerus Lectori, *De Matthia Flacio Praeceptore suo piè defuncto*.«, umetak bez oznake folijacije ili paginacije. Usp. Mijo Mirković, *Matija Vlačić Ilirik* (Zagreb: JAZU, 1960), pp. 250-251.

[42] Vedran Gligo (ur.), *Govori protiv Turaka* (Split: Logos, 1983); Darko Novaković, »Hrvatska novolatinska književnost od 15. do 17. stoljeća«, u: *Introduzione allo studio della lingua, letteratura e cultura croata*, a cura di Fedora Ferluga Petronio (Udine: Forum, 1999), pp. 165-176, osobito na pp. 167-168.

[43] *Oratio Tranquilli Parthenii Andronici Dalmatae contra Thurcas ad Germanos habita.* (Augustae Vindelicorum: In officina excusoria Johannis Miller, 1518).

[44] *Epistola Domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI. Pont. Max. de calamitatibus occurentibus et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem* (Impressa Romae per B.[ernardinum de] V.[italibus], 1522), ff. A2r-B2v. Usp. i dva pretiska s hrvatskim prijevodima: Vedran Gligo (ur.), *Govori protiv Turaka*, pp. 165-181, 449-462; Marko Marulić, *Epistola ad Adrianum VI. P. M.* (Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka; Zagreb: Kršćanska sadašnjost; Split: Crkva u svijetu; Split: Zbornik »Kačić«; 1994).

[45] Ivica Martinović, »Marulićev nauk o miru« (u tisku).

[46] Vidi izdanja: Tranquillus Andronicus Dalmata, *Oratio ... ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos.* (Excusum Viennae Pannoniae per Io. Singrenium, 1541); Tranquillus Andronicus Dalmata, *Ad Optimates Polonos admonitio* (Cracoviae: In Officina Lazari, 1584).

[47] *Oratio Tranquilli Andronici Dalmatae ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos* (1541), f. C4r. Usp. Trankvil Andronik Dalmatinac, »Govor Nijemcima o poduzimanju rata protiv Turaka«, preveo Vedran Gligo, u: *Govori protiv Turaka*, pp. 223-264, na p. 238.

[48] Tranquillus Andronicus, *Oratio ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos* (1541), f. G2v: »aequam ... ac diuturnam pacem«. Usp. Trankvil Andronik Dalmatinac, »Govor Nijemcima o poduzimanju rata protiv Turaka«, p. 254.

[49] »Epistola Tranquilli Andronici Dalmatae, ad ... Andream Comitem à Gorca ...«, ff. C2v-C3r, u: Tranquillus Andronicus Dalmata, *Ad Optimates Polonos admonitio* (Cracoviae: In Officina Lazari, 1584), f. C3r: »pauca quaedam de Repub.[lica]«. Usp. »Poslanica Trankvila Andronika Dalmatinca presvijetlom i velemožnom gospodinu Andriji Gorka, poznanjskom kastelanu i vrhovnom kapetanu Velike Poljske«, pp. 279-280, u: Trankvil Andronik Dalmatinac, »Opomena poljskim velikašima«, preveo Vedran Gligo, u: *Govori protiv Turaka*, pp. 265-308, na p. 280.

[50] »Epistola Tranquilli Andronici Dalmatae, ad ... Andream Comitem à Gorca ...«, f. E1v: »Ragusini quidem nec integra libertate potiuntur, nec omninò serviunt.«; ovdje u hrvatskom prijevodu Ivice Martinovića. Vidi i dva različita Gligova prijevoda ove Andreisove ocjene u: *Govori protiv Turaka*, p. 50 i 288.

[51] Usp. Branko Vodnik, *Povijest hrvatske književnosti*, Knjiga I: Od humanizma do potkraj XVIII. stoljeća. (Zagreb: Matica hrvatska, 1913), pp. 148-151; Ivo Banac, »Political themes in the poetry of Mavro Vetranović, a Benedictine from Dubrovnik«, *The American Benedictine review* 36/1 (1985), pp. 23-43.

[52] »Pjesanca slavi carevoj«, u: *Pjesme Mavra Vetranića Čavčića*, dio I., skupili V. Jagić i I. A. Kaznačić, Stari pisci hrvatski 3 (Zagreb: JAZU, 1871), pp. 41-52; vv. 121-124, 289-292, 305-306 na pp. 44, 49; u suvremenoj transkripciji uz moje modifikacije u sroku i interpunkciji.

[53] Vincentius Paletinus Corzulensis, *Tractatus de iure et iustitia belli, quod habent*

reges Castellae et Legionis in regionibus occidentalis Indiae, quam quidam novum appellant orbem [1557/1558], Ms. Phillipps 11798 u Indiana University Library u Bloomingtonu; Vinko Paletin / Vicente Paletino, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata što ga španjolski vladari vode protiv narodā Zapadne Indije (1559) / Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de España contra las naciones dela Yndia Ocidental (1559)*, priredili Franjo Šanjek i Mirjana Polić-Bobić (Zagreb: Globus, 1994).

[54] Stjepan Krasić, »Vicko Paletin, prvi hrvatski istraživač Srednje Amerike (I. polovica XVI. st.)«, *Dubrovnik* 3/5 (1992), pp. 5-37, na pp. 27-34; Franjo Šanjek, »Vinko Paletin (1508 - ds. 1571): Vida, labor científica e ideas / Vinko Paletin (1508. - ps. 1571.): Život, znanstveni rad i idejna opredjeljenja«, u: Vinko Paletin, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata* (1994), pp. 12-63, na pp. 41-63.

[55] Vinko Paletin, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata* ... (Zagreb, 1994), p. 85.

[56] Francesco Patritio, »La citta felice.« [1551], u: Francesco Patritio, *La città felice* (In Venetia: Per Giovan Griffio, 1553), ff. 4r-19r, na ff. 10r-13r. Usp. Cesare Vasoli, *Francesco Patrizi da Cherso* (Roma: Bulzoni, 1989), pp. 10-12.

[57] »Il Donato overo dell'utilità dell'historia.«, dialogo nono, u: Francesco Patritio, *Della historia diece dialoghi* (In Venetia: Appresso Andrea Arrivabene, 1560), ff. 49r-54r, na f. 51v. Vidi i pretisak s hrvatskim prijevodom: Frane Petrić, *Deset dijaloga o povijesti* (Pula: Čakavski sabor, 1980), pp. 246-247.

[58] Usp. Frane Petrić, »Mletački mir i dubrovački danak – ljubavni uzlovi za Turke«, preveo s talijanskoga i popratio bilješkama Ivica Martinović, *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 187-188; Ivica Martinović, »Petrićev naputak za gušenje pobune«, *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 582-583.

[59] Francesco Patritio, »Il Donato overo dell'utilità dell'historia.«, f. 52r.

[60] Francesco Patrizi, *Paralleli militari.* [Parte I.] Ne'quali si fa paragone delle Milizie antiche, in tutte le parti loro, con le moderne. (In Roma: Appresso Luigi Zannetti, 1594); Francesco Patrizi, *De paralleli militari.* Parte II. Della militia riformata. Nella quale s'aprono, i modi, e l'ordinanze varie degli Antichi. Accomodate a nostri fuochi per potere secondo la vera arte di guerra, con pochi vincere in battaglia la gran moltitudine de Turchi e di varie figure militari adorna. (In Roma: Appresso Guglielmo Faciotto, 1595). Usp. Paola Maria Arcari, *Il pensiero politico di Francesco Patrizi da Cherso*, osobito poglavlje »Le armi colla politica e la politica colle armi«, pp. 245-285; Cesare Vasoli, *Francesco Patrizi da Cherso* (Roma: Bulzoni, 1989), osobito poglavlje »Il 'platonico machiavellico': Gli scritti 'militari'«, pp. 229-259; Ljerka Schiffler, »Filozofija politike i povijesti u djelu Frane Petrića«, u: Frane Petrić, *Izabrani politički spisi*, izbor i uvodna studija Ljerka Schiffler (Zagreb: Golden marketing i Narodne novine, 1998), pp. 7-34, na pp. 28-33.

[61] Francesco Patrizi, *Paralleli militari* (Roma, 1594), u trećem poglavlju druge knjige »Delle cagioni giuste et ingiuste della guerra«, pp. 31-36, na p. 35: »Giuste

essere le guerre, ... che in ispecie sono XV. sieno elleno, o difensive, o preventive, o diversive, od assolutamente offensive.« Vidi nepotpun prijevod ovoga Petrićeva zaključka u izdanju odabranih poglavlja iz Petrićeve vojne sinteze: Frane Petrić, »Vojne usporedbe«, u: Frane Petrić, *Izabrani politički spisi*, pp. 179-210, na p. 191.

[62] *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507).

[63] Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem edit[a]e* (Et Venetiis impressum a Joan. Anto. de Sabbio et fratribus, 1528).

[64] Federicus Chrisogonus Jadertinus, »Prohemium«, f. A2ra.

[65] Uspio sam ogledati samo ova izdanja: *Prima Pars Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum Natalem Raguseum nuperrime castigata* (Lugduni: In aedibus Jacobi Giunti, [1535]); *Prima Secunde Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum natalem [= Natalem] Raguseum nuperrime castigata* (Lugduni: Impressa per solertem virum Joannem Crespinum, 1535); *Secunda secunde sacre Theologie angelici doctoris sancti Thome de Aquino Ordinis predicatorum per fratrem Augustinum Natalem de Ragusia novissime recognita: ac plurimis utilissimisque annotationibus et*

allegationibus pro margine appositis ornata. Adiceto [= adiecto] insuper alphabetico indice quo facilius proposita questio inveniri queat. (Lugduni: Impressus per Joannem Crespinum impensis vero Jacobi Giunti, 1534). Prva dva sveska pripadaju istom izdanju iz 1535., dok treći pripada izdanju iz 1534.

[66] Vidi uredničko slovo »frater Augustinus Natalis Raguseus Theologie professor ordinis Predicatorum Marco Gradonico Bartholomei filio Patritio Veneto artium Doctori eminentissimo. S.«, u: *Prima Pars Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum Natalem Raguseum nuperrime castigata* (Lugduni: In aedibus Jacobi Giunti, [1535]), f. ai1v.: »Primam partem summae Theologiae sancti Doctoris ... quo elimatior imprimeretur praecepto Reverendissimi Patris fratris Thomae de Vio Caietani ... his diebus emendare curavi«. *Explicit* u izdanju *Secunda secunde sacre Theologie angelici doctoris sancti Thome de Aquino Ordinis predicatorum per fratrem Augustinum Natalem de Ragusia novissime recognita* (Lugduni, 1534) započinje ovako: »Explicit liber secundus partis secunde beati Thome de aquino ordinis predicatorum demum accuratissime emendatus in pristinumque candorem redditus«.

[67] Benedictus Benkovich, *Scoticae subtilitatis epidicticon* (Papie impresse per solertem virum Iacob Paucidrapium de Burgofranco, 1520).

[68] Marija Brida, *Benedikt Benković* (Beograd: Odeljenje za filozofiju Instituta društvenih nauka, 1967), p. 31.

[69] Vidi prvi potpuni bibliografski opis Benkovićeva logičkog zbornika u: Marija

Brida, *Benedikt Benković*, u poglavlju »Rad na izdavanju skotističkih spisa«, pp. 31-35, na pp. 33-34.

[70] *M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... monoregiae ex qua conijcitur totius humanae vitae modus libri quatuor* (Impressum Venetijs per Ioannem Franciscum et fratrem eius filios quondam Georgij de Rusconibus, 1522). Vidi pretisak, nažalost objavljen bez kolofona, u: Ivan Polikarp Severitan, *Monoregija* (Zagreb: Golden marketing / Narodne novine, 1998), s uvodnom studijom: Stjepan Krasić, »Politička misao šibenskog humanista Ivana Polikarpa Severitana«, pp. 7-84, na pp. 52-84.

[71] [Matthias Flacius Illyricus], *Paralipomena dialectices* (Basileae: Apud Iacobum Parcum, 1558). Vidi bibliografski opis Vlačićeva djela, osobito glede autorstva i godine izdanja u: »Verzeichnis der gedruckten Schriften des Flacius«, u: Wilhelm Preger, *Matthias Flacius Illyricus und seine Zeit* II (Erlangen, 1861), pp. 539-572, na p. 557. Postoji i latinsko-hrvatsko izdanje: Matija Vlačić Ilirik, *Paralipomena dialectices*, preveli i priredili Josip Talanga i Filip Grgić (Zagreb: Školska knjiga, 1994). Usp. prvu kritičku analizu ovog Vlačićeva djela: Josip Talanga, »Vlačićeva *Paralipomena Dialectices*«, *Filozofska istraživanja* 11 (1991), pp. 829-844.

[72] Vlačić, *Paralipomena dialectices* (Zagreb, 1994), p. 18.

[73] »De ratione cognoscendi Sacras litteras«, u: Matthias Flacius Illyricus Albonensis, *Clavis Scripturae sacrae seu de sermone sacrarum Literarum*, altera pars (Basileae:

Per Paulum Quecum, 1567), pp. 1-22. Usp. latinsko-hrvatsko izdanje: Matija Vlačić Ilirik, *O načinu razumijevanja Svetoga pisma*, preveo Željko Puratić, priredio Jure Zovko (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1992), pp. 35-147.

[74] Usp. ocjenu Vlačićeva doprinosa hermeneutici u: Ivan Kordić aus Vionica, *Matthias Flacius Illyricus und sein Beitrag zur Entwicklung der Hermeneutik als des verstehenden Zugangs zur Wirklichkeit und zu ihrem Niederschlag im Text* (Konstanz, 1987), pp. 51-191; Ivan Kordić, *Hermeneutika Matije Vlačića Ilirika* (Zagreb: HFD, 1992), pp. 67-159.

[75] Usp. primjerice: Vlačić, *O načinu razumijevanja Svetoga pisma* (Zagreb, 1992), nn. 20-21, pp. 132-135: »genus quoddam totius corporis«.

[76] Vlačić, *O načinu razumijevanja Svetoga pisma* (Zagreb, 1992), nn. 53-54, pp. 114-117.

[77] Flacius, *Clavis Scripturae sacrae*, altera pars (Basileae: Per Paulum Quecum, 1567), cc. 1-2. Usp. Mijo Mirković, *Matija Vlačić Ilirik* (Zagreb: JAZU, 1960), p. 366.

[78] Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559). Usp. dva opća prikaza Skalićeva izdanja: Ljerka Schiffler, *Ideja enciklopedizma i filozofijsko mišljenje* (Zagreb: HFD, 1989), u poglavlju »Enciklopedija Pavla Skalića«, na pp. 82-90; Alojz Jembrih, *Hrvatski filološki aspekti* (Osijek, Izdavački

centar »Revija«, 1990), na pp. 161-162. Podatke o Skalićevu rimskom razdoblju i o genezi Skalićeva projekta, prikupljene iz objavljene arhivske građe o počecima isusovačkog reda, vidi u: Predrag Belić, *Prva tri desetletja jezuitov in Slovenci (1546-1569)* (Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1989), u poglavlju »Ekskurz: Pavel Skalić napada jezuite in je premagan«, pp. 13-21.

[79] »Conclusiones mille quingentae quinquaginta tres, in omni genere scientiarum, quas olim Paulus Scalichius de Lika ... Bononiae primûm, deinde Romae, disputandas proposuit.«, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559), pp. 548-629. Usp. Mihaela Girardi Karšulin, »Pavao Skalić. Teze o svjetovima i znanostima«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 21 (1995), pp. 67-82.

[80] »Conclusiones ex physica«, pp. 599-601, na p. 600, n. 43.

[81] Paulus Scalichius de Lika, *Occulta occultorum occulta* ([Viennae]: Excudebat Michaèl Zimmermannus, 1556); izdano ponovno pod dopunjenim naslovom: Paulus Scalichius de Lika, »Occulta occultorum occulta, seu Mysticae philosophiae Theses«, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559), pp. 104-145. (***Što o tomu ima ERna?)

[82] »Revolutio alphabetaria, seu perfectissima ad omnes scientias Methodus«, pp.

418-532, i »Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus, perquàm utilis ac necessaria«, pp. 533-547, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559). Usp. i prve dvije filozofske studije o tim Skalićevim spisima: Mihaela Girardi Karšulin, »Temeljni pojmovi Skalićeve rasprave *Revolutio alphabetaria*«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 22 (1996), pp. 195-210; Mihaela Girardi Karšulin, »Skalićeva kontemplativna dijalektika«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 24 (1998), pp. 59-77.

[83] Scalichius, »Revolutio alphabetaria, seu perfectissima ad omnes scientias methodus«, p. 445 i pp. 447-448.

[84] Scalichius, »Dialectica contemplativa«, pp. 540-543. Ta su pitanja ova: »utrum sit, quid sit, de quo, quare, quanta, qualis, quando, ubi, quomodo, & cum quo sit«, na p. 539.

[85] »Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon«, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559), pp. 3-103. Usp. Mihaela Girardi Karšulin, »Pavao Skalić. Čovjek na razmeđi znanosti«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 19 (1993), pp. 31-51.

[86] Scalichius, »Encyclopaediae ... Epistemon«, pp. 4, 24-25; upućivanje na izvor na p. 25: »apud Politianum«.

[87] »Encomium scientiarum«, u: Paulus Scalichius de Lika, *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559), pp. 688-750. Usp. Mihaela Girardi Karšulin, »Pavao Skalić. Filozofija između sinkretizma i paradoksa«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 20 (1994), pp. 117-130.

[88] »Paulus Scalichius de Lika ... Ioanni Oporino civi et typographo Basiliensi ...«, u: Scalichius, »Encomium scientiarum«, p. 688: »verum etiam paucis, de omnibus quae superioribus lucubrationibus agitata sunt, velut in compendium redacta, epilogo quodam comprehenduntur:«.

[89] Scalichius, »Encomium scientiarum«, pp. 737-749.

[90] Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum de rerum caussis, et successibus & de secretiore quadam Methodo qua eversiones omnium regnorum universi orbis, & futurorum series erui possint, libri septem*. (Coloniae: Ex Officina Typographica Theodori Graminaei, 1570).

[91] Andreas Duditius, *De cometarum significatione commentariolus* (Basileae: Ex officina Petri Pernae, 1579). Vidi i nepotpuno latinsko-hrvatsko izdanje: Andreas Duditius / Andrija Dudić, »De cometarum significatione commentariolus« / »O značenju kometa raspravica«, preveli Veljko Gortan i Daniel Nečas Hraste, u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi Karšulin i Marko Josipović, *Magnum miraculum - homo* (Zagreb: HSN, 1995), pp. 209-241. Vidi bibliografske podatke o izdanjima Dudićeva

pisma u: Karl Estreicher, *Polnische Bibliographie* 15 (Krakau: Buchdruckerei der K. K. Jagellonischen Universität, 1897), pp. 356-357; Mirko Dražen Grmek, *Hrvatska medicinska bibliografija* 1 (Zagreb: [JAZU], 1955), p. 60.

[92] Duditius, »De cometarum significatione commentariolus« (Zagreb, 1995), p. 230, u mom hrvatskom prijevodu. Usp. interpretativne varijacije hrvatskih istraživača: Žarko Dadić, *Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata* 1 (Zagreb: Liber, 1982), u poglavlju »Prva protivljenja Aristotelovoj prirodnoj filozofiji u Hrvata. Andrija Dudić«, pp. 94-97; Erna Banić-Pajnić, »*Regnum hominis* naspram regnum dei i *regnum naturae*«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 17 (1991), pp. 117-138; Žarko Dadić, *Hrvati i egzaktne znanosti u osvitu novovjekovlja* (Zagreb: Naprijed, 1994), u poglavlju »Stav Andrije Dudića prema astrologiji i prirodnim filozofijama«, pp. 94-100, na pp. 96-98; Erna Banić-Pajnić, »Andrija Dudić: Rasprava o čovjeku – rasprava u kometima« u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi Karšulin i Marko Josipović, *Magnum miraculum - homo* (Zagreb: HSN, 1995), pp. 31-45.

[93] Duditius, »De cometarum significatione commentariolus« (Zagreb, 1995), p. 210, u mom hrvatskom prijevodu.

[94] *Vicariatus praecedentiae. De praecedentia episcopalis vicarij, & aliarum dignitatum in cathedralibus Ecclesijs, quaedam doctissima consilia. Ac etiam tractatus sane quam utilis de secularibus Potestatibus, clericos, ac personas Ecclesiasticas bannientibus, seu proscribentibus; pro defensione immunitatis &*

libertatis Ecclesiasticae. C. Mario Caboga Authore. Nunc primum in lucem editi. (Venetiis: Apud Bologninum Zalterium, 1575). Ovaj sam prikaz Kabogina djela sastavio prema nepotpunom primjerku koji se čuva u NSK u Zagrebu pod signaturom R II F-8º-657, u kojem nedostaju pp. 17-24, a dvaput su otisnute pp. 49-56. Drugi ili potpuni primjerak nisam uspio pronaći u hrvatskim knjižnicama, a središnji mrežni katalog talijanskih knjižnica ICCU nudi obavijest o pet primjeraka u talijanskim knjižnicama.

[95] C. Marius Caboga Iur. Cons., »Pro Arcesilao clerico bannito et proscripto per Potestatem secularem, ubi multa notata digna contra laycos bannientes & proscribentes clericos tractantur, & sacrorum Canonum ac Papae authoritas defenditur.«, u: Caboga, *Vicariatus praecedentiae*, pp. 48-60.

[96] C. Marius Caboga inter Iur. cons. minimus, »Contra assertiones cuiusdam fratris Christophori de Amaronibus, Eremitæ, Senensis.«, u: Caboga, *Vicariatus praecedentiae*, pp. 60-64, na p. 60.

[97] Caboga, »Contra assertiones cuiusdam fratris Christophori«, p. 62.

[98] Caboga, »Contra assertiones cuiusdam fratris Christophori«, p. 61: »Ius canonicum igitur est ius divinum.«

[99] »C. Marius Caboga Archidiaconus has conclusiones sustinere proponit.«, u: Caboga, *Vicariatus praecedentiae*, p. 64.

[100] Usp. Atanazije Matanić, »Apostolska vizitacija dubrovačke nadbiskupije god. 1573./4. prema spisima sačuvanim u Tajnome vatikanskom arhivu«, u: *Mandićev zbornik* (Rim: Hrvatski povijesni institut, 1965), pp. 193-209, o slučaju Kaboga na pp. 194-196.

[101] Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi IV.* (Basileae: Ad Perneam Lecythum, 1581). Usp. Ivica Martinović, »Petrićeva prosudba Aristotelove prirodne filozofije«, *Obnovljeni život* 52/1 (1997), pp. 3-20, s iscrpnom bibliografijom.

[102] Usp. dva prikaza Petrićevih *summa*: Ljerka Schiffler, *Frane Petrić / Franciscus Patricius: Od škole mišljenja do slobode mišljenja* (Zagreb: Institut za filozofiju, 1997), osobito poglavlje »Estetičko-poetički pogledi« na pp. 139-229; Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19/72-73 (1999), pp. 139-191, osobito poglavlje »Geneza Petrićeva filozofskog sustava« na pp. 152-158.

[103] Giovanni Bratti, *Discorso della vecchia et nuova medicina, <...> nel qual si ragiona dell' oro.* (In Venetia: Appresso Nicolo Moretti, 1590); Giovanni Bratti Iustinopolitano, *Discorso della vecchia et nuova medicina, nel quale si ragiona delle cose ritrovate à nostri secoli, & particolarmente dell'Oro Artificiale.* (In Venetia: Appresso Paolo Meietti, 1592). Usp. Mirko Dražen Grmek i Ilinka Senčar-Čupović, »Istarski renesansni liječnik i kemičar Ivan Bratti i njegova rasprava o ljekovitosti zlata«, *Liječnički vjesnik* 99/3 (1977), pp. 197-206, na pp. 198-200.

[104] Grmek i Senčar-Čupović, »Istarski renesansni liječnik i kemičar Ivan Bratti i

njegova rasprava o ljekovitosti zlata«, sa žanrovskom odrednicom na p. 197: »filozofsko-medicinska rasprava«; Snježana Paušek-Baždar, »Renesansni alkemijsko-ijatrokemijski pogledi Ivana Brattija«, u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi-Karšulin (ur.), *Zbornik u čast Franji Zenku u povodu 75. godišnjice života* (Zagreb: Institut za filozofiju, 2006), pp. 47-58, s ocjenom na p. 57: »djelo jedinstveno upravo po filozofskoj diskusiji o identičnosti prirodnog i umjetnog zlata«.

[105] Bratti, *Discorso della vecchia et nuova medicina* (1592), u poglavljima: »Come siano megliorate tutte le cose nell'ultimi secoli? Cap. IX.«, ff. 19r-20v; »Come nell tutto prevaglia l'arte natura, o almeno non le sia inferiore. Cap. V.«, ff. 40, 39, 40bis.

[106] Bratti, *Discorso della vecchia et nuova medicina* (1592), f. 9r.

[107] Bratti, *Discorso della vecchia et nuova medicina* (1592), u poglavlju »Onde si generino i metalli secondo la sentenza de' Philosophi. Cap. VII.«, ff. 31v-32r.

[108] Bratti, *Discorso della vecchia et nuova medicina* (1592), f. 5r: »le cose del nostro, & de gli altri hemisperi, le quali sono od ombre, o ritratti di quelle, che nelle sempiterne Idee risplendono, <...>«

[109] Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1584), ff. *2r-*4v, **1r-**4v, datirana na f. **4v: »Di Raugia, alli 15. di Luglio. 1582.«; Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolò Vito di Gozze, *Discorsi*

sopra le Metheore d'Aristotile (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1585), ff. *2r-*4v, **1r-**4r, datirana na f. **4r: »Di Raugia, alli 27. Marcio 1585.«

[110] Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«[1582], f. *3r: »... gli horrendi suoni di Lupi, Orsi, e Tigri ...«.

[111] Antonin Zaninović, »Drugo izdanje djela Nikole Gučetića *Discorsi sopra le Metheore d'Aristotele*«, *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 2 (1953), pp. 201-208; Ivica Martinović, »Kasnorenesansni filozof Nikola Vitov Gučetić«, na p. 209.

[112] Ivica Martinović, »Kasnorenesansni filozof Nikola Vitov Gučetić«, na p. 217.

[113] Franciscus Patricius, *Apologia contra calumnias Theodori Angelutii eiusque novae sententiae quòd Metaphysica eadem sint, quae Physica. Eversio* (Ferrariae: Apud Dominicum Mamarellum, 1584).

[114] »Parere del Signor Francesco Patrici, in difesa di Lodovico Aristo«, u: *Apologia del S. Torquato Tasso* (In Mantova: Per Francesco Osana, 1585), pp. 162-188.

[115] »Discorso del S. Torquato Tasso, sopra il parere fatto dal Sig. Francesco Patricio, in difesa di Lodovico Ariosto«, u: *Risposta del S. Torquato Tasso alla lettera di Bastian Rossi ...* (In Ferrara: Nella Stamperia di Vittorio Baldini, 1585), pp. 97-117, na p. 99. Usp. Torquato Tasso, »Raspra s Petrićem o junačkom

spjevu«, preveo s talijanskoga i bilješkama popratio Ivica Martinović, *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 258-265, na p. 258.

[116] Lina Bolzoni, *L'universo dei poemi possibili: Studi su Francesco Patrizi da Cherso* (Roma: Bulzoni, 1980), na p. 107.

[117] *Risposta di Francesco Patrizi; a due opposizioni fattegli dal Sig. Giacopo Mazzoni* (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1587), ff. A1r-A5r, na f. A2r.

[118] *Difesa di Francesco Patrizi dalle cento accuse dategli dal Signor Iacopo Mazzoni* (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini, 1587).

[119] *Risposta del Patricio alle opposizioni del Signor Cremonino*, Archivio di Stato di Lucca, Archivio Buonvisi, filza n. 62, ff. 28r-34v. Usp. Lina Bolzoni, *L'universo dei poemi possibili*, p. 150.

[120] Faustus Verantius, *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (Venetiis: Apud Nicolaum Morettum, 1595).

[121] Bartol Kašić, *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*, prema rukopisu RKP 194 [u Arhivu Male braće u Dubrovniku] priredio Vladimir Horvat (Zagreb: Kršćanska sadašnjost / Zavod za jezik IFF, 1990). Usp. Valentin Putanec, »Tekstološka analiza rukopisnoga Hrvatsko-talijanskoga rječnika rkp. 194«,

Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 17 (1991), pp. 153-209.

[122] Ivica Martinović, »Filozofska i prirodoznanstvena istraživanja hrvatskih isusovaca od Markantuna de Dominisa do Josipa Franje Domina«, u *Isusovačka baština u Hrvata* (Zagreb: MGC, 1992), pp. 77-85, na p. 78.

Barok

Kasnorenesansna središta na hrvatskoj obali, u kojima su stvarali hrvatski filozofi od Marulića i Grisogona do Gučetića i de Dominisa, zamrla su po prijelazu u 17. stoljeće, kad u Dubrovniku umire Nikola Gučetić a Marko Antun de Dominis, napustivši splitsku nadbiskupsku stolicu, poduzima svoj »bijeg iz Babilona«. S nastupom baroka glasovi o novim filozofskim djelima Hrvatā stizali su redovito iz inozemstva: s talijanskih učilišta, s engleskog i španjolskog dvora i iz sibirskog uzništva.

Faust Vrančić

Zamijenivši biskupsku službu i državničke dužnosti redovničkim životom rimskog barnabita, Faust je Vrančić napisao tri kraća filozofska djela. *Logica* (1608), strukturirana kao udžbenik, napisana je s mnogo više ambicije - da u liku, koji je blizak udžbeniku ili priručniku, krene novom stazom, drukčijom od utrte Aristotelove.[1] Dok je na naslovnici prvoga izdanja pisalo *Logica,* na naslovnici drugoga, djelomice ispravljenog i dopunjenog izdanja kočilo se *Logica nova* (1616). U novo je izdanje Vrančić ucijepio dopunu »De metaphysica«, u kojoj je odbacio metafiziku kao znanost kako ju, u njegovu tumačenju, razumijeva Aristotel u *Metafizici*. Nudeći primjere dobre definicije zašao je u područja drugih filozofskih disciplina, primjerice prirodne i političke filozofije. Izrijekom je očitovao svoj pristanak uz geocentrizam kad je u definiciju Zemlje uvrstio iskaz »Zemlja je smještena u središte svijeta.« Za definiciju države ponudio je popis od bar 17 predikamenata.

Druga dva Vrančićeva djelca mnogo više upućuju na samostansko ozračje i piščev novostečeni redovnički identitet. *Ethica christiana* u svojoj je osnovi teološko razmišljanje o trima evanđeoskim savjetima: poniznosti, čistoći i siromaštvu, odnosno, u inačici iz antičke etike, o skromnosti, umjerenosti i darežljivosti.[2] Njegov je etički vidokrug omeđen već polazištem da su tri najopćenitije kreposti upravo tri temeljne kreposti redovničkog života. Zato filozofsku sastavnicu Vrančićeva etičkog spisa valja prije svega potražiti u njegovu odnosu prema prijateljstvu, velikodušnosti i razboritosti jer se tek tu, u usporedbi s antičkim popisima krepostī, mjeri i procjenjuje ima li kršćanska etika u Vrančićevu razumijevanju svoj *proprium* ili ne. Objavljujući etiku, Vrančić je oba puta pridodao mali politički savjetnik za »kršćanskog vladara koji želi dobro upravljati državom«.[3]

Pod naslovom »Politica decem praecepta« on je objedinio tri pravila, u kojima je propisao vladarev odnos prema Bogu, vjeri, crkvenim dobrima i službama, s ostalih sedam, u kojima je izložio svoja gledišta o umijeću vladanja. U Vrančićevu opusu taj je dekalog jedina izravna spona s dvama prethodnim političkim razdobljima, u kojima je pisac bio protagonist na dvoru Rudolfa II.

U dvama posljednjim spisima Vrančić je nakanio pokršćaniti etiku i politiku. Adresat je Vrančićeve etike redovničkog života *homo christianus*, a adresat političkog dekaloga *princeps christianus* Vrančićeva doba, dakle svjetovni vladar s ovlastima da dijeli svećeničke službe.

Ambroz Gučetić

Godine 1582., potaknut reformom kalendara, propisao je za studija u Bologni mladi dubrovački dominikanac Ambroz Gučetić, ali ga je kasnije probuđeni

historiografski interes usmjerio prema drugim temama i doveo do jedinog tiskana mu djela *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum in literis insignium* (1605). [4] Iza naslova *Popis znamenitih pisaca iz dominikanskog reda* krije se prvi biografski leksikon u povijesti hrvatske kulture. Među 790 natuknica tu je moguće pročitati i natuknice o 22 hrvatska dominikanca, šesnaest Dubrovčana i šest Dalmatinaca.[5] Natuknice o Hrvatima uključivale su kratke biografije onih koji su neizostavni predmet filozofske historiografije, poput biografija Ivana Stojkovića i Klementa Ranjine, ali i piščevu autobiografiju koja započinje ovako:

> »Brat Ambroz Gučetić iz Dubrovnika, profesor svete teologije, ..., dobro upućen u teološku znanost, u filozofiji izvrstan, u logici najbolji.«[6]

Što znači takva tvrdnja, otkriva popis Gučetićevih rukopisa, na kojem se nalaze i *Lectiones super logicam Petri Hispani*, »koje sam predavao u Dubrovniku kad sam bio predavač prvi put«.

Marko Antun de Dominis

Među hrvatskim umnicima Marko Antun de Dominis, prvo isusovac, a potom senjski biskup i splitski nadbiskup, bio je posljednji prvak kasnorenesansne prirodne filozofije i prvi prvak barokne političke filozofije. Počeo je pisati prirodoznanstvene rasprave nakon završena studija filozofije a tijekom studija teologije, dok je istodobno predavao matematiku u isusovačkom Collegium Patavinum.[7] A kad su njihove dotjerane inačice objavljene par desetljeća nakon što su napisane, na naslovnici prve pisalo je *tractatus*, a na naslovnici druge *sententia*.[8] Oba se puta radilo o uzornoj znanstvenoj prozi, pa je kvalifikativ s naslovnice otkrivao piščevu ocjenu o dometu provedenoga istraživanja. Ipak, prva je rasprava u metodološkom

pogledu bila superiornija jer je naslovljenim poglavljima izričito upozoravala na ustroj Dominisova dokaznog postupka: *suppositiones, propositiones, adiuvamentum, corollaria*. Zbog usredotočenosti na posebno prirodoznanstveno pitanje: teoriju dalekozora, tumačenje unutarnjeg luka dúge ili tumačenje plime i oseke, u Dominisovim je znanstvenim radovima filozofije prirode i filozofije znanosti uvijek bilo manje od druge sastavnice – optike, geometrije, teorije instrumenata, astronomije ili navigacije.

Godine 1606. de Dominis je napisao dijalog *Martellino* o naravi crkvene i svjetovne vlasti.[9] S tim se spisom, u obliku anonimnoga rukopisa, splitski nadbiskup među prvima uključio u »rat spisima« (*guerra delle scritture*), da se poslužimo izričajem Paola Sarpija, što se razbuktao nakon što je 17. travnja 1606. papa Pavao V. interdiktom udario Mletačku Republiku, a Senat 6. svibnja »izopćenje ocijenio nepravednim, nevaljanim i ništetnim«. Splitski je nadbiskup dovršio *Martellino* 26. svibnja 1606.

Da bi javnosti izložio svoja prva stajališta o osjetljivu pitanju, de Dominis se poslužio žanrom dijaloga, formom ljekovitom i za njega samoga. Likovi Martellino i Timorelli, koje je odabrao za sugovornike, predstavljaju dva glasa njegove nutrine. Kao Martellino, padovanski doktor prava, i de Dominis je bio podanik Mletačke Republike, time i lojalni branitelj njezine sudbene i zakonodavne vlasti. Poput Timorellija, razboritog i upućenog seoskog župnika, bio je zauzeti duhovni pastir, dužan štititi i čuvati prostor crkvene slobode. Iz Timorellijeve perspektive u razgovoru je trebalo pretresti tri aktualna prijepora u odnosu između crkve i države: mletački svjetovni sudovi žele suditi svećenicima za neke prijestupe; proglašen je zakon prema kojem Crkva u Mletačkoj Republici ne može stjecati nekretnine; crkve se ne smiju graditi bez duždeva znanja i dopuštenja.

Sugovornicima svoga dijaloga de Dominis je dodijelio imena koja su im ocrtala značajeve. Martellino je, ovisno o etimološkom domišljaju (*Marte, martellare, martellina*), ratnički raspoložen i/ili spreman zadavati udarce zidarskim čekićem. Timorelli je, etimološki je jednoznačno (*timor*), strašljiv ili – uplašen, jer se »o simoniji ne smije javno govoriti«, jer katolicima koji bi se usudili objaviti spis »o zloporabama naših svećenika i ponajviše rimskog dvora« prijeti Indeks, lomača i progon do smrti.

Za glavne svoje izvore de Dominis je odabrao Paola Sarpija i Roberta Bellarmina, teološke prvake suprotstavljenih strana. U *Martellinu* je proveo dokazni postupak, koji se temeljio na dvama Sarpijevim mjerilima iz prvoga službenog odgovora Mletačke Republike papi: valjanost/ništetnost u pravnom redu i pravednost/nepravednost u etičkom redu. Tvrdeći da papa kao Kristov namjesnik ne posjeduje nikakvu vremenitu vlast, splitski je nadbiskup izrijekom uputio na kardinala Bellarmina. Pri dokazivanju nepravednosti papine opomene posegnuo je za argumentima Francesca Zabarelle, Silvestra Aldobrandinija i Bartola da Sassoferrato.

Za polazište u raspravi de Dominis je izabrao tvrdnju o naravi papinske vlasti: »Više od svake druge kršćanske vladavine, Papina je vladavina politička, a ne despotska, ponajviše prema vladarima; dapače, više očinska nego politička.«[10] Nakon formalnopravnog i etičkog ispitivanja mletačkih zakona i papine opomene Timorelli je prihvatio glavna Martellinijeva obrazloženja: prevagnuli su razlozi vatrenoga tražitelja istine. Ishod koji je pisac ponudio nije, u skladu s provedenim dokaznim postupkom, bio radikalan, nego nesimetrično kompromisan: papa bi Mletačkoj Republici prepustio sudbenu vlast nad svećenicima na cijelom njezinu teritoriju, a Mletačka bi Republika ublažila zakon o nekretninama odredivši

obveze s kojima bi bio suglasan i papa. Izrijek predloženog rješenja, premda iz Martellinijevih usta, kao da je formulirao realističniji Timorelli. U nastojanju da se postigne rješenje spora de Dominis je kasnije, u zasebnoj bilješci, sa zavidnom pravničkom vještinom predložio nacrt nove »nagodbe« koja bi bila prihvatljiva objema stranama.

Razlikujući po naravi crkveno poslanje i državnu vladavinu, de Dominis je već u *Martellinu*, ne bez igre riječima, otkrio svoje reformatorsko nadahnuće: *reformar la corte deformata di Roma*. Ideje koje je tek natuknuo u tom kratkom dijalogu razradio je u dvama kasnijim djelima: u polemičkom odgovoru *Admonitio* (1606) kardinalu Cesareu Baroniju na njegov spis *Paraenesis ad Rempublicam Venetam* (1606) i na teorijskoj razini u šestoj knjizi svoje ekleziološke sinteze *De republica ecclesiastica* (1620), u kojoj je sustavno obrazložio svoju zamisao o »aristokratskom« ustroju crkvene vlasti.[11] Tu je, očekivano, političke filozofije bilo manje od ekleziologije, ali je političke filozofije bilo toliko da je s oprezom postavljeno pitanje ne očituje li se u 39. i 42. poglavlju Hobbesova *Leviathana* Dominisov utjecaj.[12] Bilo bi političke filozofije i više, da je Dominis uspio napisati/objaviti osmu i desetu od deset prvotno planiranih knjiga svoje ekleziologije, osmu o zakonitoj upravi u Crkvi i desetu o naravi slobode u Crkvi. Najbolje stranice iz političke filozofije ugradio je de Dominis u šestu knjigu *De republica ecclesiastica*, gdje raspravlja upravo o odnosu svjetovne i crkeve vlasti s pomoću deset temeljnih teza:

»1. Krist, kao čovjek, dok je prolazio zemljom, nije imao vremenito kraljevstvo.
2. Svjetovna vlast kraljeva i kneževa potječe neposredno od Boga.
3. Svjetovna i crkvena vlast međusobno su razdvojene, nijedna od njih drugoj podređena.

4. U vremenitim stvarima svi se moraju pokoriti vladarima i svi su njihovi podložnici.
5. Kršćanski vladari po vlastitoj dužnosti vladaju nad crkvama i također brinu za crkveno.
6. Zakonima i naredbama svjetovnih vladara upravlja se i crkvenim dobrima i osobama.
7. Biskupstvo i druge crkvene počasti zbog svojih razloga treba prihvatiti i iz ruku vladarā.
8. Vremeniti posjedi i mač uopće ne pristaju crkvenom redu.
9. Prema vladarima, i kad griješe, mora se Crkva ponašati umjereno i čovječno.
10. Crkva ili Papa nemaju nikakvo pravo i nikakvu vlast nad vremenitim kraljevstvima i kraljevima.«[13]

Taj je tezarij iz političke filozofije de Dominis produbio u polemici s Franciscom Suárezom o njegovu djelu *Defensio fidei catholicae* (1613), koju je pridodao šestoj knjizi *De republica ecclesiastica*, napose u opsežnom trećem poglavlju »U vremenitim stvarima rimski papa nema nikakvu vlast nad kraljevima.«[14]

Najkasnije 1616. Dominis je napisao prosudbu prvoga izdanja Vrančićeve *Logike*.[15] Učinio je to na izričitu zamolbu pisca, »od prijatelja prijateljski« (*ab amico amicè*), tako da je prijatelju i bratu u biskupstvu otvoreno i jasno priopćio sve svoje prigovore, njih 26. Premda ga je moralo boljeti, Vrančić je Dominisovu prosudbu objavio kao prilog drugom izdanju svoje *Logike*. Ali kako? Razdijelio ju je u 26 članaka, a u svakom je članku iza Dominisova prigovora tiskao svoj odgovor. Tako čitatelj Vrančićeva djela *Logica nova* pod naslovom »Contra logicam R. D. Episcopi Canadiensis, ab amico amicè observata« nailazi na prosudbu samoga djela u obliku »dijaloga« koji vode *Archiepiscopus* i *Episcopus*, Dominis i Vrančić. U

cijelom izdanju Dominis nigdje nije poimence spomenut, a izdanje je objavljeno bez crkvenog imprimatura, unatoč dopuna i izmjena u odnosu na prvo izdanje *Logike*. Da spomen Dominisova imena nije bio uputan, to može značiti samo dvoje: ili je Vrančiću privatno bilo poznato da Dominis bježi u Englesku ili je taj bijeg već bio javna činjenica.

U Vrančićevu pristupu novoj logici Dominisu se mnogo toga nije svidjelo: od naslova do temeljnih definicija. Dominisov zaključak uz naslov glasio je: »Sama se logika ne oblikuje svojim oruđima.«[16] Smisao je: njezina oruđa služe za oblikovanje svih drugih znanosti, za spoznaju još nespoznatoga. Ili, treba jasno razlikovati definiciju logike od definicije metode: »Metoda pak nije sáma logika nego valjda jedno od njezinih oruđa.«[17] Jedan je de Dominisov prigovor osobito daleko ciljao. Po naravi je bio metodički, a po temi je zadirao u prirodnu filozofiju:

> »Nadbiskup: ‘Nebesa se kreću.’ i ‘Zemlja miruje.’ su iskazi i ipak nisu dijelovi bilo podjele bilo definicije.
>
> Biskup: Kretanje nebu a mirovanje Zemlji naravna su svojstva, urođena im i neodvojiva. Zato nužno ulaze u njihove potpune definicije pa su tako ti iskazi dijelovi definicijā neba i Zemlje.«[18]

Vrančić je, dakle, ustrajao na geocentrizmu, a de Dominis? Ako mu, najkasnije 1616., iskaz ‘Zemlja miruje.’ nije dio definicije Zemlje, nego samo iskaz, nije li već bio napustio peripatetičku sliku svijeta? Ili je samo metodički, i to na uzoran način, razlikovao naravno svojstvo (*proprietas naturalis*) od iskaza (*enunciatio*)?

De Dominisov buran životni put nakon 1616. izravno je utjecao da se Rabljanin, osim u raspravama, dijalogu i prosudbi, okuša i u mnogim drugim

žanrovima – od pamfleta do pokajničkih spisa. Iz filozofske perspektive treba izdvojiti dva žanra: programatski spis i prijevod. Ključne egzistencijalne odluke ponukale su Dominisa da javnosti podastre »očitovanja o motivima« svojih postupaka. Prvi među takvim spisima, naslovljen *Marcus Antonius de Dominis suae profectionis consilium exponit* (1616), nastao u Veneciji kad je Dominis dogovorio svoj odlazak u Englesku i tako izmaknuo rimskoj inkviziciji, bio je programatski.[19] Odlikovao se jasnoćom znanstvenog diskursa, uvjeravao poput ispovjedne proze, ubadao svojim polemičkim žalcima i sadržavao iscrpnu najavu o sadržaju knjige *De republica ecclesiastica*, ali je povrh svega otkrivao životni program pisca. Po dolasku u London Dominis je razgranao svoju djelatnost. Tek što je predao u tisak prvi svezak svoje ekleziološke sinteze, on je iz prijateljstva prema mladom Williamu Cavendishu i iz poštovanja prema engleskom kancelaru i filozofu Francisu Baconu prionuo prevoditi na talijanski Baconovu raspravu *De sapientia veterum*. Prijevod je prvi put objavljen 1617. u izdanju *Saggi morali* Baconovih ogleda, a da ime prevoditelja nije navedeno, nego u predgovoru skriveno iza izričaja *un Italiano naturale*.[20]

Antonio Zara

Djelujući na čelu male pićanske biskupije u središnjoj Istri od 1601. godine, Antonio Zara, rođen u glavnom furlanskom gradu Aquileji, s obiteljskim korijenima iz Zadra, napisao je enciklopediju *Anatomia ingeniorum et scientiarum sectionibus quattuor comprehensa*.[21] Dovršio ju je u veljači 1614., a tiskao godinu dana kasnije.[22] Djelo se odlikovalo strogom kompozicijom teksta: bilo je podijeljeno na četiri odsjeka (*sectiones*), svaki je odsječak imao samo jedno jedino poglavlje ili

glavu (*caput unicum*), a poglavlje je potom bilo razdijeljeno na članke ili udove (*membra*). U tom je smislu enciklopedist Zara bio anatom, ali, po svom izboru, anatom svih ljudskih znanja ili čitava kruga znanostī.

U prvom je odsječku on obradio čovjekove nadarenosti (*ingenia hominum*) i po uzoru na Giovannija Pica della Mirandolu napisao raspravu iz filozofske antropologije,[23] a u ostalima trima razvrstao je znanosti prema trima čovjekovim moćima: mašti, razumu i pamćenju. U drugi odsječak, gdje je obradio imaginativne znanosti, uvrstio je magijska umijeća, poetiku, govorništvo, teorijsku glazbu, astrologiju i političku filozofiju. Pišući *de astrologia*, pićanski je biskup raspravljao dakako o astronomiji i prirodnoj filozofiji. Ipak, među imaginativnim znanostima najviše je truda i stranica posvetio političkoj filozofiji.[24]

Treći je odsječak Zara namijenio intelektualnim znanostima i on je gotovo cijeli posvećen filozofiji: logici, fizici, metafizici i etici.[25] Ali, kad je raspravljao i o drugim intelektualnim znanostima, primjerice teorijskoj medicini i teorijskoj teologiji, oslanjao se na svoja filozofska polazišta.

Napokon, u četvrtom je odsjeku sažeto raspravio o znanostima koje se oslanjaju na pamćenje, među njima na retoriku i teorijsko pravo.[26] Tako je Zara ponudio vlastitu klasifikaciju filozofskih disciplina, temeljenu na trima čovjekovim moćima, pa iz te perspektive napisao zaokružene prikaze o njima. Jasno je da je temeljito htio obraditi filozofiju, teologiju, medicinu i pravo, ali je najiscrpnije prikazao baš filozofiju. Stoga je opravdano *Anatomia* Antonija Zare nazvana »filozofskom enciklopedijom«.[27]

Juraj Dubrovčanin i Matija Frkić

U prvoj polovici 17. stoljeća dva su Hrvata, djelujući na padovanskim sveučilišnim katedrama, sudjelovala u mijenama aristotelizma: Juraj Dubrovčanin s *Peripateticae disputationes* (1613), zbirkom rasprava o peripatetičkoj prirodnoj filozofiji,[28] i Matija Frkić s *Vestigationes peripateticae* (1639) o filozofskim prijeporima u potrazi za izvornom Aristotelovom mišlju.[29] Uz raspravu, Dubrovčaninov omiljeni žanr bila je poslanica (*epistola*) s naznačenim adresatom. Tako je nastao opsežni rukopisni zbornik *Epistolae morales, dialecticae et mathematicae,* dijelom objavljen pod naslovom *Epistolarum mathematicarum seu de Divinatione libri duo* (1623).[30] Među Dubrovčaninovim adresatima bio je i jedan hrvatski filozof – Antun Medo (1601).

U usporedbi s Dubrovčaninom, Frkić je ostvario žanrovski slojevitije djelo. Prije nego je 1628. preuzeo katedru metafizike u Padovi napisao je tri *Apologiae pro Ioanne Duns Scoto*, namijenjene trima različitim adresatima, i dvije biografije *Vita Ioannis Dunsii Scoti,* prvu objavljenu 1622. i drugu koju je 1671. priredio Antonio Zeno, a skotistički ciklus zaključio je djelom *Discussiones Scoticae* (1638) u kojima je osporio autentičnost dvaju spisa pripisanih Duns Scotu.[31] Razdoblju padovanske profesure pripadaju tri djela s tematikom iz prirodne filozofije, ali s različitim književnovrsnim određenjem: kritičko ispitivanje odabranog problema iz prve knjige Aristotelove *Meteorologike* naslovljeno *Istri seu Danubii ortus aliorumque fluminum ab Aristotele in primo Metheoro inductorum* (1632), obrana *Defensio vestigationum peripateticarum* (1646) i rasprava *De caelesti substantia et eius ortu ac motu in sententia Anaxagorae* (1646). Njima treba pridodati opsežnu studiju *Osservationi sopra il Goffredo del Signor Torquato Tasso* (1642), u kojoj je Frkić

pronicao u »povijesne i teološke osnove Tassova spjeva«. [32]

Stjepan Gradić, Juraj Križanić i Ivan Lukarević

Rimski je barok iznjedrio dva hrvatska polihistora: Stjepana Gradića i Jurja Križanića. Prvi je svoje najbolje godine proveo u Vatikanskoj knjižnici, dok je drugi u Grčkom zavodu sv. Atanazija sazreo u svojoj »moskovskoj nakani«.

Izuzme li se njegov peripatetički prvijenac, Gradić je redovito filozofirao u graničnim područjima: na razmeđu etike i moralne teologije u polemičkom spisu *Disputatio de opinione probabili cum P. Honorato Fabri* (1678) i na razmeđu prirodne filozofije, filozofije znanosti i egzaktnih znanosti u djelu *Dissertationes physico-mathematicae quatuor* (1680).[33]

Juraj Križanić umovao je na rubu vlastite egzistencije: prognan u Sibir, u Tobolsku je na svom općeslavenskom jeziku napisao *Razgowôre ob wladátelystwu* (1663-1666),[34] trilogiju o »vladarevu bogatstvu, moći i mudrosti«.[35] Iako je u »Predgovoru« najavio da će u rukopisu biti »protumačeni razgovori i naputci nekojih glasovitih pisaca koji pisahu o političkim pitanjima«, u čistopisu je ostavio samostalno djelo. Protivno očekivanjima koja pobuđuje naslov glavnog Križanićeva filozofskog djela, tek je u treći dio svojih *Razgovora* Križanić utkao dijaloge, u kojima Rus Boris postavlja pitanja, a Hrvat Hrvoj nudi opširne odgovore, a tako je postupio pretežito kad je riječ o »nama Slavenima«, ali i onda kad je želio raspraviti je li kraljevima korisna filozofija. Unatoč razgovornim umetcima, cijeli se Križanićev rukopis odlikovao strogom strukturom rasprave, s podjelom na naslovljene *razdele* i podpodjelom na numerirane paragrafe. Pojmom filozofije i njezinom razdiobom na discipline posebno se bavi *razdel* »Izlaganje o mudrosti,

znanju i filozofiji«. S 23. razdelom u trećem dijelu *Razgovorā* započinje sustavno izlaganje političke filozofije (*ob Ôblasti kralyéwoj*), koje uključuje žanrove primijenjene politike kao što su model careva govora podanicima ili nacrte zakona o pravima podanika i sloboštinama staleža koji smjeraju na jačanje kraljevstva. Uz *Razgovore*, objavljene u kritičkom izdanju tek 1965., Križanićeva rukopisna ostavština uključuje i druge političke i etičke članke s različitim stupnjem dovršenosti, koje tek treba izdati i ocijeniti.

Za cvata rimskoga baroka topografiji hrvatske filozofske baštine valja još pridodati dvije isusovačke ustanove: novicijat Sv. Andrije na Kvirinalu i središnje isusovačko učilište *Collegium Romanum*, gdje je tri desetljeća predavao retoriku Ivan Lukarević. Njegovo se barokno razumijevanje retorike očuvalo u rukopisu trodijelnog priručnika za nastavu retorike *Eloquentia, sive de inventione et dispositione rhetorica*.[36]

Vinko Brattuti

Madridski je barok urodio prevoditeljskim postignućem Dubrovčanina Vinka Brattutija. On je u pedesetim godinama 17. stoljeća, dok je djelovao kao *Secretario de Lenguas* španjolskog kralja Filipa IV., na španjolski (*en la Castellana*) preveo drevni spis *Kalīla wa-Dimna*, s pravom ga doživjevši kao »dragocjenu knjigu« (*precioso libro*) indijske etike i političke filozofije, koju je mudri savjetnik Berhemenio Bidpay napisao za kralja Dēvaśarmana (u Brattutija *Dapeselino*). Pod naslovom *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas* on je svoj prijevod uspio objaviti u dva sveska u Madridu 1654. i 1658., ali, nažalost, ni tada u cijelosti. [37] Iskusan u prevođenju s turskoga, dapače

dragoman Dubrovačke Republike u razdoblju 1628.-1636., time i znalac arapskog i perzijskog jezika, Brattuti je za prijevodni predložak uzeo turski prijevod, a u predgovoru je, sukladno svojim spoznajama, opisao kako se drevni indijski spis postupno približavao Zapadu: s izvornika na sanskrtu (*en la lengua Indiana*) na perzijski za vladavine Anošarwāna (u Brattutija *Nosirevano*), s perzijskoga na arapski u više inačica od kojih je najranija nastala zaslugom Ebu Hassana u doba kalifa Ebu Giafera, od perzijske i arapske inačice do turskog prijevoda u doba Sulejmana Veličanstvenog. [38]

Brattutijev španjolski prijevod unutar teksta nosi i naslov *Historia del Rey Dapeselino, y del Dotor Bidpay*. [39] Dok oba objavljena sveska u predgovoru najavljuju i treći, posljednji svezak indijske praktične filozofije, ona španjolske čitatelje upoznaju s osam od ukupno četrnaest poglavlja drevnoga spisa: prvo je poglavlje zapremalo cijeli prvi svezak iz 1654., a ostalih sedam poglavlja tiskani su u drugom svesku 1658. K tomu, prvom je svesku priloženo kazalo cijelog djela »Los catorze capitulos que se contienen en la obra.«, odnosno popis opširnih naslova četrnaest poglavlja koji vjerno zrcale sadržaj Brattutijeva predloška i prijevoda. Ti naslovi odgovaraju temeljnim pravilima ili aforizmima, [40] a da bi ih objasnio kralju, Bidpay se služi basnama. Nakon što je »stari« španjolski prijevod, izrađen za infanta Alfonsa najkasnije 1251., potonuo u zaborav i nakon inkunabule *Exemplario contra los engaños y peligros del mundo* iz 1493.,[41] Brattuti je iznovice, uz pomoć orijentalnog prijevodnog predloška, upoznao Španjolce s drevnim indijskim uputama za dobro upravljanje državom, kojima vladar priskrbljuje sebi vazale a onemogućuje neprijatelje.

Franjo Jambrehović

Nakon logičkih udžbenika objavljenih u tuđini, dvaju žanrovski različitih priručnika Jurja Dragišića (1488, 1520) i sveučilišnog udžbenika koji potječe od Matije Vlačića Ml. (1593), Franjo Jambrehović, profesor filozofije u Zagrebačkom kolegiju kroz trogodište 1667.-1669., napisao je sveučilišni udžbenik iz cijele peripatetičke filozofije *Philosophia peripatetica* (1669), prvi na hrvatskom tlu, da bi njegovo izdanje poslužilo kao valjan argument u zalaganju zagrebačkih isusovaca da *Academia Zagrabiensis* dobije sveučilišna prava i povlastice.[42]

Zato što je prvi put predavao na trogodišnjem filozofskom studiju a 1669., kad je rukopis poslao u tisak, držao svoja prva predavanja iz metafizike, pisac nije dospio ravnomjerno obraditi pet glavnih disciplina: logiku i fiziku izložio je sustavno i razrađeno; racionalnu je psihologiju uključio u fiziku u obliku posljednje rasprave *De anima;* u metafizici, koja zauzima tek dvanaest od 519 stranica udžbenika, usredotočio se na pitanje o opstojnosti Božjoj; etiku je izostavio.

Juraj Habdelić

Isusovac Juraj Habdelić svoj je kajkavsko-latinski *Dictionar ili reči slovenske zvekšega vkup zbrane, u red postavljene i dijačkemi zlahkotene* namijenio »na pomoč napretka u dijačkom navuku školneh mladencev horvatskoga i slovenskoga naroda«, kako je istaknuo već na njegovoj naslovnici.[43] Istu je nakanu izrekao u ruhu latinskoga jezika, kad je u prvoj rečenici predgovora zapisao da je *hoc sive Vocabularium sive Lexicon sive Dictionarium Sclavonico – Latinum* izradio da se njime posluži *studiosa Croatiae et Sclavoniae iuventus*.[44] A

ta se mladež spremala prvo pohađati studij filozofije, da bi potom birala studije teologije, prava i medicine. Zato je Habdelić u svoj školski rječnik uvrstio temeljne pojmove ovih četiriju disciplina, kao i retorike, koja se učila u »šestoj školi« neposredno prije studija filozofije.

Habdelićev odnos prema hrvatskom filozofskom nazivlju može se u *Dikcionaru* ustanoviti na trima razinama.[45] Prvo, Turopoljac je uvrstio nazivak za filozofiju i dvije njezine discipline:

Mudrosti ljubav. *Amor sapientiae. Philosophia*.

Meštrija, ali navuk od nature vsakojačke. *Physica*.

Navuk od dobreh navad. *Ethica*.

Drugo, mlade je korisnike svoga rječnika htio iscrpno upoznati s organizacijom filozofskoga studija prema isusovačkom pedagoškom zakoniku *Ratio studiorum*, kad je uvrstio nazivke za studente prve, druge i treće godine filozofije, zatim posebno za studente matematike koja se učila na drugoj godini filozofije i studente etike koja se učila na trećoj, završnoj godini filozofskoga studija:

Dijak sedme škole. *Logicus. Studiosus logicae*.

Dijak osme škole. *Physicus. Studiosus physicae*.

Dijak devete škole. *Metaphysicus. Studiosus metaphysicae*.

Dijak, ki se dobreh navad vuči. *Philosophus moralis. Ethicus*.

Dijak, ki se matematike vuči. *Mathematicus*.

Treće i najvažnije, ponudio je neke ključne nazivke iz logike, fizike, metafizike i etike.

Habdelićeve logičke nazivke moguće je razvrstati u četiri skupine.[46] Prvom, ovećom skupinom natuknica opisao je istinu, istinolikost, neistinu, dvojbu, prijepor i sigurnost; drugom, nešto manjom skupinom obradio je mišljenje, znanje

i spoznaju; treću, najveću skupinu logičkih nazivaka tvore natuknice za osnovne metode:

Delenje. *Divisio*.

Dokonanje. *Constitutum. Decretum. Scitum. Definitum. Constitutio. Definitio*.

Dokonjavanje. *Definitio*.

Kreplenje. *Corroboratio. Confirmatio. Vegetatio*.

Nahajanje. *Inventio*.

Našestje. *Inventio. Commentum*.

Odvlečenje. *Abstractio*.

Pazenje. *Attentio. Observatio. Inspectio*.

Pokazanje. *Ostensio. Demonstratio*.

Raspletenje. *Dissolutio. Evolutio. Explicatio*.

Razdelenje. *Divisio. Distributio*.

Razlučenje. *Separatio. Segregatio*.

Skušanje. *Experientia*.

Tolmačenje. *Interpretatio. Expositio*.

Vpeljanje. *Inductio. Introductio*.

Vravnanje. *Collocatio in ordinem. Ordinatio*.

Zamerkanje. *Observatio*.

Zastignenje. *Deprehensio*.

S ovom je skupinom Habdelić polučio najveći terminološki uspjeh: bez iznimke, za sve je logičke metode pronašao jednočlane kajkavske nazivke i time poticajno djelovao na kasnije kajkavske leksikografe Belostenca i Jambrešića.

Napokon, što je osobito važno za početnike u filozofiji, Habdelić je u svoj školski rječnik uvrstio poveći niz izričaja, koji se koriste pri logičkom

zaključivanju i filozofskom diskursu općenito, pa su bili ustaljeni pri izvedbi filozofske vježbe, kako one redovite tjedne i mjesečne u razredu, tako i na svečanoj godišnjoj obrani na kraju akademske godine. Uvrštavati početke zavisnih rečenica kao rječničke natuknice – to se ne može proglasiti leksikografskom zasadom, ali upravo ti primjeri dokazuju do koje je mjere Habdelić htio pomoći početnicima u filozofiji i kako je to ostvario. Jednaku uporabivost posjedovale su i kratke rečenice, uobičajene u skolastičkoj raspri, zatim kratki upiti i prilozi.

Da bi učenike približio prirodnofilozofskim temama, Turopoljac je u svom rječniku obradio temeljne pojmove iz opće fizike, kao što su: 'giblenje' za *motio*, 'berzina' za *celeritas*, 'vreme' za *tempus*, 'prostor' za *spatium*, 'mesto' za *locus*. S osobitom pomnjom odabrao je nazivke za beskonačne količine: 'neizbrojni', 'neizmeren' i 'neprebrojen'. Iz posebne fizike uvrstio je brojne astronomske i meteorološke nazivke.

Dakako, pridodao je i izbor temeljnih pojmova iz metafizike: 'bitje' za tri nazivka *essentia, substantia* i *existentia*, 'narav' za *natura*, 'čin' za *actus*, dva nazivka 'moć' i 'zmožnost' za *potentia*, čak tri nazivka 'primerenje, pripečenje, primerek' za *accidens*.

Svoje je mlade čitatelje uputio Habdelić i u osnovne etičke pojmove: 'sloboda, sloboščina' i 'nakanenje'; 'dobročinenje' i 'zločinenje'; 'pravica' i 'krivica'; 'čast' i 'obramba', 'mir' i 'boj'. Poučio ih je da treba razlikovati 'zakon, navada' u značenju *consuetudo* od 'zakon, pravda' u značenju *lex*. U svoj je rječnik uvrstio dug popis vrlinā i manā: od 'čednost' do 'zahvalnost', od 'bahatost' do 'zavidnost', što je očekivano jer ti nazivci podjednako pripadaju etici, moralnoj teologiji i svakodnevnom govoru.

Pri odabiru filozofskih nazivaka Habdelić je više puta očitovao zavidnu

upućenost i istančani jezični osjećaj, ali ponekad i nije uspio. Prvi je od hrvatskih leksikografa ponudio hrvatski nazivak za *gravitatio*, i to 'zmečanje', što poslije u svojim, mnogo opsežnijim rječnicima nisu uradili ni Vitezović ni Jambrešić. Ponešto drugačije od Kašića, ali slično njemu, i Habdelić je razdvojio značenjsko polje latinskoga nazivka *principium* na 'zachetek' i 'pochetek'. Turopoljac je također pokušao razlikovati znanje i spoznanje, kad je ponudio nazivak 'znanje' za *scientia*, a nazivke 'znanje, poznanje' za *cognitio*. Nije, očito, uspio kad je uz nazivak 'primerenje' ponudio čak četiri latinska nazivka različita značenja: *casus, accidens, mensuratio* i *commensuratio*. Na f. Y7v poslužio se nazivkom 'zrok', ali ga nije uveo kao rječničku natuknicu.

Svojim je rječnikom Juraj Habdelić pravovremeno uputio školsku mladež u temeljne pojmove koji će im poslužiti tijekom studija filozofije, a istodobno, iz leksikografske perspektive, prvi je na hrvatskom sjeveru, među kajkavcima, doprinio uspostavi hrvatskoga filozofskog nazivlja. Time je, premda nikad nije bio profesorom filozofije, djelatno potpomogao nastavi filozofije, započetoj 1662. godine u isusovačkom Zagrebačkom kolegiju, gdje je bio rektorom u razdoblju 1663.-1667. i tijekom akademske godine 1666.-1667. organizirao da se prvi put u Zagrebu predaje metafizika.

Benedikt Rogačić

Benedikt Rogačić u Rimu je objavio didaktički ep *Euthymia sive de tranquillitate animi* (1690), opjevavši odnos između stoičke filozofije i kršćanskog ideala duhovnog mira. [47] U skladu s namjenom djela, na naslovnici je istaknuo žanrovsku odrednicu *carmen didascalicum*, stihove je razdijelio na šest knjiga, a

knjige na poglavlja (*capita*), obilježena brojevima. Za svako pak poglavlje izradio je prozni sažetak. Ti sažeci, njih 336 na broju, zajedno su objavljeni na kraju izdanja i čine stanoviti tezarij Rogačićeva umovanja o fortuni, ludosti i spokoju.[48]

U predgovoru je odabir žanra motivirao učincima uzajamne sprege filozofije i pjesništva, pozvavši se na Horacijevu poslanicu *Ars poetica*, dok je temu i naslov spjeva preuzeo od Demokrita (*euthymia*) i Seneke (*de tranquillitate animi*).[49] U bilješkama uz stihove izričito je upućivao i na filozofska djela, osobito na Ciceronov spis *De senectute* i Senekin spis *De ira*.

Đuro Armeno Baglivi

Konac 17. stoljeća označen je još jednom osobitošću – pojavkom programatske rasprave o metodologiji i filozofiji medicine, koju je Đuro Armeno Baglivi objavio u prvoj knjizi svoga tiskanog prvijenca *De praxi medica* (1696). [50] Svoje je stavove razdijelio u upozorenja »o najvećoj potrebi opažajā u medicini« (*de maxima observationum in re medica necessitate*) i pionirske ocjene »o zaprekama koje sve dosad ometaju pomnju liječnikā pri opažanju« (*de impedimentis, quae medicorum in observando diligentiam huc usque retardarunt*).[51] Najviše je pak prionuo sustavno istražiti uzroke koji priječe da se proukom opažajā usavršava medicinska praksa.[52] Pritom je iskazao i svoje stavove o filozofiji 17. stoljeća, napose o Baconu, Descartesu i Demokritovim sljedbenicima. Na temelju svoga prvijenca izabran je 6. srpnja 1698. u Royal Society of London, a samo je djelo u cijelosti prevedeno na engleski i u Londonu objavljeno 1704. godine.[53]

Bilješke

[1] Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium et Bartholomaeum Dei, 1616). Usp. Šime Jurić, »Nepoznata izdanja 'Logike i Etike' Fausta Vrančića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 4 (1978), pp. 289-294; Srećko Kovač, »Logika Fausta Vrančića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 10 (1984), pp. 39-48.

[2] »Ethica christiana authore, Fausto Verantio, episcopo Canadiensi.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium et Bartholomaeum Dei, 1616), pp. 60-78. Usp. Šime Jurić, »Nepoznata izdanja 'Logike' i 'Etike' Fausta Vrančića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 4 (1978), pp. 289-294; Krešimir Čvrljak, Kršćanska etika *Fausta Vrančića kao filozofija života* (Zagreb: HFD, 1996).

[3] »Politica decem praecepta.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium et Bartholomaeum Dei, 1616), pp. 78-79.

[4] Ambrosius Gozzeus Rhagusinus, *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum in literis insignium* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1605).

[5] Stjepan Krasić, »Uvod«, u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur* [Ragusii, 1740], tomus primus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium,

1975), pp. VII-LXXIX, na p. XI.

[6] »Fr. Ambros. Gozzeus de Ragusio«, u: Ambrosius Gozzeus, *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum in literis insignium* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1605), pp. 10-11.

[7] Pietro Pirri, »Marc'Antonio De Dominis fino all'episcopato« *Archivum Historicum SI* 28 (1959), pp. 265-288; August Ziggelaar, »Das Gymnasium der Jesuiten in Padua um 1590 in Verbindung mit dem Buche von Marcantonio De Dominis *De radiis visus et lucis*, 1611«, *Archivum Historicum SI* 49 (1980), pp. 255-264; Ivica Martinović, »Filozofska i prirodoznanstvena istraživanja hrvatskih isusovaca od Markantuna de Dominisa do Josipa Franje Domina«, u *Isusovačka baština u Hrvata* (Zagreb: MGC, 1992), pp. 77-85, na pp. 77-78; Ivica Martinović, »Marko Antun de Dominis – kasnorenesansni fizičar« u: *Znanost u Hrvata* 1 (Zagreb: MGC, 1996), pp. 400-409; Ivica Martinović, »Optička rasprava Marka Antuna de Dominisa: geneza, metodologija, značenje«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 28 (2002), pp. 67-145.

[8] Marcus Antonius de Dominis, *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride tractatus.* Per Ioannem Bartolum in lucem editus (Venetiis: Apud Thomam Baglionum, 1611); Marcus Antonius de Dominis, *Euripus seu de fluxu et refluxu maris sententia* (Romae: Apud Andream Phæum, 1624).

[9] Usp. dva izdanja Dominisova dijaloga, i to *editio princeps*: Marko Antun de

Dominis, »Martellino. Dialogo sopra li dispareri tra il sommo Pontefice Paulo Papa V. e la serenissima Republica di Venetia.«, pp. 2-18, u: S. Ljubić, »Prilog k razpravi o Markantunu Dominisu Rabljaninu«, *Starine* 4 (1872), pp. 1-18; »Martellino«, pp. 65-87, u Marc'Antonio de Dominis, *Scritti giurisdizionalistici inediti*, a cura di Antonio Russo (Napoli: Luigi Loffredo, 1965).

[10] De Dominis, »Martellino.« (1872), p. 4. Vidi hrvatski prijevod Branka Jozića u: Marko Antonije de Dominis, *Izabrani spisi 1* (Split: Lamaro, 2002), pp. 35-52, na p. 36.

[11] Marcus Antonius de Dominis, *De republica ecclesiastica libri X.*, Pars I. continens libros I-IV. (Londini: Ex officina Nortoniana / Apud J. Billium, 1617); Pars II. continens libros V-VI (Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620); Pars III. continens libros VII, IX. (Hanoviae: Sumptibus haeredum Levini Hulsii, 1622). Usp. Franjo Pšeničnjak, *Doctrina M. A. de Dominis de episcopatu: Conceptio de »aristocratico« regimine in Ecclesia*, doktorska disertacija (Romae: Pontificia Universitas Gregoriana, 1973).

[12] Noel Malcolm, *De Dominis (1560-1624): Venetian, Anglican, Ecumenist and Relapsed Heretic* (London: Strickland & Scott Academic Publications, 1984), u poglavlju »Influences and affinities«, pp. 81-85, na pp. 82-83.

[13] Tako glase naslovi prvih deset poglavlja u: Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica pars secunda,* continens libros quintum, et sextum.

(Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620), u: »De Republica Ecclesiastica, liber VI. Qui est de potestate temporali in Ecclesia.«, pp. 1-264.

[14] »Ostensio errorum, quos adversum fidem Catholicam Ecclesiae Anglicanae conatus est defendere P. Franciscus Suarez Societatis Iesu, in suo Libro, quem *Defensionem fidei Catholicae*, inscripsit.«, pp. 265-354, u: Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica pars secunda*, continens libros quintum, et sextum. (Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620).

[15] [R. D. Archiepiscopus], »Contra logicam R. D. Episcopi Canadiensis, ab amico amicè observata«, u: Faustus Verantius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium et Bartholomaeum Dei, 1616), pp. 47-59. Usp. Srećko Kovač, »Faust Vrančić i aristotelizam u logici«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 14 (1988), pp. 17-33, na pp. 17-23.

[16] Articulus I., u »Contra logicam R. D. Episcopi Canadiensis, ab amico amicè observata«, p. 47, s latinskoga preveo Ivica Martinović.

[17] Articulus VI., u »Contra logicam R. D. Episcopi Canadiensis, ab amico amicè observata«, p. 50, s latinskoga preveo Ivica Martinović.

[18] Articulus XIIII., u »Contra logicam R. D. Episcopi Canadiensis, ab amico amicè

observata«, p. 53, s latinskoga preveo Ivica Martinović.

[19] Vidi jedno od izdanja latinskog izvornika i engleski prijevod: *Marcus Antonius de Dominis suae profectionis consilium exponit*. (Hagae Comitis: In Officina Hildebrandi Jacobi, 1616); *A manifestation of the motives, whereupon the most Reverend Father, Marcus Antonius De Dominis, Archbishop of Spalato, (in the Territorie of Venice) undertooke his departure thence*. Englished out of his Latine Copy. (At London: Printed by Iohn Bill, Anno 1616), pp. 1-56.

[20] *Saggi morali del Signore Francesco Bacono, Cavagliero Inglese, Gran Cancelliero d'Inghilterra con un' altro trattato Della Sapienza degli Antichi*. Tradotti in Italiano (London: John Bill, 1617). Usp. Malcolm, *De Dominis (1560-1624)*, u poglavlju »Translation of Bacon«, pp. 47-54; Vesna Tudjina Gamulin, »Marko Antun de Dominis kao prevoditelj Baconovih eseja«, *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti* 1 (1998), pp. 113-120.

[21] Antonius Zara Aquileiensis episcopus Petinensis, *Anatomia ingeniorum et scientiarum sectionibus quattuor comprehensa.* (Venetiis: Ex Typographia Ambrosii Dei, & Fratrum, 1615). Usp. Paul Richard Blum, »Sinkretizam teorijā u Antonija Zare (1574-1621) Istranina«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 24 (1998), pp. 5-13.

[22] Vidi kolofon na p. 592: »Petinae in Episcopali nostro palatio XVI. Cal Februarij, hos est die D. nostro Antonio Sacra, Anno post Christum Dominum

Circumcisum M DC XIIII.«

[23] Zara, *Anatomia*, »Sectio I. Caput unicum. De hominis dignitate, ac praestantia.«, pp. 1-125.

[24] Zara, *Anatomia*, »Sectio II. Caput unicum quo ostenditur omnes scientias huius Sectionis Imaginativae cancellis coerceri.«, pp. 131-394, napose posljednji članak: »De regimine«, pp. 329-394.

[25] Zara, *Anatomia*, »Sectio III. Caput unicum quo probatur omnes scientias huius Sectionis Intellectus potentia comprehendi.«, pp. 397-452.

[26] Zara, *Anatomia*, »Sectio IIII. Caput unicum quo demonstratur omnes Scientias huius Sectionis Memoriae cellula contineri.«, pp. 457-592.

[27] Blum, »Sinkretizam teorijā u Antonija Zare (1574-1621) Istranina«, p. 5.

[28] Marija Brida, »Problemi djela *Peripateticae disputationes* Jurja Dubrovčanina«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 1 (1975), pp. 151-184; Marko Josipović, *Il pensiero filosofico di Giorgio Raguseo (+ 1622) nell'ambito del tardo aristotelismo padovano*, Studia Universitatis S. Thomae in Urbe 26 (Massimo – Milano: Pontificia S. Tommaso, 1985), pp. 120-189; Marija Brida, »Peripatetička filosofija prirode u interpretaciji Jurja Dubrovčanina«, u: Marija Brida, *Traženja: Filosofski ogledi* (Zagreb: HFD, 1989), pp. 279-293; Marko Josipović, *Filozofijska misao Georgiusa Raguseiusa* (Zagreb: HFD, 1993), na pp.

109-176.

[29] Vidi sintetički prikaz: Mihaela Girardi Karšulin, »Matija Frkić«, *Filozofski glasnik* 4/3 (1995), pp. 3-20, na pp. 8-15. Usp. i četiri članka o Frkiću u knjizi: Mihaela Girardi Karšulin, *Hrvatski renesansni aristotelizam* (Zagreb: HFD, 1993).

[30] Josipović, *Il pensiero filosofico di Giorgio Raguseo (+ 1622) nell'ambito del tardo aristotelismo padovano*, pp. 190-202; Marko Josipović, »Krepostan život – sretan život prema Juraju Dubrovčaninu (Georgius Raguseius)«, u: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi Karšulin i Marko Josipović, *Magnum miraculum – homo* (Zagreb: HSN, 1995), pp. 99-106, odabrane ulomke iz triju moralnih poslanica Jurja Dubrovčanina preveo s latinskoga Marko Josipović na pp. 401-423.

[31] Nicola Roščić, »Matteo Frće (Ferkić, Ferchius): un grande scotista croato (1583-1669)«, u: *Studia mediaevalia et mariologica P. Carolo Balić OFM septuagesimum explenti annum dicata* (Roma: Antonianum, 1971), pp. 377-402, na pp. 386-390.

[32] Ljerka Schiffler, »Matija Frkić, tumač i kritičar Tassa«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 21 1995, pp. 83-108.

[33] Žarko Dadić (ur.), *Zbornik o dubrovačkom učenjaku Stjepanu Gradiću (1613-1683) u povodu 300. obljetnice smrti* (Zagreb: Hrvatsko prirodoslovno društvo – Sekcija za povijest znanosti, 1985); Stjepan Krasić, *Stjepan Gradić (1613-1683): Život i djelo* (Zagreb: HAZU, 1987); Ivica Martinović, »Stjepan Gradić on Galileo's

paradox of the bowl«, *Dubrovnik Annals* 1 (1997), pp. 31-69.

[34] Usp. ocjene Križanićevih političkih spisa: A. L. Gol'dberg, »Kommentarii k perevodu«, pp. 701-729, na pp. 702-703, u: Jurij Križanić, *Politika* (Moskva: Nauka, 1965); A. L. Gol'dberg, »Juraj Križanić i Rusija«, *Historijski zbornik* 21-22 (1968-1969), pp. 259-181(???); Ivan Golub, »Biografska pozadina Križanićevih djela«, u: Radovan Pavić (ur.), *Život i djelo Jurja Križanića* (Zagreb: Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu, 1974), pp. 35-104, na pp. 72-74; Ante Pažanin, »Uvod u Križanićevu *Politiku*«, u: Juraj Križanić, *Politika* (Zagreb: Golden marketing i Narodne novine, 1997), pp. 7-60, na pp. 24-53.

[35] Kako glasi Križanićeva karakterizacija u »Predgovoru«: Juraj Križanić, *Politika* (Zagreb: Golden marketing i Narodne novine, 1997), p. 96.

[36] [Ioannes] Luccharus, *Eloquentia, sive de inventione et dispositione rhetorica* (1674), rkp. 159 u Arhivu Male braće u Dubrovniku. Usp. Wilfried Potthoff, »Počeci hrvatske retorike«, u: Živa Benčić i Dunja Fališevac (ur.), *Tropi i figure* (Zagreb: Zavod za znanost o književnosti, 1995), pp. 53-64, na pp. 59-63.

[37] [Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe Quarto el Grande Rey de las Españas, &c. Parte primera (En Madrid: Por Domingo Garcia y Morràs, Año 1654), ff. 1-8, pp. 1-224. *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros,*

y todo genero de personas. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe IV. el Grande, Rey de las Españas, &c. Segunda parte (En Madrid: Por Ioseph Fernandez de Buendia. Año 1658), ff. 1-8, pp. 1-254.

[38] [Vicente Bratuti], »Al benigno Lector«, ff. 7r-8v. Usp. *status quaestionis* u: »Kalīla wa-Dimna«, *Kindlers Neues Literatur Lexikon* 18 (München: Kindler Verlag, 1992), pp. 851-861.

[39] [Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Parte primera (Madrid, 1654), p. 19.

[40] [Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Parte primera (Madrid, 1654), pp. 26-30.

[41] Vidi »Kalīla wa-Dimna«, *Kindlers Neues Literatur Lexikon* 18, na p. 858b, gdje pisci natuknice obrađuju prve dvije prijevodne inačice na španjolskom iz 1251. i 1493., a Brattutijev prijevod, važan s kulturološkog gledišta, ne spominju.

[42] Miroslav Vanino, *Povijest filozofijske i teologijske nastave u Isusovačkoj akademiji u Zagrebu 1633-1773.* (Zagreb: Hrvatska Bogoslovska Akademija, 1930), na pp. 32-32a i 57; Franjo Fancev (priopćio), »Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkog kolegija u Zagrebu (1606-1772)«, *Starine* 37 (1934), pp. 1-176, na pp. 96-102; Franjo Zenko, »Sudbina aristotelizma u prirodnoj

filozofiji na Neoacademiji Zagrabiensis 1669-1773«, u: Franjo Zenko, *Aristotelizam od Petrića do Boškovića: Ogledi o starijoj hrvatskoj filozofiji* (Zagreb: Globus, 1983), pp. 97-134, na pp. 103-109.

[43] Juraj Habdelich, *Dictionar* (Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiussa, 1670).

[44] »De consilio huius opusculi et forma ad studiosam iuventutem praefatio.«, u Habdelich, *Dictionar*, ff. 5v-6v, na f. 5v. Usp. dvije sintetičke ocjene Habdelićeva *Dikcionara*: Josip Vončina, »Mjesto Habdelićeva rječnika u povijesti hrvatskoga književnoga jezika«, u: Vladimir Horvat (ur.), *Isusovci u Hrvata* (Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 1992), pp. 301-308; Josip Vončina, »Hrvatski rječnici«, u: Ivan Golub (ur.), *Hrvatska i Europa – Kultura, znanost i umjetnost 3: Barok i prosvjetiteljstvo (XVII-XVIII. stoljeće)* (Zagreb: HAZU i Školska knjiga, 2003), pp. 461-472, na pp. 462-463.

[45] Ivica Martinović, »Hrvatsko logičko nazivlje u Habdelićevu *Dikcionaru*«, u: Katja Matković Mikulčić (ur.), *Znanstveni skup o Jurju Habdeliću* (Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica, 2009), pp. 137-156.

[46] Martinović, »Hrvatsko logičko nazivlje u Habdelićevu *Dikcionaru*«, pp. 146-154.

[47] Mijo Korade, »Duševni mir i prava sreća - etičke teme u poučnom spjevu

Benedikta Rogačića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 21 (1995), pp. 109-122.

[48] »Suma totius operis singulorum Librorum contextum per distincta suis numeris Capita exhibens.«, pp. 235-282, u: Benedictus Rogaccius, *Euthymia sive de tranquillitate animi carmen didascalicum* (Romae: Typis, & expensis Io. Iacobi Komarek Bohemi, propè S. Angelum Custod., 1690).

[49] Vidi Rogačićev predgovor: »Praefatio ad lectorem«, u: Benedictus Rogaccius, *Euthymia sive de tranquillitate animi carmen didascalicum* (Romae, 1690), ff. a3r-[b]6v, na ff. a4v-a5v.

[50] Mirko Dražen Grmek, »Životni put dubrovačkog liječnika Gjure Baglivija«, *Liječnički vjesnik* 79 (1957), pp. 606-610; Mirko Dražen Grmek, *Prva biološka revolucija* (Zagreb: Globus, 1996), pp. 131-136; Biserka Belizca, »Đuro Armeno Baglivi – promišljanja i stavovi o znanstvenim spoznajama, metodama istraživanja i medicinskoj praksi u djelu *De praxi medica* iz godine 1696.«, *Medicus* 6/1 (1997), pp. 125-133, na pp. 128-131; Mirko Dražen Grmek, »Život, djela i povijesno značenje Gjure Baglivija«, u: Gjuro Baglivi, *De fibra motrice et morbosa / O zdravom i bolesnom motoričkom vlaknu* (Zagreb: Prometej i Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1997), pp. 359-399, na pp. 378-380.

[51] Georgius Baglivi, *De praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda libri duo* (Romae: Typis Dominici Antonii Herculis, 1696), l. I., cc. I-IX, pp. 1-50,

i cc. X-XII, pp. 87-110. Usp. i izdanje: Georgius Baglivi, »De praxi medica«, l. I., cc. I-IX, pp. 1-33, i cc. X-XII, pp. 119-134, u: Georgius Baglivi, *Opera omnia medico-practica et anatomica*, sexta editio (Lugduni: Sumptibus Anisson, & Joannis Posuel, 1704).

[52] »De impedimentis, quae Medicorum in observando diligentiam huc usque retardarunt.«, c. III, u: Georgius Baglivi, *De praxi medica* (1696), pp. 12-15, na p. 12.

[53] Geo. Baglivi, *The Practice of Physick, Reduc'd to the Ancient Way of Observations Containing a Just Parallel between the Wisdom and Experience of the Ancients, and the Hypothesis's of Modern Physicians*. (London: Printed for Andr. Bell, Ral. Smith, Dan. Midwinter, Tho. Leigh, Will. Hawes, Will. Davis, Geo. Strahan, Bern. Lintott, Ja. Round, and Jeff. Wale, 1704).

Filozofsko stoljeće

Tijekom filozofskog i eruditskog 18. stoljeća Hrvatskom se razastrla mreža filozofskih učilišta: tri isusovačka kolegija u Zagrebu, Rijeci i Požegi; stalna i pomična franjevačka učilišta u brojnim gradovima, naročito u panonskoj ravnici; pavlinska učilišta u Lepoglavi i Čakovcu; dominikansko učilište u Zadru. Istodobno, nadareni su hrvatski isusovci predavali u svojim inozemnim kolegijima i sveučilištima: Mihovil Lipšić Ml. u Košicama, Ruđer Bošković u Rimu, Josip Zanchi u Beču, Antun Radić u Budimu, Ivan Krstitelj Horvath u Trnavi, Stjepan Bašić na učilištima u Toskani. U posljednjoj četvrtini stoljeća pridružili su im se također na istaknutim inozemnim katedrama: svjetovni svećenik Josip Franjo Domin u Győru, Pečuhu i Pešti, franjevci Dominik Martinović i Bartol Čordašić u Budimu, karmelićanin Filip Vesdin u Rimu. Ta je mreža iznjedrila obilatu filozofsku produkciju, kako tiskanu tako i rukopisnu, pogotovo u usporedbi s prethodnim stoljećem.

Uz izvorne filozofske rasprave, hrvatski su se filozofi 18. stoljeća najčešće odlučivali za četiri skupine žanrova: pedagoške, pjesničke, književnoteorijske i historiografske. Na pedagoške žanrove poticala su ih nastavna zaduženja, a na pjesničke, književnoteorijske i historiografske žanrove duh epohe. Pri pisanju su se rado znali odvažiti na žanrovske inovacije.

Pedagoški žanrovi

Najbrojniju skupinu filozofskih radova, tiskanih u 18. stoljeću, čine ispitni tezariji, priređeni za svečane obrane na kraju akademske godine i prepoznatljivi po

početnoj riječi u naslovu: *assertiones, theses, conclusiones, positiones* i *tentamen*. Oni vjerno zrcale mijene u filozofskoj nastavi na isusovačkim, franjevačkim, pavlinskim i dominikanskim učilištima u hrvatskim zemljama. Opseg im se kreće od najkraćih dvolisnih do onih koji već prerastaju u filozofske rasprave.

Među tezarijima iz prve polovice 18. st. po važnosti se izdvaja tezarij *Assertiones ex universa physica generali* (1725),[1] u kojem je isusovac Luka Bakranin, profesor fizike u Zagrebačkom kolegiju te akademske godine, prvi put izlagao Descartesovu filozofiju u tiskanom obliku na hrvatskom tlu. Njegove su tvrdnje izazvale raspru u zbornici Zagrebačkog kolegija, okončanu Bakraninovim odlaskom u paragvajske misije.[2]

U drugoj polovici 18. st. ispitni su tezariji zabilježili kako je Boškovićeva prirodna filozofija postupno prodirala na filozofska učilišta u Hrvatskoj. Trojica posljednjih profesora fizike u isusovačkom Zagrebačkom kolegiju Antun Pilippen, Franjo Ksaver Volković i Mirko Mihalj (1770-1772) u svojim su tezarijima izlagali Boškovićevu teoriju silâ. [3] Tijekom sedamdesetih godina Boškovićevo poimanje sile i tvari nailazilo je na sve sustavniji i širi odjek na franjevačkim učilištima po Slavoniji. G. 1781. u ljetopis hrvatske recepcije Boškovićeve filozofije upisana su tri važna tezarija: slavonskobrodski *Systema universae philosophiae* franjevca Dominika Martinovića, požeški *Positiones ex universa philosophia* franjevca Terencijana Buberleéa i lepoglavski *Doctrina universae philosophiae* pavlina Andrije Zerarda Švagelja.[4]

Od tezarijā, koji su u drugoj polovici 18. stoljeća obrađivali samo jednu filozofsku disciplinu, po vrijednosti treba istaknuti *Assertiones ex universa politica excerptae* (1774) Adalberta Barića,[5] profesora Političko-kameralnog studija u Varaždinu, i *Philosophicum specimen de homine* (1795) franjevca Andrije

Dorotića.[6] Baričev se tezarij u cijelosti bavi političkom filozofijom, a Dorotićev filozofskom antropologijom.

Predavanja hrvatskih profesora filozofije uglavnom su ostala u rukopisu. Tiskana su samo tri udžbenika cijele filozofije: *Philosophia mentis et sensuum* (1750) Josipa Zanchija u Beču, *Synopsis universae philosophiae* (1771) Stjepana Bašića u toskanskom gradu Pratu i *Systema universae philosophiae* (1781), koji je Dominik Martinović pripremio za javnu obranu u Slavonskom Brodu.[7] Njima treba pridružiti *Elementa peripathetica* (1752), udžbenik Andrije Kačića-Miošića, koji u tiskanom obliku objavljuje samo logiku.[8]

Pjesnički i književnoteorijski žanrovi

Da bi opjevali filozofske motive, filozofi pjesnici odlučivali su se između dviju krajnosti: didaktički ep ili epigram na latinskom. Od 1744. do 1792. objavljeno je pet epova s prirodnofilozofskom tematikom: *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* Benedikta Staya o Descartesovoj prirodnoj filozofiji, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri decem* Benedikta Staya o Newtonovoj i Boškovićevoj prirodnoj filozofiji, *De Solis ac Lunae defectibus* Ruđera Boškovića o Newtonovoj astronomiji i optici, *Echo* Bernarda Zamagne o akustici i *Navis aëria* Bernarda Zamagne o aerodinamici. [9] Brojem poučnih stihova prednjačio je Stay, koji je u svom spjevu o »novijoj filozofiji« opjevao Newtonovo znanstveno naslijeđe i Boškovićevu teoriju silâ u 24.227 heksametara. Oslonjen na dvije tradicije književnoga *Settecenta* - arkadijsku i isusovačku, dubrovački trolist Benedikt Stay, Ruđer Bošković i Bernard Zamagna ostvario je jedinstveno dostignuće u bogatoj povijesti hrvatskoga latinizma: filozofski sustavi Descartesa,

Newtona i Boškovića opjevani su u tisućama heksametara.

Drugi pol pjesničkog stvaralaštva s filozofskom tematikom pripao je epigramu, ponekad i distihu.[10] Dok je Bošković u četrdesetim godinama u rimskoj akademiji *degli Arcadi* recitirao ciklus epigrama s prirodnofilozofskim motivima,[11] dotle su Kuniću u rimskim salonima epigrami poslužili pri obradi estetičkih motiva, napose pri ocjenama dramske proizvodnje rimskog *Settecenta*.[12]

Među Boškovićevim epigramima najveću pozornost zaslužuje onaj u kojem se znameniti prirodni filozof izrijekom založio za heliocentrizam:

U rasporedu planetā Zemlja je između Marsa i Venere.

Motriš li pokrete hitre što Amor i Ira ih bűde
Podijeljen da bude baš srca nam ljudskoga svijet?
Jedan, ah, stenje što djevojka nehajna ljubav mu krati,
Nasuprot zlotvoru, mrk, drugi svoj zamahne mač.
Čudiš se? Motri tad kojim li redom zlatòkoso Sunce
Uređen nebeski svod u kružni pokreće tijek!
Merkur je najbliži Febu, Venera iz daljeg stupa,
Veneri posve blîz, Zemljin se prikrada krok.
Zemlju pak golemim krugom Mars opkòljava. Njega
Jupiter obgrli lijen, zvijezda mu olovna sin.
Između Marsa i Venere priroda postavi Zemlju.
Može li čuditi nâs vlada li Venera, Mars?[13]

Protivno ustaljenoj predodžbi da bi Bošković ustrajao u geocentrizmu čak i dvije godine prije smrti, profesor Rimskoga kolegija javno je, na sastanku književne akademije *degli Arcadi*, čitao svoj epigram u prilog geocentrizmu, s Kopernikovim redoslijedom planeta: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, a zatim ga objavio u latinskoj antologiji te iste akademije *Arcadum carmina* 1756. godine, dakle godinu dana prije ukinuća crkvene zabrane »za sve knjige koje tvrde gibanje Zemlje«. Ne samo to, prepjevao ga je u talijanski sonet pa i latinski epigram i talijanski sonet objavio u prvom, londonskom izdanju svoga epa *De Solis ac Lunae defectibus*, u bilješci uz prvo pjevanje.[14] Bošković je, dakle, odabrao književnu vrstu epigrama da bi i Rimu i Londonu priopćio svoje zauzimanje za Kopernikov sustav.

Poetske forme pratili su i književnoteorijski žanrovi. Uz epove Benedikta Staya stasao je njegov mlađi brat Kristo, koji je estetičkim ogledima popratio prva izdanja Benediktovih prirodnofilozofskih epova.[15] Uz prosudbe poučnih epova svoga brata, Kristo Stay jedini je među hrvatskim latinistima teorijski proučavao narav poučnog pjesništva. U svom najzrelijem radu *De poesi didascalica dialogus*, objavljenom postumno 1792. godine, ostvarenom kao dijalog učenoga Antuna i mladoga Balba, svrstao se Kristo među one koji su se zalagali da se poučno pjesništvo održi ili obnovi u svojoj korisnosti i dostojanstvu.[16]

Metrički prijevodi Homerovih epova na latinski ponukali su prevoditelje dubrovačke isusovce Rajmunda Kunića i Bernarda Zamagnu na pisanje vrsnih traduktoloških rasprava. Da bi teorijski utemeljio svoj prepjev, Kunić je prvom izdanju *Ilijade* pridodao »Operis ratio«. [17] Tu se on založio za onu vrstu prevođenja, kojom se, postupajući »ne samo isto, nego i na isti način« (*non solum eadem, sed etiam eodem modo*), čuva vjernost prepjeva ne samo na razini smisla izvornika nego

i na razini estetskog doživljaja. Svoju je estetiku prevođenja sažeo u prevodilačko pravilo: »Demonsthenica Demonsthenice, Homerica Homerice«. [18] Slijedeći Kunića, svoga negdašnjega profesora iz retorike, Zamagna je u prvom izdanju svog prijevoda *Odiseje* objavio raspravu »Ratio operis«, u kojoj je stilski usporedio *Ilijadu* i *Odiseju* te obrazložio svoj pristup prijevodu u usporedbi s prijevodnim umijećem Simona Lemniusa.[19] U stanovitu odmaku od svog učitelja Kunića, on se založio za prevodilačko pravilo: »breviter brevia, gravia graviter, leniter lenia«, ili u sažetijoj inačici: »poëtica poëtice«.[20]

Bilješke i dopune Ruđera Boškovića uz didaktičke stihove

Uz stihove je nastao još jedan žanr: bilješka (*adnotatio*) koja je na način priličan znanstvenoj prozi pratila poetske poruke skrivene u latinskim heksametrima. Taj je žanr razvio u potpunosti Ruđer Bošković. U eruditskoj nakani da združi filozofiju, znanost i umjetnost, on je bilješkama opremio pjesme svoga profesora Carla Nocetija, ep *Philosophiae recentioris ... libri X* svoga prijatelja Benedikta Staya i vlastiti ep *De Solis ac Lunae defectibus*. [21] Bilješke koje je sastavio uz Stayeve stihove postale su Boškoviću preskučenom formom pri zauzimanju stavova o filozofemima 18. stoljeća. Zato je Bošković smislio novi žanr: dopune (*supplementa*) uz stihove u obliku kritičkih članaka na zadanu temu, napisanih sa strogom podjelom na paragrafe kakvu je uobičajeno primjenjivao u raspravi (*dissertatio*). U prvom svesku Stayeva spjeva *Philosophiae recentioris ... libri X* (1755) objavio ih je 38, a u drugom svesku (1760) još 23, ostvarujući prinose u mnogim disciplinama od filozofije do matematike, od geodezije do statistike. [22] Među Boškovićevim dopunama filozofskog značaja razlikuju se: one koje obrađuju

filozofeme drugih filozofa, primjerice »De harmonia praestabilita« i »De ratione sufficienti« Leibnizove filozofeme, a »De numero substantiarum supra, et infra nos« Lockeov filozofem; one koje sintetički prikazuju razvoj Boškovićevih gledišta u podužem razdoblju, kakve su primjerice »De divisibilitate in infinitum« i »De viribus vivis«; i, što je najvažnije, one u kojima je ostvario blistave izvorne oglede, u koje svakako treba ubrojiti dvije dopune »De spacio, ac tempore« i dopunu »De recta, et variis curvarum generibus«, nedvojbeno klasično djelce iz filozofije matematike u sklopu hrvatske filozofske tradicije. U dopunama se dogodio obrat spram postupka u kojem su nastajale bilješke: dok su bilješke usmjerene da protumače Stayeve eruditske stihove, u dopunama su stihovi postali poticajem za stvaralačke uvide u pojedinim filozofskim diciplinama, uvide koji, osamostaljeni od stihova, spadaju u najumnije proizvode Boškovićeve filozofske radionice.

Historiografski žanrovi

Tijekom eruditskog stoljeća učestali su biografski leksikoni koji su uključivali natuknice o hrvatskim filozofima. Tradicija biografskih djela rascvala se u Dubrovniku. Tvore je tri rukopisa: *Vitae illustrium Rhacusinorum* (1707-1716) benediktinca Ignjata Đurđevića, *Bibliotheca Ragusina* (1740-1742) dominikanca Serafina Cerve i *Elogia Iesuitarum Ragusinorum* (1764) isusovca Đura Bašića, sva tri objavljena prvi put tek u 20. stoljeću, [23] te dva tiskana spisa: latinska poslanica Ignjata Đurđevića rođaku Marinu Zlatariću u prvom izdanju *Saltijera slovinskoga* (1729) i jedini biografski leksikon tiskan neposredno nakon dovršetka rukopisa - *Fasti Litterario-Ragusini* (1767) franjevca Sebastijana Slade. [24]

U nesređenu Đurđevićevu rukopisu, razdijeljenu na nizove sastavljene po

različitim mjerilima, nižu se biografije znamenitih Dubrovčana od 15. do 17. stoljeća. [25] Ukupno ih je 105, a među njima su i natuknice za četrnaest filozofa, s tim da neke od filozofa Đurđević nije tako nazvao niti je u opisu njihovih djela dao naslutiti da je riječ o filozofima. Njima treba pridodati i Ivana Gučetića prikazana kao adresata poslanice Angela Poliziana. Udio filozofa u Đurđevićevu rukopisu znatan je ima li se na umu da su njegove *Vitae* zbog piščeva poklonstva pjesničkom umijeću žanrovski hibrid između biografskog leksikona i pjesničke antologije. Zanimanje za biografije znamenitih Dubrovčana u Đurđevića se ponovno probudilo za njegova boravka u Padovi u proljeće 1729., kad je imao prigode istraživati *Patavini Archigymnasii monumenta, ac tabularia* i u njima uočavati zapise o Dubrovčanima. Prikupljenu građu uobličio je u latinsku poslanicu, u kojoj je izložio životopise pet Dubrovčana, »naših sunarodnjaka koji su se učenošću ili službom proslavili u ovoj padovanskoj akademiji«, [26] među njima i trojice filozofa Antuna Meda, Jurja Dubrovčanina i Đura Baglivija. Među njima se po vrijednosti, zbog objavljenih podataka o neizdanim rukopisima, izdvaja biografija Jurja Dubrovčanina. Pritom se mljetski benediktinski opat izrijekom pozivao na mnoge, danas teško dostupne izvore, a naročito opširne navode preuzeo je iz Tomasinijevih *Elogia illustrium virorum* (1630) i Papadopulijeve *Historia Gymnasii Patavini* (1726).

Cervina *Bibliotheca Ragusina*, sastavljena s ambicijom da ocjenjuje spise dubrovačkih pisaca, među 435 biografija uključuje biografije i onih koji su završili studij filozofije i/ili onih koji su se okušali u filozofskom pismu. Ako je Cerva u svoj biografski leksikon, primjerice, uvrstio 17 isusovaca, to ujedno znači da je prikazao živote i spise isto toliko školovanih filozofa. Učeni je dominikanac prvi put napisao natuknice za neka važna imena hrvatske filozofske baštine, bilo ona

zaboravljena poput Damjana Beneše, autora epigrama u pohvalu Jurja Dragišića, bilo ona koja su objavljivala u prvim desetljećima 18. stoljeća poput Ignjata Đurđevića i Sebastijana Slade, bilo ona tek pristigla u filozofsku republiku, kao što su primjerice Ruđer Bošković i Benedikt Stay. [27] Zabunom je među Dubrovčane uvrstio Matiju Vlačića Ilirika, priredivši jednu od najopširnijih biografija, nažalost u kontroverzističkom duhu tako da njegova djela s izrazitim filozofskim značenjem nisu ni spomenuta. Među posljednje podatke koje je Cerva pridodao svom monumentalnom biografskom djelu, a koji k tomu proturiječe piščevoj dataciji rukopisa, valja ubrojiti i spomen prvoga izdanja epa *Philosophiae versibus traditae ... libri sex* (1744) Benedikta Staya o Descartesovoj filozofiji.

Bašićev rukopisni nekrologij, zaključen 1764. godine, nudi životopise za 33 školovana filozofa, koji su rođeni u istom gradu i prošli kroz isti sustav filozofske naobrazbe sukladno isusovačkom pedagoškom zakoniku *Ratio studiorum*, ali su se kasnije, prije svega u skladu s redovničkim zaduženjima, različito odnosili prema filozofskom pismu i nastavi. Među njima su, dakako, i životopisi Ivana Lukarevića i Benedikta Rogačića, dvojice iz 17. stoljeća s najznačajnijom filozofskom ostavštinom. Među dragocjene Bašićeve podatke svakako valja ubrojiti prikaz Lukarevićeva rukopisa *Eloquentia* [28] i nacrt Baglivijeva životopisa unutar životopisa Miha Mondegaja. Što se pak sve događalo sa školovanim filozofima isusovcima iz Dubrovnika od prvoga Bara Sfondratija do posljednjega uvrštenoga Cvijeta Buća - to bi zavrijedilo posebnu sociološku raščlambu o odnosu filozofske naobrazbe i religioznog identiteta.

Sladin »Virorum litteratorum Ditionis Ragusinae prospectus«, sastavljen od 271 natuknice, u »književnike Dubrovačke države« očekivano ubraja i sva velika filozofska imena potekla iz Dubrovnika,[29] od Ivana Stojkovića i Benedikta Kotrulja

do Ruđera Josipa Boškovića i Benedikta Staya. Uz to, Sladin biografski rad, promotri li ga se iz perspektive filozofske historiografije, krase neke važne osobitosti, a ovdje ih ističem tek tri. Slade je jedini među hrvatskim historiografima 18. stoljeća zabilježio prijevod Vinka Brattutija pod latinskim nazivom *Speculum politicum et moralis*, zarana je upozorio na značenje predgovorā Krista Staya uz stihove njegova brata Benedikta, te napisao natuknice i za svoje učenike »kako u retoričkoj tako i u filozofskoj školi«, dakle školovane filozofe, primjerice za tajnika Republike Antuna Natalija Alettija.

Na blistavu tradiciju u pisanju biografskih leksikona o znamenitim Dubrovčanima nadovezuje se na hrvatskom sjeveru Baltazar Adam Krčelić, potaknut sličnim izdanjima za Ugarsku i Štajersku. Crpeći često iz zbornika *Scriptores rerum Hungaricarum* i iz Bonfinijeva djela *Rerum Hungaricarum decades libris XLV comprehensae*, on je sastavio djelce *Scriptorum ex Regno Sclavoniae a saeculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio,* [30] koje je nepotpisano objavio u izdanju prigodom svečane obrane tezarija Adalberta Barića u Zagrebu 1774. Premda niže 31 kratku biografiju od Augustina Kažotića do Pavla Vitezovića, u njemu su očitovanja za filozofsku historiografiju rijetka, ali utoliko dragocjenija: da je Ivan Vitez bio učenik Guarina iz Verone; da na popisu spisa Jurja Draškovića na prvom mjestu stoji naslov *Philosophus verus*; da o spisima Andrije Dudića ima samo to da ih je više tiskano, a da pritom nije naveden nijedan naslov, očito zbog Dudićeva istupa iz Katoličke crkve; da se među objavljenim djelima Ivana Tomka Mrnavića nalazi i *Oratio in Laudem Fausti Verantii Sibenicensis.* Na kraju djelca nalazi se popis pisaca i njihovih djela iz 17. i 18. stoljeća, koje Krčelić nije dospio obraditi onako kako je to bio nakanio u svom »zborniku pisaca iz slavonskog kraljevstva«. Među tim je pridodanim podacima i

Philosophia Franje Jambrehovića.

Drukčiji interes za filozofsku historiografiju iskazao je Dominik Martinović uključujući u svoj tezarij iz cijele filozofije *Systema universae philosophiae* i teze o povijesti filozofije od Kaldejaca i Egipćana do 18. stoljeća. [31] Premda ograničen žanrom tezarija, on je u tom sažetom povijesnom pregledu neizravno izložio kako treba razumijevati povijest filozofije i kako se treba odnositi prema velikim hrvatskim filozofima. U subtezarij »Historia philosophiae« uključeni su samo najveći filozofski novatori 17. i 18. stoljeća, postavljeni ravnopravno uz bok znanstvenicima: Bacon, Pascal, Galilei, Gassendi, Descartes, Leibniz i Newton. Njima je priključeno i ime jednog hrvatskog filozofa i znanstvenika - Ruđera Boškovića. Dapače, s tvrdnjom da je od svih filozofskih sustava najsuvremeniji onaj newtonovsko-boškovićevski (*systema Newtoniano-Boscovichianum*) Martinović je i zaključio svoj subtezarij iz povijesti filozofije. [32]

Biografski leksikoni potekli iz pera Dubrovčanā o Dubrovčanima, Krčelićev rodoljubni pokušaj zbornika pisaca iz slavonskog kraljevstva i Martinovićev subtezarij iz povijesti filozofije upućuju na historiografski interes koji je znao iznjedriti nove spoznaje o hrvatskim filozofima, nekad u liku uspjele natuknice, nekad u liku blistave teze o značenju djela kojega hrvatskog filozofa u europskim razmjerima. Promotreni zajedno, ti su historiografski žanrovi ostvarili uspon hrvatske filozofske historiografije u 18. stoljeću, nažalost dosad neocijenjen u svojoj punini.

Žanrovske osobitosti tijekom 18. stoljeća

Baro Bettera

Prvi koji je u hrvatsku filozofsku republiku 18. stoljeća stupio sa žanrovskom inovacijom bio je Baro Bettera, pripadnik prvoga naraštaja u dubrovačkoj književnoj akademiji *degli Oziosi Eruditi*, dakle jedan od pjesnika koji su se javili u razdoblju nakon Ivana Bunića Vučića i velike trešnje. Čitateljstvu se najpotpunije predstavio knjigom *Ćutjenja bogoljubna vrhu sedam pjesni od pokore Davidove s veće druzijeh tomačenja i razmišljanja duhovnijeh* (1702), koja sadržava dvije pjesničke zbirke. Prva se sastoji od prepjeva Davidovih pokorničkih psalama, a druga zbirka, naslovljena *Razlika tomačenja i razmišljanja*, okuplja Betterine prepjeve i autorske refleksivne pjesme, od kojih je ponajbolja *Ljudsko bitje na svijetu*, građena na antitezi ništa-sve:

Ljudsko bitje na svijetu

Čovjek drugo nije po sebi
Jedno ništa neg na sviti
S ništa stvoren, komu trjebi
U ništa se povratiti.

Čijem se oholiš, budući ništa,
Tim, čovječe, prem od ništa?

Nu opet čovjek, ukoliko
Duhom sliku Božju ima,
Po Bogu je svekoliko
Prava izvrsnos nada svima.

Tim se oholit sveto može
Čoek, Sve buduć – s Tebe, Bože!

Ćutjenja su dostatno upozorila na Betterinu zaokupljenost prijevodnim pjesništvom, kao i na refleksivnost njegova stiha, a ta dva osnovna obilježja njegove pjesničke produkcije još više dolaze do izražaja u dvama velikim neobjavljenim rukopisima. Prvi, naslovljen *Razmišljanja svetoga Agustina prinesena iz latinskoga u jezik slovinski i u pjesni složena po Baru Betteri građaninu dubrovačkomu,* dovršen 1701. godine, sačuvan je u autografu s mnogo vlastoručnih ispravaka i posvećen Saru Buniću, najstarijemu među akademicima dokonijem.[33] U tom je rukopisu Bettera prepjevao Augustinove *Meditationes* u osmeračke katrene, s istom razdiobom na poglavlja kakvu je susresti u latinskom izvorniku, na 269 gusto pisanih stranica. Prihvatio se neobično zahtjevna zadatka da i molitve i filozofsku prozu i teološku prozu u blistavoj Augustinovoj latinštini prerekne na hrvatski, da jedan filozofski i teološki klasik zaživi u ruhu hrvatskoga stiha početkom 18. stoljeća! Dosta se pritom prisjetiti kako glasi Augustinova *Oratio explicans plurimas Dei proprietates*, pa da se shvati s kojim se pjesničkim i filozofskim izazovom suočio Bettera kad je skladao prepjev *Molitva koja izgovara razlike vlaštitosti Božije*.

Godine 1705. dovršio je Bettera svoj najzamašniji pjesnički projekt: ep

Bogoljubne ljubežljivnosti jedne duše prema Bogu, podijeljen u 31 poglavlje s oko 4500 osmeraca.[34] Premda bi se na prvu moglo pomisliti da je ponovo riječ o prepjevu i da je predložak ponovo Augustin, ovoga puta *Soliloquia animae ad Deum*, razlike u kompoziciji i sadržaju tih dvaju djela tolike su da to pitanje zasad ostaje otvorenim. I u ovom je Betterinu rukopisu moguće naići na stihove s filozofskom tematikom, sa zavidnom preciznošću izricanja misli, kakve primjerice nude ovi stihovi na razmeđi ontologije i filozofske teologije, ponovo s Betteri omiljenom antitezom *ništa-sve*:

Bože, na Tvê Svekoliko
Ne odgovara Ništa moje,
Pružilo se prem veliko
Među Tobom i mnom što je,
Među onijem kî vlâs ima
Bitje davat svoje svakomu
I onijem opet koji prima
Isto bitje – bitju u svomu.[35]

Sebastijan Slade

Franjevac Sebastijan Slade, mladi dubrovački *lector generalis in sacra theologia*, došao je 1731. u Luccu održati korizmene propovijedi, te je, naišavši na dobar prijam, bio pozvan održati pobudni govor senatorima Republike Lucce uoči njihova glasovanja za državne službe. Održao ga je u dvorani Senata u petu korizmenu subotu na zadanu temu: »Dobro upravljanje republikom počiva na mudru izboru magistratā.«[36] Kad je mjesni tiskar dobrzo tiskao riječ mladoga

Dubrovčanina, naslovnica je bila opremljena žanrovskom odrednicom: »političko-moralni govor« (*discorso politico-morale*), a tiskareva posveta istoznačnicom: »govor« (*orazione*).

Pod mottom »Ja sam svjetlost svijeta.« iz Evanđelja po Ivanu, Slade je političke naputke birao iz Biblije, poput »Vjerujte djelima!«, te iz omiljenih pisaca Jeronima i Augustina, a njegova je riječ poprimila najkonkretnije obrise kad je opomenuo: »tko zatvara oči da ne opazi zasluge, da dobromu ne pretpostavi boljega, a među boljima ne izabere najboljega, taj izlaže opasnosti i vremenitu sreću svoje domovine i vječni spas svoje duše.«[37] Upozorio je i na »nove Platone«, koji ne bi samo modernizirali Republiku nego cijeli svijet.[38] Svoj je zaključni naputak Slade prilagodio političkim potrebama aristokratske republike, čak dotle da je senatorima predočio primjer Mojsijeve odluke o utemeljenju vijeća sedamdesetorice staraca »u Hebrejskoj Republici«. Nastup pred Lukezima zaključio je laskom: »Moje razmatranje nije drugo nego prešutni panegirik vaše vladavine.«[39]

Mihovil Lipšić Ml.

Tijekom trogodišnjeg razdoblja 1738-1741., kad je u isusovačkom kolegiju u Košicama predavao filozofiju i matematiku, Mihovil Lipšić Ml., rođen u gradišćanskom selu Bezunja, svake bi godine za svoje studente i uz njihovu pomoć priredio po jedan priručnik. Krajem prve akademske godine, dakle 1739., svoja je predavanja iz logike i matematike okrunio izdanjem koje je u istim koricama sadržavalo djelo Algebra i tezarij iz logike.

Sljedeće godine tiskao je Lipšić djelo iz opće fizike, u skladu sa svojim

nastavnim zaduženjem. Prema zabilješkama s njegovih predavanja, priredili su ga, kako piše na kraju predgovora, *physici Cassovienses,* dakle studenti druge godine filozofije, a objelodanili ga prilikom svog promaknuća na čast bakalaureata iz slobodnih umijeća i filozofije 31. svibnja 1740, kako piše na naslovnici.[40] Njegov opširni i trodijelni naslov *Statica. De varietate ac proprietatibus motus naturalis, et artificialis. Cum methodo erigendi machinas, eisque utendi edita et distributa* skriva da je više od polovice Lipšićeva rukopisa posvećeno prirodnoj filozofiji i da djelo pod tri različita vidika raspravlja o gibanju.

Prvi dio, »o gibanju i njegovim uzrocima općenito«, Lipšić je sastavio s obilnim pozivanjem na Aristotelovu *Fiziku,* napose u poglavljima o mjestu i vremenu, gibanju i mirovanju.[41] Izlaganje o tvornom uzroku gibanja i njegovim svojstvima strukturirao je u definicije i aksiome, pretendirajući dakle na euklidsku egzaktnost. Usvojio je zasade Galileieve kinematike, ali nije zauzeo izoštreni stav o tomu što je *vix motrix.*

Drugi dio, što razglaba »o četirima svojstvima gibanja, njihovim uzrocima i zakonima«, donio je zaokret prema prirodnim filozofijama 17. stoljeća.[42] Prvo je podrobno prikazan pojam količine gibanja, dakle ključni pojam Descartesove prirodne filozofije, a potom su opširno rastumačena tri Newtonova zakona gibanja, s tim da su u prilog trećemu proučeni različiti slučajevi sraza dvaju tijela, što je pak ponovo Descartesova stečevina.[43] Tu je Gradišćanac otkrio glavni predložak pri svojim izlaganjima prirodne filozofije: *La statique ou la science des forces mouvantes* (1673) francuskoga isusovca Ignacea Gastona Pardiesa.[44] Iza neobična naslova Lipšićeve knjige krije se, dakle, utjecaj učenjaka koji je dinamiku nazivao – statikom!

U trećem i posljednjem dijelu *Statike* Lipšić je potanko obradio gibanja teških

tijela. Tu su obrađeni »postulati koji se tiču teških tijela«, kao i »načela pada i ubrzanja teških tijela«, dakako prema Newtonu.[45]

Sljedeće, posljednje godine svoje profesure u Košicama Lipšić je za svečanu godišnju vježbu na kraju studija filozofije pripremio priručnik iz astronomije i kronologije pod naslovom *Hungaria coelestis*.[46] Predgovor su ponovo potpisali Lipšićevi studenti i ujedno otkrili njihovu djelatnu ulogu u pripremi teksta: »svidjelo im se napisati stanoviti pregled, <...> prvo opće principe, naime definicije i preliminarije, potom gibanja i svojstva planeta, laki proračun pomrčina, obavijesti o zvijezdama stajačicama i napokon kronologiju«.[47] I doista, u prvom poglavlju prvoga dijela izložio je Lipšić svoju »sliku svijeta«, obradivši tri pitanja: o sustavu svijeta, o astronomskom gibanju općenito, o teorijskoj spoznaji nebeske sfere. Na tim je stranicama Gradišćanac slijedio »sustav svijeta sukladniji istini« (*systema mundi veritate conformius*), naime sustav Tycha Brahea, te jasno upozorio na nesigurnost proricateljske astrologije.

U Košicama je profesor Lipšić Mlađi nastupio kao newtonovac, ali je bilo prerano da bi postao kopernikovcem.

Juraj Mulih

Turopoljac Juraj Mulih svoje je najbolje etičke stranice napisao na kajkavskom narječju hrvatskog sjevera, u Zagrebu, u sastavu velikog katekizma *Poszel apostolszki* (1742). Primjereno tom žanru, pitanja se izmjenjuju s odgovorima.

Mulihovu obradbu Božjih zapovijedi s druge ploče, od četvrte do desete, valja smatrati prvom socijalnom etikom napisanom na hrvatskom jeziku.[48] To je

etika dužnosti. Prva velika tema obrađuje dužnosti svih koji sudjeluju u odgoju djece: roditelja, naučitelja djece i same djece. S pomoću dvanaest regula Turopoljac je u poglavlju »Od Dusnoszti Navuchitelov Detcze« sažeto izložio i jednu profesionalnu etiku - etiku odgojitelja djece,[49] a potom je pridodao i popis osebujnih dječjih kreposti.

Druga velika tema zasijecala je u temeljne društvene odnose. Dva poglavlja obrađuju dužnosti podložnika i poglavara, a čitatelju Mulihova katekizma ponuđena je politička filozofija, koja duguje ključnim uvidima Tome Akvinskoga, uključujući i pravo na nepokornost zloj zapovijedi:

> »Ada takovem (akoprem velikem Poglavarom) kibi kaj zla zapovedali, podlosnik ne dusen, dapache niti neszme pokoren biti.«[50]

Mulihovo poglavlje o dužnostima poglavarā, valja uočiti, bilo je dvostruko duže od poglavlja o dužnostima podložnikā.

Peti dio Mulihova katekizma, naslovljen *Od dusnoszti pravicze kerschanszke*, u središte je razglabanja postavio slobodu čovjekova djelovanja, koja je opisana u dvama odgovorima:

> »Chlovek ima szlobodnu volyu, z-kojûm more zla besati, i dobro chiniti:
>
> <...>
>
> Chlovek takajse ima szlobodu, da more nebesati Zla, i nechiniti Dobra.«[51]

Josip Zanchi

Usporedno s pisanjem svoga sveučilišnoga udžbenika iz cijele filozofije, Josip Zanchi je tiskao dva izdanja upriličena za svečane godišnje obrane na Bečkom sveučilištu. Prvo je sadržavalo Zanchijev latinski prijevod poslanice,

kojom je francuski isusovac Noël Regnault kritički ocijenio Voltaireove *Elements de la philosophie de Newton* (1738) neposredno nakon njihova izlaska.[52]

A drugo se nastavljalo na upravo objavljeni svezak Zanchijeva udžbenika *Physica particularis*, svezak u kojem se posljednji članak bavio pitanjem: »Što treba misliti o najtješnjoj povezanosti ili svezi između ljudskoga duha i tijela?«[53] Očito nezadovoljan time kako je problem duša-tijelo obradio u završnom paragrafu svoga udžbenika, Zanchi je svojim studentima najavio da će u zasebnoj raspravi »malo opširnije obraditi tijesnu povezanost između duše i tijela«.[54] Ta je najava urodila izvornom raspravom iz filozofske antropologije *Dissertatio de mutuo commercio inter mentem humanam et corpus*, koju je bečki profesor razdijelio na četiri poglavlja. U prvom je Zanchi razjasnio pojam i narav uzajamne razmjene između ljudskoga duha i tijela, »kako zahtijeva ispravna metoda«, dakako skolastička.[55] U drugom i trećem poglavlju pažljivo je izložio dva suvremena rješenja teškoga filozofskoga problema kojim se odlučio pozabaviti: sustav slučajnih uzroka (*systema causarum occasionalium*), kako ga je na Descartesovu tragu izložio Nicolas Malebranche u *De inquirenda veritate* (1685), i sustav predodređenoga sklada (*harmonia praestabilita*), kako ga je na Leibnizovu tragu izložio Christian Wolff u svom djelu *Psychologia rationalis* (1734).[56] Potom je iscrpno obrazložio zašto ni okazionalisti ni harmonisti ne nude zadovoljavajuće filozofsko rješenje postavljenoga pitanja. U četvrtom poglavlju, pod znakovitim naslovom »Pokazuje se što se vjerojatno može misliti o uzroku povezanosti duha s tijelom.«, Riječanin je napokon zauzeo vlastiti stav:

> »Dakle, kako nam god bilo jasno da tijelo za izvođenje voljnih pokreta određuje upravo racionalna duša, ipak ne možemo objasniti način na koji ga određuje. Možemo jedino tvrditi da duša određuje tijelo svojim fizičkim i

> stvarnim djelovanjem. Ako se odbaci sustav *harmonistā*, *voljni* pokreti [tijela] potječu od duše ili kao *slučajnog* ili kao *fizičkog* uzroka. Ne potječu od duše kao *slučajnog* uzroka, kako smo prije dokazali protiv *okazionalistā*. Stoga potječu od duše kao od *fizičkog* uzroka, i tako stvarno ovise o njoj kao o uzroku koji ih *fizički* određuje.«[57]

Bečki se profesor prethodno pozvao na svoja predavanja iz metafizike, gdje je izlagao o podrijetlu ideja, predavanja koja će prvi put tiskati 1750. godine u prvom svesku svoga udžbenika *Philosophia mentis et sensuum*.[58] Ista će mu prigoda poslužiti da glavne rezultate svoje izvorne rasprave *de mutuo commercio inter mentem humanam et corpus* u uzornom udžbeničkom preoblikovanju uključi u *caput ultimum* trećega sveska svoga sveučilišnoga udžbenika, sveska naslovljena *Physica particularis*.[59]

Kazimir Bedeković

U nakani da ocijeni Newtonovu filozofiju znanosti, Kazimir Bedeković je u djelcu *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (1758) smislio novi žanrovski postupak koji duguje modelu skolastičke vježbe: dijalog, u kojem se kasnije okušao kao dramski pisac, reducirao je na završnicu suđenja, na izmjenu završnih riječi branitelja i tužitelja Newtonova istraživačkog programa. Ispitivanju postojanosti ili nepostojanosti Newtonova »prvoga pravila filozofiranja« prvo pristupa *Newtonianus*, a potom uzima riječ *Anti-Newtonianus*. Piščev »Conclusio« ima značenje presude koja ne ide u prilog Newtonovoj znamenitoj izreci »Hipoteze ne izmišljam.«, jer izriče da hipoteze, uvedene s oprezom i uz obdržavanje četiriju pravila, mogu korisno poslužiti u prirodnoj filozofiji. [60]

Predajući matematiku u Rimskom kolegiju od akademske godine 1740/1741., Dubrovčanin Ruđer Bošković pripremao je rasprave (*dissertationes*) za svečane godišnje vježbe na kraju akademske godine. Predavati matematiku tada je značilo predavati matematiku i astronomiju studentima druge godine filozofije, pa je mladi profesor birao teme iz tih dviju disciplina, ali i teme koje su ga najviše filozofski zaokupljale: s jedne strane razumijevanje sile i tvari, s druge razumijevanje neprekinutih i beskonačnih kolikoća. Premda zamišljene kao ispitna pomagala, njegove, u početku nepotpisane *dissertationes habitae in Collegio Romano*, već su od rasprave *De natura et usu infinitorum et infinite parvorum* (1741) nadmašile kanone takva priručnika i prerasle u izvorne rasprave u području mnogo širem od matematike, području koje je zadiralo i u filozofiju prirode i filozofiju matematike. Takvih je rasprava, uključujući i one koje je pripremao nakon studija filozofije i za vrijeme studija teologije, do 1755. Bošković napisao i tiskao 27![61]

Među njima posebno treba uočiti niz raspravā u kojima je Dubrovčanin, prema vlastitu priznanju, izgradio teoriju silā, jezgru izvorne filozofije prirode – od prvog nacrta u raspravi *De viribus vivis* (1745) prema remek-djelu, koje je u prvom, bečkom izdanju naslovljeno *Philosophiae naturalis theoria* (1758), a u trećem, mletačkom tiskano pod promijenjenim naslovom *Theoria philosophiae naturalis* (1763).[62] U proslovu svoje rasprave *De materiae divisibilitate et principiis corporum* (1757) on je taj dugogodišnji razvoj, što se zbio do trenutka kad još nije bio započeo pisati *Teoriju* opisao ovako:

> »Ja sam ovu raspravu dovršio još 1748. godine, kad sam se pitao što mislim o djeljivosti u beskonačnost, pa mi je ona sáma pružila prigodu da se protumači

i proširi moja teorija opće fizike koju sam bio izložio 1745. godine u raspravi *De viribus vivis*. Iste sam godine to istaknuo u raspravi *De lumine* što sam je tad izdao. Istom sam se teorijom potom bavio u raspravi *De continuitatis lege* izdanoj 1754. godine, u kojoj sam razjasnio glavni temelj sáme teorije, naime isključenje skoka, te u raspravi *De lege virium in natura existentium* 1755. godine, u kojoj sam izložio narav i dokazao svojstva krivulje što prikazuje sile koje, smatram, postoje u prirodi. Ono što se pak tiče prostora i vremena u ovoj istoj mojoj teoriji izložio sam prije dvije godine u dopunama Stayevoj *Philosophiae [recentioris ... libri X],* gdje ima o prostoru i vremenu. Isti je predmet doista opširnije obradio i cijelu teoriju izložio o. Carlo Benvenuti, vrlo učeni muž iz naše Družbe, u svojem djelu *Synopsis Physicae Generalis*, tiskanom također 1754. godine. Njemu sam bio priopćio i mnogo toga što se upravo tiče toga da se proširi primjena sáme teorije.«[63]

Spomenutim raspravama prethodi *De motu corporis attracti in centrum immobile* (1743), gdje je Dubrovčanin prvi put izvorno razglabao o pojmu sile.[64] Potaknut rješenjem koje je Euler objavio u svojem djelu *Mechanica,* i on je nastojao istražiti što se događa s tijelom koje se središtu silā približava brzinom koja raste u beskonačnost. Prigovorio je Eulerovim zaključcima i rješenje potražio u okviru »modela titranja«, iz kojeg je izvukao dragocjene pouke. Prvo, iz svih svojih prirodnofilozofskih razmatranja isključio je model sraza, a time i cijelo Descartesovo nasljeđe. Drugo, tu je prvi put jasno spoznao poteškoće koje nastupaju ako se prihvati Newtonov stav da i na vrlo malim udaljenostima djeluje privlačna sila, pa je svojim prijedlogom osporio tu bitnu sastavnicu Newtonova poklada. Napokon, u proučavanom problemu gibljivo tijelo i središte silā bili su nedvojbeno bića različite naravi. A prekretnica u Boškovićevu razumijevanju sile nastupila je

onda kad je započeo proučavati uzajamni odnos dvaju bića koja su istodobno imala i narav gibljivog tijela i narav središta silā.

U razdoblju 1745.-1748., u raspravama *De viribus vivis* i *Dissertationis de lumine pars secunda*, Bošković je svoju teoriju silâ izveo u pet koraka:

1. analogija i jednostavnost prirode;
2. princip neprekinutosti;
3. oblikovanje neprekinute krivulje silā (*curva Boscovichiana*);
4. model izgradnje većih čestica od manjih;
5. završni zaključak da je tvar sastavljena od nedjeljivih i neprotežnih točaka koje su k tomu obdarene silama i međusobno odijeljene nekim razmakom.[65]

Tek pri dovršetku zdanja svoje teorije silā rimski je profesor oblikovao konačna stajališta o prostoru i vremenu. Prostor je od prve Boškovićeve zamisli o silama bio uključen u razvoj teorije, a svoje je značenje zadobio u sklopu temeljnog stava da sila ovisi samo i jedino o razmaku između dviju točaka tvari. Vrijeme se nije spominjalo! Svjestan da nema cjelovita prirodnofilozofskoga sustava bez traktata *de loco et tempore*, Bošković se u bilješkama i dopunama uz Stayev spjev *Philosophiae recentioris ... libri X* pozabavio »najtežim od svih metafizičkih pitanja«, onim o naravi prostora i vremena.[66] »Svaka točka tvari ima dva stvarna načina postojanja, jedan mjesni, drugi vremenski.«,[67] tvrdio je Bošković pri čemu je pitanje što je »način« (*modus*) za njega bilo pitanje o imenu a ne o sadržaju toga pojma. I dalje, ista točka prostora je »mogućnost svih mjesnih načina koji se odnose na sve točke tvari«.

Takvi stavovi, primijenjeni na prostorne i vremenske odnose, vodili su propitivanju čovjekove spoznaje. Bošković je zaključio da čovjek ne može sjetilima zapaziti promjenu u apsolutnom smislu. Štoviše:

> »Iz svega toga slijedi da mi nikako ne možemo neposredno spoznati apsolutne udaljenosti niti ih možemo međusobno usporediti općim članom, nego možemo samo ocijeniti veličine prema idejama kojima ih spoznajemo, a mjerama smatrati opće članove o kojima puk misli da nisu pretrpjeli nikakvu promjenu. Filozofi pak tu promjenu moraju priznati, ...«[68]

Nakon razmatranja čuvenog Newtonova pokusa s vrtnjom dviju kugala spojenih jednom niti, Bošković je svoja dotadašnja shvaćanja o čovjekovim spoznajnim moćima produbio do zaključka: »Mislim, dakako, da nema načina kojim se bez pretpostavaka, neposredno preko opažajā može razlikovati apsolutno kretanje od relativnog.«[69] U gledištima o relativnosti spoznaje ustrajao je do smrti. Među posljednjim bilješkama što ih je sastavio potkraj života bila je i ona u kojoj je tvrdio da sve što spoznajemo – spoznajemo iz suodnosa s preostalim u sustavu: »Sve je odnosno u samoj Prirodi.«[70]

Prirodnofilozofska pitanja nisu Boškovića usmjerila samo prema gnoseologiji, nego i prema drugima dvjema posebnim metafizikama. S toga razloga napisao je metafizički dodatak o duši i Bogu.[71] Uz to, tijekom rimske profesure dvaput se sustavno suočio s nezaobilaznim pitanjem o sustavu svijeta: u raspravi *Disquisitio in universam astronomiam* (1742) i u bilješkama »Notae in auroram borealem« uz stihove Carla Nocetija (1747).[72]

U drugom nizu raspravā, ne bez suodnosa prema izgradnji svoje teorije silā, Bošković je filozofski propitivao temelje matematike: u raspravi *De natura et usu infinitorum et infinite parvorum* ponudio je geometrijski dokaz protiv postojanja apsolutne beskonačnine u geometriji; u raspravi *De maris aestu* pokrenuo je prijepor o jednostavnosti pravca; u raspravi *De continuitatis lege* (1754) produbio je svoje razumijevanje neprekidnine.[73] Njima treba pridodati raspravu *De transformatione*

locorom geometricorum, koju je Dubrovčanin objavio unutar matematičkoga udžbenika za svoje studente.[74] Nije, dakle, izvorne uvide ponudio samo u tekstovima koji su prvotno imali funkciju ispitnoga pomagala, nego je to učinio čak i u udžbeniku iz geometrije.

Antun Radić

Boškovićevoj teoriji silā posvećena je cijela jedna knjiga. Objavio ju je Antun Radić 1765., dok je bio redovitim javnim profesorom isusovačkog kolegija u Budimu (*in Academia Budensi*). Naslov *Introductio in philosophiam naturalem, theoriae P. Rogerii Boscovich e Societate Jesu accommodata, et in usum auditorum philosophiae conscripta* točno upućuje da je riječ o hibridu između znanstvene monografije i sveučilišnog udžbenika: Radićev je »uvod u u prirodnu filozofiju bio prilagođen teoriji oca Ruđera Boškovića iz Družbe Isusove«, a istodobno je bio »napisan za uporabu slušača filozofije«.[75]

Kad je odlučio pisati za studente filozofije, budimski je profesor morao obraditi programom propisane teme prirodne filozofije te ih je rasporedio u 14 poglavlja:

§. I. O načelu dovoljnog razloga
§. II. O načelu indukcije
§. III. O osloncima prirodne filozofije
§. IV. O složenu i jednostavnu biću
§. V. O stvorenome tvornom uzroku
§. VI. O djelovanju uzroka na predmet od kojeg je odvojen stanovitim razmakom
§. VII. O povezanosti bićā ovoga svemira

§. VIII. O protežnini

§. IX. O prostoru, mjestu i vremenu

§. X. O naravi tijela i njegovim svojstvima

§. XI. O počelima tijelā

§. XII. O gibanju i mirovanju

§. XIII. O zakonima gibanja

§. XIV. O zakonu neprekinutosti i neposrednom dodiru

Većinu je tema oblikovao sukladno Boškovićevim filozofemima, ali je njihov slijed bio neuobičajen, čak i za jednog boškovićevca. U prvim dvama poglavljima obradio je Boškovićeve stavove o načelu dovoljnoga razloga i indukciji, u devetom Boškovićev nauk o prostoru i vremenu, u jedanaestom Boškovićev nauk o ustroju tvari, a tek je u posljednjem, četrnaestom poglavlju izložio Boškovićeve razloge zašto u prirodi vlada zakon neprekinutosti te nacrtao i rastumačio Boškovićevu krivulju silā. Ukratko, Radić je završio s temom s kojom je Bošković započinjao! Ipak, treba uočiti, tri je najopsežnija poglavlja svoje monografije mladi budimski profesor posvetio pitanjima u kojima su Boškovićevi misaoni uvidi bili najprodorniji: o prostoru i vremenu, o počelima tijelā i o zakonu neprekinutosti s njegovom izvedenicom – Boškovićevom krivuljom silā.[76]

Pri izlaganju Radić je vjerno slijedio obrasce skolastičkog dokaza. Naročito se brižljivo odnosio prema *Solvuntur difficultates*. Mlade je čitatelje mogla zaokupiti profesorova promišljena uporaba Boškovićevih obrazloženja te upućenost u stajališta suvremenika, kako kartezijanaca i spinozista tako i newtonovaca i leibnizovaca. Za razliku od nekih drugih boškovićevaca, Radić se nije iskazao kao čitatelj jednog Boškovićeva djela, pa bilo ono i glavno. To znači da se pri prikazivanju Boškovićeve filozofije prirode nije isključivo pozivao na *Theoria*

philosophiae naturalis, nego je rado probirao po ranijim Boškovićevim rimskim raspravama: *De viribus vivis* (1745), *Dissertationis de lumine pars secunda* (1748) i *De lege virium in natura existentium* (1755), a osobito je cijenio i rado navodio doista značajnu Boškovićevu raspravu *De continuitatis lege* (1754), kao i dvije dopune prvom svesku Stayeva epa *Recentioris philosophiae versibus traditae libri X* (1755), i to o prostoru i vremenu i o djeljivosti u beskonačnost. Kad je Radić govorio o Boškovićevoj teoriji, izrijekom ju je razumijevao kao teoriju silā (*theoria virium*), kako ju je nazivao i sâm Bošković do 1758.[77] Uz Boškovića rado se pozivao na dvojicu istaknutih boškovićevaca u srednjoeuropskom prostoru, dvojicu bečkih profesora Karla Scherffera i Pála Makóa, svoju uglednu redovničku subraću.[78] Zabilježio je i jedno rano, a malo poznato osporavanje Boškovićeva razumijevanja temeljnih dinamičkih veličina. U svojoj raspravi *De natura extensionis* (1760) pijarist Francesco Gaudio prigovorio je Boškoviću kako je u raspravi *De viribus vivis* razlikovao brzinu *in actu primo* i *in actu secundo*, a Radić je u posebnom sholiju stao uz Boškovića.[79]

Već sljedeće godine Radić je objavio i dvosveščani sveučilišni udžbenik *Institutiones physicae*.[80] Prvi je svezak sadržavao pet vježba (*exercitationes*) iz opće fizike: o silama koje postoje u prirodi i općim svojstvima tijelā, o pravocrtnim gibanjima, o općem zakonu gravitacije, o sustavu svijeta i zakonima nebeskih gibanja, o zvijezdama posebice. Drugi svezak sadržavao je četiri vježbe iz posebnih fizika: o svjetlosti i boji, o vatri, o vodi i zraku, o onom što se odnosi na zemaljsku kuglu. S nakanom da obradi građu sustavno, Radić je u prvoj vježbi izložio osnove optike, u drugoj kalorike, u trećoj meteorologije i akustike, a u četvrtoj geofizike, kemije, magnetizma i botanike.

Ovoga je puta, u prvoj vježbi svog udžbenika iz opće fizike, mladi profesor Budimskoga kolegija izložio Boškovićevu teoriju silā slijedom njezina nastanka, napose u drugom poglavlju »O zakonu silā između dviju točaka tvari« i u trećem, gdje je izložio Boškovićevo elegantno rješenje za sustav triju točaka.[81] U trećoj vježbi, kad je izlagao o zakonu opće gravitacije, slijedio je dakako Newtona. Koga će slijediti, očitovao se čitatelju već u predgovoru: »Nakon Newtona <...> slijedio sam muža iz našega reda, glasovita u cijeloj književnoj republici, Ruđera Boškovića, čiju sam vrlo učenu teoriju prigrlio u kratkom *Uvodu u prirodnu filozofiju,* koji sam lani objelodanio na dobrobit svojim slušačima.«[82]

U drugoj svojoj knjizi Radić je ponovo slijedio skolastičku metodu, s opširnim segmentom *Solvuntur quaedam difficultates*. Pritom se rado pozivao na svoju, godinu dana ranije objavljenu monografiju *Introductio in philosophiam naturalem*. U argumentaciji i terminologiji bio je osobito uočljiv utjecaj Makóovih udžbenika iz metafizike i fizike. Radićev je polet pisanja na prirodnofilozofske teme prekinut istodobno s njegovim izlaskom iz Družbe Isusove, koji se zbio ubrzo nakon objavljivanja njegova dvosveščanog sveučilišnog udžbenika.

Ivan Dominik Stratik

Nakon svog imenovanja za novigradskoga biskupa 1776. godine, Zadranin Ivan Dominik Stratik održao je u mantovanskoj akademiji predavanje pod uvodnim pitanjem: »Mora li se dovesti u pitanje da našem stoljeću pristoji glasoviti naziv filozofskoga stoljeća?«[83] Sačuvano u krasopisnom prijepisu unutar Carrarine ostavštine, ali ne u cijelosti, ono je već u naslovu bilo književnovrsno određeno: »vrlo učena rasprava o novom predmetu« (*dissertazione eruditissima di*

nuovo argomento).

U tom se predavanju Stratik suočio s tadašnjim apsolutističkim ustrojem europskih država i s ulogom filozofa u takvu političkom okruženju. Filozofu je on namijenio da odgovori na ključno pitanje: Je li se u Europi, i ne samo u Europi, u posljednjih stotinjak godina razvila istinska prosvijećenost? Je li se postiglo »da u društvenom sustavu svatko uživa istu sreću koju je moguće uživati bez nanošenja štete drugima?«[84] Učeni je Zadranin dvojio da je stiglo filozofsko doba, koje on razumijeva kao doba u kojem su na cijeni istina, jednakost i pravda: »Dok su takve vrijednosti na cijeni, moguće je govoriti o filozofskom dobu.«[85]

Drugo, novigradski je biskup nastojao ustanoviti pravi motiv napredovanja u znanostima. Nove znanstvene spoznaje nisu same sebi svrhom nego ih je nužno primijeniti da čovjekov život učine ljepšim i sadržajnijim. Pritom se izrijekom suprotstavio Rousseauovoj tvrdnji »da znanosti pothranjuju bolesnu znatiželju i doprinose nastanku društvenih nemira.«[86]

Treće, zauzeo se za slobodu mišljenja, koju nije moguće odvojiti od političke slobode:

> »Tamo gdje ima mnogo robova, a malo ili samo jedan gospodar, o filozofiji se može samo sanjati.«
>
> »Jedini je, dakle, kriterij filozofije našega doba sloboda mišljenja ako ono uistinu nije vođeno zlobom nego onim sretnim oduševljenjem koje vodi slobodne duhove i stvarno nema namjere škoditi općem dobru.«[87]

Drugi svoj filozofski spis, kojemu je kasniji prepisivač pridijelio naslov *Filozofska razmišljanja o smrtnoj kazni*, sastavio je Stratik 1784. u sklopu priprema za reformu toskanskoga kaznenog zakonika, a uputio ga je svom firentinskom prijatelju Averardu de Mediciju.[88] U njem se jakim razlozima založio

za ukidanje smrtne kazne:

> »Ni u kakvoj pretpostavci društvenoga sustava ne može postojati ugovor, po kojemu bi neki čovjek mogao na nekoga drugoga prenijeti pravo da mu oduzme život, jednako kao što ga on sam sebi nikad dragovoljno ne oduzima. Budući da se život nalazi u neposrednoj Božjoj vlasti, čovjek se njime samo služi i nije ga vlastan uništiti ili ovlastiti druge da unište ono što nije njegovo.«[89]

Tu je vrlo promišljeno razlikovao pravo na uporabu dobra od vlasništva nad dobrom, da bio mogao izreći svoj glavni argument: »Budući da se oduzimanjem života uništava Božje vlasništvo, čovjeku ni u kojem slučaju nije dopušteno raditi protiv života.«[90] Nakon što je sustavno raspravio o tome po kojim bi možebitnim načelima javna vlast imala pravo donijeti smrtnu presudu, ustvrdio je: to joj pravo ne daju ni društveni ugovor, ni ljudski zakon, koji mora biti u skladu s prirodnim, ni Bog, koji svoje apsolutno pravo nad ljudskim životom ne prenosi ni na koga. U raščlambi odnosa između prirodnoga i ljudskih zakona oslonio se na dragocjenu stečevinu političke filozofije Tome Akvinskoga: »Što se pak tiče ljudskih zakona, oni su uvijek nastavak ili primjena prirodnoga zakona u službi društva. Oni nikada ne smiju vrhovnoj vlasti dati pravo, koje se protivi prirodnom zakonu ili pak nametnuti obvezu protiv njega.«[91]

S političkim filozofom Stratikom, i to s biskupske stolice u Istri, u Hrvatskoj su prvi put odjeknule prosvjetiteljske ideje, čak i onda kad je učeni Zadranin prigovarao Rouseauu.

Terencijan Buberleé

Godine 1781. na franjevačkom filozofskom učilištu u Požegi zbilo se filozofsko sučeljavanje sa Spinozom, prvo takvo sučeljavanje u Hrvatskoj. Upriličio ga je Terencijan Buberleé svojim spisom *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, koje je, kako izrijekom stoji na naslovnici, bilo »prikazano i izloženo slušačima«.[92]

»Kratko osporavanje« požeškoga profesora sadržavalo je četiri poglavlja. U prvom i najrazvedenijem, naslovljenom »De pantheismo«,[93] Buberleé je najprije naveo pet principa panteizma, kako ih izlažu njegovi suvremeni pristalice, kratko predstavio Spinozu kao najžešćega branitelja panteizma, između Spinozinih sljedbenika izdvojio Irca Johna Tolanda i njegov *Pantheisticon* (1720), prema Johannu Franzu Buddeu izvijestio čak o spinozizmu prije Spinoze, da bi napokon rasvijetlio proturječja panteizma, koja se prije svega tiču razumijevanja Boga. Tek nakon temeljite pripreme u jedinom potpoglavlju »Confutatio definitionis Spinozae« pristupio je on skolastičkoj raščlambi Spinozine definicije supstancije, naravno kako bi je osporio.[94]

U drugom je poglavlju s istom skolastičkom metodologijom Buberleé osporio politeizam i maniheizam kao lažne nauke, a u trećem se, nakon što se ukratko pozabavio tipologijom ateizma, odlučio osporiti samo jedan njegov oblik: *atheismus positivus theoretico-directus*.[95] Nakon što je definirao ateizam kao »mišljenje koje niječe da postoji Bog kao nužno biće i prvi uzrok svih stvari«, požeški je profesor očekivano posegnuo za trećim putom Tome Akvinskoga.[96]

U pobijanju lažnih nauka nije Buberleé iscrpio svu svoju energiju. Uvjeren da »dokazavši Božju egzistenciju protiv ateista« nije dovršio svoj naum, spis je

zaključio poglavljem »De natura entis a se.«, u kojem je odmaknut od protivničkih stajališta nastojao što bolje objasniti narav bića po sebi.[97] Pritom se oslonio na udžbenik *Elementa theologiae naturalis* pijarista Giambattiste Scarelle.

Služeći se obilnom literaturom, koja je uključivala i Spinozu i Leibniza i Wolffa, kao i njegove suvremenike dominikanca Antonija Valsecchija, isusovca Alfonsa Niccolaia i pijarista Scarellu, Buberleé je napisao raspravu iz naravne teologije, koja je glavninom bila polemika sa Spinozinim panteizmom, ali je u zaključnom poglavlju htjela doprinijeti boljem filozofskom razumijevanju Boga mimo polemičkoga ozračja.

Filozofske teme u indološkim djelima Filipa Vesdina

Eruditsko 18. stoljeće zaključuju dva osobita fenomena. Prvi tvore filozofske teme u djelima indologa Filipa Vesdina, a drugi negativna ocjena Kantova djela *Critik der reinen Vernunft*, temeljnog filozofskog djela epohe, koju je poduzeo Ivan Krstitelj Horvath.

Posljednje desetljeće 18. stoljeća svojim je dragocjenim indološkim proučavanjima obilježio Filip Vesdin iz Cimova u Donjoj Austriji, u tiskanim izdanjima zabilježen pod svojim redovničkim imenom kao bosonogi karmelićanin *P. Paulinus a Sancto Bartholomaeo* ili, rječe, *fra Paolino da S. Bartolomeo*. Već je u svom remek-djelu *Systema brahmanicum liturgicum mythologicum civile* (1791) obrađivao filozofske teme.[98] Najprije je to učinio u trima raspravama unutar prvoga dijela »Liturgia«: u osmoj je opisao odgoj u brahmanizmu, pa onda i ulogu filozofije u odgoju svećenikā i onih kojima brahmani predaju iz nižih slojeva,[99] a u devetoj prikazao »indijske filozofske sljedbe« (*sectae philosophicae*

Indicae), koje su među brahmanima već postojale oko tisuću godina prije Kristova rođenja i na koje je Aleksandar Veliki naišao na svom indijskom pohodu.[100] U desetoj je raspravi prvoga dijela izložio kako drevni Indijci tumače nastanak svijeta, objavivši osam strofa spisa *Sambhavam* na sanskrtu i poprativši ih opsežnim komentarom.[101]

U drugom dijelu, naslovljenom »Mythologia«, Vesdin je podrobno i sustavno, prema *Amarasinhi*, prikazao indijski nauk o bogovima i jasno istaknuo da dvije glavne filozofske i religiozne sljedbe za počelo stvari uzimaju jedna vatru, a druga vodu.[102] Djelo je opremio opsežnim stvarnim kazalom, u kojem je uputio i na filozofske teme, očekivano jezgrovitije i ponekad jasnije nego u samom tekstu, primjerice: »Filozofija Tibetanaca izdanak je brahmanske filozofije.«[103]

Odmah po objavljivanju svoje sinteze brahmanizma Vesdin se sustavno posvetio kodikološkom radu i opisao rukopise indijske provenijencije u dvjema najznačajnijim talijanskim zbirkama. Prvo je 1792. objavio katalog indijskih rukopisa u knjižnici Propagande, naslovivši ga *Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide*, u kojem je, uz metodološku raspravu o utvrđivanju starine i vjerodostojnosti indijskih spisa, opisao 36 rukopisa koji su prikupljeni nastojanjem triju kardinala Castellija, Antonellija i Borgije.[104] Među gramatičkim, medicinskim i katehetskim rukopisima obradio je i rukopis *Collectio omnium dogmatum et arcanorum ex Puránis seu libris canonicis paganorum Indianorum* karmelićanina Ildefonsa, malabarskog misionara, sa znatnom filozofskom sastavnicom, osobito što se tiče indijske teologije i prirodne filozofije, na koji se već pozvao u *Systema brahmanicum*.[105] U bilješci pri kraju knjige, dakle na jedva uočljivu mjestu,

objavio je znameniti hrvatski indolog i popis 18 rukopisa, koje je sâm posjedovao, a na tom je popisu *Amarasinha* zauzimala prvo mjesto.[106]

Potom se prihvatio zamašnijeg zadatka: obraditi rukopise u Museo Borgiano u Velletriju. Taj je posao urodio knjigom *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti avenses, peguani, siamici, malabarici, indostani, animadversionibus historico-criticis castigati et illustrati* već 1793. godine, a izdanje je bilo složenijega ustroja nego što bi se očekivalo.[107] U ovom je priručniku moguće još više prepoznati Vesdinovu zaokupljenost filozofijom, bilo u obradi filozofske teme, bilo pri razjašnjenju filozofskih nazivaka. Primjerice, kad je svoj prijevod Očenaša na sanskrt popratio opsežnim razjašnjenjima, pridodao je i malu tablicu »Nomina caeli Samscrdamica«, koja je sadržavala sedam naziva za nebo na sanskrtu, među njima i u ovim značenjima: *caelum materiale*, *caelum aethereum* i *vaelum aereum*, koja pripadaju prirodnoj filozofiji.[108] Kad je svoja kodikološka istraživanja sažeo u poglavlju »Ex codicibus Indicis consectaria«, jednim je zaključkom, što se protezao na trinaest stranica, rasvijetlio podrijetlo i filozofiju drevnih maga.[109] Priložio je i ogled o indijsko-tibetanskoj kozmogoniji.[110] Bio mu je tako važan da ga je istaknuo i na naslovnici knjige »Cosmogonia Indico-Tibetana«. Napokon, sastavio je »Elenchus monumentorum«, tematski pregled o čemu izlažu rukopisi u Museo Borgiano, razvrstao ih u četiri struke, a pod strukom »Philosophia« uvrstio sedam pojmova, naznačivši da su obrađeni u sedam rukopisa zbirke kardinala Borgije u Velletriju.

Kad je 1793. Agostino Giorgi, pisac tibetanskog alfabeta, osporio Vesdinove, i ne samo Vesdinove, tvrdnje o starini indijske pismenosti, mudrosti i religioznosti, Vesdin mu je nakon dvije godine uzvratio polemičkim raspravom *De veteribus Indis dissertatio*.[111] Na glavni Giorgijev prigovor da u Strabonovo doba

Indijci još nisu imali napisanih svetih spisa i građanskih zakona hrvatski je indolog odgovorio stavkom:

> »Stari su Indijci prije Strabonova doba, dakle daleko prije dolaska Krista Gospodina, imali slova ili osnove pisma, knjige svoga naroda, pisane zakone, pismom zabilježene spomenike svoga naroda, domovinske bogove i njihova uprispodobljenja.«[112]

Da bi ga dokazao, posegnuo je i za jednim podatkom iz indijske filozofske historiografije: da je u doba Kira Starijeg, dakle 537 godina prije Kristova rođenja, a dvadeset godina prije Zoroastra, živio i pisao indijski filozof Bidpal ili Pilpal, napose da je sastavio djelo *Giavidakhirt* s naslovom koji znači »vječna mudrost« (*aeterna sapientia*) i s osobitim odjekom u drugim kulturama – prvo je s indijskog prevedeno na perzijski, potom uz poveći protok vremena s perzijskog na arapski, pa tek s arapskoga na grčki i latinski.[113]

Začudo, Vesdin je najsustavnije o indijskoj filozofiji pisao na talijanskom – u djelu *Viaggio alle Indie orientali*.[114] Premda naslov sugerira da je riječ o putopisu, tekst je hibrid između putopisa i sustavnog prikaza malabarske kulture. Opis putovanja u Istočne Indije nalazi se samo u prvom i četvrtom poglavlju prve knjige ili dijela i u posljednjem, dvanaestom poglavlju druge knjige ili dijela, dok sustavan prikaz malabarske kulture nudi druga knjiga ili dio.

Unutar poglavlja o indijskom zakonodavstvu Vesdin je iscrpno prikazao prve zapisane moralne zapovijedi – dvanaest temeljnih moralnih zakona kralja Manu, što ih zovu Manushastra ili Dharmashastra, time i drevnu indijsku moralnu filozofiju.[115] Kad je pak izlagao o političkoj upravi, prvo je upozorio na posebni žanr šloku – stihovani naputak drevnih indijskih mudraca, koji je služio

filozofiranju i poučavanju vladara, da bi u šlokama izložio 25 odlika koje se zahtijevaju za vrsna vladara i dvije šloke po kojima se prepoznaje tiranin.[116]

U prikazu indijske religioznosti i bogova koje štuju Vesdin je ponovio po ne znam koji put o bogu Parabrahmi:

> »Indijci priznaju jednoga jedinoga Boga, vječnoga, beskonačnoga, vrhovnoga koji sam od sebe opstoji. Gdje se vjeruje u takvo biće, ne može biti mjesta materijalizmu i manihejizmu.«[117]

Nakon toga sažeto je prikazao indijsku kozmogoniju u trima inačicama: prema prvoj, Parameshvara je prvo stvorio božicu Bhavani ili prirodu stvarateljicu, a ona je stvorila bogove Brahmu, Višnu i Šivu; prema drugoj, bog Višnu od vode je na početku stvorio sve, dakle od njega se rađaju Brahma, Šiva i drugi bogovi; prema trećoj, bog Parabrahma stvorio je elemente koji su ostali zatvoreni u jaju, koje se razlaže na sedam gornjih i sedam donjih svjetova.[118]

Dakako, Hrvat iz Cimova istaknuo je još jedan drevni indijski nauk:

> »Besmrtnost duše indijski je nauk, u kojeg se uvijek vjerovalo i dandanas u nj vjeruju filozofi i indijski puk. Pauzanije tvrdi da su kaldejski i indijski filozofi bili prvi koji su poučavali ovu istinu.«[119]

Zaključno, u poglavlju o indijskoj medicini i botanici prikazao je i indijsku filozofiju medicine u klici, dok je tragao za uzrocima bolesti:

> »Učitelj Filozof bio je zabilježio da ove bolesti većim dijelom nastaju od topline, razlaganja fluida, slabosti tijela pobuđene znojem i toplinom, a da, oprečno tomu, neke nastaju zbog vanjske hladnoće koja priječi disanje, proizvodi grčeve, čireve, groznice i zgušnjavanje [tjelesnih] sokova.«[120]

Vesdinov pristup indijskoj filozofiji u *Viaggio alle Indie orientali* izdvajao se i po ovim obilježjima:

1. podvrgnuo je oštroj kritici zapadne sintetičke prikaze indijske filozofije, napose Bruckerovo djelo *Historia critica philosophiae*;[121]
2. nudio je poredbene uvide u grčku, egipatsku i kaldejsku filozofiju;
3. sanskrt je prepoznao kao »savršen jezik«, »jezik bogova, jezik mudraca, sveti jezik«, jezik »istodoban sa stvaranjem svijeta, drevan koliko i svijet.«[122]

Godine 1798. Vesdin je izdao i svoj najvažniji izvor – *Amarasinhu*, doduše samo prvi dio o nebu »Sectio prima de caelo«, a na temelju triju neobjavljenih rukopisa koji su mu bili na raspolaganju.[123] Indijski rječnik u pamtljivim stihovima on je preoblikovao u sanskrtsko-latinski rječnik, a to, primjerice, znači da je za brojne epitete indijskih bogova pronašao latinske istoznačnice. Neki od tih epiteta temeljni su filozofski nazivci, primjerice *Swabhú* (*per se vel a se exsistens*) za boga Višnu.[124] Uz bogove, prvi dio rječnika *Amarasinha* izdašno je tumačio počela vatre, vode i zraka, pojedine nebeske pojave, svaku od planeta, čak i »neprekinuto i cjelovito vrijeme« (*tempus continuum et integrum*), uz koje je Vesdin naveo pet sanskrtskih nazivaka i pridijelio im pet latinskih ekvivalenata: *semper, sine fine, per omnia saecula et generationes, perpetuo, sine intermissione*.[125]

Šest knjiga koje je profesor orijentalnih jezika u rimskom *Collegium missionum* tiskao u posljednjem desetljeću 18. stoljeća nedvojbeno potvrđuju da je Vesdin nasljeđu drevne Indije pristupao ne samo kao vrstan filolog, nego i kao upućen i tankoćutan filozof, pogotovo kad je riječ o indijskoj teologiji i prirodnoj filozofiji. On je tako postupio u različitim žanrovima: u sintetičkom prikazu brahmanizma, kodikološkim priručnicima, polemici s Agostinom Giorgijem o starini indijske pisane kulture, putopisu o putovanju u Istočne Indije i u svom najvažnijem leksikografskom radu – izdanju i prijevodu rječnika *Amarasinha*. Moglo bi se reći

– očekivano. Jer, tko temeljito pristupa drevnoj indijskoj kulturi i njezinu jezičnom blagu, taj ne može izostaviti njezinu mudrosnu sastavnicu. Premda dosad neuočen, filozofski sloj u Vesdinovu indološkom djelu takva je opsega i takve raznovrsnosti da hrvatsku filozofsku baštinu 18. stoljeća obogaćuje za jednu novu, dragocjenu dimenziju.

Horvathova kritika Kantove Kritike čistoga uma

Ivan Krstitelj Horvath iz Kisega, gradišćanski Hrvat, svoju je kritiku Kanta naslovio *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani* Critik der reinen Vernunft.[126] Zamišljena je prvotno kao dopuna (*supplementum*) njegovu sveučilišnom udžbeniku *Institutiones metaphysicae*,[127] koji se pojavio u više izdanja i primjenjivao na mnogim filozofskim učilištima u drugoj polovici 18. stoljeća te u stanovitom smislu moralno obvezao pisca da odgovori na Kantov izazov; sam ju je pisac više puta, prvi put u predgovoru, skromno nazvao *opusculum*; u svom objavljenom obliku na skoro 200 stranica ona je pokušala Kantovim polazištima odgovoriti po modelu ‘knjigom na knjigu’! Prosudbu je Horvath izradio služeći se prvim izdanjem Kantove *Kritike*, ali je u rukama imao i njezino drugo poboljšano izdanje prije negoli je tekst poslao u tisak tako da je važne Kantove navode providio paginacijom i prvoga i drugoga izdanja.[128]

Horvath je svoju kritiku Kantove *Kritike* usmjerio na njezine temelje (*fundamenta*), a pod temeljima je razumijevao ovo četvoro: 1. uvod; 2. prvi paragraf transcendentalne estetike; 3. nauk o prostoru i vremenu; 4. kategorije. Mimo naslovljene teme, *Anti-Kantianus* s Peštanskog sveučilišta suprotstavio se još i Kantovim stavovima o ontološkom i kozmološkom dokazu o Božjoj opstojnosti.

Pritom nije bio čitatelj samo jedne Kantove knjige niti se osvrtao jedino na Kantove tvrdnje.

Opovrgavajući temelje »novog filozofskog sustava« (*novum Systema philosophicum*), Horvath je osobito nastojao osporiti prigovore Davida Humea protiv pojma uzročnosti (*notio causalitatis*), [129] a u Boškoviću je potražio saveznika protiv Kanta![130] Uporište je pronašao u Boškovićevu prirodnofilozofskom izvodu da protežno tijelo grade neprotežne točke tvari »s pomoću privlačnih i odbojnih sila, kojih se opstojnost dokazuje nepobjedivim razlozima«.

Premda je nakanio sustavno pobijati Kanta, Horvath je, gotovo zapanjen, redovito upozoravao čitatelja na novost Kantova mišljenja: posve novi filozofski jezik, novi nazivci, nova značenja starih nazivaka, novi način izlaganja o operacijama našega uma, novi nauk o prostoru i vremenu, novi filozofski sustav.

Dva udara na hrvatska filozofska učilišta

Filozofskoj produkciji u drugoj polovici 18. stoljeća, koja je, motreći i iz genološke perspektive, doživjela puni procvat, dva su događaja zadala udarce od kojih se hrvatska filozofija nikad nije oporavila. Ukinuće Družbe Isusove g. 1773., provedeno voljom carice Marije Terezije i u Hrvatskoj, značilo je ukidanje triju njihovih filozofskih učilišta u Zagrebu, Rijeci i Požegi s ustaljenim prokušanim programom, otvorenim prema novim filozofskim strujanjima (Descartes, Gassendi, Newton, Bošković). U sklopu svoje reforme školstva, 'prosvijećeni' Josip II ukinuo je g. 1783. sve samostanske škole, time i franjevačka filozofska žarišta u malim hrvatskim gradićima u slavonskoj ravnici: od Broda i Našica do Iloka. Dvjema vladarskim odlukama jaka i tradicionalna filozofska učilišta hrvatskih isusovaca

(Zagreb), pavlina (Lepoglava) i franjevaca (Slavonski Brod), koja su skupa s mnogim drugim manjim redovničkim učilištima premrežavala hrvatske zemlje, zamijenjena su jednim državnim učilištem - Kraljevskom akademijom u Zagrebu i središnjim bogoslovijama u udaljenim središtima Habsburške Monarhije. Država je uspjela disciplinirati Crkvu i u filozofiji. Nova pak građanska tradicija filozofske nastave, uza sva nastojanja državnih vlasti, nikad nije uspjela ostvariti misaonu živost i žanrovsku raznovrsnost, kakva se u hrvatskim zemljama od Dubrovnika i Zadra do Vukovara i Iloka očitovala do g. 1783.

Filozofska bilanca filozofskog stoljeća

Filozofska proizvodnja 18. stoljeća crpila je s triju glavnih izvora: iz nastavnih zaduženja, pjesničkog nadahnuća i historiografskog interesa. U okviru tih triju žanrovskih usmjerenja, a posve rijetko mimo njih, otvoren je prostor za žanrovske inovacije u oblikovanju filozofskih uvida.

Nastava, koju su tijekom 18. stoljeća hrvatski filozofi izvodili na filozofskim učilištima crkvenih redova u domovini i izvan nje, urodila je književnim vrstama tipičnima za sveučilišnu sredinu, kakve su tezariji i udžbenici. Među radovima koje su profesori filozofije tiskali najbrojniji su bili upravo ispitni tezariji, koji su zbog redovitosti objavljivanja najbolje dokumentirali promjene u nastavi filozofije. Primjerice, zabilježili su kako se prvi odjek Descartesove ili Boškovićeve prirodne filozofije zbio na trima najutjecajnijim filozofskim učilištima u Hrvatskoj: isusovačkom u Zagrebu, franjevačkom u Slavonskom Brodu i pavlinskom u Lepoglavi. Hrvatski profesori filozofije posve su se rijetko znali odvažiti na tiskanje udžbenika iz cijele filozofije. Djelujući na inozemnim učilištima, takve su udžbenike

tiskali Josip Zanchi, Stjepan Bašić i Dominik Martinović. Drukčije su se filozofi iz Hrvatske odnosili prema žanru rasprave. U objavljivanju raspravā iz prirodne filozofije i njezinih graničnih područja prednjačio je Ruđer Bošković, a temama iz drugih filozofskih disciplina pozabavili su se Josip Zanchi u Beču te dva franjevačka profesora u domovini: Antun Tomašević i Terencijan Buberleé.

Uz žanrove standardne za sveučilišnu nastavu, hrvatski eruditi 18. stoljeća svoja su umovanja često izražavali stihom. Pritom u svakom pojedinom primjeru treba odvagnuti što je bilo važnije: filozofirati u stihu ili pjesnikovati na filozofske teme. Među pjesničkim žanrovima pjesnike filozofe ili filozofe pjesnike osobito su privlačile dvije krajnje forme: didaktički ep (Benedikt Stay, Bošković, Bernard Zamagna) i epigram (Bošković, Rajmund Kunić).

Stihove i prepjeve pratili su novi žanrovi: traduktološka rasprava (Rajmund Kunić, Zamagna), estetički ogled (Kristo Stay), bilješka uz stihove (Bošković) i dopuna uz stihove (Bošković). U žanrovske inovacije galantnoga doba treba svakako uvrstiti i književne postupke koji su poslužili za dijalošku filozofsku vježbu Kazimira Bedekovića, izlaganje socijalne etike na kajkavskom u sklopu velikog katekizma Jurja Muliha i knjigu Ivana Krstitelja Horvatha uperenu protiv temeljā Kantove *Critik der reinen Vernunft*.

Kroz čitavo 18. stoljeće gotovo u kontinuitetu, ali bez dokazana uzajamnog utjecaja, nastajali su doprinosi hrvatskoj filozofskoj historiografiji. U tom su poslu prednjačili dubrovački biografi a pridružili su im se Krčelić u Zagrebu i Dominik Martinović u Budimu i Slavonskom Brodu. Nakon dvaju začetaka, ostvarenih poslanicom Ambroza Ranjine iz 1540. i biografskim leksikonom Ambroza Gučetića iz 1605., tu su novu dionicu hrvatske filozofske tradicije oblikovala tri historiografska žanra*:* biografski leksikoni koji su sadržavali natuknice o hrvatskim

filozofima (Ignjat Đurđević, Serafin Cerva, Sebastijan Dolci, Baltazar Adam Krčelić), nekrologij (Đuro Bašić) i tezarij iz povijesti filozofije (Dominik Martinović).

Bilješke

[1] Luca Bakranin, *Assertiones ex universa physica generali* (In Almo Caesareo, Regioque Societatis Jesu Gymnasio Zagrabiensi ... Mense Augusto, die 28. M. DCC. XXV.), u: Franciscus Wagner, *Mensis chronologicus seu Universa Chronologia lectionibus, nunc duabus supra triginta, perspicuâ facilique methodo comprehensa*, editio secunda conjuncta & aucta (Zagrabiae: Typis Joannis Bartholomaei Pallas, 1725), ff. 3v-5v.

[2] Usp. tri prikaza »slučaja Bakranin«: Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod* I (Zagreb: Filozofsko-teološki institut, 1969), u poglavlju »Filozofija«, pp. 141-197, na pp. 150-152; Franjo Zenko, *Aristotelizam od Petrića do Boškovića: Ogledi o starijoj hrvatskoj filozofiji* (Zagreb: Globus, 1983), u poglavlju »Prodor novih shvaćanja na Zagrebačkoj akademiji«, pp. 113-125, na pp. 113-117; Ivica Martinović, »Hrvatska prirodnofilozofska baština 18. stoljeća«, na pp. 3-4.

[3] Antonius Pilippen, *Assertiones ex universa philosophia* (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, 1770); Franciscus Xav. Wolkovich, *Assertiones ex universa philosophia* (Zagrabiae, Anno 1771 mense Augusto).

[4] Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781); Terentianus Buberleé, *Positiones ex universa philosophia* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781); Andreas Zoerardus Svagell, *Doctrina universae philosophiae*, sub finem Anni Academici M.DCCLXXXI. ... in perantiquo Lycaeo Lepoglau.[ensi] (Zagrabiae: Typis Joan. Thomae Nob. de

Trattnern, [1781].

[5] Adalbertus Barits, *Assertiones ex universa politica excerptae* (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, [1774]).

[6] Andreas Dorotich, *Philosophicum specimen de homine* (Venetiis: Typis Simonis Cordella, 1795). Usp. Vicko Kapitanović, *Fra Andrea Dorotić (1761-1837): Il suo tempo, la sua attività e il suo pensiero* (Romae: Pontificia Universitas Gregoriana, 1978), pp. 88-89; Damir Barbarić, *Filozofija Andrije Dorotića* (Zagreb: Odjel za povijest filozofije Instituta za povijesne znanosti u Zagrebu, 1987), pp. 169-171.

[7] Josephus Zanchi, *Philosophia mentis et sensuum ad usus academicos accomodata* (Viennae Austrae: Sumptibus Leopoldi Ioannis Kaliwoda, 1750); [Stjepan Bašić], *Synopsis universae philosophiae quam in Pratensi Collegio Ciconino ad disputandum proponit Comes Cajetanus Boari ejusdem Collegii convictor* (Florentiae: Typis Joannis Baptistae Stecchi, & Antonii Josephi Pagani ad insigne Lilii, 1771); Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*, Pars I. complectens logicam, historiam philosophiae, et metaphysicam (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781); Pars II. complectens practicam universalem, ius naturae, ethicam, et politicam (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781); Pars III. complectens physicam theoreticam, et mathesim aplicatam (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781), pp. 1-44.

[8] Andreas Cacich Miosich, *Elementa peripatethica iuxta mentem subtilissimi*

doctoris Ioannis Duns Scoti (Venetiis: Apud Bartholomeum Baronchelli, 1752).

[9] Ivica Martinović, »Znanost u stihovima: didaktički epovi hrvatskih latinista«, u: *Znanost u Hrvata* 1 (Zagreb: MGC, 1996), pp. 193-203.

[10] Ivica Martinović, »Epigrami Ruđera Boškovića«, *Dubrovnik* 4 (1993), br. 3, pp. 93-120; Ivica Martinović (ur.), »Rajmund Kunić (1719-1794), pjesnik i prevoditelj«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 34 (1996), pp. 7-232.

[11] Ivica Martinović, »Epigrami Ruđera Boškovića«, pp. 103-109.

[12] Fedora Ferluga-Petronio, »Talijanski pjesnici u latinskim epigramima Rajmunda Kunića«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 35 (1997), pp. 167-172.

[13] »In Planetarum dispositione Terra inter Martem, & Venerem.«, u: Rogerius Josephus Boschovichius [sic!], »Carmina«, u: *Arcadum carmina: Pars altera* (Romae: de Rubeis, 1756), pp. 195-216, na pp. 214-215. S latinskoga prepjevao Ivica Martinović. Usp. Ivica Martinović, »Epigrami Ruđera Boškovića«, pp. 106-109.

[14] Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus* (London: Millar et Dodsleios, 1760), Liber I.., v. 510, p. 23, n. 31.

[15] C.[hristophorus] S.[tay], »Benedicto fratri salutem.«, u: Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744), pp. 3-9; Christophorus Stay, »Benedicto fratri salutem.«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex*, editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudabat Franciscus Storti, 1749), pp. XI-XX; Christophorus Stay, »Ad Benedictum fratrem epistola.«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, Tomus I. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1755), pp. XIV-XXIX; također u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem* (Romae: In Typographia Palleariniana, 1792), pp. VII-XXII.

[16] Christophorus Stay, »De poesi didascalica dialogus«, pp. I-XXX, privez sa samostalnom paginacijom u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem* (Romae: In Typographia Palleariniana, 1792).

[17] Raymundus Cunichius, »Operis ratio« u: *Homeri Ilias Latinis versibus expressa a Raymundo Cunichio* (Romae: Excudebat Joannes Zempel, 1776), pp. XVII-XLIV.

[18] Raymundus Cunichius, »Operis ratio«, na p. XXI.

[19] Bernardus Zamagna, »Ratio operis lectori ab interprete reddita«, u: *Homeri Odyssea Latinis versibus expressa a Bernardo Zamagna Ragusino* (Senis: Excudebant fratres Pazzinii Carlii, 1777), pp. XIX-XXXV**.**

[20] Bernardus Zamagna, »Ratio operis lectori ab interprete reddita«, na p. XXVIII.

[21] Josephus [sic!] Rogerius Boscovich, »Notae in Iridem«, pp. 19-48, i »Notae in auroram borealem«, pp. 89-127, u: Carolus Noceti, *De iride et aurora boreali carmina* (Romae: Ex Typographia Palladis / Excudebant Nicolaus et Marcus Palearini, 1747); Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay versibus traditae libri X*, Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), bilješke na pp. 1-324; Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay versibus traditae libri X*, Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1760), pp. 1-297; Rogerius Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay versibus traditae libri X*, Tomus III. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1792), pp. 1-512; Rogerius Josephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V*, editio Veneta prima (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761).

[21] Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay versibus traditae libri X*, Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. 331-490, nn. 1-670; Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay versibus traditae libri X*, Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1760), pp. 299-504, nn. 1-680. Usp. Željko Marković, *Ruđe Bošković* I (Zagreb: JAZU, 1968), pp. 123-159; Ivica Martinović, »Pretpostavke za razumijevanje geneze Boškovićevih ideja o neprekinutosti i beskonačnosti: kronologija radova, povijesna samosvijest, tematske odrednice«, *Vrela i prinosi* 16

(1986), pp. 3-22, na pp. 11-12.

[23] [Ignatius Georgius], »Vitae illustrium Rhacusinorum« [1707-1716], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, izdao i objasnio Petar Kolendić, uvod napisao Pavle Popović (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 9-120; Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur* [Ragusii, 1740-1742], editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić, T. I-IV (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975-1977-1980); Đuro Bašić, »Elogia Iesuitarum Ragusinorum«, izdao i bilješkama popratio dr. Dragoljub Pavlović, *Vrela i prinosi* 3 (1933), pp. 1-104.

[24] Ignatius Georgius, »Illustrissimo Domino & Consanguineo suo Marino Slatarichio Nobili Ragusino«, u: Ignazio Gjorgi, *Saltjer slovin[s]ki* (Venetiis: Apud Christophorum Zane, 1729), ff. a2r-axv, b1r-b4v, c1r-c4v; »Virorum litteratorum Ditionis Ragusinae prospectus notis illustratus.«, u: Sebastiano Dolci, *Fasti Litterario-Ragusini sive Virorum litteratorum, qui usque ad annum MDCCLXVI. in Ragusina claruerunt Ditione, prospectus alphabetico ordine exhibitus, et notis illustratus* (Venetiis: Excudebat Gaspar Storti, 1767), pp. 1-66.

[25] Pavle Popović, »O radu na dubrovačkoj biografiji«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. IX-XLVII, na pp. XXXVI-XXVII.

[26] Ignatius Georgius, »Illustrissimo Domino & Consanguineo suo Marino Slatarichio Nobili Ragusino«, f. a3v: »populares nostros, qui in hac Patavina Academia eruditione, vel dignitate inclaruerint, ...«.

[27] Stjepan Krasić, »Uvod«, u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur* [Ragusii, 1740], tomus primus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975), pp. VII-LXXIX, na pp. XLII-XLVI, LII.

[28] Usp. Dragoljub Pavlović, *Đorđe Bašić, dubrovački biograf 18. veka*, Biblioteka »Priloga« 1 (Beograd, 1931), »primljeno kao teza za doktorski ispit u sednici Saveta Filozofskog Fakulteta Univerziteta u Beogradu 17 aprila 1931 godine«, o Lukareviću na p. 38.

[29] Usp. Miroslav Pantić, *Sebastijan Slade-Dolči dubrovački biograf XVIII veka* (Beograd: SAN, 1957), p. 47.

[30] [Baltazar Adam Krčelić], *Scriptorum ex Regno Sclavoniae a saeculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio publico, & auditoribus oblata* (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, 1774). Dokaz da je Krčelić autor djelca tj. Krčelićevo pismo Coletiju 7. kolovoza 1774. vidi u: Matija Mesić, »Korespondencija Krčelićeva i nješto gradje iz njegove velike pravde.«, *Starine* 8 (1876), pp. 93-242, na pp. 100 i 232. Usp. i Tadija Smičiklas, »Životopis Baltazara Adama Krčelića«, *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* 30

(1901), pp. I-LXX, na pp. XXXIX-XL, XLIV-XLV.

[31] »Historia philosophiae«, nn. 9-36, pp. 10-20, u: Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae,* Pars I. complectens logicam, historiam philosophiae, et metaphysicam (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, 1781).

[32] Dominicus Martinovich, »Historia philosophiae«, n. 36, p. 20.

[33] *RAſMISCLJANJA Svetoga AGUSTINA prinesena iſ Latinskoga u JEſIK SLOVINSKI, i u Piesni sloſcena*. Po BARU BETTERI Gradianinu Dubrovackomu. MDCCI. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 252, pp. 187-456.

[34] *BOGOGLJUBNE GLJUBEſCGLIVNOSTI jedne dusce prema BOGU.* U Piesni sloſcene po BARU BETTERI. MDCCV. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 238, pp. 1-259, autograf čistopis.

[35] Bettera, *Bogoljubne ljubežljivnosti jedne duše prema Bogu*, »Poglavje osamnaesto. Djelo od skrušenja potvrđeno dugom od harnosti.«, pp. 131-136, na p. 131, vv. 9-16.

[36] Sebastiano Dolci di Ragusa, *Il buon governo delle Repubbliche riposto nella saggia elezione de' Magistrati: Discorso politico-morale detto nella Sala del Senato della Serenissima Repubblica di Lucca il quinto Sabato di Quaresima l' Anno 1731.* (In Lucca: Per Domenico Ciuffetti, 1731). Nadnevak tiskareve posvete

»Illustriss.[imi], ed Eccelentiss.[imi] Anziani, e Gonfaloniere della Serenissima Repubblica di Lucca« na p. 4: »Dalle mie Stampe li 16. Marzo 1731.« Usp. Miroslav Pantić, *Sebastijan Slade-Dolči – dubrovački biograf XVIII veka* (Beograd: SAN, 1957), pp. 185-186.

[37] Dolci, *Il buon governo delle Repubbliche*, pp. 9-10.

[38] Dolci, *Il buon governo delle Repubbliche*, p. 13.

[39] Dolci, *Il buon governo delle Repubbliche*, p. 16.

[40] Michael Lipsicz, *Statica. De varietate ac proprietatibus motus naturalis, et artificialis. Cum methodo erigendi machinas, eisque utendi edita et distributa.* (Cassoviae: Typis Acad. S.J., 1740 Mense Majo, Die 31). Usp. Mijo Korade, »Filozofska i prirodoznanstvena djela profesora filozofije u 18. stoljeću«, *Vrela i prinosi* 18 (1990/1991), pp. 21-67, o Lipšićevu prirodnofilozofskom djelu *Statica* na p. 44; Ivica Martinović, »Hrvatska prirodnofilozofska baština 18. stoljeća«, *Filozofska istraživanja* 15 (1995), pp. 3-43, na pp. 4-7.

[41] Lipsicz, *Statica*, »Pars prima staticae. De motu & causis ejus in communi.«, pp. 1-31.

[42] Lipsicz, *Statica*, »Pars secunda staticae. De quatuor proprietatibus motus, harum causis & legibus.«, pp. 32-68.

[43] Lipsicz, *Statica*, o Descartesovoj količini gibanja u poglavlju »De quantitate, & determinatione motus.«, pp. 32-35; o Newtonovim zakonima gibanja u poglavlju »De causa motus translati, seu de legibus motuum in corporum collisione observatis«, pp. 51-68.

[44] Lipsicz, *Statica*, p. 63: »Plura de his videri possunt in statica P. Ignat. Gaston Pardies S. J.«. Usp. P. Ignace Gaston Pardies, *La statique ou la science des forces mouvantes*. (A Paris: Chez Sebast. Mabre-Cramoisy, 1673). Vidi i latinski prijevod *Statica vel scientia de viribus moventibus*, u: Pardies, *Opera mathematica* (1693, 1721).

[45] Lipsicz, *Statica*, »Pars tertia staticae. De motus varietate & arte in particulari.«, pp. 69-133, osobito u poglavljima: »Praeparatio ad cognitionem motus gravium«, pp. 69-71; »De motu et acceleratione motus gravium in descensu et projectione«, pp. 72-89.

[46] Michael Lipsicz, *Hungaria coelestis astronomiam et chronologiam in Synopsi complectens edita & distributa*. ([Cassoviae], Anno à parta Salute M.DCC.XLI.). Prvi opis ovoga rijetkoga djela vidi u: Mijo Korade, »Astronomski priručnik *Hungaria coelestis* (1741) promicatelja modernih znanosti, Gradišćanca Mihaela Lipšića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 28 (2002), pp. 147-177; u prilozima transkripcija predgovora na pp. 160-162; transkripcija sadržaja Lipšićeva djela na pp. 162-165.

[47] »Praefatio«, u: Korade, »Astronomski priručnik *Hungaria coelestis* (1741) promicatelja modernih znanosti, Gradišćanca Mihaela Lipšića«, pp. 160-162, na p. 161.

[48] Juraj Mulih, *Poszel apostolszki po navuku kerschanszkom posztavlen*, Kniga Druga (Zagreb: Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom T.J. po Adalbertu Wessely, 1742), u: »Tretja sztran. Od Lyubavi, Deszetereh Bosjeh, i Petereh Czirkveneh Zapovedih.«, pp. 641-976, na pp. 774-903.

[49] Mulih, *Poszel apostolszki*, »Od Dusnoszti Navuchitelov Detcze«, pp. 809-811.

[50] Mulih, *Poszel apostolszki*, p. 826. Vidi poglavlja: »Navuk XCV. Od dusnoszti Podlosnikov.«, pp. 815-818; »Navuk XCVI. Od dusnoszti Magistratussev, i drugeh Poglavarov.«, pp. 819-827.

[51] Mulih, *Poszel apostolszki*, »Peta sztran. Od Dusnoszti Pravicze Kerschanszke.«, pp. 1277-1539, na p. 1284.

[52] [Noël Regnault], *Epistola a Physico quodam gallicè scripta, nunc Latino Sermone reddita [a Josepho Zanchi], qua praecipuae Neutonianae Philosophiae a Volterrano vulgatae Capita in examen vocantur*. ([Viennae]: Ex Typographia Kaliwodiana, Anno Salutis MDCCXLVII Mense Majo). Usp. Ivica Martinović, »Hrvatska prirodnofilozofska baština 18. stoljeća«, *Filozofska istraživanja* 15

(1995), pp. 3-43, na pp. 7-9; Žarko Dadić, *Egzaktne znanosti u Hrvata u doba prosvjetiteljstva* (Zagreb: Matica hrvatska, 2004), u poglavlju »Prirodnofilozofski i prirodoznanstveni rad Josipa Zanchija u Beču od 1746. do 1752.«, pp. 126-143, na pp. 126-130.

[53] *Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis.* Tomus secundus partem specialem continens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), u: »Articulus ultimus. De motu animalium, deque arctissima mentis cum corpore hominis conjunctione.«, pp. 370-374, u: »Quid de arctissima illa conjunctione, sive commercio inter mentem, & corpus humanum sentiendum sit.«, pp. 373-374.

[54] Josephus Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748), u predgovoru upućenu novim doktorima, na f. *2r. Usp. Ljerka Schiffler, »Iz hrvatske filozofske baštine 18. stoljeća: *Disertacija* Josipa Zanchija«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 32 (2006), pp. 189-206. Vidi i hrvatski prijevod: Josip Zanchi, »Disertacija o uzajamnom odnosu ljudskog duha i tijela«, s latinskoga prevele Irena Bratičević i Gorana Stepanić, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 32 (2006), pp. 255-289.

[55] Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*, p. 2.

[56] Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*, u poglavljima: »Caput II. Expenditur Systema causarum occasionalium.«, pp. 8-22; »Caput III. Systema harmoniae praestabilitae examinatur.«, pp. 22-58.

[57] Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*, u poglavlju »Caput IV. Ostenditur, quid de causa commercii mentis cum corpore sentiri probabiliter possit.«, pp. 58-80, na pp. 69-70. Usp. Zanchi, »Disertacija o uzajamnom odnosu ljudskog duha i tijela«, p. 284, uz male modifikacije prijevoda. Kosim pismom istaknuo Zanchi.

[58] Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*, p. 59: »quae in Metaphysica, seu in Philosophiae nostrae Tractatu II. Manuscript. ubi de Idearum origine disputatum est, ostendimus.«. Usp. [»Metaphysica«], u: *Philosophia mentis, & sensuum ad usus academicos accommodata, opera, & studio Josephi Zanchi, S.J. sacerdotis*. Tomus primus logicam, et metaphysicam complectens. (Viennae Austriae: Sumptibus Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750), u drugoj po redu paginaciji, pp. 1-172, na p. 165, n. 217.

[59] *Philosophia mentis, & sensuum ad usus academicos accommodata, opera, & studio Josephi Zanchi, S.J. sacerdotis.* Tomus tertius physicam particularem secundis curis auctam et emendatam comprehendens. (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750), u: »Caput ultimum. De arctissima mentis cum corpore hominis conjunctione, seu de mutuo commercio inter mentem humanam, & corpus«, pp. 447-455, nn. 378-391.

[60] [Casimirus Bedekovics], *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (Zagrabiae: Typis Antonii Reiner, [1758]). Usp. Miroslav Vanino, *Povijest filozofijske i teologijske nastave u Isusovačkoj akademiji u Zagrebu 1633-1773.* (Zagreb: Hrvatska Bogoslovska Akademija, 1930), pp. 32a-32e; Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod: Rad u XVI stoljeću i Zagrebački kolegij* I (Zagreb: Filozofsko-teološki institut, 1969), osobito poglavlje »Filozofija«, pp. 141-197, na pp. 192-196.

[61] Vidi »Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. impressorum usque ad initium anni 1763.«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763), ff. Rr1r-Rr4r, u posebnom odsječku »Dissertationes impressae pro exercitationibus annuis, & publice propugnatae«, ff. Rr1v-Rr2v.

[62] Sažeti prikaz geneze Boškovićeve teorije silā vidi, primjerice, u: Ivica Martinović, »Hrvatska prirodnofilozofska baština 18. stoljeća«, *Filozofska istraživanja* 15 (1995), pp. 3-43, u poglavlju »Boškovićeva prirodna filozofija«, na pp. 17-22.

[63] Rogerius Josephus Boscovich, »De materiae divisibilitate et principiis corporum dissertatio conscripta jam ab anno 1748. & nunc primum edita«, *Memorie sopra la Fisica e Istoria Naturale di Diversi Valentuomini* 4 (Lucca, 1757), pp. 129-258, na pp. 131-132.

[64] [Rogerius Josephus Boscovich], *De motu corporis attracti in centrum immobile* (Romae: Typis Komarek, 1743), nn. 77-87, pp. 27-30, figg. 10-11. Tu je temu Bošković ponovno obrađivao, ovoga puta iz perspektive potvrde svoje već izgrađene teorije silā: Rogerius Josephus Boscovich, *De lege virium in natura existentium* (Romae, 1755), nn. 62-64, pp. 24-25, fig. 6; uvršteno i u: Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis*, supplementum IV. »Contra vires in minimis distantiis attractivas, & excrescentes in infinitum.«, nn. 80-82, pp. 289-291, fig. 72.

[65] Ivica Martinović, »Temeljna dedukcija Boškovićeve filozofije prirode«, u Valentin Pozaić (ur.), *Filozofija znanosti Ruđera Boškovića*, pp. 57-88, na pp. 82-88.

[66] Boscovich, »Adnotatio 1«, u Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus I. (Romae: Palearini, 1755), p. 32: »Difficillimam omnium metaphysicarum questionum aggreditur de spatio ac tempore.«

[67] Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763), n. 142, p. 64.

[68] Rogerius Josephus Boscovich, »De spatio, et tempore, ut a nobis cognoscuntur.«, dopuna u: Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus I. (Romae: Palearini, 1755), nn. 58-64, pp. 347-350, na p. 347, n. 62;

ponovno objavljeno u: Boscovich, *Theoria philosphiae naturalis* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763), n. 22, p. 275.

[69] Boscovich, »Adnotatio 1«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus I. (Romae: Palearini, 1755), p. 44. Usp. R. J. Boscovich, »Criticism of Newton's alleged proof of absolute motion«, u Milič Čapek (ed.), *The concepts of space and time: Their structure and their development* (Dordrecht: Reidel, 1976), pp. 289-290, ali bez potpunih podataka o izvoru.

[70] Boscovich, »Adnotatio 1«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus III. (Romae: Palearini, 1792), pp. 500-502, na p. 501: »Omnia sunt respectiva in ipsa Natura.« Usp. Marković, *Ruđe Bošković*, p. 159.

[71] »Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Philosophiae naturalis theoria redacta ad unicam legem virium in Natura existentium.* (Prostat Viennae Austriae, in officina libraria Kaliwodiana, 1758), pp. 280-295, nn. 520-549.

[72] [Rogerius Josephus Boscovich], *Disquisitio in universam astronomiam* Publicae Disputationi proposita in Collegio Romano Societatis Jesu ... a Nicolao Riccio Romano Collegii Neophytorum de Urbe Alumno ... Anno 1742. Mense Decembri Die 16. (Romae, ex Typographia Komarek in Viâ Cursûs, [1742]); Josephus [sic!] Rogerius Boscovich, »Notae in auroram borealem«, pp. 89-127, u: Carolus Noceti,

De iride et aurora boreali carmina (Romae: Ex Typographia Palladis / Excudebant Nicolaus et Marcus Palearini, 1747).

[73] [Rogerius Josephus Boscovich], *De Natura, & usu Infinitorum, & Infinite parvorum dissertatio* habita in Collegio Romano Societatis Jesu a PP. ejusdem Societatis. Anno MDCCXLI., Mense Julio, die 28. (Romae, ex Typographia Komarek in Via Cursus, [1741]); Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertatio de maris aestu* (Romae: Ex Typographia Komarek in Via Cursus, 1747); Rogerius Josephus Boscovich, *De continuitatis lege et ejus consectariis pertinentibus ad prima materiae elementa eorumque vires dissertatio* (Romae: Ex Typographia Generosi Salomoni / Apud Venantium Monaldini Bibliopolam in Via Cursus, 1754).

[74] »De transformatione locorum geometricorum, ubi de continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti mysteriis«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Elementorum universae matheseos tomus III.* continens sectionum conicarum elementa nova quadam methodo concinnata et dissertationem de transformatione locorum geometricorum ubi de Continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti Mysteriis. (Romae: Prostant apud Faustum Amidei Bibliopolam in Via Cursus et in Typographia Generosi Salomoni, 1754), nn. 673-886, pp. 297-468.

[75] Antonius Radics, *Introductio in philosophiam naturalem, theoriae P. Rogerii Boscovich e Societate Jesu accommodata, et in usum auditorum philosophiae conscripta* (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, [1765]). Usp. Ivica Martinović, »Hrvatska prirodnofilozofska baština 18. stoljeća«, na pp. 28-29.

[76] Radics, *Introductio in philosophiam naturalem*, u poglavljima: »De spatio, loco, et tempore«, pp. 35-54; »De elementis corporum«, pp. 59-88, »De lege continuitatis et immediato attactu«, pp. 105-132.

[77] Radics, *Introductio in philosophiam naturalem*, nn. 158, 238, 239.

[78] Radics, *Introductio in philosophiam naturalem*, o Scherfferu na pp. 11, 47, 72; o Makóu i njegovu udžbeniku *Institutiones metaphysicae* na pp. 25 i 42.

[79] Radics, *Introductio in philosophiam naturalem*, n. 175, p. 92.

[80] *Institutiones physicae in usum discipulorum conscriptae a P. Antonio Radics e Societate Jesu, philosophiae Doctore, eiusdemque in Academia Budensi professore publico ordinario*. (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, 1766). Dva sveska s istom naslovnicom!

[81] Radics, *Institutiones physicae*, [Pars prima], »Exercitatio I. De viribus in natura existentibus«, pp. 1-139.

[82] Radics, *Institutiones physicae*, u »Ad lectorem«, ff.)()(4r-)()(4v, na f.)()(4r.

[83] *Dissertazione Eruditissima di nuovo argomento dell' Ill[ustrissi]mo Mon:[signo]re St[r]atico Vescovo in Città Nova*. MDCCLXXVI., *Incipit*: »Deve

adunque chiamarsi in questione, se al nostro secolo si convenga l'illustre Denominazione di Secolo filosofico?«, rukopis u Arheološkom muzeju u Splitu, Arhiv F. Carrare, u svežnju Stratikovih spisa unutar pozicije XIX., pp. 29-59, pri čem su pp. 30-31 prazne, paginaciju proveo Arsen Duplančić. Vidi Stjepan Krasić, *Ivan Dominik Stratiko* (Split: Književni krug, 1991), u poglavlju »Prosvijećeni i slobodarski mislitelj«, pp. 393-438, na pp. 403-409.

[84] Krasić, *Ivan Dominik Stratiko*, p. 404.

[85] Krasić, *Ivan Dominik Stratiko*, p.408.

[86] Krasić, *Ivan Dominik Stratiko*, p. 405.

[87] Krasić, *Ivan Dominik Stratiko*, p. 406.

[88] Stratik, *Riflessioni filosofiche sulla pena di morte* (1784), rukopis u Znanstvenoj knjižnici u Zadru, rkp. 552, ff. 44-50. Vidi hrvatski prijevod: Stratik, »Filozofska razmišljanja o smrtnoj kazni«, u: Krasić, *Ivan Dominik Stratiko*, u poglavlju »Prosvijećeni i slobodarski mislitelj«, pp. 411-418.

[89] Stratik, »Filozofska razmišljanja o smrtnoj kazni«, p. 413.

[90] Stratik, »Filozofska razmišljanja o smrtnoj kazni«, p. 413.

[91] Stratik, »Filozofska razmišljanja o smrtnoj kazni«, p. 414.

[92] Terentianus Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]).

[93] Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, u poglavlju »De pantheismo.«, ff. b4r- d2v, nn. I-XVIII.

[94] Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, u potpoglavlju »Confutatio definitionis Spinozae.«, ff. c3r-d2v, nn. XII-XVIII.

[95] Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, u poglavljima: »De politheismo, seu manicheismo.«, ff. d2v-e1v, nn. XIX-XXXII; »De atheismo.«, ff. e1v-f1v, nn. XXXIII-XXXXII, na f. e2v, n. XXXVII.

[96] Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, u poglavlju »De atheismo.«, ff. e3r-e4r, n. XXXIX.

[97] Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi*, u poglavlju »De natura entis a se.«, ff. f1v-g1v, nn. XXXXIII-XXXXIX.

[98] *Systema brahmanicum liturgicum mythologicum civile* ex monumentis Indicis Musei Borgiani Velitris dissertationibus historico-criticis illustravit Fr. Paullinus [sic!] a S. Bartholomaeo carmelita discalceatus, Malabariae missionarius,

Academiae Volscorum Veliternae socius (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1791).

[99] Paulinus a S. Bartholomaeo, *Systema brahmanicum,* u poglavlju »Gnanamadyam: Initiatio seu ad vitam sapientum traductio«, pp. 45-50, na pp. 48-49.

[100] Paulinus a S. Bartholomaeo, *Systema brahmanicum,* u poglavlju »Ciadurashrama: De quatuor praecipuis brahmanicis institutis et cumprimis de samanaeis«, pp. 50-60, na pp. 52-59.

[101] Paulinus a S. Bartholomaeo, *Systema brahmanicum,* u poglavlju »Sambhavam seu genesis mundi et rerum apud Indos«, pp. 61-73.

[102] Paulinus a S. Bartholomaeo, *Systema brahmanicum,* u dijelu »Mythologia«, pp. 74-213, na pp. 166-167.

[103] Paulinus a S. Bartholomaeo, *Systema brahmanicum*, u: »Index rerum et verborum«, pp. 261-278, na p. 276: »Tibetanorum philosophia Brahmanicae surculus.«

[104] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide* (Romae: Ex Typographia Sacrae Congregationis de propaganda fide, 1792).

[105] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide*, n. XXXI., pp. 72-73.

[106] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide*, bilješka (1), na pp. 76-77.

[107] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti avenses, peguani, siamici, malabarici, indostani, animadversionibus historico-criticis castigati et illustrati. Accedunt monumenta inedita, et cosmogonia Indico-Tibetana* (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1793).

[108] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti,* p. 52.

[109] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti*, u poglavlju »Ex codicibus Indicis consectaria.«, pp. 171-199, u zaključku V. na pp. 186-199.

[110] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti*, u poglavlju »Cosmogonia Indico-Tibetana«, pp. 231-239.

[111] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *De veteribus Indis dissertatio in qua*

cavillationes auctoris alphabeti tibetani castigantur (Romae: s. e. [= Apud Antonium Fulgonium?], 1795).

[112] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *De veteribus Indis*, p. 4.

[113] P. Paulinus a S. Bartholomaeo, *De veteribus Indis*, p. 4, pp. 44-45

[114] Fra Paolino da S. Bartolomeo carmelitano scalzo, *Viaggio alle Indie orientali* (Roma: Presso Antonio Fulgoni, 1796).

[115] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. III. Legislazione degl' Indiani.«, pp. 214-230, na pp. 222-228.

[116] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. V. Ministri e Tribunali.«, pp. 250-257, na pp. 251-254.

[117] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. VII. Religione e Dei degl' Indiani.«, pp. 273-297, na p. 273.

[118] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. VII. Religione e Dei degl' Indiani.«, pp. 275-276.

[119] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. VII. Religione e Dei degl' Indiani.«, p. 295.

[120] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. XI. Medicina, e Botanica Indiana.«, pp. 349-370, na pp. 350-351.

[121] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, p. 66.

[122] Paolino da S. Bartolomeo, *Viaggio*, »Parte II. Cap. VI. Lingue degl' Indiani.«, pp. 258-273, na p. 258.

[123] *Amarasinha. Sectio prima de caelo ex tribus ineditis codicis Indicis manuscriptis* curante P. Paulino a S. Bartholomaeo Carmelita Discalceato, Linguarum Orientalium Praelectore, Missionum Asiaticarum Syndico, & Academiae Veliternae ac Neapolitanae socio. (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1798).

[124] *Amarasinha*, curante P. Paulino a S. Bartholomaeo, pp. 14-18, gdje je popisano »38 imena boga Višnu« (*triginta novem nomina dei* Vishnu), pa i ime *Swabhú* na p. 16.

[125] *Amarasinha*, curante P. Paulino a S. Bartholomaeo, p. 56.

[126] Joannes Baptista Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani* Critik der reinen Vernunft. (Budae: Typis Regiae Universitatis Pestiensis, 1797). Usp. o »najranijem susretu s Kantom u filozofiji u Hrvata« u:

Franjo Zenko, »Kant u hrvatskoj filozofiji«, *Godišnjak za povijest filozofije* 2 (1984), pp. 157-185, na pp. 161-166. Vidi i raščlambu Horvathova djela iz perspektive rane recepcije logičkih aspekata Kantove filozofije u hrvatskih filozofa u: Srećko Kovač, *Logika kao 'demonstrirana doktrina'* (Zagreb: HFD, 1992), pp. 201-219.

[127] Na naslovnici izrijekom stoji: »(in supplementum Metaphysicae suae) elaborata«.

[128] Immanuel Kant, *Critik der reinen Vernunft* (Riga: verlegts Johann Friedrich Hartknoch, 1781); Immanuel Kant, *Critik der reinen Vernunft*, zweyte hin und wieder verbesserte Auflage (Riga: bey Johann Friedrich Hartknoch, 1787). Kako se Horvath poslužio prvim dvama izdanjima Kantova djela *Critik der reinen Vernunft* vidi u: Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani*, pp. 1-3.

[129] Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani*, pp. 56-58.

[130] Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani*, pp. 109-111.

Zaključak

U razdoblju od 15. do 18. stoljeća hrvatski su se filozofi poslužili mnogim književnim vrstama. Pisali su djela koja su u potpunosti slijedila kanone odabranog žanra, ali i djela koja su svojim književnim obilježjima nadrastala ili zaobilazila zadane žanrovske okvire. Iznimno, nastajali su i tekstovi kojima je prilično teško odrediti književnu vrstu. Da spomenem samo tri takva izdanja. Kako žanrovski odrediti Petrićevo mladenačko djelce *La città felice*? Kako ustanoviti narav žanrovski raznorodnog projekta *Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon* Pavla Skalića? Kako žanrovski opisati neujednačenosti u ustroju Križanićevih *Razgowôra ob wladátelystwu*?

Ponekad su spisi hrvatskih filozofa istodobno očitovali više žanrovskih obličja, pripremajući tako zamke budućim tumačiteljima. Takvi su, primjerice, mješanci između komentara i rasprave, između udžbenika i rasprave, između dijaloga i rasprave, između ocjene i polemike.

Drukčiji interpretativni izazov za povjesničare filozofije ponudit će spisi koji nisu filozofski u cijelosti nego u nekom svom važnom, makar i malom dijelu ili sloju, ali time nisu ništa manje sastavnim dijelom hrvatske filozofske baštine. Filozofsko obrazloženje različite snage, opsega i žanrovske odredbe pojavljuje se kao umetak u trgovačkom djelu (Kotruljević), u egzemplariju i repertoriju (Marulić), u propovijedi (Klement Ranjina), u vojnoteorijskom djelu (Petrić), u prirodoznanstvenim raspravama (de Dominis, Gradić, Bošković), ali najznačajniju povijest ono postiže ugradnjom u teološku raspravu (Stojković, Dragišić, Benković, Marulić, de Dominis).

Većina spisa hrvatskih filozofa od Ivana Stojkovića do Ruđera Boškovića pripadala je čistim žanrovskim rješenjima. Najužu jezgru hrvatskog filozofskog nasljeđa tvore dva žanra: platonovski dijalog i rasprava, žanr koji se može prepoznati i po latinskim nazivcima: *discussio, disputatio, dissertatio, introductio, sententia, tractatus* i *viridarium*, a iznimno ga se može ustanoviti tek po ustroju i krepčini izlaganja.

Među pedagoškim žanrovima valja najprije uočiti sveučilišni udžbenik, a uz njega, manje očekivano, priručnik za nastavnike i udžbenik za vladareve sinove. Među pjesničkim žanrovima zabilježeni su: epigram, elegija, panegirik, ep, ali i oblici gdje stih stoji u nekom složenijem književnom sklopu, primjerice stihovana parafraza proznog predloška (Filip Zadranin) i stihovani dijalog (Marulić). Među historiografskim žanrovima najprije su se pojavili poslanica i biografski leksikon, a zatim s velikim vremenskim zaostatkom nekrologij i tezarij iz povijesti filozofije, i to u doba kad su biografski leksikoni nicali u nizu. Gotovo svaki genološki prerez kroz hrvatsku filozofsku povjesnicu od 15. do 18. stoljeća otkriva trajniji, bogatiji i slojevitiji poklad od onoga koji posreduju dosadašnji sintetički pregledi.

Isti zaključak vrijedi ogleda li se žanrovska dinamika filozofske baštine pojedinoga razdoblja, ujedno i stoljeća. Jer rana se renesansa omeđuje vremenskim granicama 15. stoljeća, a kasna se renesansa zaključuje naraštajem koji je svoje važne filozofske uvide ostvario krajem 16. stoljeća, premda su neki iz tog naraštaja nastavili djelovati i u 17. stoljeću. Barok se podudara s vremenskim okvirima 17. stoljeća, dok nazivak *filozofsko stoljeće* upućuje na filozofska zbivanja u eruditskom 18. stoljeću.

Rana renesansa u Hrvata započela je govorom (*sermo*) Ivana Stojkovića u dubrovačkoj katedrali (1424). Benedikt Kotrulj napisao je prvu raspravu (1458) a

Nikola Modruški prvi dijalog (1464). Jan Panonije svoje je filozofske stavove iskazao stihovima (panegirik, epigrami, elegije) i prijevodima s grčkoga. Martin Nimira priredio je prvo izdanje filozofskog klasika: Aristotelovu *Politiku* (1492). Potkraj 15. stoljeća zabilježena su dva žanra konzolacijske književnosti: priručnik za tješitelje, koji je ugledajući se osobito na Ciceronove *Tusculanae disputationes* sastavio Nikola Modruški, i stihovana parafraza Boetijeva djela *De consolatione philosophiae* iz pera Filipa Zadranina. Juraj Dragišić učinio je obranu (*defensio*) najutjecajnijom književnom vrstom hrvatske rane renesanse tiskajući svoje obrane Girolama Savonarole (1497) i Johannesa Reuchlina (1517). Uz to, okušao se u nizu drugih žanrova (dijalog, udžbenik priređen za vladareve sinove, polemika). Dragišićevo dubrovačko prognaništvo epigramima su počastila četvorica pjesnika (Ilija Crijević, Karlo Pucić, Sigismund Đurđević, Damjan Beneša). Dvojica od njih, Crijević i Beneša, poslužila su se epigramom kad su pjevala i o drugim filozofskim temama. Uz to, Crijević je svoja filozofska gledišta ugradio u svoja predavanja na dubrovačkoj gimnaziji i, manje očekivano, u nadgrobne govore prijateljima.

Kasna renesansa ponudila je žanrovsko obilje. Tri glavna žanra u spisima hrvatskih filozofa tijekom 16. stoljeća bila su: duhovno štivo, dijalog i komentar. U duhovnom pismu s filozofskom sastavnicom osobito su se istaknuli Marko Marulić i Klement Ranjina, ali s različitim žanrovskim odabirom. Dok se Marulić odlučio za asketski primjer, parabolu i raspravu iz moralne teologije, Ranjina se poslužio propovijeđu da bi obradio teme u graničnom području filozofije i teologije. Tijekom 16. stoljeća hrvatski su filozofi najčešće pisali dijaloge (Marulić, Andreis, Petrić, Skalić, Sagri, Nalješković, Gučetić, Monaldi) da bi im se početkom 17. stoljeća pridružio i de Dominis. Zadaća komentiranja važnih filozofskih djela imala je svoje privrženike i među hrvatskim filozofima, osobito dominikancima (Polikarp

Severitan, Budisaljić, Klement Ranjina). U posljednjoj četvrtini 16. stoljeća pojavili su se prvi komentari Aristotelove *Meteorologike* (Gučetić) i *Metafizike* (Medo). Na temelju komentiranja Aristotelova *Organona* Matija Vlačić Ml. napisao je *Opus logicum* (1593), prvi sveučilišni udžbenik.

Filozofska sastavnica hrvatske književnosti o ratu raslojila se na govore, poslanice, stihove, rasprave, polemike i dijaloge. Prvi pristupi hrvatskih filozofa, govori Frana Trankvila Andreisa i poslanica Marka Marulića, pripadali su tematskom kompleksu *Antiturcica*. Tri filozofa koja su opravdavala osvajački rat razlikovala su se ne samo po argumentaciji nego i po žanru: Mavro Vetranović skladao je pjesance, Vinko Paletin napisao raspravu a Frane Petrić istu je temu obradio u ulomcima ili poglavljima triju žanrovski različitih djela.

Uz tri glavna žanra i temu s najvećom žanrovskom raslojenošću, u filozofskoj se produkciji kasne renesanse mogu uočiti još neke žanrovske osobitosti. Federik Grisogono izdavao je samo zbornike svojih spisa; Pavao Skalić uložio je ogroman napor u multidisciplinarni znanstveni projekt *Encyclopaediae ... Epistemon*; Andrija Dudić sastavio je *commentariolus*. Frane Petrić napisao je ocjenu (*censura*) Aristotelove filozofije i dvije sume (*summa*), prvu iz poetike a drugu za svoj novi filozofski sustav. Marije Kaboga predstavio se zbirkom svojih pravno-političkih spisa, a Ivan Bratti alkemijsko-ijatrokemijskom raspravom s istaknutim filozofskim slojem. U devetom desetljeću 16. stoljeća ponovno su učestale obrane (Maruša Gundulić, Nikola Vitov Gučetić, Petrić). Žanr polemike dosegnuo je svoju zrelost u Petrićevim sporenjima s Teodorom Angeluccijem (1584), Torquatom Tassom (1585) i Giacopom Mazzonijem (1587). Potkraj stoljeća sastavljeni su prvi rječnici s važnim slojem hrvatske filozofske terminologije (Faust Vrančić, Bartol Kašić).

U 17. stoljeću uvedeni su novi žanrovi: biografski leksikon (Ambroz

Gučetić), enciklopdija (Antonio Zara), peripatetičke rasprave (Juraj Dubrovčanin, Matija Frkić), priručnik za nastavu retorike (Ivan Lukarević) i didaktički ep (Benedikt Rogačić). Spisi Marka Antuna de Dominisa odlikovali su se žanrovskom raznolikošću: rasprava (*tractatus*), mišljenje (*sententia*), prosudba (*recensio*), polemika, manifest i prijevod. U Zagrebu je otisnut prvi sveučilišni udžbenik iz cijele filozofije (Franjo Jambrehović) i kajkavsko-latinski rječnik (Juraj Habdelić). Njima treba pridodati i hibridne žanrove (Stjepan Gradić, Juraj Križanić). Vinko Brattuti je s turskog prijevodnog predloška na španjolski preveo *Kalila wa-Dimna,* »dragocjenu knjigu« indijske etike i političke filozofije. Koncem 17. stoljeća objavio je Đuro Baglivi programatsku raspravu o metodologiji i filozofiji medicine.

Filozofsko 18. stoljeće iznjedrilo je žanrove tipične za nastavu na sveučilišnoj razini. Najbrojniju skupinu tiskanih filozofskih radova činili su ispitni tezariji, a najznačajniji među njima potjecali su s triju najutjecajnijih filozofskih učilišta u Hrvatskoj: isusovačkog u Zagrebu, franjevačkog u Slavonskom Brodu i pavlinskog u Lepoglavi. Udžbenike iz cijele filozofije tiskali su Josip Zanchi, Stjepan Bašić i Dominik Martinović. Češće su se počele pojavljivati filozofske rasprave u strogom smislu riječi (Ruđer Bošković, Josip Zanchi, Terencijan Buberleé).

Uz te standardne žanrove, hrvatski su filozofi posegnuli i za mnogim pjesničkim i književnoteorijskim žanrovima: didaktički ep iz prirodne filozofije (Benedikt Stay, Bošković, Bernard Zamagna), epigram (Bošković, Rajmund Kunić), traduktološke rasprave (Kunić, Zamagna), estetički ogled (Kristo Stay) i bilješka uz stihove (Bošković).

Tijekom 18. stoljeća učestali su i historiografski žanrovi*:* biografski leksikoni koji su uključivali natuknice o hrvatskim filozofima (Ignjat Đurđević, Serafin Cerva,

Sebastijan Dolci, Baltazar Adam Krčelić), nekrologij (Đuro Bašić) i tezarij iz povijesti filozofije (Dominik Martinović).

Među žanrovske inovacije spadaju: prepjev proznog filozofsko-teološkog djela (Baro Bettera), političko-moralni pobudni govor (Sebastijan Slade), *exercitatio philosophica* Kazimira Bedekovića, socijalna etika napisana na hrvatskom jeziku u sklopu velikog katekizma Jurja Muliha i negativna ocjena Kantove *Critik der reinen Vernunft*, koju je u obliku zasebne knjige objavio Ivan Krstitelj Horvath. Prosvjetiteljski *proprium* u cijelosti je ostao u rukopisu (Ivan Dominik Stratik, Tomo Bassegli, Frano Dolci), čak i kad je bio javno izgovoren (Stratik, Bassegli). U svom poniranju u poklad drevne indijske kulture i njezina jezična blaga Filip se Vesdin iskazao i kao filozof u trima projektima: sintetičkom prikazu brahmanizma, kodikološkim priručnicima i i u svom najvažnijem leksikografskom radu – izdanju i prijevodu rječnika *Amarasinha*.

Uz druge odrednice, i žanrovi obilježuju četiri razdoblja hrvatske filozofske baštine od rane renesanse do stoljeća filozofā. Na temelju istraživanja odnosa između filozofa i žanra njegova spisa napisana je ova kratka žanrovska povijest hrvatske filozofije od 15. do 18. stoljeća.

Filozofska djela hrvatskih pisaca od 1400. do 1800.

À Costa Spalatensis, Petrus (Dalla/Della Costa, Petar)

Theses philosophicae quas juxta mentem subtilis Doctoris Scoti sub Auspiciis Illustriss.[imi], & Excellentissimi D. D. Sebastiani Vendrameni Provisoris Generalis totius Dalmatiae, atque Epiri Joannes Baptista Candidus Nobilis in Patria Fori Julii Jadrae in Seminario Florio Philosophiae Auditor publicè propugnandas exponit in Ecclesia Collegiata D. Simeonis Rectore praefati Seminarij Reverendissimo D. Abbate Joanne Preradovich Praeside verò Admodum Reverendo D. Petro à Costa Spalatensi Anno MDCCXXXII. Mense __ Die __ Hora __ (Venetiis: s. e., [1732]), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 5-16.
»Ex Prolegomenis.«, p. 5, nn. I-II.
»Ex Logica.«, pp. 6-9, nn. I-VII.
»Ex Physica.«, pp. 9-14, nn. I-VII.
»Ex Metaphysica.«, pp. 14-16, nn. I-III.

Andreis, Franjo Trankvil (Trogir, 1490 – Trogir, 1571)

Oratio Tranquilli Parthenii Andronici contra Thurcas ad Germanos habita. (Augustae Vindelicorum: In officina excusoria Johannis Miller, 1518).

Dialogus Sylla authore Tranquillo (1527). Naslov nad tekstom: »Tranquilli Andronici Dalmatae dialogus Sylla. Interlocutores Caesar, Sylla, Pompeius, Minos.«, f. aii. Godina izdanja samo na posljednjem listu, f. gii: »M. D. XXVII.«

Tranquillus Andronicus Dalmata, *Oratio ... ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos.* (Excusum Viennae Pannoniae per Io. Singrenium,

1541).

Tranquilli Andronici Dalmatae Dialogus philosophandumne sit. (Cracovię ex officina Hieronymi Vietoris, 1545), A1-A4, B1-B4, C1-C4, D1-D4, E1-E5. Posveta »Illustri ac Magnifico Domino Severino Bonero a Balicze … Tranquillus Andronicus. Foelicitatem.«, f. Aiir-Aiiv, s nadnevkom na f. Aiiv: »Posnanię. 16. Decembris. 1544.«

Tranquilli Andronici Dalmatae ad Optimates Polonos admonitio. (Cracovię apud Hier.[onymum] Viet.[orem], 1545). Poslanica knezu Andriji Gorki »Epistola Tranquilli Andronici Dalmatae ad Illustrissimum et Magnificum D.[ominum] Andream Comitem a Gorka, Castellanum Posnaniensem, ac summum maioris Polonię Capitaneum. &c.«, ff. Aiir-Aiiir, s nadnevkom na f. Aiiir: »Cracoviae, die ij. Mensis Maij. 1545«.

Armeno Baglivi, Đuro (Dubrovnik, 1668 - Rim, 1707)

Georgius Baglivus, *De praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda libri duo*. Accedunt dissertationes novae. (Romae: Typis Dominici Antonii Herculis, 1696).

Prinosi filozofiji medicine u prvoj knjizi u cc. I-IX na pp. 1-50 i u cc. X-XII na pp. 87-110.

Geo. Baglivi, *The Practice of Physick, Reduc'd to the Ancient Way of Observations Containing a Just Parallel between the Wisdom and Experience of the Ancients, and the Hypothesis's of Modern Physicians*. (London: Printed for Andr. Bell, Ral. Smith, Dan. Midwinter, Tho. Leigh, Will. Hawes, Will. Davis, Geo. Strahan, Bern. Lintott, Ja. Round, and Jeff. Wale, 1704).

Prvo izdanje engleskoga prijevoda Baglivijeva djela *De praxi medica*. Prinosi

filozofiji medicine na početku prve knjige u poglavljima 1-9 na pp. 1-62 i pri kraju prve knjige u poglavljima 10-12 na pp. 120-153.

»De praxi medica«, pp. 1-236, osobito cc. I-IX na pp. 1-33 i cc. X-XII na 119-134, u: Georgius Baglivus, *Opera omnia medico-practica, et anatomica*, sexta editio (Lugduni: Sumptibus Anisson, & Joannis Posuel, 1704). Među izdanjima Baglivijevih sabranih djela posljednje koje je uz piščev nadzor objavljeno za njegova života.

Georgius Baglivus, *Dissertatio varii argumenti, potissimum vero de Progressione Romani terraemotus ab anno MDCCIII ad annum MDCCV. De Systemate, & usu motus Solidorum in corpore animato. De Vegetatione lapidum, & analogismo circulationis maris ad circulationem sanguinis.* Ad Petrum Hotton Medicum Doctissimum. (Lugduni Batavorum: Apud Fredericum Haaring, 1707), pp. 43-122. »Caput III. in quo plura examinantur, quae pertinent ad Vegetationem lapidum: & Analogismum Circulationis maris per viscera terrae ad Circulationem sanguinis per viscera microcosmi.«, pp. 109-122.

Bagni, Leonard (Pazin, 1593 - Zagreb, 1650)

Physica R. P. Leonardi Bagni Soc:[ietatis] Jesu in Universit[at]e Viennensi tradita An.[no] MDCXXVIII. Excepta a Georgio Winkler ejusd.[em] Soc:[ietatis.] Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4257, 182 ff. Bagnijeva predavanja iz prirodne filozofije održana 1628. na Bečkom sveučilištu, kako ih je zabilježio njegov student isusovac Georg Winkler.

Bakranin, Luka (Oštarije kraj Ogulina, 1692 - Cádiz, 1727)

Assertiones ex Universa Physica Generali, quas in Almo Cæsareo,

Regióque Societatis JESU Gymnasio Zagrabiensi publicè propugnandas susceperunt Perillustres, ac Eruditi DD. Balthasar, & Adamus Krisanich de Hreszna, Croatæ Carolostadienses &c. &c. *Præside R. P. Luca Bakranin, Soc JESU, AA. LL. & Philosophiae Professore Ordinario.* Mense Augusto, die 28. M. DCC. XXV., u: Franciscus Wagner è Soc.[ietate] JESU, *Mensis chronologicus seu Universa Chronologia lectionibus, nunc duabus supra triginta, perspicuâ facilíque methodo comprehensa.* Editio secunda conjuncta & aucta (Zagrabiae: Typis Joannis Bartholomaei Pallas, 1725), ff. 3v-5v, nn. I-XII.

Barić, Adalbert (Novi Sad, 1742 - Beč, 1813) → Škrlec Lomnički, Nikola

Positiones ex universa politia selectae, quas ... *ex Praelectionibus Adalberti Barits, Scientiarum Politicarum Professoris Regii, in Incl.[yto] Croatiae Regno Publici, Ordinarii*. In contestationem debiti obsequii Nobilis Joannes Nepom. Marcus Busan humillime dedicat. Dum easdem publice propugnandas suscepit Varasdini die __ Mensis Maji Anno 1770. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera Ven.[erabilis] Capituli Zagr.[abiensis] Typogr.[aphi], [1770]), ff. a1-a4, b1-b4, tekst tezarija otisnut na ff. a4r-a4v, b1r-b2v, nn. I-XII.

Assertiones ex universa politica excerptae, quas propugnandas susceperunt nobiles ac eruditi Domini Mathias Kerchelich, et Joannes Szmendrovich, scientiarum politico-cameralium auditores. *Ex praelectionibus Perillustris, et Clarissimi Domini Adalberti Barits, earundem scientiarum in I. Regno Croatiae professoris publici ordinarii*. Zagrabiae, Die __ Mense Augusto Anno 1774. (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, S. C. R. A. M. Typogr. & Bibl., [1774]).

»Assertiones ex politica.«, ff.)(2r-)(8v, nn. I-XII.

»Assertiones ex scientia commerciali.«, ff.)(8v-)()(7r, nn. I-XII.
»Assertiones ex oeconomica camerali.«, ff.)()(7r-)()(8v, f.)()()(1r, nn. I-VI.

Bassegli, Tomo (Dubrovnik, 1756 - Dubrovnik, 1806)

[Pensées sur la Révolution en Europe et à Dubrovnik][u Beču tijekom srpnja 1791], ff. 1r-6r. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, B2. Nenaslovljeni i nedovršeni nacrt obrane pripremljen za Sebastiana d'Ayalu, otpravnika poslova Dubrovačke Republike u Beču, kojemu je naslov predložio i dataciju utvrdio Žarko Muljačić. Djelomice, ff. 2v-6r, preveden u: Žarko Muljačić, »Dubrovački disident i njegov 'istražitelj'«, u: Miljenko Foretić (priredio), *Dubrovačka Republika i Francuska revolucija* (Dubrovnik: Matica hrvatska, 1996), pp. 73-82, na pp. 75-78. O dataciji rukopisa vidi pp. 78-80.

Catalogus ex bibliotheca Bassegli [1792]. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, svežanj B2/11.

Tomo Bassegli, »Discours sur l'utilité publique« [1793], u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 95-103. Govor u *Société Patriotique*, dubrovačkoj akademiji koju je utemeljio piščev ujak Miho Sorkočević. Nalazište autografa: Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7.

Tomo Bassegli, »Des causes de la pauvreté et de la mendicité dans notre pays et des moyens d' y remédier« [1793], u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 103-105. Govor u *Société Patriotique* u Dubrovniku, nedovršen

ili izgubljenoga završetka. Nalazište autografa: Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7.

Remarques sur les petites villes et sur les petis [sic!] états [1793]. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kart. 2, ff. 23-28. Prijevod: »Bilješke o malim gradovima i malim državama«, preveo Žarko Muljačić, *Dubrovnik* 13/4 (1970), pp. 131-137.

Esprit des lois de Lycurge et de moeurs des anciens Spartiates, ff. 1-7. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, svežanj B2/5, autograf.

Plan de Reforme de la République de Raguse [oko 1800]. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, B2/12, autograf s kasnije pridijeljenim naslovom, podijeljen u 26 araka ili poglavlja, više od 100 stranica.

[*Florilegium*] [1792-1803]. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 3, autograf, 298 neoznačenih listova.

Bašić, Đuro (Dubrovnik, 1695 - Dubrovnik, 1765)

Elogia Iesuitarum Ragusinorum a P. Georgio Bašić S.J. conscripta [1764], u: Đuro Bašić D.I., *Elogia Iesuitarum Ragusinorum*, izdao i bilješkama popratio Dr. Dragoljub Pavlović, *Croatia sacra: Arkiv za crkvenu povijest Hrvata* 3 (1933), pp. 113-216, na pp. 116-216. »Napomene«, pp. 212-216. »Index elogiorum«, p. 216. *Editio princeps* prema Bašićevu autografu, koji je Miroslav Vanino pronašao u arhivu isusovačkog kolegija u Veneciji. Objavljeno i kao posebni otisak: (Zagreb: Tisak Nadbiskupske tiskare, 1933), pp. 113-216. Pretisak iste godine i u: *Vrela i prinosi* 3 (1933), pp. 1-104.

Bašić, Stjepan (Dubrovnik, 1736 - Dubrovnik ili Cavtat, 1826)

[Stjepan Bašić], *Synopsis universae philosophiae quam in Pratensi Collegio Ciconino ad disputandum proponit Comes Cajetanus Boari ejusdem Collegii convictor* (Florentiae: Typis Joannis Baptistae Stecchi, & Antonii Josephi Pagani ad insigne Lilii, 1771).

Battitorre, Gabrijel

Gabriello Battitorre, »Al molto magnifico Signore, il S. Giovanni Facenda, mio patrone osservandiss.[imo.]«, ff. 2r-2v, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599). S nadnevkom na f. 2v: »In Raugia alli X. di Maggio. M.D.IC.«

Battitorre, Maro (Dubrovnik, 1554 - Dubrovnik, 1609)

Marino Battitorre, »Alla serenissima Signora Christiana di Loreno Medici, Gran Duchessa di Toscana, &c.« u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A2r-A3v. S nadnevkom na f. A3v: »Di Raugia alli X. di Maggio. M D IC.«

Marino Battitorre, »A benigni lettori«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A4r-A4v.

Marino Battitorre, »Al serenissimo et invittissimo Prencipe et Signore, il Signor Ferdinando Arciduca d'Austria, ... Mio Signore Clementissimo.« u: *Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi*. Di nuovo ristampato, &

ricorretto (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. A2r-A3v. S nadnevkom na f. A3v: »Di Vinegia alli XXIII. di Febraro M DC IIII.«

Bebrić, Luka (Brod na Savi, 1725 – Bač, 1762)

Theses universae philosoph.[iae] iuxta mentem Doctoris Subtilis, & Immaculatae Conceptionis Defensoris acerrimi Joannis Duns Scoti depromptae, quas in filialis, Clientalisque Observantiae studium admodum R. P. Josepho Jankovich à Valkovarino ... dedicat, & consecrat, atque publico exponit certamini *M. V. P. Lucas Bebrich à Brodio, in Lycaeo Possegano actualis Philosophiae Lector Ordinis Min. de Observantia, Prov. Bosnae Argent.[inae] S. Crucis Alumnus*. ... Anno ab orbe Redempto 1754 die 16 Junij. In Ecclesia Lib-Regiaeque Civitatis Posseganae, Spiritui S. dicata. Privez uz izdanje: *Raby Samuelis tractatus, indicans errorem Judaeorum circa observantiam legis Mosaicae, & venturum Messiam, quem expectant* (Budae: Typis Francisci Leopoldi Landerer, 1753). Tezarij otisnut na ff. *5r-*6v.

»Ex philosophia in genere.«, f. *5r, nn. 1-7.

»Ex logica.«, f. *5r-*5v, nn. 1-15.

»Ex physica.«, ff. *5v-*6r, nn. 1-15.

»Ex animastica, & metaphysica.«, ff. *6r-*6v, nn. 1-10.

Bedeković, Kazimir (Sigetec kraj Ludbrega, 1727 - Beč, 1782)

[Casimirus Bedekovics], *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam, quae sic habet:* Causae rerum naturales non plures sunt admittendae, quam quae verae sunt, eorumque phoenomenis explicandis sufficiunt. (Zagrabiae: Typis Antonij Reiner, Inclyti Regni Croatiae Typographi Privilegiati, [1758]), ff.

A1-A4, B1-B4, C1-C4. Pretisak u: Alojz Jembrih, *Kazimir Bedeković: Teološki, filozofski i dramski pisac 18. stoljeća* (Varaždin: Varteks Tiskara, 2001), pp. 507-535.

Assertiones ex universa philosophia, quas in Caesarea, Regiaque Societatis Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Reverend.[us] Nobil.[is] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Adamus Mikulich Croata Zagrabiensis, V. C. E. Z. Alumnus, Philosophiae Auditor Emeritus. *Sub praesidio R. P. Casimiri Bedekovics e Societate Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii*. Anno MDCCLVIII. die 23. Augusti. Umetak na dvama neoznačenim listovima prije folijacije u izdanju: [Casimirus Bedekovics], *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (Zagrabiae: Typis Antonij Reiner, [1758]), nn. 1-50.

[Baker, Thomas], *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl, Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.), pp. 1-215. »Interpres lectori s.[alutem]«, napomena prevoditelja Bedekovića na neoznačenom listu između dviju folijacija, a prije paginacije.

[Casimirus Bedekovics], »S. Iustinus«, u: *Collegii Croatici Viennensis Hilaria ante Cineres*. (Viennae: Literis Geroldianis, s.a. [= 1780]), pp. 47-107 [= 117]. Pretisak u: Alojz Jembrih, *Kazimir Bedeković: Teološki, filozofski i dramski pisac 18. stoljeća* (Varaždin: Varteks Tiskara, 2001), pp. 433-504.

Beneša, Damjan (Dubrovnik, 1477 - Dubrovnik, 1539)

Damianus Benessius, »Ad Georgeum benignum Salviatum.«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), f. q8rb, *iza explicita*. Vidi u istom stupcu još dva

Benešina epigrama »Ad lectorem«.

Damiani Benessae Paschalis Filii Patritii Rhacusini Poemata. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 78. Autograf naslovljen od isusovca Ivana Marije Matijaševića 1759. Sadržava i sljedeće epigrame s filozofskom tematikom:
»Epitaphium Pontani.«, p. xxx, 10 vv.
»De Ioanne Pico Comite Concordiae.«, p. xx, 6 vv.
»De Poëtis nostrae aetatis.«, p. xx, 8 vv.

Damiani Benessae Paschalis Filii Patritii Rhacusini Opera Omnia. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 256. Predgovor prepisivača i ujedno urednika franjevca Antuna Agića: »Frater Antonius Aghich Minorita Rhacusinus Lectori Municipi suo plurimam dicit salutem«, pp. V-X naknadne rimske paginacije, s nadnevkom na p. X: »Scribebam Romae XVI. Kalendas Octob. MDCCCXIX.« Sadržava i sljedeće epigrame s filozofskom tematikom:
»Epitaphium Pontani.«, p. 309, 10 vv.
»De Ioanne Pico Comite Concordiae.«, pp. 329-330, 6 vv.
»De Poëtis nostrae aetatis.«, p. 362, 8 vv.

Benković, Benedikt (okolica Zadra, oko 1460 – Judenburg u Austriji, 1522)

Benedictus Benedicti, *Navigium beate Marie virginis* ([Lugduni: Johannes Trechsel, ca. 1498]).

Benedictus Benkovich, *Scotice subtilitatis epidicticon* (Papie impresse per solertem virum Iacob Paucidrapium de Burgofranco, 1520).

Bettera, Baro (Dubrovnik, oko 1637 – Dubrovnik, 1712)

RAſMISCLJANJA Svetoga AGUSTINA prinesena iſ Latinskoga u JEſIK

SLOVINSKI, i u Piesni slo∫cena. Po BARU BETTERI Gradianinu Dubrovackomu. MDCCI. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 252, pp. 187-456, autograf s mnogo vlastoručnih ispravaka. Predgovor »Prisvijetlomu G[ospodi]nu Saru Giva Bunichja«, p. 189. Augustinove prozne *Meditationes* prepjevane osmeračkim katrenom.

BOGOGLJUBNE GLJUBE∫CGLIVNOSTI jedne dusce prema BOGU. U Piesni slo∫cene po BARU BETTERI. MDCCV. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 238, pp. 1-259, autograf čistopis.

Bošković, Ruđer Josip (Dubrovnik, 1711 - Milano, 1787)

[Rogerius Josephus Boscovich], *De Natura, & usu Infinitorum, & Infinite parvorum dissertatio* habita in Collegio Romano Societatis Jesu a PP. ejusdem Societatis. Anno MDCCXLI., Mense Julio, die 28. (Romae, ex Typographia Komarek in Via Cursus, [1741]).

[Rogerius Josephus Boscovich], *Disquisitio in universam astronomiam* Publicae Disputationi proposita in Collegio Romano Societatis Jesu ... a Nicolao Riccio Romano Collegii Neophytorum de Urbe Alumno ... Anno 1742. Mense Decembri Die 16. (Romae, ex Typographia Komarek in Viâ Cursûs, [1742]).

[Rogerius Josephus Boscovich], *De motu corporis attracti in centrum immobile viribus decrescentibus in ratione distantiarum reciproca duplicata in spatiis non resistentibus dissertatio* habita in Collegio Romano a Patribus Societatis Jesu Anno 1743., Mense Septembri die __ (Romae: Typis Komarek, in Via Cursûs, 1743).

[Rogerius Josephus Boscovich], *De viribus vivis dissertatio* habita in Collegio Romano Soc.[ietatis] Jesu a PP. ejusdem Societatis Die 6.: Mense

Septembri: Anno 1745. (Romae: Typis Komarek in via Cursus, 1745). Vidi i drugo izdanje objavljeno iste godine s otisnutim imenom pisca na naslovnici: Rogerius Josephus Boscovich, *De viribus vivis dissertatio* (Romae: Sum[p]tibus Venantii Monaldini Bibliopolae in Via Cursus. Typis Komarek, 1745).

Josephus [sic!] Rogerius Boscovich, »Notae in Iridem«, pp. 19-48, i »Notae in auroram borealem«, pp. 89-127, u: Carolus Noceti, *De iride et aurora boreali carmina* (Romae: Ex Typographia Palladis / Excudebant Nicolaus et Marcus Palearini, 1747).

Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertatio de maris aestu* (Romae: Ex Typographia Komarek in Via Cursus, 1747).

[Rogerius Josephus Boscovich], *Dissertationis de lumine pars secunda* publicè propugnata a Patribus Societatis Jesu in Collegio Romano Anno 1748. Die 5. Septembris Hora 21. (Romae: Ex Typographia Komarek in via Cursus, [1748]). Vidi i drugo izdanje objavljeno iste godine s otisnutim imenom pisca na naslovnici: Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertationis de lumine pars secunda* (Romae: Typis Antonii de Rubeis in via Seminarii propè Rotundam, 1748).

»De transformatione locorum geometricorum, ubi de continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti mysteriis«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Elementorum universae matheseos tomus III.* continens sectionum conicarum elementa nova quadam methodo concinnata et dissertationem de transformatione locorum geometricorum ubi de Continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti Mysteriis. (Romae: Prostant apud Faustum Amidei Bibliopolam in Via Cursus et in Typographia Generosi Salomoni, 1754), nn. 673-886, pp. 297-468.

Rogerius Josephus Boscovich, *De continuitatis lege et ejus consectariis pertinentibus ad prima materiae elementa eorumque vires dissertatio* (Romae: Ex

Typographia Generosi Salomoni / Apud Venantium Monaldini Bibliopolam in Via Cursus, 1754).

[Carolus Benvenutus], *Synopsis Physicae Generalis* quam in Seminario Romano ad disserendam proposuit D. Joseph Joachimus a Vereterra, et Agurto e Marchionibus Castagnagae ejusdem Seminarii convictor, atque academicus redivivus. (Romae: Typis Antonii de Rubeis apud Pantheon in Via Seminarii Romani, 1754). Sadržava mnogo toga (*multa*) što je Benvenutiju priopćio Bošković, a Benvenuti objavio s napomenom da je autor dotične misli ili rješenja Bošković, o čemu vidi »Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1763.«, na f. Rr2v.

Rogerius Josephus Boscovich S.[ocietatis] Jesu, »Lectori studioso«, predgovor u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. III-XIII.

Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-324.

Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P.

Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), 38 dopuna na pp. 331-490, nn. 1-670. »Index supplementorum«, p. [XXXV].

De lege virium in natura existentium dissertatio auctore P. Rogerio Josepho Boscovich Societatis Jesu Publico Matheseos Professore in Collegio Romano. (Romae: Typis Joannis Generosi Salomoni, s. a. [= 1755]).

»In Planetarum dispositione Terra inter Martem, & Venerem.«, epigram u: Rogerius Josephus Boschovichius [sic!], »Carmina«, u: *Arcadum carmina: Pars altera* (Romae: Ex Typographia Josephi & Philippi de Rubeis apud Pantheon in via Seminarii Romani, 1756), pp. 195-216, na pp. 214-215.

Rogerius Josephus Boscovich, »De materiae divisibilitate et principiis corporum dissertatio, conscripta jam ab anno 1748. & nunc primum edita«, *Memorie sopra la Fisica e Istoria Naturale di Diversi Valentuomini* 4 (Lucca, 1757), pp. 129-258.

Rogerius Josephus Boscovich, *Philosophiae naturalis theoria redacta ad unicam legem virium in Natura existentium.* (Prostat Viennae Austriae, in officina libraria Kaliwodiana, 1758).

»Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, pp. 280-295, nn. 520-549.

»Supplementa.«, pp. 296-322, nn. 1-75, pet dopuna u drugoj numeraciji.

Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] publ.[ico] eloq.[uentiae] et historiae rom.[anae] profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio

Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-297.

Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] publ.[ico] eloq.[uentiae] et historiae rom.[anae] profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760), 23 dopune na pp. 299-504, nn. 1-680, Tab. I-III. »Index supplementorum«, p. [XIII].

De Solis ac Lunae defectibus libri V. P. Rogerii Iosephi Boscovich, Societatis Iesu, ad Regiam Societatem Londinensem. Ibidem autem et astronomiae synopsis, et theoria luminis Newtoniana, et alia multa ad physicam pertinentia, versibus pertractantur; cum ejusdem Auctoris adnotationibus. (Londini: Apud Andream Millar, in the Strand et R. et J. Dodsleios, in Pall-mall, 1760).

Na p. 23, u bilješci 31 uz v. 510 prve knjige, objavljen je Boškovićev latinski epigram o Zemlji smještenoj u planetarnom sustavu između Marsa i Venere, tiskan 1756. u *Arcadum carmina,* s početnim stihom »Aspicis, ut varios amor excitet iraque motus«, a prvi je put objavljen i njegov prepjev toga epigrama u talijanski sonet s početnim stihom: »Vedi quai flutti amor solleva, ed ira«.

»Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1761.«, u: Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V* (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761), pp. XI-XXVI.

Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V*, editio Veneta prima (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761).

Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in Natura existentium* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763).

»Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, pp. 248-263, nn. 525-558.

»Supplementa.«, pp. 264-311, pet dopuna s drugom numeracijom nn. 1-141.

»Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1763.«, na četverolistu nakon paginacije, ff. Rr1r-Rr4r.

Rogerius Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem. Tomus tertius cum adnotationibus Rogerii Boscovich.* (Romae: In Typographio Palearíniano, 1792), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-512. Uz stihove vv. 1083-2629 desete knjige Stayeva epa napisao je Bošković bilješke o vlastitoj prirodnoj filozofiji na pp. 397-506.

[Rogerius Josephus Boscovich**]**, »De Cartesianis Vorticibus et Attractionibus Newtonianis«, Biblioteca Apostolica Vaticana, *Vat. lat.* 8451, f. 234, autograf latinskoga epigrama i prijevodne mu inačice – talijanskoga soneta; vidi faksimil rukopisa, transkripciju i prozni prijevod Šime Jurića u: Željko Marković, *Ruđe Bošković*, dio drugi (Zagreb: JAZU, 1969), pp. 1054-1056.

Ruggiero Giuseppe Boscovich, *Lettere a Giovan Stefano Conti*, a cura di Gino Arighi, Academia Toscana di scienze e lettere »La colombaria« 55 (Firenze: Leo S. Olschki, 1980). Izdanje priređeno prema 139 Boškovićevih autografskih pisama pohranjenih u Biblioteca dell'Osservatorio Astronomico di Brera u Milanu. Sadržava dva važna pisma: na pp. 36-42 Boškovićevo pismo Contiju 23. svibnja 1761. iz Venecije, s prvim katalogom Boškovićevih tiskanih djela; na pp. 46-85

Boškovićevo pismo Contiju 26. veljače 1762. iz Pere di Constantinopoli, koliko se danas zna najdragocjenije Boškovićevo filozofsko pismo.

Brattuti, Vinko (Dubrovnik, oko 1615 – Madrid, 1680)

[Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe Quarto el Grande Rey de las Españas, &c. Parte primera (En Madrid: Por Domingo Garcia y Morràs, Año 1654), ff. 1-8, pp. 1-224. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, y invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande Rey de las Espanas, &c. Señor clementissimo«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al benigno Lector«, ff. 7r-8v.

[Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe IV. el Grande, Rey de las Españas, &c. Segunda parte (En Madrid: Por Ioseph Fernandez de Buendia. Año 1658), ff. 1-8, pp. 1-254. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, e invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande, Rey de las Españas, &c.«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al Benigno Lector.«, f. 8r.

Bratti, Ivan

Giovanni Bratti Iustinopolitano, *Discorso della vecchia et nuova medicina, nel quale si ragiona delle cose ritrovate à nostri secoli, & particolarmente dell'Oro Artificiale.* (In Venetia: Appresso Paolo Meietti, 1592).

Brkljačić, Franjo (Budim, 1740 - Osijek, 1770)

Propositiones ex universa philosophia iuxta mentem venerabils servi Dei Joannis Duns Scoti Marianae Innocentiae Defensoris acerrimi, & Recentiorum Philosophum Principia quas *sub praesidio M. V. P. Francisci Berklacsich, AA. LL. & Philosophiae Lectoris, Ordinis Min. Reg. Observ. Prov.[inciae] S. Joannis a Capistrano Alumni*. Publice defendendas susceperunt RR. FF. Sigismundus Erhard, Concordius Zana Praelaudati Ordinis, & Provinciae Alumni, et Stephanus Nakich, Provinciae Sanctissimi Redemptoris in Dalmatia in Ecclesia Sancti Antonii Paduani Nassicis Mense Julio Die __ Anno 1770. Tezarij otisnut na četverolistu, ff.)(1r-)(4r.

»Conclusiones ex prolegomenis.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-VII.

»Ex logica«, f.)(2v, nn. I-XI.

»Ex metaphysica.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-XII.

»Ex physica generali.«, ff.)(3v-)(4v, nn. I-XVII.

»Ex physica particulari.«, f.)(4v, nn. I-X.

Buberlée, Terencijan (? – Budim, 1803)

Terentianus Buberlée, »Positiones ex universa philosophia.«, u: Terentianus Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), ff. a1v-b3r. Na f. a1v zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum positiones ex universa philosophia sub eiusdem praesidio in ecclesia SS. Cosmae et Damiani in dominio Blaczko MDCCLXXXI. octavo Kalendas Septembris sub auspiciis A. R. P. Iosephi Iakosich, Lectoris Theologi, iam Definitoris et actualis Ministri Provincialis dignissimi, publice propugnandas suscepissent P. Paschalis Wermann, F.F. Gregorius Sporcsich,

Sebastianus Boldog, Laurentius Kopasz, et Blasius Stephich, eiusdem ordinis et provinciae alumni ac philosophiae nec non Matheseos auditores.«

»Ex logica.«, f. a2r, nn. 1-5.

»Ex ontologia.«, ff. a2v-a3r, nn. 6-11.

»Ex cosmologia.«, ff. a3r-a4r, nn. 12-29.

»Ex psychologia.«, f. a4r, nn. 30-35.

»Ex theologia naturali.«, f. a4v, nn. 36-47.

»Ex physica generali.«, ff. b1r-b2r, nn. 48-67.

»Ex physica particulari.«, ff. b2r-b3r, nn. 68-81.

Terentianus Buberlée, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]).

Crijević, Ilija (Dubrovnik, 1463 - Dubrovnik, 1520)

»Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] Lau.[reatus] Sigismondo Georgio philosophiae professori salu.[tem]«, f. a1r, u: *Georgii Benigni Salviati Or.[dinis] Mi.[norum] oratio funeb[r]is habita pro magnifico et generoso Senatore Iunio Geor.[gio] Patritio Rahg.[usino] in aede Divi Francisi XIII. Cal.[endas] Mar[t]ias M.cccclxxxxviiii*. Crijevićeva poslanica profesoru filozofije Sigismundu Đurđeviću, popraćena dvama epigramima u smrt Sigismundova oca Junija Đurđevića na f. a1v, sastavljena prigodom pogrebne svečanosti 17. veljače 1499.

»Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] L.[aureatus] ad lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), tri epigrama jednakoga naslova na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela otisnutog 20. srpnja 1499.

Aelii Lampridii e Patricia Rhacusinae Reipublicae Cervinorum Familia poëtae in Quirinali Academia Laureâ Coronâ insigniti carmina libris IX. comprehensa. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 409. Predgovor prepisivača i ujedno urednika franjevca Antuna Agića: »Frater Antonius Aghich Minorita Rhacusinus Lectori, Municipi suo, salutem.«, pp. VII-XII naknadne rimske paginacije, s nadnevkom na p. XII: »Dabam Fani Fortunae in Piceno tertiò Id. Novemb. Anno Christiani Nominis MDCCCVIII.« Sadržava i sljedeće pjesme s filozofskom tematikom:

»De Summo Bono, et Amore Divino. Precatio.«, pp. 62-72, 284 vv, s Agićevom datacijom »Certe vel ante Ann. 1502. vel hoc ipso anno«.

»Fratri Francisco pro Poëtica.«, pp. 76-80, 124 vv.

»Ad Marianum de Musica.«, pp. 80-83, 84 vv.

»Ecce theatrales renovat Comoedia plausus«, pp. 111-112, 30 vv., s Agićevom datacijom »Ann. 1484. vel 1485.«, naslov nadjenut prema prvom stihu.

»Formarum Genus est complexio nomine in uno«, pp. 211-212, 25 vv., naslov nadjenut prema prvom stihu.

»Assiduo quis te depravatore, Lucreti«, pp. 220-222, 72 vv., s Agićevom datacijom »An. 1500 vel seq. «, naslov nadjenut prema prvom stihu.

»Ad Julium Pomponium Laetum.«, pp. 240-242, 50 vv, s Agićevom datacijom »Videtur scripta circa An. 1495.«.

»De veritate et mendacio officioso.«, pp. 346-350, 110 vv.

»Prologus in Plautum super argumento Amphitruonis.«, pp. 365-366, 19 vv.

»In Prologum.«, pp. 366, 7 vv.

»Super Comoedia Veteri, et Satyra, et Nova, cum Plauti Apologia.«, pp. 367-373, 175 vv.

»Ad Pontanum.«, pp. 398-399, 8 vv, s Agićevom datacijom »An. 1494.«.
»Ad Eumdem.«, p. 399, 16 vv.

»Aelii Lampridii Cervini operum Latinorum pars prior«, cura et studio Iosephi Nicolai Solae edita, *Archivio storico per la Dalmazia* 9 (1934): XVI/95, pp. 523-540; XVII/97, pp. 21-43; XVII/98, pp. 55-84; XVII/100, pp. 159-190; XVII/103, pp. 329-364; 10 (1935) XIX/109, pp. 21-52; XIX/112, pp. 177-208; s kontinuiranom paginacijom za svih sedam nastavaka, pp. 1-190, kojom se i služim pri bibliografskom opisu pjesama s filozofskom tematikom:
»De summo bono et amore divino precatio«, pp. 46-53, 284 vv., s netočnim obrojčenjem.
»Fratri Francisco pro poetica«, pp. 55-58, 121 vv.
»Ad Marianum de musica«, pp. 58-60, 84 vv., s netočnim obrojčenjem.
»Ecce theatrales renovat Comoedia plausus«, p. 82, 30 vv., naslov nadjenut prema prvom stihu, s netočnim obrojčenjem.
»Formarum genus est complexio nomine in uno«, pp. 154-155, 25 vv., naslov nadjenut prema prvom stihu.
»Adsiduo quis te depravatore, Lucreti«, pp. 158-161, 72 vv., naslov nadjenut prema prvom stihu, s netočnim obrojčenjem.
»Ad Iulium Pomponium Laetum«, pp. 177-178, 50 vv.
Izdanje priređeno prema prvih 150 listova autografa u *Vat. lat.* 1678.

»Appendix: Nonnulla extracta ex codice Vaticano Latino 2939«, u: Stanislaus Škunca, *Aelius Lampridius Cervinus poeta Ragusinus (Saec. XV)* (Romae: Edizioni Francescane, 1971), pp. 181-195. Od četiriju Crijevićevih proznih djela, kojih je izdanje Stanko Škunca priredio u dodatku svoje doktorske disertacije, dva pripadaju hrvatskoj filozofskoj baštini:

»2. Ex Cervini oratione in obitum Ioannis Gotii«, pp. 184-189, druga polovica govora priređena prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 124v-129r;
»4. Cervini praelectio ad Vergilium«, pp. 191-195, prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 202r-205v.

[Aelius Lampridius Cervinus Poeta Laureatus et Canonicus], »[Oratio funebris in Joannem Gotium]«, pp. 349-356, u: Darinka Nevenić-Grabovac, »*Oratio funebris* humaniste Ilije Crijevića dubrovačkom pesniku Ivanu (Dživu) Gučetiću«, *Živa antika* 24 (1974), pp. 333-364. Izdanje Crijevićeva pogrebnoga govora priredila Darinka Nevenić-Grabovac prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 119r-129v. Naslov govora, jer se u rukopisu nalazi unutar niza Crijevićevih pogrebnih govora, glasi: »Idem Aelius in Joannem Gotium«. Objavljen i srpski prijevod: Ilija Crijević, »Posmrtni govor Ivanu Gučetiću«, pp. 357-363.

Aelius Lampridius Cervinus Poeta Laureatus, »Praelectio in explicationem elegiarum Propertii«, pp. 201-207, u: Darinka Nevenić-Grabovac, »Aelius Lampridius Cervinus (1463-1520). Praelectio in explicationem elegiarum Propertii«, *Živa antika* 40 (1990), pp. 193-211. Izdanje Crijevićeva predavanja priredila Darinka Nevenić-Grabovac prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 95v-101r. Objavljen i srpski prijevod: Ilija Lamprice Crijević, »Uvod u tumačenje Propercijevih elegija«, pp. 207-211.

»Super comoedia veteri et satyra et nova cum Plauti apologia«, pp. 179-184, 174 vv., ali s izostavljenim 151. stihom, u: Divna Antonina Mrdeža, »Crijevićeva rasprava *Super comoedia veteri et satyra et nova cum Plauti apologia*«, *Dani hvarskog kazališta* (Split: Književni krug, 1991), pp. 169-190. Objavljen i hrvatski prijevod: Ilija Crijević, »O staroj komediji, satiri i novoj komediji s obranom Plauta«, pp. 185-190. Tekst Crijevićeve pjesme prema autografu u *Vat. lat.* 2939

redigirao i na hrvatski preveo Milenko Lončar.

»De veritate et mendacio officioso« [najranije 1512], u: Darko Novaković, »Dubrovnik - Verona – Basel: tri priloga za recepcijski dokumentarij *Institucije*«, *Colloquia Maruliana* 4 (1995), pp. 13-48, na pp. 24-31, 110 vv., uz usporedni otisak Marulićeva proznoga predloška. Stihovana parafraza poglavlja »De veritate colenda mendacioque fugiendo« iz Marulićeva djela *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum*. Izdanje Crijevićeve elegije priredio Darko Novaković prema dvama prijepisima u Arhivu Male braće u Dubrovniku: Agićevu u rkp. 409, pp. 346-350, i Radeljinu u rkp. 195, pp. 183-188.

Crijević, Serafin Marija (Dubrovnik, 1686 - Dubrovnik, 1759)

Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić, tomus primus [Ragusii, 1740] (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975). Izdanje priređeno prema autografu pohranjenom u knjižnici Dominikanskoga samostana u Dubrovniku pod signaturom 36-IV-15.

Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus alter [Ragusii, 1740], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 1-343.

Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus tertius [Ragusii, 1741], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et*

scripta recensentur, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 345-590.

Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus quartus [Ragusii, 1742] et index generalis brevi interpretatione instructus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1980).

Čordašić, Bartol

Tentamen quod publice subibunt Illokini in Syrmio in Ecclesia S. Ioannis a Capistrano Anno M.DCCLXXXIII. Mense Augusto Die 19. R.R. F.F. Ioseph Pukanich, Petrus Burgich, Vincentius Vittmanich, Hyacinthus Riedl, Henricus Pleyer, et Ioannes Capistranus Sustrell Ord.[inis] Min.[orum] Reg. Obs. Prov.[inciae] S. Ioan.[nis] a Cap.[istrano] alumni ac auditores phil.[osophiae] in annum II. *Sub adsistentia P. Bartholomaei Csordashich, AA. LL. et Phil.[osophiae] Doctoris atque Facultatis eiusdem professoris actualis.*
(Essekini: Ex officina Diwaltana, 1783), pp. 1-36.
»Propositiones ex logica.«, pp. 1-4, nn. I-V.
»Ex metaphysica.«, pp. 4-14, nn. I-XXVI.
»Ex institutionibus practicae universalis.«, pp. 15-19, nn. I-X.
»Ex iuris prudentia naturali.«, pp. 19-22, nn. XI-XIV.
»Ex ethicae institutionibus.«, pp. 22-23, nn. XV-XVIII.
»Ex politica.«, pp. 24-25, nn. XIX-XXII.
»Ex physica.«, pp. 25-36, nn. I-XXVII.

De Capuano, Luigi (Trieste, 1748 – Gorizia, 1795) → Novak, Josip Andrija

De Dominis, Marko Antun (Rab, 1560 - Rim, 1624)

Marcus Antonius de Dominis, *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride tractatus.* Per Ioannem Bartolum in lucem editus (Venetiis: Apud Thomam Baglionum, 1611).

Transkripcija i hrvatski prijevod: Marko Antun de Dominis, »O zrakama vida i svjetla u optičkim staklima i dugi«, s latinskog preveo i bilješkama popratio Stanko Hondl, usporedio s izvornikom i redigirao Darko Novaković, u: Marcus Antonius de Dominis / Marko Antun de Dominis, *Opera physica* / *Radovi iz fizike*, uredili Ante Maletić i Darko Novaković (Zagreb: HAZU; Split: Lamaro, 2005), pp. 1-188.

Marcus Antonius de Dominis suae profectionis consilium exponit. (Hagae Comitis: In Officina Hildebrandi Jacobi, 1616).

[R. D. Archiepiscopus], »Contra logicam R. D. Episcopi C[h]anadiensis, ab amico amicè observata«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 47-59.

Marcus Antonius de Dominis, *De Republica ecclesiastica libri X.*, Pars I. continens libros I. II. III. IV. (Londini: Ex officina Nortoniana / Apud J. Billium, 1617).

Saggi morali del Signore Francesco Bacono, Cavagliero Inglese, Gran Cancelliero d'Inghilterra con un' altro trattato Della Sapienza degli Antichi. Tradotti in Italiano (London: John Bill, 1617).

Ogled »De sapientia veterum« na talijanski preveo Marko Antun de Dominis.

Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica pars secunda,*

continens libros quintum, et sextum. (Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620).

»De Republica Ecclesiastica, liber VI. Qui est de potestate temporali in Ecclesia.«, pp. 1-264.

»Ostensio errorum, quos adversum fidem Catholicam Ecclesiae Anglicanae conatus est defendere P. Franciscus Suarez Societatis Iesu, in suo Libro, quem *Defensionem fidei Catholicae*, inscripsit.«, pp. 265-354.

Transkripcija: Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica*, Liber VI (Spalati: Lamaro, 2006).

Transkripcija: Marcus Antonius de Dominis, *Ostensio errorum, quos adversum fidem Catholicam Ecclesiae Anglicanae conatus est defendere P. Franciscus Suarez Societatis Iesu, in suo Libro, quem* Defensionem fidei Catholicae, *inscripsit.* (Spalati: Lamaro, 2005).

Marcus Antonius de Dominis, *De Republica ecclesiastica pars III. continens libros VII. VIII. IX. X.* (Hanoviae: Sumptibus haeredum Levini Hulsii, 1622). Suprotno najavi na naslovnici, svezak ne sadržava osmu i desetu knjigu.

Euripus seu de fluxu et refluxu maris, sententia Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatensis. (Romae: Apud Andream Phæum, 1624).

Transkripcija i hrvatski prijevod: Marko Antun de Dominis, »Eurip ili o plimi i oseci mora«, s latinskog preveo Ivica Martinović, u: Marcus Antonius de Dominis / Marko Antun de Dominis, *Opera physica* / *Radovi iz fizike*, uredili Ante Maletić i Darko Novaković (Zagreb: HAZU; Split: Lamaro, 2005), pp. 189-293.

Marko Antun de Dominis, »Martellino. Dialogo sopra li dispareri tra il sommo Pontefice Paulo Papa V. e la serenissima Republica di Venetia.« [1606], pp. 2-18, u: S. Ljubić, »Prilog k razpravi o Markantunu Dominisu Rabljaninu«,

Starine 4 (1872), pp. 1-18.

Editio princeps prema prijepisu s vlastoručnim nadnevkom pisca »Adi 28 Maggio 1606.« pohranjenom u Museo Correr u Veneciji, u zbirci »starih rukopisa plemenite mletačke obitelji Donà«, Miscel. IX. br. 5.

»Martellino: Dialogo sopra li dispareri tra il Sommo Pontefice Paulo Papa V. et la Serenissima Republica di Venetia.«, pp. 65-87, u: Marc'Antonio de Dominis, *Scritti giurisdizionalistici inediti*, a cura di Antonio Russo (Napoli: Luigi Loffredo, 1965). Izdanje priređeno prema prijepisu pohranjenom u Museo Civico Correr Venezia, Fondo Donà Dalle Rose, bez označene signature.

Retractationum M. Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis libri X in totidem ipsius De republica ecclesiastica *libros*. Rukopis u Biblioteca Apostolica Vaticana, Barb. Lat. 969. Tekst se odnosi samo na prvih devet poglavlja prve knjige de Dominisova djela *De republica ecclesiastica*. *Editio princeps*: *Retractationum M. Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis libri X in totidem ipsius* De republica ecclesiastica *libros*, urednici: Darko Novaković i Ante Maletić, prijepis rukopisa: Petra Šoštarić i Tomislav Jazvić, korektura i kolacioniranje s izvornikom: Voljena Marić (Split: Lamaro, 2009).

Demari, Ivan Antun

Theses ex universa philosophia decerptae Sancto Patriarchae Dominico Principi Praedicatorum Ordinis dicatae, quas ad mentem Angelici, & Ecclesiae Doctoris D. Thomae Aquinatis in publicum discrimen adducit, data omnibus post tertium arguendi facultate, Illustrissimus Dominus Dominicus Stratico' inter Studentes Philosophos minimus. (Venetiis: Apud Simonem Occhi sub Signo Italiae, 1744), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. 16 otisnuti su svi podaci o

javnoj obrani: »Disputabuntur publicè in Ecclesia Sancti Dominici de Jadera. Defendet qui supra. Assistet Pater Frater Joannes Antonius Demari, Ordinis Praedicatorum, in eodem Archigymnasio Philosophiae Lector. Anno Domini MDCCXLIV. Mense Augusti Die 12 Hora 22« Dan i sat javne obrane upisani tintom.

»Ex prolegomenis.«, pp. 7-8, nn. I-IV.

»Ex logica.«, pp. 8-11, nn. V-XII.

»Ex physica.«, pp. 11-13, nn. XIII-XIX.

»Ex pneumatologia.«, pp. 13-15, nn. XX-XXVI.

Dolci, Frano (Dubrovnik, 1742 – Cetinje?, 1805)

Pensieri di Francesco Dolci. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 99, 209 pp. Predgovor »Ai leggitori«, p. 1.

Dolci, Sebastijan (Dubrovnik, 1699 - Dubrovnik, 1777)

Sebastiano Dolci di Ragusa, *Il buon governo delle Repubbliche riposto nella saggia elezione de' Magistrati: Discorso politico-morale detto nella Sala del Senato della Serenissima Repubblica di Lucca il quinto Sabato di Quaresima l' Anno 1731.* (In Lucca: Per Domenico Ciuffetti, 1731). Nadnevak tiskareve posvete »Illustriss.[imi], ed Eccelentiss.[imi] Anziani, e Gonfaloniere della Serenissima Repubblica di Lucca« na p. 4: »Dalle mie Stampe li 16. Marzo 1731.«

Sebastiano Dolci, *Fasti Litterario-Ragusini sive Virorum litteratorum, qui usque ad annum MDCCLXVI. in Ragusina claruerunt Ditione, prospectus alphabetico ordine exhibitus, et notis illustratus* (Venetiis: Excudebat Gaspar Storti, 1767). »Index cognominum«, pp. XI-XII. »Virorum litteratorum Ditionis Ragusinae

prospectus notis illustratus.«, pp. 1-66.

Domin, Josip Franjo (Zagreb, 1754 - Zagreb, 1819)

Positiones per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum[,] in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Jaurinensi Physicae Doctorem ex cosmologia et philosophiae naturalis parte generali deprom[p]tae quas sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. Mense Aprili in tentamine publico defenderunt Reverendi, Religiosi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti D. Antonius Donászi ... physicae auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joannis Streibig, [1778]), ff.)(1r-)(7v.

»Introductio.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-V.

»Cosmologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. VI-XIII.

»Philosophia naturalis.«, f.)(3r, n. XIV.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff.)(3v-)(7v, nn. XV-XLI.

Positiones, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Academ.[iae] & Archi-Gymnasii Iaurinensis Studiorum Direct.[ore] Locali sub aestivi semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. *per Josephum Franciscum Domin, Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex philosophiae naturalis parte speciali depromptas* defenderunt Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Paulus Vigyazo, … physicae auditores. (Posonii: Typis Ioannis Michaelis Landerer, [1778]), ff.)(1r-)(8r.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff.)(2r-)(8r, nn. I-XLIII.

Positiones, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ...

Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXIX. *per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex cosmologia, et philosophiae naturalis parte generali depromptas* defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Phillippus Stainer … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(7v. Razdioba i broj teza kao i u tezariju iz 1778.

Positiones ex philosophiae naturalis parte speciali, quas … coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali Mense Julio Anno M.DCC.LXXIX. *per Iosephum Franciscum Domin, Dioec.[esis] Zagrab.[iensis] Presbyter.[um], in Univers.[arum] Scient.[iarum] Acad.[emia] Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Reg.[ia] vero Iaur.[inensi] Phys.[icae] Doctorem depromptas* defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Philippus Steiner … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Ioann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija objavljen pod naslovom »Pars specialis.« na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXXIII.

Positiones ex physica universa, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali Mense Aprili anno MDCCLXXXI. *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii in Alma, Regiaque Academia Iaurinensi* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Skerlecz de Lomnicza ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Gregorii Ioannis

Streibig, [1781]), ff. *1r-*7v, tekst tezarija objavljen na ff. *2r-*7v.

»Introductio.«, f. *2r, n. I.

»Cosmologia.«, f. *2r, n. II-IV.

»Philosophia naturalis.«, f. *2v, n. V.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VI-XXIII.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*7v, nn. XXIV-LII.

Positiones ex cosmologia et physica, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Directore Locali Anno MDCCLXXXII Mense Aprili *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Reverendi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Sziller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Heredum Greg. Ioan. Streibig, [1782]), ff. A1r-A7v.

»Introductio.«, f. A2r, n. I.

»Cosmologia.«, f. A2r-A2v, nn. II-IV.

»Philosophia naturalis.«, f. A2v, n. V.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. A2v-A5v, nn. VI-XXII.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. A6r-A7v, nn. XXIII-XXXIII.

Positiones ex physica universa, quas ... coram Reverendissimo Domino Ios. Apffalter, ... ac Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi. *Ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii*. Anno M. DCC. LXXXIII. die 12ma Aprilis. defenderunt Illustrissimi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Fran. de Paula L. B. Rauch de Lusnitza ... Physicae

auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1783]), ff. *1r-*8r.

»Introductio.«, f. *2r, n. I.

»Cosmologia.«, ff. *2r-*2v, n. II-VI.

»Philosophia naturalis.«, ff. 2v-8r, nn. VII-LIII.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VIII-XXIV.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*8r, nn. XXV-LIII.

Josephus Franciscus Domin, *Dissertatio physica de aeris factitii genesi, natura, et utilitatibus.* (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, 1784).

Positiones ex physica universa, quas ... coram tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXIV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, & Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii,* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Iosephus Koller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1784]), ff.)(1r-)(4v, teze objavljene na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXX.

Positiones ex physica experimentali, quatenus de corpore universim agit, quas ... coram Reverendissimo Domino Ant. Majláth ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ..., ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii,* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini: D. Franc. Hannibal Stipend. Regius ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1785]), ff.)(2r-)(7v,

tezarij pod naslovom »De corpore universim.« objavljen na)(3r-)(7v, nn. I-XXV.

Positiones ex physica experimentali, quatenus de co[r]pore universim agit, quas ... coram Reverendissimo Domino Daniele Hersching, ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Quinque-Eccl.[esiensis] Studiorum Pro-Directore, ac tota inclita Facultate Philosophica in Regia Academia Quinque-Ecclesiensi mense Aprili MDCCLXXXVI. *Ex praelectionibus Clarissimi, ac A. R. Domini Iosephi Francisci Domin, Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Iancsó ... Physicae Auditores. (Quinque-Ecclesiis: Typis Ioannis Iosephi Engel, [1786]), ff.)(1r-)(8v, tezarij pod naslovom »De corpore universim.« objavljen na)(2r-)(8v, nn. I-XXV.

Tentamen publicum ex physica primi semestris in Regia Universitate Pestiensi Anno MDCCXCIX. Mense Martio. Responderunt D. D. Matthias Ivanossich … Philosophiae secundum in annum Auditores. (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1799]), ff. [1]-[8], tekst tezarija pod naslovom »Ex physica I. semestris« objavljen na ff. [2r]-[8v], nn. I-L. Predvez djelu: Josephus Franciscus Domin, *Lampadis electricae optimae notae descriptio eaque utendi ratio* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, 1799).

Assertiones ex universa physica, quas in Regia Universitate Pestiensi Anno M.DCCC. die XXXI. mensis Iulii publice propugnandas suscepit Dominus C. Ladislaus Festetits de Tolna Philosophiae secundum in annum Auditor. *Ex praelectionibus Josephi Francisci Domin, I. Coll. Eccl. S. Spir. de Chasma Canonici, AA. LL. et Philos. Doctoris, Physicae et Mechanicae Professoris R. P. O.* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1800]), pp. 1-16, tekst tezarija pod naslovom »Ex

universa physica.« objavljen na pp. 3-16, nn. I-L. Predvez djelu: Joseph Franz Domin, *Beschreibung der besten Art elektrischer Lampen, und ihres Gebrauchs.* (Pest: Gedruckt bey Matthias Trattner, 1800).

Dorotić, Andrija (Sumartin na Braču, 1761- Sumartin na Braču, 1837)

Andreas Dorotich, *Philosophicum specimen de homine* (Venetiis: Typis Simonis Cordella, 1795).

Dragišić, Juraj (Srebrenica, najkasnije 1445 - Barletta?, 1520)

Georgii Benigni Macedonis ... de libertate et immutabilitate Dei ad Reverendissimum Patrem et Dominum Dominum Bessarionem patriarcham constantinopolitanum sedisque apostolicae episcopum sabinensem cardinalem dignissimum [1471]. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Vat. lat.* 1056, 102 ff.

Georgius Benignus, »Fridericus, De animae regni principe« [1475], kritičko izdanje prema rukopisu *Vat. Urb. lat.* 995 iz Vatikanske knjižnice priredio Zvonimir Šojat, u: Zvonimir Cornelius Šojat, *De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragišić (c. 1448-1520): Studium historico-doctrinale et editio Tractatus »Fridericus, De animae regni principe«*, Studi e testi Francescani 50 (Vicetiae: LIEF, 1972), pp. 129-219.

Georgius Benignus de Salviatis, *Diale[c]tica nova secundum mentem Doctoris subtilis. Et beati Thome Aquinatis aliorumque realistarum.* (Impressum Florentie, 1488).

Georgius Benignus de Salviatis septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia praesenti opere annotavit. (Impressum Florentiae, [1489]). Vidi i izdanje: »Georgius Benignus de Salviatis septem et

septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia praesenti opere annotavit.«, u: Vilmos Fraknói és Jenő Ábel, *Két magyarországi egyházi iró a XV. századból*, Irodalomtörténeti emlékek 1 (Budapest: Magyar tudományos akadémia Irodalomtörténeti bizottsága, 1886), pp. 369-426.

Georgius Benignus, *Propheticae solutiones* (Florentiae: Impressae per Ser Laurentium de Morgianis, 1497).

Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499). Prema *explicitu* tisak dovršen 20. srpnja 1499.: »Explicit opus de Natura Angelica. Impressum cum maxima diligentia Florentiae xiii. Kalendas Augusti M CCCC LXXXXIX.«

Georgius Benignus, *Defensio praestantissimi viri Ioannis Reuchlin* ([Agrippinae Coloniae], 1517).

Georgius Benegnus [sic!] Argentinensis, *Artis dialecticaes praecaepta vetera ac nova* (Excussum in Alma urbium principe Roma: Apud Iacobum Mazochium Romanae Academiae bibliopolam. Anno 1520. xi. Kal. Ianuarias). *Explicit*: »Georgii Benigni, Argentinensis, Archiepiscopi Nazareni, Opus artis dialectices praeclarissimum ... «

Dudić, Andrija (Budim, 1533 - Wrocław, 1589)

Andreas Duditius, *De cometarum significatione commentariolus. In quo non minus eleganter, quam docte et verè, mathematicorum quorundam in ea re vanitas refutatur.* (Basileae: Ex officina Petri Pernę, 1579). »Andreas Duditius Ioanni Cratoni s.[alutem].«, pp. 13-50. Nadnevak završetka Dudićeva komentara na p. 50: »Ex solitudine mea Pascoviana, apud Moravos, pridie Kal. Mart. M. D. LXXIIX.«

Đurđević, Ignjat (Dubrovnik, 1675 - Dubrovnik, 1737)

Ignatius Georgius, »Illustrissimo Domino & Consanguineo suo Marino Slatarichio Nobili Ragusino«, u: Ignazio Gjorgi, *Saltjer slovin[s]ki* (Venetiis: Apud Christophorum Zane, 1729), ff. a2r-a4v, b1r-b4v, c1r-c4v. Vidi i izdanje: »Posveta *Saltijera slovinskoga*«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 121-138.

»Lettera di Ignazio Giorgi a D. Rado Miličić« [1707], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, izdao i objasnio Petar Kolendić, uvod napisao Pavle Popović (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 1-8. Priređeno prema prijepisu Serafina Crijevića u Arhivu Male braće u Dubrovniku, rkp. 166, pp. 197-203.

Ignatius Georgius, »Vitae illustrium Rhacusinorum« [1707-1716], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 9-120. Priređeno prema autografu u Državnom arhivu u Dubrovniku, *Memoriae* 21.b/110.

[*Disputationes logicae*]. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 18, pp. 11-989 naknadno dopisane paginacije, najvjerojatnije pridodane prilikom restauracije 1989. Prema mišljenju Petra Kolendića u katalogu »Rukopisi gimnazijske biblioteke u Dubrovniku« (*Srđ*, 1907) autograf Ignjata Đurđevića. Zbornik deset rasprava iz logike:

»Introductio in logicam«, pp. 11-101;

»Explicatio quorundam Vocum, et Distinctionum, quibus passim utantur Philosophi«, pp. 102-120;

»Brevis tractatus de iis quae ad Philosophiam comparandam sunt necessaria«, pp. 120-129;

»Disputationes proemiales in logicam«, pp. 130-336;
»Quaestiones in Porphyrii introductionem«, pp. 337-475;
»In Praedicamentorum Aristotelis librum disputationes«, pp. 476-648;
»In libros Perihermenias Aristotelis unica disputatio«, pp. 648-668;
»In libros priorum unica disputatio«, pp. 669-683;
»In libros posteriorum disputationes«, pp. 684-802;
»Disputationes de scientia«, pp. 803-989.
Umjesto naslova *Logica*, koji je rukopisu nadjenuo Petar Kolendić, ovdje je predložen novi naslov primjereniji sadržaju zbornika.

[*Physicarum Institutionum libri tres*.] [najranije 1722] Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 24, ff. 2-195 izvorne folijacije, tab. I-XIV. Rukopis oštećen prije 1907.: prvi list otrgnut. Prema mišljenju Petra Kolendića autograf Ignjata Đurđevića. Priručnik iz osnovā fizike, koji obuhvaća opću i posebnu fiziku:
»[Physicarum Institutionum liber I. Physicam generalem complectens.]«, ff. 1r-100v; nedostaje f. 1, pa je ovdje naslov prve knjige sastavljen analogno očuvanim naslovima druge i treće knjige;
»Physicarum Institutionum liber II. [Physicae particularis partem primam complectens. Cosmographia seu Mundani Systematis descriptio.]«, ff. 103r-156v; naslov proširen analogno naslovu treće knjige i sukladno tvrdnji na početku teksta;
»Physicarum Institutionum liber III. Physicae particularis partem secundam complectens. De quatuor magnis corporibus.«, ff. 157r-195r.
Naslov *Phisica generalis* na f. 2r odnosi se samo na prvih 100 listova rukopisa, pa je ovdje umjesto toga naslova, što ga je cijelom rukopisu nadjenuo Petar Kolendić, predložen novi naslov sukladno ustroju priručnika odnosno naslovima druge i treće knjige.

Tractatus statices. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 24, ff. 202-250. Prema mišljenju Petra Kolendića autograf Ignjata Đurđevića. Protivno naslovu, priručnik iz cijele mehanike, koji uglavnom slijedi Newtonovu prirodnu filozofiju:
»Liber I. De Motu, eiusque proprietatibus.«, ff. 202r-233v.
»Liber II. De Viribus, et usu Machinarum Mechanicarum.«, ff. 233v-246v.
»Mechanices Figurae.«, ff. 247-250, Tab. I-IV.

Quaestiones Physico-Mathematicae. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 75, ff. 1-174, autograf Ignjata Đurđevića. Zbornik rasprava, koje, izuzev rasprave o čovječjem tijelu (*de corpore organico*), slijede program fizike i matematike na drugoj godini isusovačkoga studija filozofije:
»Quaestio prima. De Luna«, ff. 1r-10r;
»Quaestio secunda de Sole«, ff. 11r-20r;
»Quaestio tertia. De Globo Terraqueo«, ff. 20v-32v;
»Meteorologia: Ex quatuor Metereologicorum Aristotelis Epitome«, ff. 41-50, nn. 1-51;
»Disputatio de Corpore Organico«, ff. 52r-74r;
»De triplici Sphaera Armillari, Arataea, et Geographica.«, ff. 75-97, 99-120;
»Gnomonicae Practicae Pars prior: De horologiis solaribus particularibus«, ff. 123-160;
»In quatuor libros Aristotelis de Caelo, et Mundo«, ff. 162-170;
»[Ludicra mathematica]«, ff. 173-174.
Kazalo »Quaestiones phisico-matemathicae, quae in hoc libro continentur« na f. 1v naknadno je dopisano i ne bilježi vjerno ustroj, izvorne naslove i paginaciju Đurđevićevih *Quaestiones*.

Đurđević, Sigismund (Dubrovnik, 1473. ili 1474. – Dubrovnik?, nakon 1533)

»Sigismundus Bonifatius Gorgęus [= Georgius, de Georgio] ad Lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), f. q8rb, iza *explicita*. Vidi: Crijević, Ilija.

Filip Zadranin

Boethius, *De consolatione philosophiae*. University of Notre Dame Library, Notre Dame, Indiana, Ms. 53, ff. 1-84.

Frkić, Matija (Krk, 1583 - Padova, 1669)

Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Libri tres. In Ioannem Fridericum Matenesium. In Abrahamum Bzovium Polonum. In Paulum Iovium Novocomensem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Conv. Sacrae Theolog. Doct. & in Provincia S. Bonav. Ministro Provinciali. (Bononiae 1620. & Neapoli apud Io. Dominicum Roncaliolum 1629.). Sadržava tri apologije:

»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. [Liber primus.] In Ioannem Fridericum Matenesium Coloniensem.«, pp. 1-54;

»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Liber secundus. In Abrahamum Bzovium Polonum.«, pp. 55-111;

»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Liber tertius. In Paulum Iovium Novocomensem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense.«, pp. 112-158.

Izdanje opremljeno trostrukim kazalom na pp. 159-200.

»Vita Ioannis Duns Scoti Franciscani. Cognomento Doctoris Subtilis, Academiae Subtilium Principis.«, u: *Vita Ioannis Dunsii Scoti Franciscani*

Doctoris Subtilis. Et apologiae pro eodem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Con. Doct. Theol. (Bononiae 1622. Et iterum Neapoli 1629. Ex Typographia Io. Dominici Roncalioli), pp. 1-61.

Matthaeus Ferchius Veglensis, *Istri seu Danubii ortus aliorumque fluminum ab Aristotele in primo Meteoro inductorum. Accessit Lacus Asphaltitis confirmatio.* (Patavii: Ex Typographia Bartholomaei Carectoni, 1632).

Matthaeus Ferchius, *Vestigationes peripateticae de quibusdam philosophicis ad mentem Aristotelis* (Patavii: Ex Typographia Pauli Frambotti / Impensis authoris, 1639).

Mattheo Ferchie da Veglia, *Osservationi sopra il Goffredo del Signor Torquato Tasso* (In Padova: Per Gio. Batt. Pasquati, 1642).

Matthaeus Ferchius Veglensis, *De caelesti substantia, et eius ortu, ac motu in sententia Anaxagorae philosophi celeberrimi.* (Venetiis: Apud Haeredes Ioannis Salis, 1646).

Matthaeus Ferchius Veglensis, *Defensio vestigationum peripateticarum ... ab offensionibus Belluti, et Mastrii.* (Patavii: Typis Io. Baptista Pasquati, 1646).

Gradić, Stjepan (Dubrovnik, 1613 - Rim, 1683)

Peripateticae philosophiae pronunciata disputationibus proposita a Stephano Gradio patritio et canon.[ico] Ragusino [1634]. Posveta: »Illustrissimis atque excell.[entissimis] Dominis D. Rectori et Consiliariis Reip.[ublicae] Ragusinae Stephanus Gradius fel.[icitatem].«, ff. +2r-+2v.

»Peripateticae philosophiae pronunciata logica.«, pp. 1-9, nn. 1-30.

»Peripateticae philosophiae pronunciata physica.«, pp. 10-38, nn. 31-142.

»Peripateticae philosophiae pronunciata metaphysica.«, pp. 39-40, nn. 143-150.

Stephanus Gradius, *Disputatio de opinione probabili cum P. Honorato Fabri Societatis Iesu theologo* (Romae: Typis Francisci Tizzoni, 1678).

Stephanus Gradius, *Dissertationes physico-mathematicae quatuor.* (Amstelodami: Apud Danielem Elsevirium, 1680).

Posveta: »Christinae Svecorum, Gottorum et Vandalorum Reginae Stephanus Gradius Bibliothecae Vaticanae Praefectus felicitatem.«, ff. *4r-*8v, **1r-**7v.

»Dissertatio II. De causa naturali motus accelerati & aequalibus ejus in descensu corporum gravium ad aequalia momenta temporum incrementis.«, pp. 22-38.

»Dissertatio III. De loco Galilaei, quo punctum lineae aequale pronuntiat.«, pp. 39-54.

Grgurević, Tomo

Tentamen publicum, quod in Regia Academia Posegana, Anno MDCCLXXV. die __ mensis Augusti subibit D. Petrus Maljevacz, Nobilis Poseganus. *Ex praelectionibus logicis et metaphysicis A. R. D. Th. Gergurevich, Parochi B. V. M. de Magno Sicze, et in eadem Academia Professoris*. (Viennae: Litteris a Ghelenianis, [1775]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija pod naslovom »Assertiones ex logica et metaphysica.« na ff. *2r-*4v, nn. I-XXXIV.

Grisogono, Federik (Zadar, 1472 - Zadar, 1538)

»Oratio in Achademia Patavina publice habita«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. A3r-B2v.

»Plusquam expositio. Quia totalis resolutio. In librum elementorum Euclidis.«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. E1v-H2v.

»Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. B2v-E1v.

Pretisak, transkripcija i hrvatski prijevod u: Federicus Chrysogonus / Federik Grisogono, *Speculum astronomicum / Astronomsko zrcalo*, uredile Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić, tekst uspostavio i preveo Tomislav Ćepulić (Zagreb: Institut za filozofiju, 2007).

»De summa felicitate et suprema perfectione humana«, u: Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem edite* (Et Venetiis impressum a Joan.[ne] Anto.[nio] de Sabbio et fratribus, 1528), ff. 22r-23v.

»Tractatus de occulta causa fluxus et refluxus maris«, u: Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem edite* (Et Venetiis impressum a Joan.[ne] Anto.[nio] de Sabbio et fratribus, 1528), ff. 23v-27v.

Gučetić, Ambroz (Dubrovnik, 1563 - Ston, 1632)

Ambrosius Gozzeus Rhagusinus, *Catalogus virorum ex familia*

Praedicatorum in literis insignium. (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1605).

Gučetić, Nikola Vitov (Dubrovnik, 1549 - Dubrovnik, 1610)

Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in sermonem Averrois Cordubensis de substantia orbis.«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 1-125.

Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in propositiones authoris de causis.«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 126-170.

»Quaestio de immortalitate intellectus possibilis, contra Alexandrum Aphrodisæum Nicolai Viti Gozzij.«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 171-175.

Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo della bellezza detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo d'amore detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584).

Nicolò Vito di Gozze, *Governo della famiglia* (In Venetia: Presso Aldo, 1589).

Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591).

Nicolo Vito di Gozzi, »Avertimenti civili per lo governo delli stati«, u: Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591), pp. 409-437.

Nicolo Vito di Gozzi Raguseo, »Apologia dell' honor civile«, u: Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591), pp. 438-446.

Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514. Posveta »Nicolaus Vitus Gozzius Francisco Mariae S.[anctissi]mo Duci Urbinati S. P. D.«, ff. 1ar-1av, s nadnevkom na f. 1av: »Ragusij xix Kal. Februarias M D C iiij«. Rukopis sadržava četiri rasprave:
»De anima« [1591], ff. 1b-65, s datacijom na f. 65v: »In mea Arcadia pridie Kal. Julij M. D. XCI.«;
»De daemonibus« [1592], ff. 66-116, s datacijom na f. 116v: »Rure xiii Kal. Junij M D xcij«;
»De angelis« [1592], ff. 117-185, s datacijom na f. 185v: »Rure, tertio Nonas Sextiles M. D. xcij«;
»De Deo« [1593], ff. 186-297, s datacijom na f. 297v: »Rure nono Idus Octobris MD. xc. iij.«.

Breve Compendium Nicolai Viti Gozzij Illyrici ex accademia insensatorum, in duo prima Capita Tertij de Anima Aristotelis. [1606] Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 1449, ff. 1-64r. Posveta »Serenissimo Urbini Duci, et Pisauri Francisco Mariae II Ruerio Principi Optimo Nicolaus Viti Gotij filius Illyricus ex

accademia insensatorum s.[alutem]«, ff. 1r-1v, s datacijom na f. 1v: »Ragusij M. D. C. VI.«

Nicolai Viti Gozzii Maioris Patritij Reipub.[licae] Ragusinę ex Accademia Insensatorum *In primum librum artis rhetoricorum Aristotelis com[m]entaria*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 1219, ff. 1-272, bez datacije.

Gundulić, Maruša

Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1584), ff. *2r-*4v, **1r-**4v, s nadnevkom na f. **4v: »Di Raugia, alli 15. di Luglio. 1582.«.

Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolò Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d' Aristotile, ridotti in dialogo, e divisi in quattro Giornate.* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1585), ff. *2r-*4v, **1r-**4r, s nadnevkom na f. **4r: »Di Raugia, alli 27. Marcio 1585.«

Habdelić, Juraj (Staro Čiče, 1609 – Zagreb, 1678)

Dictionar, ili Réchi Szlovenſzke zvexega ukup zebrane, u red poſztaulyene, i Diachkemi zlahkotene trudom Jurja Habdelicha, Maſnika Tovaruſtva Jeſuſevoga, na pomoch napredka u Diachkom navuku Skolneh Mladenczeu Horvatſzkoga, i Szlovenſzkoga Naroda. (*Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiuſſa*, 1670). Prvi kajkavsko-latinski rječnik s oko 12.000 riječi s malim, ali važnim udjelom filozofskoga stručnog nazivlja.

Hercer, Inocent (Körmend, 1741 – Nagykanisza, 1816)

Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae[,] logicae, ipsaque logica, auditoribus oblatae. Quas in Ecclesia D. Joanni Baptistae sacra Conventus Varasdinensis F.F. Min. [orum] de observantia. Anni M. DCC. LXXIII. Die XI. Mensis Maji publice propugnandas suscepere R.R. F.F. Pius Berlekovich, Benedictus Kuzmich, Urbanus Kiss, Isidorus Reichert, & Nazarius Neüpaur, Ord.[inis] Min.[orum] Regul.[aris] Observantiae Prov.[inciae] D. Ladislai Regis clerici professi, AA. LL. & Philosophiae studentes in primum annum. Praeside P. F. Innocentio Herczer, ejusdem Ordinis Provinciae, & Facultatis lectore actuali. (Zagrabiae, typis Julianae Viduae Janderianae, per Josephum Carol. Kotsche, p. t. Fact., [1773]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(4v.
»Ex prolegomenis universae philosophiae«, ff.)(1v-)(2v, nn. I-XII.
»Ex prolegomenis logicae.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-IX.
»Ex ipsa logica.«, f.)(3v-)(4v, nn. I-XIV.

Horvath, Ivan Krstitelj (Kiseg/Köszeg, 1732 - Pešta, 1799)

Institutiones logicae, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

Institutiones metaphysicae, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

Physica generalis, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi philos.[ophiae] professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

Physica particularis, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi physicae professor publicus, ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

Institutiones metaphysicae, quas in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth, Presbyter Archi-Dioecesis Strigoniensis, AA. LL. et Philosophiae Doctor, et in Regia Tyrnaviensi Universitate physicae professor publicus. Editio sexta ab Authore recognita. ([Tyrnaviae]: Typis Tyrnaviensibus, 1776).

Tentamen publicum ex praelectionibus physicis admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Joann.[e] Bapt.[ista] Horvàth, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Physicae Profess.[oris] Publici, Ordinarii. Quod in celeberrima Regia Universitate Tyrnaviensi subivit Valentinus Szalaj, Sacri Ordinis Monachorum Sancti Pauli primi Eremitae Religiosus, Philos.[ophiae] in alterum annum Auditor. Anno M. DCC. LXXVII. Mense Aprili die 26. (Typis Tyrnaviensibus, Anno ut supra), ff.)(1r-)(4v, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4v. Dan javne obrane upisan tintom.

»De principiis, et communibus corporum proprietatibus.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-IX.

»Ex mechanica.«, f.)(3r-)(3v, nn. I-XIV.

»De viribus centralibus, et gravitate universali.«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-IX.

»Ex astronomia physica.«, f.)(4r-)(4v, nn. I-X.

Joannes Baptista Horváth, *Elementa physicae*. Editio (sub hoc titulo) secunda, ab Authore recognita, et aucta. (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1792). »Praefatio ad editionem primam.«, ff. 2r-2v, s nadnevkom »Dab. Pestini 8va Septembris 1790.«

Joannes Bapt.[ista] Horváth, *Summarium elementorum physicae, cumprimis in usum gymnasiorum per regnum Hungariae, et provincias eidem adnexas.* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1794).

Joannes Baptista Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani* Critik der reinen Vernunft. A Joanne Bapt. Horváth, ... (in supplementum Metaphysicae suae) elaborata. (Budae: Typis Regiae Universitatis Pestiensis, 1797).

Horvath, Samuel (?, 1742 – Pečuh, 1793)

Asserta auditoribus oblata ex universa philosophia quae Anno Domini M. DCC. LXXII. Die 19 Mensis Augusti in Ecclesia Ordinis Minorum Observantis Provinciae S. Ladislai Regis Varasdinensi. Sancto Joanni Bapt. sacra publicis conatibus propugnavere RR. FF. Nepomucenus Sebrek, Gaudentius Pollancz, Petrus Perko, Gratianus Grahovecz, et Bernardus Perchich, Ord. Min. Obser. Provinciae S. Ladislai Regis alumni professi, ac AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *assistente eis P. Samuele Horvath ejusdem instituti et studii lectore emerito.* (Zagrabiae, Typis Antonii Jandera, [1772]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija na ff.)(2r-)(4v. Dan održavanja javne obrane upisan tintom.

»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, f.)(2r, nn. I-X.

»Ex logica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-XII.

»Ex metaphysica generali seu ontologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-X.

»Ex aetiologia«, f.)(3r, nn. I-VII.

»Ex metaphysica speciali seu pneumatologia.«, f.)(3v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-VI.

»Ex physica generali«, f.)(4r, nn. I-XIV.

»Ex physicis particularibus«, f.)(4v.

»Cosmologia«, f.)(4v, nn. I-IV.

»Uranologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Hydrologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Zoologia et phytologia.«, f.)(4v, nn. I-III.

Jambrehović, Franjo (Vinica, 1631- Varaždin, 1703)

Philosophia peripatetica. In Caesareo Societ.[atis] Jesu Collegio Zagrabiae, ... propugnata per eruditum ac perdoctum D. Stephanum Retzki, Artium Liberalium, & Philosophiae Auditorem emeritum. *Praeside R. P. Francisco Jambrehovich, è Societate Jesu, ejusdem Facultatis Professore ordinario.* (Viennae Austriae: Typ: Joann. Jac. Kürner, 1669).

Jan Panonije (blizu ušća Drave u Dunav, 1434 - Medvedgrad, 1472)

Ioannis Pannonii Episcopi Quinque Ecclesiarum Poetae clarissimi, Sylva panegyrica in Guarini Veronensis Praeceptoris sui Laudem condita. (Bononiae: Hieronymus Plat., 1513), tekst panegirika otisnut na ff. B1-B4, C1-C4, D1-D4, E1-E4, F1-F4, G1, 1073 vv. Izdanje priredio »Sebastianus Magius Pannonius«. Nadnevak priređivačeve posvete biskupu pečuškom na f. A3v: »Ex Florentissimo Gimnasio Bononiensi Idibus Ianuariis M.D.Xiii.« Kolofon: »Monimenta haec Iani

Pannonii quae nuper auspice S.[ebastiano] Magio prodiere Hieronymus Plat. impressit Bononiae Iulii Liguris Pont. Opt. Max. aureo seculo Calend. Febr. M.D.XIII.«

Plutarchi Cheronei philosophi libellus, quibus modis ab inimicis juvari possimus Ioanne Pannonio episcopo Quinque Ecclesiensi interprete. Eiusdem de negotiositate libellus, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Oratio Demosthenis, contra regem Philippum, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Fabula ex Homero, de Glauci et Diomedis armorum permutatione, per Io.[annem] Pannonium Latinitate donata. (Bononiae, Hieronymus de Benedictis, 1522). Kolofon: »Bononiae, Hieronymus de Benedictis imprimebat Quarto Idus Decemb. Anno Domini M.D.XXII. Adriano VI. Pont. Max.«. Uz ostalo sadržava:

»Ioannes Pannonius Marco Aurelio S. D.«, f. A3v, s nadnevkom »Vale kl. Decemb. M. CCCC. LVI. Montanianae«.

»Plutarchi Cheronei philosophi libellus. Ad Cornelium Pulchrum. Quibus modis ab inimicis juvari possimus. Ioanne Pannonio interprete.«, ff. A4r-A4v, B1r-B4v, C1r-C3v.

»Oratio Demosthenis contra regem Philippum. Io.[anne] Pan.[nonio] interprete.«, ff. F2r-F4v, G1r.

Jani Pannonii Quinque Ecclesiarum Episcopi libri III Poematum Elegiarum et Epigrammatum (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, 1754). Sadržava zbirke Panonijevih elegija i mladenačkih epigrama:

»Jani Pannonii ... elegiarum liber«, pp. 150-238, zbirka sadržava 31 elegiju, a zaključuje je »Jani Pannonii de rerum humanarum conditione. Elegia XXXI.« na pp. 232-238.

»Jani Pannonii ... epigrammatum liber sive Lusus Juveniles«, pp. 239-313.

Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia (Traiecti ad Renum: Apud Barthol. Wild, 1784), priredili Samuel Teleki i Alexander Kovásznai. Uz ostalo sadržava izdanje Panonijevih elegija i epigrama:

»Iani Pannonii elegiarum liber primus«, pp. 273-357, s označenom godinom nastanka elegije.

»Iani Pannonii elegiarum liber secundus«, pp. 358-449.

»Iani Pannonii epigrammatum liber primus«, pp. 451-640.

»Iani Pannonii epigrammatum liber secundus«, pp. 641-660.

Iani Pannonii opusculorum pars altera (Traiecti ad Rhenum: Apud Barthol. Wild, 1784), priredili Samuel Teleki i Alexander Kovásznai. Sadržava Panonijeve prijevode Plutarha i Pseudo-Demostena s grčkoga:

»Plutarchi Chaeronei philosophi libellus, ad Cornelium Pulchrum; Quibus modis ab inimicis juvari possimus. Ioanne Pannonio interprete.«, pp. 3-22.

»Oratio Demosthenis contra regem Philippum. Ioanne Pannonio interprete.«, pp. 46-53.

Ivan Česmički / Ianus Pannonius, *Pjesme i epigrami: tekst i prijevod*, urednik Nikola Majnarić, preveo Nikola Šop, Hrvatski latinisti 2 (Zagreb: JAZU, 1951). Izdanje latinskoga izvornika priređeno prema budimskom izdanju iz 1754., premda to nije nigdje navedeno.

Juraj Dubrovčanin (Dubrovnik, ? - Padova, 1622)

Georgius Raguseius Venetus, *Peripateticae disputationes, in quibus difficiliores Naturalis Philosophiae Quaestiones examinantur, praecipua, obscurioraque Aristotelis loca illustrantur.* (Venetiis: Apud Petrum Dusinellum, 1613).

Georgii Raguseii Veneti Theologi, Medici, et Patavinae Scholae Philosophi Ordinarij epistolarum mathematicarum seu de divinatione libri duo. (Parisiis: Sumptibus Nicolai Buon, 1623).

Kaboga, Marije (Dubrovnik, 1505 - Dubrovnik, 1582)

Vicariatus praecedentiae. De praecedentia episcopalis vicarij, & aliarum dignitatum in cathedralibus Ecclesijs, quaedam doctissima consilia. Ac etiam tractatus sane quam utilis de secularibus Potestatibus, clericos, ac personas Ecclesiasticas bannientibus, seu proscribentibus; pro defensione immunitatis & libertatis Ecclesiasticae. C. Mario Caboga Authore. Nunc primum in lucem editi. (Venetiis: Apud Bologninum Zalterium, 1575). Izdanje sadržava i: C. Marius Caboga Iur. Cons., »Pro Arcesilao clerico bannito et proscripto per Potestatem secularem, ubi multa notata digna contra laycos bannientes & proscribentes clericos tractantur, & sacrorum Canonum ac Papae authoritas defenditur.«, pp. 48-60; C. Marius Caboga inter Iur. cons. minimus, »Contra assertiones cuiusdam fratris Christophori de Amaronibus, Eremitæ, Senensis.«, pp. 60-64; »C. Marius Caboga Archidiaconus has conclusiones sustinere proponit.«, p. 64. Opis prema primjerku u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu sa signaturom R II F-8o-657, u kojem manjka drugi arak.

Kačić Miošić, Andrija (Brist kraj Makarske, 1704 - Zaostrog, 1760)

Elementa peripatethica iuxta mentem subtilissimi doctoris Ioannis Duns Scoti a P. F. Andraea Cacich Miossich Ordinis Min. Obs. S. P. Francisci Lectore Jubilato Provinciae SS. Redemptoris in Dalmatia ad usum Tyronum Peripatethicae Scholae elucidata. (Venetiis: Apud Bartholomaeum Baronchelli,

1752). Sadržava »Tractatus unicus in parvam Aristotelis logicam.«, pp. 1-499.

Kalafatić, Vinko (Bribir kraj Vinodola, 1747 - Zagreb, 1792)

Tentamen publicum ex jure naturali hominis et civitatis, quod in Regia Zagrabiensi Academia subiverunt Josephus Szkenderlich, ex R.[egio] Conv.[ictu] Nob.[ilium] Josephino e Comit.[atu] Poseg.[ano] et Joannes Nep. Lovinchich, Nobilis ex Comit.[atu] Szeverinensi, in Palatio Academico Anno MDCCLXXXIV. XVII. Mensis Augusti. *Sub praesidio Admodum Reverendi, ac Cl.[arissimi] D.[omini] Vincentii Kalafatich, Juris Naturae, Publici Universalis, & Gentium Professoris publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, [1784]), pp. 1-29, tekst tezarija otisnut na pp. 3-29.
»Positiones ex jure naturae.«, pp. 3-17, nn. I-XXV.
»Ex jure civitatis interno.«, pp. 17-26, nn. I-XV.
»Ex jure gentium seu civitatis externo.«, pp. 26-29, nn. I-X.

Kašić, Bartol (Pag, 1575 - Rim, 1650)

Bartol Kašić, *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*, prema rukopisu RKP 194 priredio Vladimir Horvat (Zagreb: Kršćanska sadašnjost / Zavod za jezik IFF, 1990). Izvornik pohranjen u Arhivu Male braće u Dubrovniku, rkp. 194, privez 3, sa samostalnom paginacijom na pp. 3-260.

Koren, Petar (Petrinja, 1699 – Zagreb, 1737) i Petris, Franjo Ksaverski (Varaždin, 1673 – Varaždin, 1705)

Tractatus in octo libros Physicorum conscriptus Professore R. P. Petro Koren è Societate Jesu Anno Domini 1736 Mensis __. Explicit: »1737 Novembris

27«.

Tractatus in physicam p[arti]c[u]larem Arist.[otelis.] Tractatus meteorologicus in IV libros Aristotelis. *Explicit*: »Finivi sub R. P. Francisco Xav. Petris Zagrabiae Anno Domini 1738 Mense Aprili die 23.« Zbirka rukopisa u Knjižnici grko-katoličke eparhije križevačke u Križevcima, sign. VIII R 7. Bilješke studenta grkokatolika s predavanjā Petra Korena i Franje Ksaverskoga Petrisa iz prirodne filozofije tijekom dviju akademskih godina 1736/1737. i 1737/1738.

Kotrulj, Benedikt (Dubrovnik, oko 1416 - Aquila, 1469?)

Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573). *Explicit* na f. 106v: »Apud Castrum Serpici dum epidimia vexat urbem Neapolitanam. MCCCLVIII. Die XXV. Augusti. feliciter.« Posveta: Francesco Patritio, »Al molto mag.[nifi]co et magnanimo M. Giacomo Ragazzoni«, ff. *4r-*8v, s nadnevkom na f. *8r: »Di Casa alli XV. di Novembre. M D L XXIII.«. Izdanje uredio i objavio Frane Petrić.
Pretisak prema primjercima u Bogišićevoj zbirci i Marciani: (Zagreb: Savez računovodstvenih i financijskih radnika Hrvatske i Sveučilišna naklada Liber, 1975).
Pretisak Petrićeva izdanja s usporednim Muljačićevim hrvatskim prijevodom: Benedetto Cotrugli Raugeo / Beno Kotruljević Dubrovčanin, *Della mercatura et del mercante perfetto. / O trgovini i o savršenom trgovcu* (Dubrovnik: DTS, 1989).
Editio princeps malteškoga rukopisa s hrvatskim prijevodom: Benedikt Kotrulj,

Libro del arte dela mercatura / Knjiga o vještini trgovanja, priredila i prevela Zdenka Janeković Römer (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Hrvatski računovođa, 2009). Datacija u *explicitu* rukopisa, p. 334: »Copiatum per mano de Marino de Raphaeli de Ragusa, in 1475.«

Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell'arte di mercatura* [1484], a cura di Ugo Tucci (Venezia: Arsenale Editrice, 1990). Izdanje priređeno prema rukopisima očuvanim u dvjema firentinskim knjižnicama: Biblioteca Nazionale di Firenze, *Magl*. XIX, 97, prov. Strozzi, 4°, n. 613, i Biblioteca Marucelliana, Ms. C 16. Da je temelj izdanja Strozzijev prijepis iz 1484., vidi: Ugo Tucci, »Introduzione«, pp. 24-25.

Benedictus de Cotrullis, *De navigatione* [1464]. Yale University Library, Beinecke Rare Book and Manuscript Library Ms. 557.

Editio princeps: Damir Salopek, »Rasprava *De navigatione* Benedikta Kotruljevića«, u: Dunja Fališevac, Josip Lisac i Darko Novaković (ur.), *Hrvatska književna baština* 2 (Zagreb: Ex libris, 2003), pp. 11-129, na pp. 15-127.

Dvojezično izdanje s hrvatskim prijevodom: Benedikt Kotruljević, *De navigatione / O plovidbi*, priredio i preveo Damir Salopek (Zagreb: Ex libris, 2005).

Krčelić, Baltazar Adam (Šenkovec kraj Zaprešića, 1715 - Zagreb, 1778)

[Baltazar Adam Krčelić], *Scriptorum ex Regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio publico, & auditoribus oblata* (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, [1774]).

Kristl, Franjo (Linz, 1738 – Pečuh, 1810)

»Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae.«, u: *Assertiones ex*

universa philosophia infallibilibus Doctoris Subtilis Joannis Dunsii franciscani et doctoris Mariani innixae principiis quas in Ecclesia Zagrabiensi et studio generali primario fratrum minorum de regulari observantia, provinciae S. Ladislai Regis in Sclavonia methodo scholastica propugnarunt. Anno Domini M. DCC. LXX. Mense Augusti Die 29. Hora 8va matutina. RR. FF. Dionysius Dinchich, Gerardus Molnar, Adamus Bekefi, et Adalbertus Siller Observantis Provinciae Ladislajanae alumni, AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *sub assistentia P. Francisci Christl ejusdem instituti et studii lectoris absoluti*. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, V.C.Z.T., [1770]), tekst tezarija otisnut na ff.)(2r-)(8v, nn. I-L.

Križanić, Juraj (Obrh, 1617. ili 1618 - pod Bečom, 1683)

Jurij Križanič, *Politika* [1663], tekst za štampu priredio V. V. Zelenjin, preveo [na ruski] i bilješke napisao A. L. Goldberg (Moskva: Nauka, 1965). Tekst izvornika na pp. 9-368. Cjelovito izdanje Križanićevih *Razgowôra ob wladátelystwu* priređeno prema rukopisu »v Centralnom gosudarstvenom arhive drevnih aktov v Moskve (fond 381, ed. hr. 1799)«, p. 695. Križanićev »Predgovor« popraćen nadnevkom »1663 aprilis 15«.

Kukec, Antun (Ptuj, 1738 – Zagreb, 1796)

Tentamen publicum ex physica universa quod auctoritate et consensu Magnifici, ac Spectabilis Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, insignis ordinis S. Stephani regis apostolici equitis, et ad Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum consiliarii, nec non Superioris Regii scholarum, et studiorum per regna Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Directoris, coram Reverendissimo, ac Clarissimo Domino Josepho Taisperger, S.[acro]s.[anctae]

Theologiae in Univ.[ersitate] Viennensi Doctore collegiato, Cathed.[ralis] Eccl.[esiae] Zagr.[abiensis] Canonico, Protonot.[ario] Apost.[olico] Praep. Inful. S. Michaelis Archang.[eli] de insula leporum, Academiae Regiae Zagrabiensis directore locali, ac tuta Facultate Philosophica in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXXX. Mensis Aprilis die ___ .

Ex praelectionibus Admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Antonii Kukecz, Presbyteri Secularis, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ac in Regia Academia Zagrabiensi Physicae Professoris publici, et ordinarii subiverunt

Reverendi, Eruditi, ac Perdocti

P. Hilarion Lavassich, ex Ord. S. P. F.

P. Simon Hozjan, ex Ord. S. P. F.

P. Carolus Istokovich, ex Ord. S. P. F.

D. Franciscus Blaskovich, nobilis ex Seminario S. Josephi

Philosophiae in secundum annum auditores.

(Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, 1780), ff. A1r-A4v, B1r-B4r.

»Prolegomena.«, ff. A2r-A2v, nn. I-III.

»Ex physica generali.«, ff. A2v-A4v, nn. IV-XXX;

»Pars I. De corpore in genere et motu.«, ff. A2v-A3v, nn. IV-XIV;

»Pars II. De principiis corporum ac generalibus eorundem affectionibus.«, f. A3v, nn. XV-XIX.

»Pars III. De corporum universum hoc constituentium dispositione motuumque caelestium causis.«, ff. A3v-A4v, nn. XX-XXX.

»Ex physica particulari.«, ff. A4v, B1r-B4r, nn. XXXI-LXXXVI.

»Pars I. De aqua et communibus fluidorum non elasticorum affectionibus.«, ff. A4v-B1r, nn. XXXI-XXXVII;

»Pars II. De aëre et motibus diversis in eodem excitatis.«, f. B1r, nn. XXXVIII-XLII;

»Pars III. De igne et luce.«, ff. B1v-B2r, nn. XLIII-LI.

»Pars IV. De terra.«, ff. B2r-B2v, nn. LII-LX;

»Pars V. De meteoris.«, ff. B2v-B3v, nn. LXI-LXXX;

»Pars VI. De globo terraqueo.«, ff. B3v-B4r, nn. LXXXI-LXXXVI.

Kukec, Antun (Ptuj, 1738 – Zagreb, 1796) → Minković, Andrija

Assertiones ex universa philosophia depromptae, quas auctoritate et consensu Illustrissimi Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, ... , nec non Superioris Regii Scholarum, & Studiorum per Regna Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae Directoris, coram Spectab.[ili] ac Clariss.[imo] Domino Josepho Petrovich, in Regia Universitate Budensi Juris utriusque Doctore, & Inclyti Comitatus Zagrab.[iensis] Sedis Judiciariae Assessore, Academiae Zagrab.[iensis] Directore locali, ac tota Facultate Philosophica, Anno Domini MDCCLXXXIV. Mensis Augusti Die __. In Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Nob.[ilis,] Erud.[itus] ac Perdoct.[us] Dominus Thomas Bedekovich, ex Regio Nobil.[ium] Convictu Josephino, Philosophus absolutus. *Sub praesidio Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Physicae, nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] ord.[inarii] ac Facultat.[is] ejusdem Pro-Decani; ... Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Logicae, Metaphys.[icae] & Philos.[ophiae] mor.[alis] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Professoris Publici ordinarii*.

(Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Trattnern, [1784]), ff. c1-c2, d1-d2, e1-e2. Privez u: Andreas Blaskovich de Blaskovcz, *Dissertationum pars I.* (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Tratnern, 1781). Od devet subtezarija prva se četiri odnose na filozofske discipline:

[Andreas Minkovich], »Ex logica«, f. c1r, nn. I-III.

[Antonius Kukecz], »Ex physica«, ff. c1r-d1r, nn. I-L.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica«, f. d1r-d1v, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, ff. d1v-d2r, nn. I-XIV.

Assertiones ex physica, metaphysica, et philosophia morali depromptae, quas Anno MDCCXCIV. Mensis Augusti Die 21 in Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Reverendus, Eruditus, ac Perdoctus D. Josephus Wolfstein, Seminarii Zagrabiensis cleri junioris alumnus, et Philosophiae auditor absolutus. *Sub praesidio Cl. D. Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Phys.[icae] nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii] et Cl. D. Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Log.[icae] Metaphys.[icae] Philos.[ophiae] Moral.[is] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii]* (Zagrabiae: Typis episcopalibus, [1794]), pp. 1-28. Dan javne obrane upisan tintom. Od tri subtezarija prvoga je zadao Kukec, a ostala dva Minković.

[Antonius Kukecz], »Assertiones ex physica.«, pp. 3-18, nn. I-L.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica.«, pp. 18-24, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, pp. 24-28, nn. I-XIV.

Kunić, Rajmund (Dubrovnik, 1719 - Rim, 1794)

Raymundus Cunichius, »Operis ratio« u: *Homeri Ilias Latinis versibus*

expressa a Raymundo Cunichio (Romae: Excudebat Joannes Zempel, 1776), pp. XVII-XLIV.

Raymundi Cunichii Ragusini Epigrammatum libri quinque. Accedit Endecasyllaborum libellus. (Parmae: Ex Publico Typographeo, 1803). Prema predgovoru »Editor ad lectorem.« na neoznačenom dvolistu iza naslovnice, izdanje priredio Giuseppe Marotti.

Raymundi Cunichii Ragusini epigrammata nunc primum in lucem edita. (Ragusii: Typis Antonii Martecchini, 1827). Izdanje priredio Rafo Radelja.

Laurenčić, Nikola (Zagreb, 1707- Zagreb, 1762)

Introductio in Philosophiam Aristotelis seu Dialectica, ff. 1-16. *Philosophiae Peripateticae Tractatus primus, seu Logica*, ff. 17-123r. Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4216. Laurenčićeva predavanja iz logike, održana prvo u Zagrebačkom kolegiju 1741. a zatim u Ljubljanskom 1744., kako svjedoči zapis na f. 1r: »Dicta et tradita primum Zagrabiae anno 1741. tum Labaci 1744 a P. Nicolao Laurenchich S. J.«

Lipovčević, Petar (Baja, 1744 – Baja, 1785)

Illustrissimo Domino Domino Michaeli Libero Baroni de Walliss, ... has *propositiones ex universa philosophia* offert *M. V. P. Petrus Lipovcsevich a Baja, Ord. Min. de Observantia, Provinciae S. Joannis a Capistrano Alumnus, & Lector Ordinarius*. Adversae parti occurrentibus R.R. F.F. Aloysio Baumgärtl, & Bartholomaeo Csordassich, ejusdem Ord. & Prov. Filiis, in Ecclesia Liberae Regiaeque Civitatis Posseganae Spiritui sancto dicata. An. 1776. Mense Julio die 25. (Essekini, typis Joannis Martini Diwalt, [1776]), ff.)(1r-)(8v, tekst tezarija

otisnut na ff.)(4r-)(8v.

»Ex logica.«, ff.)(4r-)(5v, nn. I-XI.

»Ex metaphysica.«, ff.)(5v-)(7r, nn. XII-XXVI.

»Ex physica.«, ff.)(7r-)(8v, nn. XXVII-XL.

Lipšić Ml., Mihovil (hrvatsko selo Bezunja/Bezenye zapadno od Bratislave, 1703 – Györ, 1765)

Statica. De varietate, ac proprietatibus motus naturalis, et artificialis. Cum methodo erigendi Machinas, eisque utendi edita et distributa. Dum in Alma Episcopali Universit.[ate] Cassoviensi promotore Reverendo Patre Michaele Lipsicz è Societate Jesu, AA. LL. & Phil.[osophiae] Doctore, & in Physicis Professore Ordinario. Prima AA. LL. & Philosophiae Laurea ornarentur Reverendi nobiles ac eruditi Domini Anno à partà salute M. DCC. XL. Mense Majo, Die 31. (Cassoviae: Typis Acad. S.J., 1740).

»Pars prima staticae. De motu & causis ejus in communi.«, pp. 1-31.

»Pars secunda staticae. De quatuor proprietatibus motus, harum causis & legibus.«, pp. 32-68.

»Pars tertia staticae. De motus varietate & arte in particulari.«, pp. 69-133.

Hungaria coelestis astronomiam et chronologiam in Synopsi complectens edita & distributa. Dum in Alma Episcopali Universitate Societ.[atis] Jesu Cassoviensi promotore R. P. Michaele Lipsicz e Soc. Jesu AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdémque Professore emerito, nec non Facultatis Philosophicae p. t. Seniore. Reverendi, nobiles, ac eruditi Domini supremâ AA. LL. & Philosophiae laureâ insignirentur. Anno à parta Salute M.DCC.XLI. ([Cassoviae], [1741]).

Lukarević, Ivan (Dubrovnik, 1622 - Rim, 1709)

Eloquentia, sive de inventione, et disposit.[ione] rhetorica. Complectens tres libros in quibus ea omnia quae ad Docentem, Delectantem, & Triumphantem partem spectant, clarè dilucideque enodantur. Auctore Patre Luccharo à Societate Iesu. Conscripta a Patre Benedicto Romano strictioris observantiae S. Francisci in Conventu Sancti Francisci Castri Gandulphi. In praesentia Artium Lectore [1674]. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 159.

Marek, Ignacije (Požega, 1725 - ?)

Assertiones ex universa philosophia quas sub gloriosis auspiciis A. R. D. Michaëlis Maradin, Parochiae Kuttievensis B. M. V. Administratoris Zelantissimi. ... *Ex praelectionibus R. P. Ignatii Marek, e Soc. Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii*. Publice propugnandas suscepit Eruditus, ac Perdoctus Dominus Georgius Mattich, in Academia Posegana. Anno M DCC LXII. Mense Augusto, na neoznačenom dvolistu.

»Ex logica.«, nn. 1-4

»Ex metaphysica.«. nn. 5-11.

»Ex physica generali.«, nn. 12-27.

»Ex physica particulari.«, nn. 28-50.

Martinović, Dominik (Pešta, 1755 - Pešta, 1795)

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars I. complectens logicam, historiam philosophiae, et metaphysicam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-30.

»Ars recte cogitandi.«, nn. I-IX, pp. 3-10.

»Historia philosophiae«, nn. X-XXXVI, pp. 10-20.

»Metaphysica.«, nn. XXXVII-XLIX, pp. 21-30.

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars II. complectens practicam universalem, ius naturae, ethicam, et politicam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-24.

»Prolegomenon philosophiae moralis.«, n. I, pp. 3-5.

»Practica universalis.«, nn. II-IX, pp. 5-10.

»Ius naturae.«, nn. X-XIX, pp. 10-16.

»Ethica.«, nn. XX-XXIV, pp. 16-19.

»Politica.«, nn. XXV-XXX, pp. 19-24.

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars III. complectens physicam theoreticam, et mathesim aplicatam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-44.

»Physica.«, nn. I-LVII, pp. 3-28.

»Mathesis adplicatae problemata.«, nn. I-XC, pp. 29-44.

Marulić, Marko (Split, 1450 - Split, 1524)

Marcus Marulus Spalatensis, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (Impressit Venetiis presbiter Franciscus Lucensis de consortibus Cantor ecclesiae S. Marci et Bernardinus de Vitalibus Venetus, 1506).

Marcus Marulus, *Quinquaginta parabolae* (Venetiis: Per Laurentium de Rosis Tervisinum, [1510]).

Marcus Marulus, *Evangelistarium* (Venetiis: Industria ac summa diligentia Francisci de Consortibus Lucensis Sacerdotis integerrimi in aedibus Iacobi Leuci

impressoris accuratissimi. Impensis vero Melchioris Sessae, 1516).

Epistola Domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI. Pont. Max. de calamitatibus occurrentibus, et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem (Impressa Romae per B.[ernardinum de] V.[italibus], 1522), tekst poslanice na ff. Aiir-Biiv.

Marcus Marulus Spalatensis, *Liber de laudibus Herculis* (Venetiis: Per Bernardinum de Vitalibus Venetum, 1524).

Marcus Marulus, »Dialogus de Hercule a Christicolis superato« [1524], u: Marko Marulić, *Latinska manja djela* I , preveo, komentirao, priredio latinski tekst i dodao kazala Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1992), pp. 103-133. Latinski je tekst priređen prema Marulićevu autografu pohranjenom u Biblioteca Vallicelliana, sign. F 98.

Marko Marulić, »Stumačen'je Kata«, u: Marko Marulić, *Pisni razlike*, priredio i popratio bilješkama Josip Vončina (Split: Književni krug, 1993), pp. 102-118.

Marko Marul, »Utiha nesriće: Lipo prigovaran'je Razuma i Človika«, u: Marko Marulić, *Dijaloški i dramski tekstovi*, priredio Nikica Kolumbić (Split: Književni krug, 1994), pp. 101-116.

Marcus Marulus, *Repertorium* I. (A-F), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998).

Marcus Marulus, *Repertorium* II. (G-O), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998).

Marcus Marulus, *Repertorium* III. (P-Z), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 2000). Izdanje priređeno prema autografu: *Marci Maruli Repertorium*, Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio

Emanuele II u Rimu, Ms. Gesuitico 522, sign. 2651.

Marci Maruli *Repertorium I, II, III: Errata, corrigenda, addenda* (Split: Književni krug, [2001]).

Medarić, Filip (Slavonski Brod, 1741 – Ilok, 1789)

Selectae aliquot ex universa philosophia theses, quas in debitae gratitudinis argumentum admodum Reverendo Patri P. Jacobo Spatzierer ... & ad praesens in hac Observanti S. Joannis a Capistrano Provincia Ministro Provinciali Meritissimo. D. D. D. *P. Fr. Philippus Medarich, ejusdem Ord.[inis] & Prov.[inciae] Illokini in Coenobio ad Sanctum Joannem Capistranum Philosophiae Lector*. Anno 1769. Die 13 Mense Augusto. Dan i mjesec održavanja javne obrane na franjevačkom filozofskom učilištu u Iloku upisani tintom. Tezarij otisnut iza četverolisnog predgovora na ff.)(1r-)(6r.
»Ex prolegomenis philosophiae.«, ff.)(1r-)(1v, nn. 1-7.
»Ex logica.«, ff.)(1v-)(2v, nn. 1-9.
»Ex metaphysica«, ff.)(2v-)(4r, nn. 1-19.
»Ex physica generali«, ff.)(4r-)(5r, nn. 1-17
»Ex physica particulari.«, ff.)(5v-)(6v, nn. 1-13.

Medo, Antun (Dubrovnik, oko 1530 - Dubrovnik, 1603)

Antonius Medus Ragusinus, *In librum duodecimum Metaphysicae Aristotelis expositio.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1598).

Antonius Medus Ragusinus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio, in qua est videre Philosophiam Aristotelis si in sua puritate consideretur esse facilem intellectu, sin verò communi modo philosophandi, non modo difficilem,*

sed fieri non posse, ut ab ullo intelligatur. (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1599).

Antonius Medus Ragusinus, *Quædam animadversiones in Prædicabilia Porphyrij, in quibus probatur plura esse errata, quàm verba si cum puritate Philosophiæ Aristoteles conferantur*. Quæ puritas à nemine unquàm intelligetur Prædicabilibus Porphyrij non explosis. (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1600). Posveta: »Perillustri Domino Ioanni Vincentio Pinello. Antonius Medus. S. P. D.«, ff. A2r-A3v, s nadnevkom na f. A3v: »Ragusio 10. Kal. Septembris anni 1599.«

Mihalj, Mirko (Požega, 1730 - ?, 1779)

Assertiones ex universa philosophia quas in Caesareo-Regia Societatis Jesu Academia Zagrabiensi Anno M. DCC. LXXII. Mense Augusto, Die __ publice propugnandas suscepit Eruditus ac Perdoctus Dominus Georgius Hernya, Styrus Luttenbergensis, Philosophiae in 2dum Annum Auditor. *Ex Praelectionibus R. P. Emerici Mihalyi, Ejusdem Professoris Publici Ordinarii, R. P. Joan. Bapt. Ringauff, Matheseos Professoris Publici Ordinarii.* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1772]), ff. *1r-*8v, tezarij iz filozofije otisnut na *2r-*7r.

»Ex logica et metaphysica.«, ff. *2r-*3r, nn. I-XII.

»Ex physica.«, ff. *3r-*5v, nn. XIII-L.

»Ex ethica.«, ff. *6r-*7r, nn. I-X.

Minković, Andrija → Kukec, Antun

Assertiones ex universa philosophia depromptae, quas auctoritate et consensu Illustrissimi Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, ... , nec non

Superioris Regii Scholarum, & Studiorum per Regna Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae Directoris, coram Spectab.[ili] ac Clariss.[imo] Domino Josepho Petrovich, in Regia Universitate Budensi Juris utriusque Doctore, & Inclyti Comitatus Zagrab.[iensis] Sedis Judiciariae Assessore, Academiae Zagrab.[iensis] Directore locali, ac tota Facultate Philosophica, Anno Domini MDCCLXXXIV. Mensis Augusti Die __. In Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Nob.[ilis,] Erud.[itus] ac Perdoct.[us] Dominus Thomas Bedekovich, ex Regio Nobil.[ium] Convictu Josephino, Philosophus absolutus. *Sub praesidio Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Physicae, nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] ord.[inarii] ac Facultat.[is] ejusdem Pro-Decani; ... Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Logicae, Metaphys.[icae] & Philos.[ophiae] mor.[alis] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Professoris Publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Trattnern, [1784]), ff. c1-c2, d1-d2, e1-e2. Privez u: Andreas Blaskovich de Blaskovcz, *Dissertationum pars I.* (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Tratnern, 1781). Od devet subtezarija tri je zadao Andrija Minković.

[Andreas Minkovich], »Ex logica«, f. c1r, nn. I-III.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica«, f. d1r-d1v, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, ff. d1v-d2r, nn. I-XIV.

Assertiones ex physica, metaphysica, et philosophia morali depromptae, quas Anno MDCCXCIV. Mensis Augusti Die 21 in Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Reverendus, Eruditus, ac Perdoctus D. Josephus Wolfstein, Seminarii Zagrabiensis cleri junioris alumnus, et Philosophiae auditor

absolutus. *Sub praesidio Cl. D. Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Phys.[icae] nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii] et Cl. D. Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Log.[icae] Metaphys.[icae] Philos.[ophiae] Moral.[is] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii]* (Zagrabiae: Typis episcopalibus, [1794]), pp. 1-28. Dan javne obrane upisan tintom. Od tri subtezarija dva je zadao Andrija Minković.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica.«, pp. 18-24, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, pp. 24-28, nn. I-XIV.

[Andreas Minkovich], *Tentamen publicum ex philosophia rationali, et historia litteraria philosophiae*, quod in Reg.[ia] Academia Zagrabiensi sub finem primi semestris Anni 1797. die 30. Martii subivit Rev.[erendus,] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Joannes Kellekovich Seminarii Cathed.[ralis] Ecclesiae Zagrabiensis alumnus. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1797]), pp. 1-14, tekst tezarija otisnut na pp. 3-14.

»Positiones ex introductione in logicam.«, pp. 3-5, nn. I-IV.

»Ex parte logicae theoretica.«, pp. 5-10, nn. I-VIII.

»Ex parte logicae practica.«, pp. 10-12, nn. I-III.

»Positiones de criteriis veritatis.«, pp. 12-13, nn. I-V.

»Quaestiones ex historia litteraria philosophiae.«, pp. 13-14, niz nenumeriranih pitanja.

Monaldi, Miho (Dubrovnik, sredinom 16. st. - Dubrovnik, 1592)

»Irene, overo della bellezza, del Signor Michele Monaldi.«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno

dell'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. 1-183. Opis prema primjerku vrlo rijetkog prvoga izdanja pohranjenog u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku sa signaturom R II 241. Vidi: Battitorre, Marin.

»Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi.«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 3r-10r. Izdanje sa samostalnom naslovnicom i folijacijom, privezano prvom izdanju *Irene* pohranjenom u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku sa signaturom R II 241. Vidi: Battitorre, Gabrijel.

»Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 10v-14v.

»Irene, overo della bellezza, del Signor Michele Monaldi.«, u: *Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi*. Di nuovo ristampato, & ricorretto (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. 1-183. *Errata* pod naslovom »Marino Battitorre a' Lettori.« na kraju druge folijacije na f. E2r. Opsežno stvarno kazalo »Tavola delle cose piu notabili, che nel presente dialogo della Bellezza si contengono.«, ff. B1r-B4v, C1r-C4r. Opis prema primjerku drugoga izdanja u Državnom arhivu u Dubrovniku sa signaturom R 726. Vidi: Battitorre, Marin. »Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi. Interlocutori il Monaldi, & Nicolò Gozzi.« [1604], ff. 3r-10r. Opis prema primjerku bez naslovnice, privezanom uz izdanje *Irene* iz 1604., pohranjeno u Državnom arhivu u Dubrovniku sa signaturom R 726.

»Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.

Interlocutori Marino Battitorre, & Michele Monaldi.« [1604], ff. 10v-14v. Opis prema primjerku bez naslovnice, privezanom uz izdanje *Irene* iz 1604., pohranjeno u Državnom arhivu u Dubrovniku sa signaturom R 726.

Mulih, Juraj (Hrašće u Turopolju, 1694 - Zagreb, 1754)

Poszel apostolszki vu navuku kerschanszkom posztavlen, ... Z-Trudôm, i Lyublenûm Szkerbjûm P. Juraja Mulih T.J. Messnika Missionariussa Apostolszkoga obnássan, i ovde na kratkom szlosen. ([Zagreb]: Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom T.J. po Adalbertu Wessely, Leta 1742).

»Kniga druga« sadržava kršćansku socijalnu etiku na dvama mjestima:

»Tretja sztran. Od Lyubavi, Deszetereh Bosjeh, i Petereh Czirkveneh Zapovedih.«, pp. 641-976, na pp. 774-903.

»Peta sztran. Od Dusnoszti Pravicze Kerschanszke.«, pp. 1277-1539.

Nalješković, Augustin (Dubrovnik, oko 1465 - Mlini, 1527)

Prima Pars Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum Natalem Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet. (Lugduni in edibus Jacobi Giunti in vico mercuriali.). Izdanje objavljeno najkasnije 1535. Uredničko slovo »frater Augustinus Natalis Raguseus Theologie professor ordinis Predicatorum Marco Gradonico Bartholomei filio Patritio Veneto artium Doctori eminentissimo. S.«, f. ai1v.

Prima Secunde Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome

Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum natalem [= Natalem] Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet. (Lugduni impressa per solertem virum Joannem crespinum Anno ab incarnatione domini 1535. 12 Mensis februarii.)

Secunda secunde sacre Theologie angelici doctoris sancti Thome de Aquino Ordinis predicatorum per fratrem Augustinum Natalem de Ragusia novissime recognita: ac plurimis utilissimisque annotationibus et allegationibus pro margine appositis ornata. Adiceto [= adiecto] insuper alphabetico indice quo facilius proposita questio inveniri queat. (Lugduni impressus per Joannem crespinum impensis vero Jacobi giunti. Anno domini. M.cccccxxxiiij.)

Naljeśković, Nikola (Dubrovnik, oko 1500 - Dubrovnik, 1587)

Nicolò di Nale, *Dialogo sopra la sfera del mondo* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1579).

Nikola Naljeśković, »Poslanice i nadgrobnice«, u: *Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Naljeśkovića*, skupili Dr. V. Jagić i Dr. Gj. Daničić, Stari pisci hrvatski 5 (Zagreb: JAZU, 1873), pp. 297-345. Izdanje poslanica priredio Đuro Daničić prema rukopisu u Arhivu JAZU br. 646 iz 1702. Vidi osobito poslanice s filozofskom sastavnicom:

»Gospodinu d. Mavru Čavčiću« 5. ožujka 1539., pp. 299-301;

»Ovoj gospodinu dragomu vrh svieh momu Agustinu da se da u Bnecieh.«, pp. 322-325;

»Odgovor poštovanomu Maru Buresiću.«, pp. 330-331.

Nikola Modruški (Grbalj kraj Kotora, oko 1427 - Rim, prije 29. 5. 1480)

Nicolaus Modrusiensis, *De mortalium felicitate dialogus* [1461-1462], editionem criticam curavit notisque instruxit Seraphinus Hrkać, u: Seraphinus Hrkać, »Nicolai Modrusiensis De mortalium felicitate dialogus«, *Dobri pastir* 25 (Sarajevo, 1975), pp. 141-200, na pp. 156-200. Izdanje priređeno prema dvama rukopisima: Ms. 276 u rimskoj Biblioteca Casanatense i Ms. 2431 u bečkoj Österreichische Nationalbibliothek.

Nicolaus Modrussiensis, *De consolatione liber* [1465-1466], *editio princeps* u: Neven Jovanović, »Nicolai Modrussiensis *De consolatione liber*«, u: Dunja Fališevac, Josip Lisac i Darko Novaković (ur.), *Hrvatska književna baština* 1 (Zagreb: Ex libris, 2002), pp. 55-251, na pp. 62-249. Izdanje priređeno prema dvama rukopisma iz Vatikanske biblioteke: mlađoj i dorađenijoj verziji teksta u *Vat. lat.* 8764 i starijoj verziji u *Vat. lat.* 5139.

Nicolaus Modrussiensis, *Defensio ecclesiasticae libertatis* [1479-1780], Cod. *Vat. lat.* 8092, ff. 1-68. Odabrani odlomci objavljeni u: Giovanni Mercati, »Note varie sopra Niccolò Modrussiense«, u: Giovanni Mercati, *Opere minori IV*, Studi e testi 79 (Città del Vaticano, 1937), pp. 208-267, na pp. 249-258.

Nimira, Martin

»M.[artinus] Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro Ludovico Valentię Ferrariensi Theologo atque philosopho excellentissimo Pręceptori suo S.P.D.«, u: Aristoteles, *Politica*. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.), ff. 253v-254v. Poslanica urednika Martina Nimire Rabljanina njegovu

profesoru Lodovicu di Valenza iz Ferarre, koji je latinski prijevod Leonarda Brunija iz 1438. i komentar Tome Akvinskog popratio zaključcima uz svaku od osam knjiga Aristotelove *Politike*. Primjerak inkunabule, kojoj manjka jedino naslovnica kao i u drugim primjercima obrađenim u GW 2448, pohranjen u trezoru knjižnice Prve gimnazije u Splitu. Vidi opis u: Inge Šegvić-Belamarić & Joško Belamarić, *Stare i rijetke knjige iz knjižnice Klasične gimnazije u Splitu* (Split: Prva gimnazija & Glavno povjerenstvo Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, 1995), p. 105.

»M. Nimireus lectori. S.[alutem.]«, u: Aristoteles, *Politica*. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.), f. 254v, 6 vv.

Novak, Josip Andrija; de Capuano, Luigi

Assertiones ex universa philosophia quas in Caesarea Regia Academia Fluminensi Anno MDCCLXXVI. Mense Augusto die 21 publice propugnandas suscepit R.[everendus] ac Perd.[octus] D.[ominus] Matthaeus Linich Dalmata Gromnicensis. *Ex praelectionibus Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Perillust.[ris] D. Francisci Xaverii de Orlando Matheseos Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Clar.[issimi] D. Josephi Andreae Novagk AA. LL. et Philos.[ophiae] Doct.[oris], Log.[icae], Meth.[aphysicae] et Practicae Philos.[ophiae] Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendi] et Perillust.[ris] D. Aloysii de Capuano, Physices Professoris publ.[ici]*.
(Labaci: Litteris Egerianis, 1776), ff. 1-2.
[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, f. 1v, nn. I-XII.
[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. 1v-2r, nn. I-XL.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica, jure naturae, ethica, et politica.«, f. 2v, nn. I-X.
[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, f. 2v, nn. I-XVIII.

Assertiones ex universa philosophia quas in Regia Hungarica Fluminensi Academia Anno Salutis M. DCC. LXXVII. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Perillustris, ac Perdoctus Dominus Aloysius Franul de Weissenthurn Fluminensis. *Ex praelectionibus Reverendissimi, Perillustris, ac Clarissimi Domini Francisci Xaverii de Orlando Protonotarii Apostolici Matheseos Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii] nec non Facultatis Philosophicae Pro-Decani. Admodum Reverendi, Nobilis, ac Clarissimi Domini Josephi Andreae Novagk AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Log.[icae] Met.[aphysicae] & Practicae Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii]. Admodum Reverendi Perillustris, ac Clarissimi Domini Aloysii de Capuano AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Physices Professoris Publ.[ici] & Ordinarii.* (Labaci Literis Egerianis [1777]), ff. A1-A7, tekst tezarija objavljen na ff. A3-A7.
[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, ff. A3r-A3v, nn. I-XII.
[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. A3v-A6r, nn. I-XLIII.
[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica jure naturae, ethica, et politica.«, ff. A6r-A6v, nn. I-X.
[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, ff. A6v-A7v, nn. I-XVIII.

Neumann, Henrik

Positiones ex universa philosophia quas sub faventissimis auspiciis Admodum Reverendi Domini Ioannis Marevich, Sacrosanctae Theologiae doctoris, et actualis in Seminario S. Pauli Apostoli dioecesis Quinque-Ecclesiensis SS. Can.

Professoris, et Vice-Praefecti, RR. FF. Chrysostomus Marevich, Ioannes Karg, Stanislaus Langer, et Caietanus Webrsik, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae S.[ancti] Ioan.[nis] a Capist.[rano] publice propugnarunt. *Ex praelectionibus M. V. P. Henrici Neumann, AA. LL. et Philosophiae Professo[r]is eiusdem Ord.[inis] et Provinciae*. Brodii in Ecclesia Minorum Sanctissimae Trinitati sacra die ___ mensis Augusti MDCCLXXXII. (Essekini: Typis Essekinensibus Ioannis Martini Diwalt, 1782), ff. a1r-a8v, b1r-b7r.

Privez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).

»Ex logica.«, ff. a2r-a3r, nn. I-V.

»Ex metaphysica.«, ff. a3v-a7r, nn. VI-XXX.

»Ex philosophia naturali [= morali].«, ff. a7r-b1v, nn. XXXI-L.

»Ex physica generali.«, ff. b2r-b4r, nn. LI-LX.

»Ex physica particulari.«, ff. b4r-b7r, nn. LXI-LXXX.

Paletin, Vinko (Korčula, 1508 - Korčula, nakon 25. 8. 1571.)

Vincentius Paletinus Corzulensis, *Tractatus de iure et iustitia belli, quod habent reges Castellae et Leonis in regionibus occidentalis Indiae, quam quidam novum appellant orbem* [1557/1558]. Bloomington, Indiana University Library, Ms. Phillipps 11798. Nepotpuni latinski izvornik Paletinove rasprave.

Vinko Paletin / Vicente Paletino, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata što ga španjolski vladari vode protiv narodā Zapadne Indije (1559) / Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de España contra las naciones dela Yndia Ocidental (1559)*, priredili Franjo Šanjek i Mirjana Polić-Bobić (Zagreb: Globus,

1994). *Editio princeps* Paletinova kastilijanskog prijevoda vlastite rasprave pohranjenog u Real Academia de la Historia, Madrid, Colección Salazar y Castro, N-75, ff. 68-112.

Pejačević, Franjo Ksaverski (Osijek, 1707 - Požega, 1781)

Dum *assertiones ex universa philosophia* in Almo Caesareo Regioque Societatis Jesu Lycaeo Zagrabiensi publicè propugnaret Nobilis ac Perdoctus Dominus Nicolaus Chegel, Croata Draganiczensis. *Praeside R. P. Francisco Xaverio Peiacsevich è Societate Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ac Professore emerito*. Anno M.DCCXXXXI. Mense Julio Die __. Privez uz ranije tiskano djelo: Ferenc Kazy, *Historia regni Hungariae* (Tyrnaviae: Typis academicis, 1737). Tezarij pod naslovom »Assertiones ex universa philosophia« na neoznačenoj stranici umetnutoj iza naslovnice, nn. I-L.

Peštalić, Grgur ()

Tentamen publicum et solenne ex logica, historia philosophiae, et mathesi quod iuxta Institutum Regiae Universitatis Budensis subibunt RR. FF. Dominicus Tureczek, Blasius Niemecz, Antonuis Resch, Laurentius Kopasz, Stanislaus Horváth, et Franciscus Vrana, primi Anni Philosophiae Auditores ex Ordine Min.[orum] S. P. Francisci Observantium, Provinciae S. Joannis a Capistrano Alumni, *praeside P. Gregorio Peshtalich, eiusdem Ordinis & Provinciae AA. LL. et Philosophiae Doctore, nec non actuali Philosophiae & Matheseos Professore Ordinario*

Baiae in Coenobio S. Antonii Patavini Anno MDCCLXXX. Mense Augusto Die ___ sub gratiosissimis auspiciis Spectabilis, Perillustris, ac Generosi Domini

Iosephi Miskolczy de Roglyatica, eiusdem haereditarii Domini, Incl.[iti] Comit.[atus] Bacsiensis Nati Assessoris, nec non Inclitae Militiae Emeriti Militis Voluntarii, Domini, Domini, ac Mecenatis Munificentissimi. (Budae: Typis Catharinae Landerer viduae, 1780), pp. 1-20, tekst tezarija otisnut na pp. 5-20.
Predvez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).
»Positiones ex logica«, pp. 5-7, nn. I-X.
»Ex historia philosophiae«, pp. 8-10, nn. I-VIII.

Petković, Hijacint

Theses philosophicae quas ad mentem Angelici Praeceptoris et quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis publice disputandas exhibet Fr. Jo. Antonius Maria Cebalo de Dalmatia Ordinis Praedicatorum facta cuique Professori post tertium contra quam libuerit dicendi facultate. (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761), pp. I-XI, tekst tezarija na pp. V-XI. Na dnu p. XI otisnuti su osnovni podaci o profesoru filozofije i o javnoj obrani tezarija: »Disputabuntur publice in Templo S. Dominici Jadrae Assistente F. Hyacintho Petcovich ejusdem Ordinis Philosophiae Lectore. Anno 1761. Mense Maij. [prekriženo] Die 3:a Junij Hora 21« Mjesec, dan i sat javne obrane upisani tintom.
»Ex philosophica institutione.«, p. V, nn. I-X.
»Ex logica.«, pp. VI-VII, nn. I-XIV.
»Ex metaphysica.«, pp. VIII-IX, nn. I-XII.
»Ex physica.«, pp. X-XI, nn. I-XIX.

Petrić, Frane (Cres, 1529 - Rim, 1597)

Di M. Francesco Patritio, *La città felice.* Del medesimo, *Dialogo dell'honore, il Barignano.* Del medesimo*, Discorso della diversita de' furori poetici. Lettura sopra il sonetto del Petrarca* La gola, e'l sonno, e l'ociose piume. (In Venetia: Per Giovan.[ni] Griffio, 1553). Kolofon na f. 69v: »In Venetia. Per Giovanni Griffio. MDLIII. Alli 30. di Gennaio.« Sadržava četiri djela s trima posvetama:

Francesco Patritio, »La citta felice.« [1551], ff. 4r-19r; posveta »Al molto reverendo et illustre Signor Urbano Vigerio dalla Rovere, Eletto di Sinigaglia. Et all' illustre Signor Girolamo dalla Rovere.« na ff. 2r-3v, s nadnevkom na f. 3v: »Di Padova. A di XXI. di Luglio. MDLI.«

Francesco Patritio, »Il Barignano. Dialogo dell' honore.« [1552], ff. 22r-43v; posveta »Al molto reverendo, et illustre, il Sig. Conte Gio. Francesco da Gambara.«, ff. 20r-21r, s nadnevkom na f. 21r: »Di Padova, alli quattro di Maggio. MDLII.«

Francesco Patritio, »Discorso della diversità de i furori poetici.« [1552], ff. 44r-53v, s nadnevkom na kraju teksta: »Di Padova, alli XIII. di Gennaio. MDLII.«

Francesco Patritio, »Lettura sopra il sonetto del Petrarca *La gola, e'l sonno*.« [1551], ff. 55r-69v; posveta »Al molto magnifico signor Hercole Strozzi, di Mantova.« na ff. 54r-54v, s nadnevkom na f. 54v: »Di Padova, alli VII. di Settembre. MDLI.«

Francesco Patritio, *Della historia diece dialoghi* (In Venetia: Appresso Andrea Arrivabene, 1560).

Le rime di Messer Luca Contile, divise in tre parti, con discorsi, et argomenti di M. Francesco Patritio, et M. Antonio Borghesi. Nuovamente

stampate. Con le sei canzoni dette *Le sei sorelle di Marte*. (In Venetia: Appresso Francesco Sansovino, et compagni, 1560). Uz »Delle rime di M. Luca Contile. Parte prima.«, ff. 1r-13v, pridodana su dva Petrićeva prinosa:

»Discorso di M. Francesco Patritio.«, ff. 14r-24v.

»Argomenti del medesimo sopra la prima parte.«, ff. 25r-36v, nn. I-L, uz svaki od 50 Contileovih soneta.

Francesco Patritio, *Della retorica dieci dialoghi* (Venetia: Appresso Francesco Senese, 1562).

Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi primi libri XIII.* (Venetiis: Apud Dominicum de Franciscis, 1571).

Franciscus Patritius Bernardino Telesio, philosopho omnium eminentissimo, salutem dicit. Prijepis u Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele II, Roma, sign. XIV F 43, ff. 7-14, s nadnevkom na f. 7r: »Venetijs MDLXXII, die XXVI Junij«. Petrićevo pismo Telesiju s prigovorima uz izdanje: Bernardinus Telesius Cosentinus, *De rerum natura iuxta propria principia*, liber primus et secundus, denuo editi (Neapoli: Apud Josephum Cacchium, 1570). Vidi prvo cjelovito izdanje: »Appendice: Franciscus Patritius Bernardino Telesio, philosopho omnium eminentissimo, salutem dicit.«, u: Bernardino Telesio, *Varii de naturalibus rebus libelli*, prima edizione integrale, testo critico a cura di Luigi De Franco (Firenze: 'La Nova Italia' Editrice, 1981), pp. 463-474.

Francesco Patritio, »Al molto mag.[nifi]co et magnanimo M. Giacomo Ragazzoni«, ff. *4r-*8v, s nadnevkom na f. *8r: »Di Casa alli XV. di Novembre. M D L XXIII.«, posveta urednika i izdavača u: Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto* [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573).

Il secondo tomo dell'opere di M. Giulio Camillo Delminio, cioè
La topica, overo dell'Elocutione.
Discorso sopra l'Idee di Hermogene.
La Grammatica.
Espositione sopra il primo & secondo sonetto del Petrarca. Nuovamente dato in luce. (In Vinegia. Appresso Gabriel Giolito de' Ferrari, 1574). Urednik Frane Petrić, jer je u nenaslovljenu uvodniku, pp. 3-4, na p. 3 istaknuto: »Francesco Patritio dona al mondo;«. Posveta: Francesco Patritio, »Al molto illustre S. Conte Sertorio da Collalto«, pp. 73-76. Ponovljeno izdanje u istoga izdavača.

Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi IV.* (Basileae: Ad Perneam Lecythum, 1581).
»Tomus primus. De Aristotelis vita, moribus, libris, auditoribus, sectatoribus, expositoribus, interpretibus, sectis, philosophandi ratione, libris tredecim disserens.«, ff. ()3r-()4v, pp. 1-174.
»Tomus secundus. Aristotelis et veterum philosophorum concordiam continens.«, pp. 175-282.
»Tomus tertius. Aristotelis et veterum philosophorum discordiam continens.«, pp. 283-359.
»Tomus quartus. Aristotelis dogmatum censuram continens.«, pp. 361-479.
»Rerum et verborum maxime memorabilium elenchus.«, ff. S1r-S6v, T1r-T8r.

Ioannis Philoponi breves sed apprime doctae et utiles expositiones in omnes XIV Aristotelis libros eos, qui vocantur metaphysici. Quas Franciscus Patricius de Graecis Latinas fecerat. Nunc primo typis excussae in lucem prodeunt. (Ferrariae: Apud Dominicum Mammarellum, 1583). Pretisak: *Pseudo-Johannis Philoponi Expositiones in omnes XIV Aristotelis libros metaphysicos*, übersetzt von

Franciscus Patritius. Neudruck der ersten Ausgabe Ferrara 1583, mit einer Einleitung von Charles Lohr (Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1991).

Procli Lycii Diadochi, Platonici philosophi eminentissimi, *Elementa theologica et physica*. Opus omni admiratione prosequendum. Quae Franciscus Patricius de Graecis fecit Latina. (Ferrariae: Apud Dominicum Mammarellum, 1583).

Franciscus Patricius, *Apologia contra calumnias Theodori Angelutii eiusque novae sententiae quòd Metaphysica eadem sint, quae Physica. Eversio* (Ferrariae: Apud Dominicum Mamarellum, 1584).

»Parere del Signor Francesco Patrici, in difesa di Lodovico Ariosto«, u: *Apologia del S. Torquato Tasso* (In Mantova: Per Francesco Osana, 1585), pp. 162-188.

Della Poetica di Francesco Patrici[,] La Deca Istoriale, ... (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Della Poetica di Francesco Patrici, La Deca disputata. (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Della nuova geometria di Franc.[esco] Patrici libri XV. (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Risposta di Francesco Patrizi; a due opposizioni fattegli dal Sig. Giacopo Mazzoni (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1587), ff. A1r-A5r.

Difesa di Francesco Patrizi dalle cento accuse dategli dal Signor Iacopo Mazzoni (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini, 1587).

Franciscus Patricius, *Philosophiae de rerum natura libri II. priores. Alter de spacio physico, alter de spacio mathematico* (Ferrariae: Excudebat Victor Baldinus

Typographus Ducalis, 1587).

Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia. In qua Aristotelica methodo, non per motum, sed per lucem, & lumina, ad primam causam ascenditur. Deinde propria Patricii methodo; tota in contemplationem venit Divinitas: Postremo methodo Platonica, rerum universitas, à conditore Deo deducitur.* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591).

»Panaugia. Universae lucis tractatio nova, et acutissima.«, ll. X, ff. 1r-23v prve folijacije.

»[Panarchia.]«, ll. XXII, ff. 1r-48r druge folijacije.

»Pampsychia. Novae philosophiae, tomus III.«, ll. V, ff. 49r-59v druge folijacije.

»[Pancosmia.]«, ll. XXXII, ff. 60r-153v druge folijacije.

»Index in Panaugiam, & Panarchiam.«, ff. †1ra-†3vb devete folijacije.

»Index in Pampsychiam.«, ff. †4ra-†4rb devete folijacije.

»Index Pancosmiae. «, ff. †4rb-††2ra devete folijacije.

Francisci Patricii Zoroaster. Et eius CCCXX. oracula chaldaica. Eius opera e tenebris eruta, et Latine reddita. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-11v. Treća folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje Zoroastrovih spisa, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii, Zoroaster.« na ff. 3r-5v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 173-174, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

Hermetis Trismegisti libelli integri xx. Et Fragmenta. Asclepii eius discipuli

libelli III. A Francisco Patricio locis plusquam mille emendati. Inq. ordinem scientificum redacti. Et de Graecis Latini tacti. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-51v. Četvrta folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje spisā Hermesa Trismegista, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii, Hermes Trismegistus.« na ff. 1r-3v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 175-177, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

Francisci Patricii Asclepius. [*Asclepii libri III.*] Šesta folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje *Asclepiusa*, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii Asclepius.« na ff. *1v-*1v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na p. 179, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

Mystica Aegyptiorum et Caldaeorum, à Platone voce tradita. Ab Aristotele excepta, et conscripta philosophia. Ingens divinae sapientiae thesaurus. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-51r. Sedma folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Izdanje zbornika o »mističkoj filozofiji Egipćana i Kaldejaca«, nastaloga sirsko-arapskom preradbom triju posljednjih Plotinovih

Eneada, popraćeno Petrićevim uvodnikom na početku i trima Petrićevim člancima na kraju izdanja. Opis i kazalo izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 180-186, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

»Francisci Patricii Plato, et Aristoteles, mystici, atque, exoterici.«, uvodnik, ff. 1r-3v.

»Plato exotericus.«, ff. 41r-44r.

»De dialogorum ordine.«, ff. 44v-48v.

»Aristoteles exotericus.«, ff. 49r-51r.

Francesco Patrizi, *Paralleli militari.* [Parte I.] Ne'quali si fa paragone delle Milizie antiche, in tutte le parti loro, con le moderne. (In Roma: Appresso Luigi Zannetti, 1594).

De paralleli militari di Francesco Patrizi. Parte II. Della militia riformata. Nella quale s' aprono, i modi, e l' ordinanze varie degli Antichi. Accomodate a nostri fuochi per potere secondo la vera arte di guerra, con pochi vincere in battaglia la gran moltitudine de Turchi e di varie figure militari adorna. (In Roma: Appresso Guglielmo Facciotto, 1595).

»De iis quae sub auditum cadunt sive de audibilibus. Interprete Franc.[isco] Patricio.« [1596], u: *Aristotelis opera*, edidit Academia Regia Borussica. Volumen tertium. Aristoteles Latine interpretibus variis. (Berolini: Apud Georgium Reimerum, 1831), pp. 388-391.

Francesco Patrizi, *L'amorosa filosofia* [1577], a cura di John Charles Nelson (Firenze: Felice Le Monnier, 1963). Izdanje priređeno prema autografu u Biblioteca

Palatina, Parma, cod. Pal. 418. Glede datacije vidi p. V.

Francesco Patrizi da Cherso, *Della Poetica*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli, volume II (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1970). Sadržava »La deca ammirabile« [1587], *editio princeps* na pp. 231-368; izdanje priređeno prema autografu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 408, ff. 1r-103v.

Francesco Patrizi da Cherso, *Della Poetica*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli, volume III (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1971). Sadržava četiri, prvi put tiskana dijela *Della Poetica*: »La deca plastica« [1587], pp. 1-131; »La deca dogmatica universale« [1587], pp. 133-264; »La deca sacra« [1588], pp. 265-378; »La deca semisacra« [1588], pp. 379-444. »La deca plastica« i »La deca dogmatica universale« priređene prema autografu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 421, ff. 1r-102v i ff. 103r-192v; »La deca sacra« i »La deca semisacra« priređene prema autografu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 417, ff. 1r-84v i ff. 85r-134r.

Francesco Patritio, »Il Delfino overo del bacio« [najkasnije 1577], u: Francesco Patrizi da Cherso, *Lettere ed opuscoli inediti*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1975), pp. 135-164. Izdanje priređeno prema prijepisu s piščevim ispravcima: *Il Delfino, ovvero dialogo del bacio*, Biblioteca Ambrosiana, Milano, Ms. Q 119 Sup., ff. 106r-117v. Domišljanje o dataciji vidi: Danilo Aguzzi Barbagli, »Delle lettere e degli opuscoli letterari, filosofici e tecnici di Francesco Patrizi«, pp. XVII-XXXIII, na p. XXIII.

»De principiis« [1596], u: Francesco Patrizi da Cherso, *Nova de universis philosophia: materiali per un'edizione emendata*, a cura di Anna Laura Puliafito

Bleuel (Firenze: Leo S. Olschki, 1993), 108 pp. Izdanje priređeno prema rukopisu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 665.

Risposta del Patricio alle opposizioni del Signor Cremonino, Archivio di Stato di Lucca, Archivio Buonvisi, filza n. 62, ff. 28r-34v.

Petris, Franjo Ksaverski → Koren, Petar

Pilippen, Antun (Veliki Varadin, 1731 - Košice, 1785)

Assertiones ex universa philosophia quas in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXX. Mensis Augusti die __ publice propugnandas suscepit D. Stanislaus Latkovich Philosophiae auditor et Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae pietate apostolicorum regum fundati, alumnus *ex praelectionibus R. P. Antonii Pilippen e Societate Jesu[,] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ejusdemque Professoris, publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]), ff.)(1r-)(4v. Privez uz izdanje: Eustratius Presbyter Constantinopolitanus, *Adversus eos qui dicunt* Animas statim atque è corpore solutae sunt, non operari: Neque oblatis pro iis Deo precibus & sacrificiis ac aliis bonis operibus juvari. ... A Stanislao Latkovich Physices auditore, & Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae pietate regum fundati, alumno. ... Dum idem alumnus in Academia Zagrabiensi ex universa philosophia tentamen publicum subiret Anno Salutis M.D.CC.LXX. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]).

»Ex logica et metaphysica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-X.

»Ex physica.«, f.)(2v-)(4v, nn. XI-L.

Pitinčević, Mijo (Đakovo, 1740 – Đakovo, 1794)

Physica Generalis quam in Coenobio Crucis Inventae Essekini Frater Michael Pitincsevich Lector Philosophiae Alumnis Ordinis Seraphici, in Studio Generali, clara, brevique Methodo hac die 26. Martij, anno Incarnatae Sapientiae Millesimo septingentesimo sexagesimo octavo proponit, pp. 1-213, nn. 1-275. Nadnevak završetka predavanja iz opće fizike unutar zaključne rečenice na p. 213: »die 31. Augusti Anno 1768«. Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu, B-VIII-21, autograf. Pitinčevićeva predavanja iz opće fizike održana od 26. ožujka do 31. kolovoza 1768. na franjevačkom filozofskom učilištu u Osijeku.
»Quaestio III. Utrum Materia seu quodlibet Corpus physicum physice loquendo sit in partes infinitas divisibile?«, pp. 113-119; na p. 115, n. 139, s pozivanjem na Boškovića: »ex P. Boskovich«.

Polikarp Severitan, Ivan (Šibenik, 1472 - Rim?, oko 1530)

M.[agister] Jo.[annes] Policarpus Severitanus Sibenicensis dalmata, »In quatuor ethycorum libros Senece Junioris Catonis Cordubensis commentarius«, u: *Dionisii apollonii donati de octo orationis partibus libri octo ad novam et optimam limam deducti et Senece Junioris catonis cordubensis ethycorum libri quattuor cum commentarijs M. Jo. Policarpi Severitani Sibenicensis dalmate predicatorum ordinis opus aureum nuper ad unguem excussum*. (Impressum fuit hoc opus Perusię apud Leonem per Cosmum cognomine Blanchinum Veronensem, 1517), ff. 112v–142r.

M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... monoregiae ex qua conijcitur totius humanae vitae modus libri quatuor (Impressum Venetijs per Ioannem Franciscum et fratrem eius filios quondam Georgij de Rusconibus, 1522).

M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... pro Isocratis, moralis Philosophie commentariis vernacula interpretatio (Stampata in Venetia per li heredi de Zorzi Rusconi, [1522-1523]).

Pucić, Karlo (Dubrovnik, 1458? - Dubrovnik, 1522)

Karolus [sic!] Puteus Ragusinus, »Angel[ic]os quicunque choros caelsamque catervam«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), nenaslovljeni epigram na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela; umjesto izostaloga naslova ovdje je otisnut prvi stih.

Purulić, Matija (Zagreb, 1726 – Graz, 1768)

»Assertiones ex universa philosophia.« 1760

Radevčić, Franjo (Gorizia, 1725 - ?)

»Assertiones ex universa philosophia.«, u: Dum assertiones philosophicas, ... *Ex praelectionibus Rev. P. Francisci Radevcig, e Soc. Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] Ordinarii*. In Academia Regia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Nobilis, Eruditus, ac Perdoctus Dominus Petrus Josephus Sztrisich, Illyrus Poseganus, Philosophiae Auditor Emeritus. Anno M. DCC. LVII. Mense Augusto, ff. *6r-*8v, nn. I-L. Privez uz ranije tiskano izdanje: Vitus Bering, *Florus Danicus* (Tyrnaviae: Typis academicis, 1716).

Radić, Antun (Veliki Varadin, 1726 - ?)

Antonius Radics, *Introductio in philosophiam naturalem, theoriae P. Rogerii*

Boscovich e Societate Jesu accommodata, et in usum auditorum philosophiae conscripta. (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, [1765]).

Institutiones physicae in usum discipulorum conscriptae a P. Antonio Radics e Societate Jesu, philosophiae Doctore, eiusdemque in Academia Budensi professore publico ordinario. (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, 1766). »Ad lectorem«, ff.)()(4r-)()(4v, predgovor s očitovanjem da slijedi Boškovića.

Raffay, Mirko (Kopčevac, 1753 - Đakovo, 1830)

Tentamen publicum! e praelectionibus logicis A. R. ac Cl. D. Emerici Raffay, Praesbyteri saecularis[,] Logicae, Methaph.[ysicae] ac Ethicae Professoris Publici quod in Caesareo-Regiae Academiae Zagrabiensis Auditorio Philosophico subibunt R. D. Dismas Turina, alumnus V. C. Z. … Philosophiae et Matheseos in I. Annum auditores Anno MDCCLXXVII. Mense __ Die __ (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1777]), ff.)(1r-)(4r, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4r.
»De facultate cognoscitiva mentis humanae.«, ff.)(2r-)(2v.
»De veritate cognoscenda.«, ff.)(2v-)(3v.
»De veritatis cognitione.«, ff.)(3v-)(4r.

Tentamen publicum ex praelectionibus metaphysicis [D. Emerici Raffay] quod in Regia Academia Zagrabiensi subivit D. Mathias Kovachich, Nobilis Croata Jamniczensis ex Sem.[inario] S.[ancti] Jos.[ephi] Philosophiae in II annum auditor. Anno D[omi]ni M. DCC. LXXVIII. Mense Augusto Die 25. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na f. [2r]-[2v], nn. I-XII. Dan javne obrane upisan tintom.

Ranjina, Ambroz

Ambrosius Araneus, »Epistola: Frater Ambrosius araneus ragusinus ordi. predi. venerabili patri fratri Bernardo de gethaldis ragusino eiusdem professionis, salutem & ss. consolationem.«, ff. 96r-96[a]v prve folijacije, u: Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). S nadnevkom na f. 96[a]v: »Dat. ragusii die. 20. Augusti. 1540.«

Ranjina, Klement (Dubrovnik, 1482 - Dubrovnik, 1559)

Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). Pismo Klementa Ranjine Knezu i Senatu Dubrovačke Republike »Frater Clemens araneus Ragusinus ordi. predicatorum illustribus eiusdem civitatis dominis, in utroque homine salutem &. SS. consolationem.« s nadnevkom »dat. Ragusii in conventu sancti Dominici die prima Iunij M.D.XL.«, f. †iir.

Clemens Araneus Ragusinus, *Expositio* ... cum resolutionibus occurentium dubiorum, etiam Lutheranorum errores confutantium secundum subiectam materiam, *super epistolam Pauli ad Romanos*, per modum lecturae. (Impressum Venetiis apud Nicolaum de Bascarinis. Anno Domini M D XLVII.) Nadnevci imprimatura, f. *4v: »Frater Vincentius Buchia de Catharo, sacrae Theo.[logiae] professor, Ordi.[nis] praedi.[catorum] provinciae Dalmatiae. Cathari ex aedibus S. Nicolai. 1546.«, »Ex Tridento, 27. Feb. 1547.« Kazalo »Notabilia contenta in capitulis ad Romanos praeter notulas contentas morales, praesertim circa textus in lutheranos«, ff. *2r-*4r.

Clemens Araneus Ragusinus, *Commentaria in quatuor libros Sententiarum* [1549]. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 595/I i 595/II, rukopis restauriran 1979. *Incipit* prve knjige glasi: »Incipit primus liber magistri sententiarum de mysterio trinitatis cum quaestionibus vel articulis fratris Clementis aranei ragusini congregationis regularis observantiae.«, na f. 15r prve folijacije. *Explicit* četvrte knjige glasi: »Explicit scriptum super quartum, et ita super omnes quatuor libros sententiarum, editum per fratrem Clementem araneum ragusini congregationis, eiusdem civitatis, ordinis praedicatorum vitae regularis, ad gloriam et laudem Sanctissimae trinitatis a qua omnis intelligentia procedit, et est compillatum [sic!] Ragusii in aedibus sancti dominici 1549. die ultima Januarii anno aetatis suae sexagesimo septimo, et ab ingressu in ordine sancti dominici anno quinquagesimo primo.«, na f. 36r četvrte folijacije rukopisa.

Clemens Araneus Raguseus, *Sacri sermones* (Brixiae: Apud Petrum Mariam Marchettum, 1586).

Rogačić, Benedikt (Dubrovnik, 1646 - Rim, 1719)

Benedictus Rogaccius, *Euthymia sive de tranquillitate animi carmen didascalicum* (Romae: Typis, & expensis Io. Iacobi Komarek Bohemi, propè S. Angelum Custod., 1690).

»Summa totius operis singulorum librorum contextum per distincta suis numeris capita exhibens.«, pp. 235-282.

Rutti, Felicissimus

Assertiones eclectico-critico-philosophicae. Ex prolegomenis universae philosophiae, logico-critico [= logico-criticae], singulisque ejus partibus, ac ex ipsa

logico-critica, auditoribus oblatae, quas in Ecclesia D. Joanni Bap. sacra Conventus Varasdinensis FF. Minorum Anno MDCCLXXV. Die VIII. Mensis Junii publicè propugnandas susceperunt RR. FF. Henricus Philipovich, Casparus Poffug, Jacobus Puglavecz, et Ignatius Haan, Ord. Min. Obs. Provinciae S. Ladislai Regis Clerici professi., AA. LL. et Philosophiae studentes in primum annum. *Praeside P. F. Felicissimo Rutti, ejusdem instituti, et facultatis lectore actuali*. (Varasdini, typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, Sac. Caes. Reg. Ap. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1775]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(2r-4v.
»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, ff.)(2r-)(3r, nn. I-XX.
»Ex prolegomenis logico-criticae.«, ff.)(3r-)(4r, nn. I-XVIII.
»Ex logico-critica ideali.«, f.)(4r, nn. I-IX.
»Ex logico-critica judicativa.«, f.)(4r, nn. I-IV.
»Ex logico-critica discursiva.«, f.)(4v, nn. I-IV.
»Ex ipsa logico-critica.«, f.)(4v, nn. I-VIII.

Sagri, Nikola (Dubrovnik ili Šipan, ? - Manfredonia, 1573)

Nicolo Sagri, *Ragionamenti sopra le varietà de i flussi et riflussi del mare oceano occidentale*. Raccolti da Nicolo Sagri, & in un Dialogo dall'istesso ridotti (In Venetia: Appresso Domenico, & Gio. Battista Guerra, fratelli, 1574).

Sekovanić, Sabin (Varaždin, 1748 – Čakovec, 1815)

Assertiones ex universa philosophia [oblatae] a R. D. Emerico Raffay Logices, Metaphysices, ac Ethices Professori Emerito, Parocho Krapinensi, Vice-Archid.[iacono] Domino Patrono gratiosissimo [ac] in Ecclesia Divae Catharinae Virgini, & Martyri sacra, Conventus Crapinensis FF. Minorum de Observantia,

Publicae Concertationi expositae, & propugnatae Anno D[omi]ni MDCC. LXXIX. Mensis Septembris die __ per RR. FF. Ignatium Poszavecz, Bernardinum Farkassich, Ambrosium Levatich, ac Jeremiam Belloberk, Ord. Min. Obs. Provinciae D. Ladislai Regis Alumnos, & Philosophiae Studentes absolutos. *Praeside P. F. Sabino Szekovanich, ejusdem Ordinis, Provinciae, & Studii Lectore*. (Agram: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern Sac. Caes. Reg. Apost. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1779]). Šesterolisni umetak iza predgovora prije tiskanom izdanju: *Rudimenta vitae christiano-politicae*. ... A quodam Presbytero, ... (Graecii, Sumptibus Josephi Mauritii Lechner, Bibliopolae Academici, 1759). Tezarij otisnut na ff. [1v]-[6v].

»Assertiones ex logica.«, ff. [1v]-[2r], nn. I-VI.

»Ex metaphysica.«, ff. [2r]-[3r], nn. I-XIII.

»Ex physica generali.«, ff. [3r]-[4v], nn. I-XVIII.

»Ex physica particulari.«, ff. [4v]-[6v], nn. I-XX.

Skalić, Pavao (Zagreb, 1534 - Gdańsk, 1575)

Paulus Scalich de Lika, *Occulta occultorum occulta*. ([Viennae]: Excudebat Michaèl Zimmermannus, 1556).

Encyclopaediae, seu Orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon: Pauli Scalichii de Lika, Comitis Hunnorum, et Baronis Zkradini, S.[acrae] T.[heologiae] Doct.[oris]. Eiusdem,

Theses Mysticae Philosophiae.

Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione.

De iusticia aeterna, seu vera promissione, Gradatio.

Exilium, seu de vera Christi doctrina, & de sola fide iustificante, Ephesia

disputatio.

De chorea Monachorum, seu coetu Antichristi.

De Labiryntho Romani Antichristi.

De Illustrium origine.

Revolutio alphabetaria, seu perfectissima ad omne genus scientiarum Methodus.

Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus perquàm utilis ac necessaria.

Conclusiones, in omni genere scientiarum, mille quingentae quinquaginta tres, olim Bononiae primùm, deinde Romae propositae, De mundo archetypo, Intellectuali, Coelesti, Elementali, Minore, & Infernali.

Dialogus de Missa.

Glossa in trigintaduos articulos Canonis Missae, ex Apostolo.

Epistola ad Romanum Antichristum.

Encomium Scientiarum.

(Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559). Kolofon na f. Kkkk3v: »Basileae, Ex officina Ioannis Oporini, Anno Salutis humanae M. D. LIX. Mense Februario.« Zbornik Skalićevih filozofskih i teoloških djela, kojemu je naslov ujedno i sadržaj. Od petnaest djela devet ih se, u cijelosti ili nekom svojom sastavnicom, može uvrstititi u filozofsku baštinu, prva četiri te osmo, deveto, deseto, jedanaesto i petnaesto s popisa na naslovnici izdanja:

»Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon, Pauli Scalichij de Lika, Comitis Hunnorum, &c.«, pp. 3-103; »Prooemium.« na pp. 3-6, tekst dijaloga na pp. 7-103.

»Occulta occultorum occulta, seu mysticae philosophiae Theses, Pauli Scalichij de Lika, &c.«, pp. 104-145; »Prooemium.« na pp. 104-105, »Capita huius libelli.« na

p. 105, tekst tezarija na pp. 106-145.

»Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione: autore Paulo Scalichio de Lika.«, pp. 146-219; »Prooemium.« na pp. 146-147, tekst dijaloga na pp. 147-218, »Johannes Solsignatus Boznensis candido Lectori s.[alutem].« s razjašnjenjem tko su osmorica sugovornika u dijalogu na p. 219.

»De iusticia aeterna, seu vera promissione gradatio, Pauli Scalichii de Lika, &c.«, pp. 220-266.

»De illustrium virorum origine, Pauli Scalichii de Lika, &c. Tractatus.«, pp. 380-417; »Prooemium.« na pp. 380-381, tekst etičke rasprave na pp. 382-417.

»Revolutio alphabetaria, seu perfectiss.[ima] ad omnes scientias Methodus Pauli Scalichij de Lika, &c.«, pp. 418-532; »Prooemium.« na pp. 418-421, tekst triju traktata na pp. 422-532, i to: »Tractatus primus.«, pp. 422-462, »Tractatus secundus.«, pp. 462-476, »Tertius Tractatus.«, pp. 476-531. U drugoj se raspravi među šest popisa stručnih nazivaka nalaze i sljedeća tri filozofska: »Termini Philosophici naturales.« na pp. 446-447, »Termini Morales.« na pp. 447, »Termini Encyclopaedici.« na pp. 447-448.

»Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus, perquàm utilis ac necessaria: Pauli Scalichii de Lika, Comitis, &c. ad Magnificum virum, Dominum Magnum ab Eck, Imperatoriae Maiestatis consiliarium dignissimum, scripta.«, pp. 533-547.

»Conclusiones mille quingentae quinquagintatres, in omni genere scientiarum, quas olim Paulus Scalichius de Lika, Comes Hunnorum, & Baro Zkradinus, S.[acrae] T.[heologiae] Doct.[or] Bononiae primûm, deinde Romae, disputandas proposuit.« [1553], pp. 548-629; »Index conclusionum.« na p. 548, »Lectori s.[alutem].« na p. 549, tekst tezarija na pp. 550-629.

»Encomium scientiarum, Pauli Scalichii de Lika, &c.«, pp. 688-750; posveta tiskaru Oporinu na p. 688, tekst govora u pohvalu teologije, prava, medicine i filozofije na pp. 689-750. Nenaslovljeni *encomium philosophiae* na pp. 737-749.

U zborniku je, uz ostalo, objavljena »Bononiensis Collegii diploma«, prijepis diplome kojom je Skalić u *Collegium sacrae Theologiae civitatis Bononiensis* 15. prosinca 1552. stekao naslov doktora teologije, na pp. 754-755.

Na završnih 29 listova zbornik sadržava tri kazala:

»Autorum nomina, quorum testimonia in hoc volumine citantur.«, nepotpuno kazalo imena na ff. Cccc2v-Cccc4r;

»Sectarum et dogmatum nomina, quae in his libris reperiuntur.«, f. Cccc4r-Cccc4v;

»Rerum et verborum in P.[auli] Scalichij Operibus memorabilium Index.«, opsežno stvarno kazalo koje se proteže na 26 listova: ff. Dddd1-Dddd4, Eeee1-Eeee4, Ffff1-Ffff4, Gggg1-Gggg4, Hhhh1-Hhhh4, Iiii1-Iiii4, Kkkk1-Kkkk2.

Paulus Scalichius, *Satirae philosophicae sive Miscellaneorum tomus primus*. (Regiomonti Borussorum: In officina Ioannis Daubmanni Illustriss. Borussiae principis Typographi, Anno 1563). Zbornik Skalićevih filozofskih, teoloških, prirodoslovnih i obrambenih spisa. Od deset novih djela četiri su filozofskoga značaja: prvo, treće, šesto i osmo.

»De satyra philosophica, novisque dogmatibus physicis et metaphysicis.«, pp. 1-53. Nadnevak posvete poljskom kralju Sigismundu Augustu na f. A2v: »Datae Vilnae Non. Martij 1562.«

»De magia naturali, in lapide Philosophorum et reliquis scientijs.«, pp. 133-147.

»De praesentia entium, et quomodo spiritus vivificet, caro non prosit quicquam.«, pp. 248-270.

»De statu huius mundi.«, pp. 323-398.

Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum de rerum caussis, et successibus & de secretiore quadam Methodo qua eversiones omnium regnorum universi orbis, & futurorum series erui possint, Libri septem*. (Coloniae: Ex Officina Typographica Theodori Graminaei, 1570). Od sedam knjiga prve tri sadržavaju poglavlja o filozofskim temama uobličena u dijaloge koje vode Olistus, Symbulus i Drymus:

»Liber primus«, ff. 1-47.

»Liber primus«, ff. 48-92.

»Liber tertius«, ff. 93-159.

»Index capitum quae in singulis libris continentur.«, sadržaj knjige na neoznačenom listu prije paginacije.

Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum tomus secundus, sive catholici Epistemonis, contra quondam corruptam ac depravatam Encyclopaediam Libri XV. quibus universus orbis, tam sacrarum quam prophanarum disciplinarum, omnisque omnium Sectarum & Philosophiae doctrina catholicè declaratur.* (Coloniae: Ex officina Theodori Graminaei, 1571). Skalićev *Epistemon Catholicus* sadržava svih devet filozofskih radova objavljenih 1559. u Baselu:

»Epistemonis Catholici Liber Primus. Omnium scientiarum, omnisque Philosophiae, Orficae, Pythagoricae, Platonicae, communis sive Peripateticae, Medicae, Iuridicae, & Theologicae: deinde etiam Symbolicae, vel Hebraicae, summam, & brevem descriptionem complectitur.«, pp. 1-95.

»Epistemonis Catholici liber secundus. De Mysterijs mysticae Philosophiae, & varijs involucris, aenigmatibus, & velaminibus, Hebraeorum, Chaldaeorum,

Aegyptiorum, Persarum, Arabum, Graecorum & Latinorum.«, pp. 96-138, uvod tezarija u obliku dijaloga na pp. 96-100.

»Epistemonis Catholici liber III. De anima separata eiusque passione, de rerum sympathia & antipathia, de barbarismo, & de Ioannis Vuieri praestigijs.«, pp. 139-226.

»Epistemonis Catholici liber IIII. De Iustitia aeterna, seu vera promissione, de ipsamet absoluta Idea magna, potenti ac terribili: de origine & transmigratione Philosophiae, deque Symbolis & doctrina Pythagorae.«, pp. 227-277.

»Epistemonis Catholici liber XI. De origine Illustrium, Essaeorum ritu, Argonautarum spiritu, Therapeutarum, Gymnosophistarumque institutione, et utriusque nobilitatis initiis, eiusque statu atque regalibus, & contemptu huius seculi.«, pp. 438-542.

»Epistemonis Catholici liber XII. De revelutione [= revolutione] alphabetaria, seu perfectissima, ad omne genus scientiarum Methodo.«, pp. 543-665.

»Epistemonis Catholici liber XIII. De Dialectica contemplativa ad consequendos scientiarum habitus, perquam utilis, ac necessaria.«, pp. 665-679.

»Epistemonis Catholici liber XIV. Subsequentes numero mille quingentas, quinquagintatres, Divinas, Angelicas, Coelestes, Elementales, Humanas, Christianas, Philosophicas, Metaphysicas, Physicas, Morales, Rationales, Doctrinales, Secretas, & Infernales, Conclusiones, olim disputandas publicè proposuit, Paulus princeps de la Scala & Hun, …, iuxta laudatissimum scholasticorum morem Calend. April. in aedibus S. Petronij Bononiae, Anno scilicet Christi 1553.«, pp. 680-760.

»Epistemonis Catholici liber XV. Theologiae, Iurisprudentiae, Medicinae & Philosophiae encomium, ac brevem secundum omnes harum facultatum partes

descriptionem continet.«, pp. 761-820.

Statilić, Nikola

Nicolaus Statilius, *Paradoxa* (Venetiis: Bernardinus de Vitalibus, 1500). Na kraju izdanja objavljena korespondencija sina i oca s početka 1499.: Nicolaus Statilius, »Epistola ad Michaelem patrem suum« i Michael Statilius, »Epistola ad Nicolaum Statilium filium suum«.

Stay, Benedikt (Dubrovnik, 1714 - Rim, 1801)

Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744).

Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex,* editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudebat Franciscus Storti, 1749).

Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae professor.[ore] versibus traditae libri X. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755). Prvi svezak sadržava prve tri knjige epa.

Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus II. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760). Drugi svezak sadržava četvrtu, petu i šestu knjigu epa.

Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus III. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1792). Treći svezak sadržava posljednje četiri knjige epa.

Stay, Kristo (Dubrovnik, 1719 - Rim, 1777)

»C.[hristophorus] S.[tay] Benedicto Stay salutem.«, u: Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744), pp. 3-9.

Christophorus Stay, »Benedicto fratri salutem.«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex*, editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudebat Franciscus Storti, 1749), pp. XI-XX.

Christophorus Stay, »Ad Benedictum fratrem epistola.«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. ... Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. XIV-XXIX; ponovo objavljeno u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem.* (Romae: In Typographio Palearinianо, 1792), pp. VII-XXII.

Christophorus Stay, »De poesi didascalica dialogus«, pp. I-XXX, privez sa samostalnom paginacijom u cjelovitom izdanju epa Benedikta Staya bez Boškovićevih bilježaka i dopuna: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem.* (Romae: In Typographio Palearinianо, 1792).

Stojković, Ivan (Dubrovnik, između 1390. i 1395- Lausanne, 1443)

»Collatio pro gratiarum actione post reditum de Parisiis et pro laude sapientiae«, održana 1. listopada 1424. u Dubrovniku. Universitätsbibliothek Basel, Ms. A VI 35, pp. 443-469, autograf. *Incipit*: »Erit tibi gloria«.

»Oratio qua Joannes de Ragusio ordinis praedicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rogkzana XVI

Januarii [1433].«, govor održan od 31. siječnja do 11. veljače 1433. u auli Baselskoga sabora, u: Joannes Dominicus Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova, et amplissima collectio*, Vol. 29 (1431-1434) (Florentiae et Venetiis, 1757; pretisak: Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1961), coll. 699-868, u coll. 715-728.

Johannes [Stojković] de Ragusio, *Tractatus de Ecclesia* [vjerojatno 1440-1441], editionem principem curavit Franjo Šanjek, textum recensuerunt et notis instruxerunt Alois Krchňák, Franjo Šanjek et Marijan Biškup (Zagreb: Hrvatska dominikanska provincija et Kršćanska sadašnjost, 1983).

Joannes [Stojković] de Ragusio, *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis eorum* [1438-1443], Universitätsbibliothek Basel, cod. A IV 17, ff. 134r-297r, s piščevim bilješkama i ispravcima.

Stratik, Ivan Dominik (Zadar, 1732 - Hvar, 1799)

Dissertazione Eruditissima di nuovo argomento dell' Ill[ustrissi]mo Mon:[signo]re St[r]atico Vescovo in Città Nova. MDCCLXXVI. *Incipit*: »Deve adunque chiamarsi in questione, se al nostro secolo si convenga l'illustre Denominazione di Secolo filosofico?« Arheološki muzej u Splitu, Arhiv F. Carrare, u svežnju Stratikovih spisa unutar pozicije XIX., pp. 29-59, pri čem su pp. 30-31 prazne, paginaciju proveo Arsen Duplančić. Krasopisni prijepis.

Riflessioni filosofiche sulla pena di morte dirette da Gian Domenico Stratico al Nobil Uomo Averardo de Medici l'anno 1784. in Firenze nel tempo che si compilava il Codice Leopoldino Criminale. Znanstvena knjižnica u Zadru, rkp. br. 552, ff. 44v-50r. Krasopisni autograf.

Šimić, Vlaho (Dubrovnik, početkom 18. stoljeća - Stara Gradiška, 1739)

Introductio ad universam Aristotelis philosophiam iuxta mentem Ioannis Duns Scoti ... sub lectore M. V. P. F. Blasii de Dubrovnik. Knjižnica Franjevačkog samostana u Iloku, C293. *Incipit* na p. 1: »In conventu Sanctissimae Trinitatis Brodiensi Anno Domini 1732. die 16 Januarii Fr. Marcus ab Ilok studens Philosophiae incipit.« *Explicit* na p. 518: »Finis Maioris Logicae. Deo gratias ac B. V. M. feliciter finivi ego frater Marcus Millossevich, Brodii in conventu Sanctissimae Trinitatis, die 18. decembris An1733no, in festo Expectationis B. V. M.« Predavanja Vlaha Šimića iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu u razdoblju 1732-1733, kako ih je zapisao student Marko Milošević.

Šimunić, Ivan Krstitelj (Štrigova, 1723 – Štrigova, o. 1805)

Assertiones philosophicae, ff.)(3r-)(3v, nn. I-L. Privez u: [Baker, Thomas], *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl, Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.). Na poleđini naslovnice zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum assertiones ex universa philosophia in Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnaret Nob.[ilis] Eruditus, ac Perdoctus Dominus Marcus Krajachich Croata Glin.[ensis] ex Sem.[inario] S. Josephi, Philosophiae Auditor absol.[utus]. Ex praelectionibus R. P. Joannis Bapt.[istae] Simunics e Soc. Jesu Philos.[ophiae] Profess.[oris] publ.[ici] emeriti. Audit. Oblat. Anno M. DCC. LIX. Mense Aug.«

Škrlec Lomnički, Nikola (Zagreb, 1729 - Zagreb, 1799) → Barić, Adalbert

»Sermo, quo Magnificus D. Nicolaus Skerlecz de Lomnicza, S. C. & R. A.

Majestatis ad Excelsum in Regnis Croatiae, Dalmatiae, & Sclavoniae Consilium Regium Consiliarius, & Consilii Director, Illustrissimum D. Comitem Josephum Draskovich de Trakostein alloquutus est, dum eundem Assertiones ex primis Politiae materiis publice defendentem oppugnavit die 21. mensis Martii Anni praesentis 1770.«, u: Adalbertus Barits, *Positiones ex universa politia selectae* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1770]), ff. b3r-b4v, o filozofiji na f. b3v.

Šošterić, Kandid

Institutiones philosophiae moralis duabus partibus comprehensae a Francisco Loscani atque auditoribus oblatae dum *ex universa philosophia assertiones* in antiquissimo S. Helenae supra Csaktornyam fundato Monasterio Ordinis Monachorum D. Pauli P. E. publice defendendas susciperet Gerardus Sesztak praefati Ordinis, Clericus. *Praeside R. P. Candido Sosterics, Ordinis ejusdem Philosophiae Doctore, ac ejus Professore actuali, ordinario*. Anno Domini 1774 mense Augusto ___ die
(Graecii: Typis Haeredum Widmanstadii, 1774), ff.)(2r-)(5v.
»Assertiones ex Logica, & Metaphysica.«, ff.)(2r-)(2v, nn. I-XII.
»Ex Physica.«, ff.)(2v-)(5r, nn. XIII-L.
»Ex Philosophia Morali.«, ff.)(5r-)(5v, nn. LI-LX.

Šug, Juraj

[Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis semestris primi*; quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Andreas Jandrich. … Anno 1798. Die __ Martii. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-16, nn. I-XXXXII.

[Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis et oeconomia rurali.* Quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Joannes Vahtarich. R. D. Gabriel Valechich. Philosophiae secundum in annum Auditores. Anno 1798. Die __ Augusti. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-26.

»Assertiones ex physica.«, pp. 3-9, nn. I-XXII.

»Assertiones ex re rustica.«, pp. 9-26, nn. I-XXXXIV.

Švagelj, Andrija Zerard

Doctrina universae philosophiae honori, ac venerationi Reverendissimi Domini Josephi Gallyuff ... sub finem Anni Academici M.DCCLXXXI. reverenter dicata dum sub gratiosissimis eiusdem auspiciis cursum philosophicum publice coronarent R. Ambrosius Bedechich, et R. Emericus Saffarich, Monachi Paulini, AA. LL. et Philosophiae Auditores Emeriti. *Sub praesidio Andr. Zoerardi Svagell O. S. Pauli I. Erem. Presbyt. in Celeb. Scientiarum Univ. Reg. Budensi AA. LL. et Philos. Doct. ac in perantiquo Lycaeo Lepoglav.[ensi] Praelectionum Physico-Mathematicarum Professoris*. (Zagrabiae: Typis Joan. Thomae Nob. de Trattnern, [1781]).

»Ars logico-critica«, pp. 3-4, nn. I-V.

»Metaphysica.«, pp. 4-9, nn. I-XVII.

»Philosophia morum.«, pp. 9-12, nn. I-XV.

»Mathesis.«, pp. 13-16, nn. I-XXIX.

»Physica generalis«, pp. 17-19, nn. I-XII.

»Mechanica.«, pp. 19-22, nn. I-XV.

»Dynamica.«, pp. 22-23, nn. I-V.

»Astronomia physica.«, pp. 24-26, nn. I-XIV.

»Geographia.«, p. 27, nn. I-V.

»Physica specialis.«, pp. 27-31, nn. I-XVI.

»Hydrostatica.«, pp. 31-33, nn. I-IX.

»Optica.«, pp. 33-36, nn. I-XVII.

»Catoptrica.«, pp. 36-37, nn. I-V.

»Dioptrica.«, pp. 37-38, nn. I-VI.

Tomašević, Antun (Vukovar, 1712 - Budim, 1758)

Antonius Thomassevich, *Viridarium philosophicum complectens breves Præfatiunculas, Argumenta, ac Dubia è celebrioribus Universae Philosophiae Controversiis proposita ad disputandum juxtà genuinum Sensum Joannis Duns-Scoti Doctoris Subtilis.* (Zagrabiae: Typis Antonii Reiner, [1758]).

Tomiković, Aleksandar (Osijek, 1743 – Osijek, 1829)

Propositiones ex universa philosophia quas ... publico certamini expositas propugnabant in aede Divo Antonio Patavino sacra RR. FF. Franciscus Gjurossevich, Modestus Drexler, et Otto Bewern, Ordinis Minorum Observantium, Provinciae S. Jo. a Capistrano Filii, et Philosophiae Auditores emeriti. *Adsistebat F. Alexander Tomikovich sacer minorita, et philosophiae lector*, Bajae Anno Epochae Christianae M. D. CC. LXXVI. Die __ Julii. (Typis Colocensibus Scholarum Piarum, [1776]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XXXIV.

Vanacca, Vinko Marija (Vincenzo Maria)

Theses ex universa philosophia depromptae juxta inconcussa, tutissimaque Angelici Praeceptoris ac quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis Principia quas Illustriss.[imo], ac Reverendiss.[imo] Domino Domino Jo.[anne] Antonio Castelli Episcopo olim Catharensi humillime consecrat D.D.D. / D.[ominus] Anasthasius Scandalli Clericus Metropolitanae Jaderae, ac in Studio Generali Ordinis Praedicatorum Philosophiae auditor. (Anconae: Ex Typographia Petri Pauli Ferri, 1763), pp. 1-[16], tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. [16] otisnuti su osnovni podaci o javnoj obrani: »Disputabuntur publice apud PP. Ord. Praed. Jaderae assistente R. P. F. Vincentio Maria Vanacca in praefato Ord. Praedic. Studio gen. Philosophiae Lectore Anno Domini MDCCLXIII. Mense Septembris Die 28 Hora 21.« Mjesec i dan javne obrane upisani tintom.

»Ex philosophicis institutionibus.«, pp. 7-8, nn. I-XI.

»Ex dialectica.«, pp. 9-10, nn. XII-XXIV.

»Ex metaphysica.«, pp. 10-13, nn. XXV-XLII.

»Ex physica.«, pp. 13-15, nn. XLIII-LXIII.

Vesdin, Filip

Systema brahmanicum liturgicum mythologicum civile ex monumentis Indicis Musei Borgiani Velitris dissertationibus historico-criticis illustravit Fr. Paulinus a S. Bartholomaeo carmelita discalceatus, Malabariae missionarius, Academiae Volscorum Veliternae socius (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1791).

Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide auctore P. Paulino a S. Bartholomaeo carmelita discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum

Veliternae socio, in collegio Missionum Romae ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: Ex Typographia Sacrae Congregationis de propaganda fide, 1792).

Musei Borgiani Velitris codices manuscripti avenses, peguani, siamici, malabarici, indostani, animadversionibus historico-criticis castigati et illustrati. Accedunt monumenta inedita, et cosmogonia indico-tibetana auctore P. Paulino a S. Bartholomaeo carmelita discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum Veliternae socio, in collegio Missionum Romae ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1793).

»Ex codicibus Indicis consectaria.«, pp. 171-199.

»Cosmogonia Indico-Tibetana«, pp. 231-239.

De veteribus Indis dissertatio in qua cavillationes auctoris alphabeti tibetani castigantur a P. Paulino a S. Bartolomaeo Carmelita Discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum Veliternae socio, Romae in collegio Missionum ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: s. e. [= Apud Antonium Fulgonium?], 1795).

Fra Paolino da S. Bartolomeo carmelitano scalzo, *Viaggio alle Indie orientali* (Roma: Presso Antonio Fulgoni, 1796).

Amarasinha. Sectio prima de caelo ex tribus ineditis codicis Indicis manuscriptis curante P. Paulino a S. Bartholomaeo Carmelita Discalceato, Linguarum Orientalium Praelectore, Missionum Asiaticarum Syndico, & Academiae Veliternae ac Neapolitanae socio. (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1798).

Vetranović, Mavro (Dubrovnik, 1482 - Dubrovnik, 1576)

Dio od Spievania i schladania Goſpara Dum Mavra Ciavcichja Dubrovcianina. Libro drugo. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 437.

Pjesme Mavra Vetranića Čavčića, dio I., skupili V. Jagić i I. A. Kaznačić, Stari pisci hrvatski 3 (Zagreb: JAZU, 1871).

Vlačić Ilirik, Matija (Labin, 1520 - Frankfurt na Majni, 1575)

[Matthias Flacius Illyricus], *Paralipomena dialectices* (Basileae: Apud Iacobum Parcum, 1558).

Matthias Flacius Illyricus, *Clavis Scripturae S.[acrae] seu de Sermone Sacrarum literarum, ..., pars prima: in qua singularum vocum, atque locutionum S. Scripturae usus ac ratio Alphabetico ordine explicatur*. (Basileae: Per Ioannem Oporinum, & Eusebium Episcopium, [1567]). Vlačićev biblijski leksikon. Opsežno stvarno kazalo: »Vocum et phrasium, quae in hoc opere ab authore exponuntur, Index.«, iza p. 1782, na ff. FF2v-FF6v, GG1r-GG6v, HH1r-HH6v, II1r-II4v. Predgovor dvosveščanom djelu: »[Praefatio]«, ff. α2r-α8r.

Matthias Flacius Illyricus Albonensis, *Altera pars Clavis Scripturae, seu de Sermone Sacrarum literarum, plurimas generales Regulas continens* (Basileae: Per Paulum Quecum, 1567). Predgovor drugom svesku: »[Praefatio]«, ff. α2r-α6v, s datacijom na f. α6v: »Francofurti ad Moenum, Calendis Augusti, Anno Domini M. D. LXVII.«.

Sadržava dvije rasprave iz hermeneutike:

»De ratione cognoscendi sacras literas, tractatus primus«, pp. 1-93.

»Sententiae et regulae Patrum de ratione discendi sacras literas, tractatus II.«, pp. 93-174.

Vlačić Ml., Matija (Braunschweig, 1547 - Rostock, 1593)

Matthias Flacius, *Opus logicum in Organon Aristotelis Stagiritae* (Francoforti: Ex officina Typographica Nicolai Bassaei, 1593), 1102 pp.
dodati ostala djela!

Volković, Franjo Ksaverski (Radgona, 1733 - ?)

Assertiones ex universa philosophia quas in Alma, Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi Anno Salutis M.DCC.LXXI. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Nobilis, ac Perdoctus Dominus Franc. Xav. Supanich, de Sibenegg Croata Zagrabiensis, Philosophiae in secundum annum auditor. *Ex praelectionibus R. P. Francisci Xav. Wolkovich, e Societate Jesu, SS. Theologiae Baccalaurei, & Philosophiae Professoris publici ordinarii*. Tezarij uvezan na početku ranije tiskanog izdanja: Antonius Werntle, *Controversiae Ecclesiae Orientis et Occidentis* (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, 1754), ff.)(3r-)(4v,)()(1r-)()(4v,)()()(1r-)()()(2v.
»Ex Logica.«, f.)(3v, nn. I-V.
»Ex Metaphysica.«, f.)(4r-)(4v, nn. VI-XII.
»Ex Physica.«, f.)(4v,)()(1r-)()(4v, f.)()()(1r, nn. XIII-L.
»Ex Ethica.«, ff.)()()(1r-)()()(1v, nn. I-X.
»Ex Mathesi.«, f.)()()(2r-)()()(2v, nn. I-X.

Vrančić, Faust (Šibenik, 1551 – Venecija, 1617)

[Faustus Verantius], *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae, & Ungaricae.* (Venetiis:

Apud Nicolaum Morettum, 1595).

Yustus Verax Sicenus, *Logica suis ipsius instrumentis formata* (Venetiis: Apud Joannem de Albertis, 1608).

Yustus Verax Sicenus, *Ethica christiana* (Romae: Apud Jo. Baptistam Roblectum, 1610).

Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616).

»Ethica christiana authore, Fausto Verantio, episcopo Canadiensi.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 60-78.

»Politica decem praecepta.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 78-79.

Zamagna, Bernard (Dubrovnik, 1735 - Dubrovnik, 1820)

Bernardus Zamagna, *Echo libri duo* (Romae: Ex Typographia Francisci Bizzarini Komarek, 1764).

Bernardus Zamagna, *Navis aëria* (Excudebat Romae Paulus Giunchius, 1768).

Bernardus Zamagna, »Ratio operis lectori ab interprete reddita«, u: *Homeri Odyssea Latinis versibus expressa a Bernardo Zamagna Ragusino* (Senis: Excudebant fratres Pazzinii Carlii, 1777), pp. XIX-XXXV.

Zanchi, Josip (Rijeka, 1710 - Gorizia, 1786)

[Noël Regnault], *Epistola a Physico quodam gallicè scripta, nunc Latino Sermone reddita [a Josepho Zanchi], qua praecipuae Neutonianae Philosophiae a Volterrano vulgatae Capita in examen vocantur*. ([Viennae]: Ex Typographia Kaliwodiana, Anno Salutis MDCCXLVII Mense Majo). Zanchijev latinski prijevod poslanice kojom je francuski isusovac Noël Regnault prosudio Voltaireove *Elements de la philosophie de Newton* (1738) neposredno nakon njihova izlaska.

Josephus Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).

Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis. Tomus primus partem generalem complectens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 380 pp. , Tab. I-VII.

Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis. Tomus secundus partem specialem continens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 374 pp. , Tab. VIII-XIII.

Physica P. Josephi Zanchi e Societate Jesu. ... Dum in antiquissima, ac cellebrrima Universitate Viennensi, Illustrissimus, Excellens, ac Doctissimus Dominus Joannes Comes Patatich [sic!] de Zajesda, AA. LL. & Philosophiae Magister, Universam Philosophiam publice propugnaret. Ex praelectionibus ejusdem R. P. Josephi Zanchi, e Societate Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, ejusdemque Professoris Emeriti, nec non p. t. Senioris, & Consistorialis. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).

»[Physica generalis]«, pp. 1-380, Tab. I-VII.

»[Physica particularis]«, pp. 1-374, Tab. VIII-XIII.

Philosophia mentis, & sensuum ad usus academicos accommodata, opera, & studio Josephi Zanchi, S.J. sacerdotis. Tomus primus logicam, et metaphysicam complectens (Viennae Austriae: Sumptibus Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus secundus physicam generalem, secundis curis auctam, et emendatam, continens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus tertius physicam particularem secundis curis auctam et emendatam comprehendens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750). Prvo izdanje sveučilišnoga udžbenika iz cijele filozofije.

Zara, Antonio (Aquilea, 1574 - Pazin, 1621)

Antonius Zara Aquileiensis episcopus Petinensis, *Anatomia ingeniorum et scientiarum sectionibus quattuor comprehensa*. (Venetiis: Ex Typographia Ambrosii Dei, & Fratrum, 1615).

»Sectio I. Caput unicum. De hominis dignitate, ac praestantia.«, pp. 1-125.

»Sectio II. Caput unicum quo ostenditur omnes scientias huius Sectionis Imaginativae cancellis coerceri.«, pp. 131-394.

»Sectio II. Caput unicum quo probatur omnes scientias huius Sectionis Intellectus potentia comprehendi.«, pp. 397-452.

»Sectio IIII. Caput unicum quo demonstratur omnes Scientias huius Sectionis Memoriae cellula contineri.«, pp. 457-592.

Kolofon na p. 592: »Petinae in Episcopali nostro palatio XVI. Cal Februarij, hos est die D. nostro Antonio Sacra, Anno post Christum Dominum Circumcisum M DC XIIII.«

»Index rerum magis insignium quae in hoc opere continentur.«, ff. Rr1r-Bbb3v.

Zdelar, Franjo (Križevci, 1685 - Ljubljana, 1745)

Amicitia vindicata ex Pamphilia Mathiae Naldij potissimùm desumpta rationibus & eruditionibus pluribus à quodam Soc.[ietatis] Jesu Sacerdote [= a Francisco Szdellar] illustrata, a Reverendis, Nobilibus, ac Eruditis Dominis Joanne Liliom, & Michaele Halacska, AA. LL. & Phil.[osophiae] Baccalaureis, nec non pro Supremâ ejusdem Laureâ Candidatis Coll. Gen. Cler. Reg. Hung. Alumnis distributa. ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721]. Zdelarova preradba djela: Matteo Naldi, *Pamphilia* (Senis: Ercole Bonetti Gori, 1647).

Dum in Alma Archi-Episcopali Soc.[ietatis] Jesu Universitate Tyrnaviensi *positiones ex Universa Philosophia* tuerentur, Anno reparatae salutis MDCCXXI. Mense Iulio die __ *praeside R. P. Francisco Szdellar è Soc.[ietate] Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario.* ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721], ff.)(1r-)(2v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(2v, nn. I-L.

Zubanović, Hadrijan (Požega, 1747 – Berak kraj Vukovara, 1800)

Conclusiones logicae quas ... propugnandas publice susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Minor.[um] Observantium, Provinciae S. Ioannis a Capistrano Alumni, et actualis Philosophiae Auditores, *praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, ei.[usdem] Ord.[inis] ac Provinc.[iae] Philos.[ophiae] Lect.[ore]*. Mursiae in Eccl.[esia] S. Cruc.[i] d.[icata]. XIV. Cal. Aug. A.R.S. MDCCLXXVIII. (Essekini, Typis Joan. Mart. Diwaltii, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XVI.

Conclusiones ex universa philosophia quas ... publice propugnandas susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae Capistraneae Clerici, ac

Philosophiae Studentes. *Praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, eiusdem Ord.[inis] ac Prov.[inciae] Phil.[osophiae] Lectore*. Essekini in Templo S. Cruci Inventae dicato. Tertio Idus Maii MDCCLXXIX. ([Essekini], Typis Joan. Martini Diwaltii, [1779]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija otisnut na ff. *2r-*4v.

»Conclusiones logicae.«, f. *2r-*2v, nn. I-XVI.

»Ex metaphysica.«, f. *3r-*3v, nn. XVII-XXXVI.

»Ex physica generali.«, f. *4r, nn. XXXVII-XLVI.

»Ex physica particulari.«, f. *4r-*4v, nn. XLVII-LIV.

»Ex ethica.«, f. *4v, nn. LV-LVI.

Žderić, Antun (Vinkovci, početkom 18. st. - Stara Gradiška, 1739)

Antonius Xderich a Vincovaz, »Enchyridion dialecticum« [27. kolovoza 1735 - 7. prosinca 1735], u: Serafin Hrkać, »Summulae sive logica parva P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 29 (2003), pp. 303-386, na pp. 306-385. Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi, pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci, rkp. 16, pp. 3-41. Naslov rukopisa u *explicitu*: *Elementa Parvae logicae seu Summulae*. Opis i sadržaj rukopisa vidi u: Serafin Hrkać, *Filozofijski manuskripti na latinskom jeziku u Bosni Srebrenoj* (Mostar: Ziral, 1998), pp. 163-165. Sadržava pojmovnik nekih najčešće korištenih filozofijskih nazivaka: »Quaestio XI: De quibusdam terminis saepissime in philosophia usitatis«, pp. 379-383.

Antonius Xderich, »Disputationes in physicam transnaturalem, metaphysicam« [1737-1738], u: Serafin Hrkać, »Metaphysica P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 27 (2001), pp. 231-

285, na pp. 233-285. Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi (1735-1738), pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Iloku, B94. Samostalna paginacija unutar omašnoga rukopisa, pp. 1-61. Prilikom objavljivanja nije navedena signatura rukopisa i zaobiđeno je pitanje je li rukopis autograf profesora ili zapis studenta. Signatura rukopisa zabilježena je u prilogu »Filozofski i teološki spisi u rukopisu«, pp. 61-71, na p. 71, uz: Emanuel Hoško, »Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji«, u: *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda* (Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1992), pp. 57-81.

Židić, Gerard (Kanjiža, 1742 – Varaždin, 1781)

Positiones ex universa philosophia publico arbitrio expositae, quas Zagrabiae in Ecclesia D. Francisco sacra Anno Domini M. DCC. LXXVI. Mense Sept. Die __ propugnarunt RR. FF. Capistranus Vadschedl, Andreas Viziak, Stanislaus Zernaj, & Emericus Dömölk, Ordinis Minorum Provinciae S. Ladislai Regis Alumni Professi, Philosophiae Auditores emeriti. *Juxta praelectiones P. F. Gerardi Zsidics, lectoris actualis*. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1776]), ff. a1-a8, b1-b4. Privez uz ranije tiskano izdanje: Balthassar Francolinus, *Tirocinium theologicum* (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1764).

»Ex prolegomenis philosophiae.«, f. a2r, nn. I-III.

»Ex logica.«, f. a2v, nn. I-IV.

»Ex metaphysica.«, f. a3r.

»Ex ontologia.«, ff. a3r-a4r, nn. I-VII.

»Ex aetiologia«, f. a4r-a4v, nn. I-V.

»Ex psychologia.«, ff. a4v-a6v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff. a6v-a7r, nn. I-VII.

»Ex physica generali«, ff. a7v-a8v, b1r, nn. I-XVI.

»Ex physica particulari. De Mundo.«, ff. b1v-b2r, nn. I-V.

»De corporis caelestibus.«, f. b2r-b2v, nn. I-V.

»De meteoris.«, f. b2v-b3v, nn. I-IV.

»De vulgaribus elementis.«, f. b3v-b4v, nn. I-V.

»De corporibus terrestribus.«, f. b4v, nn. I-III.

Kronologija hrvatske filozofske baštine
od govora Ivana Stojkovića 1424. do tezarija Josipa Franje Domina 1800.

1424.

Stojković, Ivan

»Collatio pro gratiarum actione post reditum de Parisiis et pro laude sapientiae«, govor održan 1. listopada 1424. u Dubrovniku. Universitätsbibliothek Basel, Ms. A VI 35, pp. 443-469, autograf. *Incipit*: »Erit tibi gloria«.

1433.

Stojković, Ivan

»Oratio qua Joannes de Ragusio ordinis praedicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rogkzana XVI Januarii [1433].«, govor održan od 31. siječnja do 11. veljače 1433. u auli Baselskoga sabora, u: Joannes Dominicus Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova, et amplissima collectio*, Vol. 29 (1431-1434) (Florentiae et Venetiis, 1757; pretisak: Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1961), coll. 699-868, u coll. 715-728.

1438-1443.

Stojković, Ivan

Joannes de Ragusio, *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis*

eorum [1438-1443], Universitätsbibliothek Basel, cod. A IV 17, ff. 134r-297r, s piščevim bilješkama i ispravcima. Glede datacije vidi: Aloysius Krchňák, *De vita et operibus Ioannis de Ragusio* (Romae: Facultas Theologica Pontificiae Universitatis Lateranensis, [1961]), u poglavlju »Opera Ioannis de Ragusio«, p. 60.

1440-1441.

Stojković, Ivan

Johannes de Ragusio, *Tractatus de Ecclesia* [vjerojatno 1440-1441], editionem principem curavit Franjo Šanjek, textum recensuerunt et notis instruxerunt Alois Krchňák, Franjo Šanjek et Marijan Biškup (Zagreb: Hrvatska dominikanska provincija et Kršćanska sadašnjost, 1983). O Krchňákovoj dataciji vidi u uvodu izdanja: Bonaventura Duda, Tomislav Janko Šagi-Bunić et Franjo Šanjek, »Introductio«, u poglavlju »De compositionis tempore«, na pp. XV-XVIII.

1454.

Jan Panonije

»Ad Galeottum Narniensem. Elegia IV.«, pp. 366-373, u: »Iani Pannonii elegiarum liber secundus«, pp. 358-449, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia*. Pars prima. (Traiecti ad Rhenum: Apud Barthol. Wild Biobliop.[olam], 1784).

1456.

Jan Panonije

»Plutarchi Cheronei philosophi libellus. Ad Cornelium Pulchrum. Quibus modis ab inimicis juvari possimus. Ioanne Pannonio interprete.«, ff. A4r-A4v, B1r-B4v,

C1r-C3v, u: *Plutarchi Cheronei philosophi libellus, quibus modis ab inimicis juvari possimus Ioanne Pannonio episcopo Quinque Ecclesiensi interprete. Eiusdem de negotiositate libellus, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Oratio Demosthenis, contra regem Philippum, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Fabula ex Homero, de Glauci et Diomedis armorum permutatione, per Io.[annem] Pannonium Latinitate donata*. (Bononiae, Hieronymus de Benedictis, 1522). Pismo prijatelju: »Ioannes Pannonius Marco Aurelio S. D.«, f. A3v, s nadnevkom »Vale kl. Decemb. M. CCCC. LVI. Montanianae«.

1458.

Kotrulj, Benedikt

Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573). *Explicit*: »Apud Castrum Serpici dum epidimia vexat urbem Neapolitanam. MCCCLVIII. Die XXV. Augusti. feliciter.«

Posveta: Francesco Patritio, »Al molto mag.[nifi]co et magnanimo M. Giacomo Ragazzoni«, ff. *4r-*8v, s nadnevkom na f. *8r: »Di Casa alli XV. di Novembre. M D L XXIII.«. Izdanje uredio i 1573. objavio nakladnik Frane Petrić.

Pretisak Petrićeva izdanja s usporednim Muljačićevim hrvatskim prijevodom: Benedetto Cotrugli Raugeo / Beno Kotruljević Dubrovčanin, *Della mercatura et del mercante perfetto. / O trgovini i o savršenom trgovcu* (Dubrovnik: DTS, 1989).

Transkripcija firentinskih rukopisa: Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell'arte di mercatura* [1458], a cura di Ugo Tucci (Venezia: Arsenale Editrice, 1990).

Editio princeps malteškoga rukopisa s hrvatskim prijevodom: Benedikt Kotrulj,

Libro del arte dela mercatura / Knjiga o vještini trgovanja, priredila i prevela Zdenka Janeković Römer (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Hrvatski računovođa, 2009).
Datacija u *explicitu* rukopisa, p. 334: »Copiatum per mano de Marino de Raphaeli de Ragusa, in 1475.«

Jan Panonije
»Laus Andreae Mantegnae, Pictoris Patavini. A. MCCCC LVIII. Elegia II.«, pp. 276-278, u: »Iani Pannonii elegiarum liber primus.«, pp. 273-357, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia*. Pars prima. (Traiecti ad Rhenum: Apud Barthol. Wild Biobliop.[olam], 1784).

Najranije 1459.
Jan Panonije
Ioannis Pannonii Episcopi Quinque Ecclesiarum Poetae clarissimi, Sylva panegyrica in Guarini Veronensis Praeceptoris sui Laudem condita. [1459] (Bononiae: Hieronymus Plat., 1513), tekst panegirika otisnut na ff. B1-B4, C1-C4, D1-D4, E1-E4, F1-F4, G1; 1073 vv.
Izdanje priredio »Sebastianus Magius Pannonius«. Nadnevak priređivačeve posvete biskupu pečuškom na f. A3v: »Ex Florentissimo Gimnasio Bononiensi Idibus Ianuariis M.D.Xiii.« Kolofon: »Monimenta haec Iani Pannonii quae nuper auspice S. Magio prodiere Hieronymus Plat. impressit Bononiae Iulii Liguris Pont. Opt. Max. aureo seculo Calend. Febr. M.D.XIII.«

Najvjerojatnije 1460.

Jan Panonije

»Oratio Demosthenis contra regem Philippum. Io.[anne] Pan.[nonio] interprete.«, ff. F2r-F4v, G1r, u: *Plutarchi Cheronei philosophi libellus, quibus modis ab inimicis juvari possimus Ioanne Pannonio episcopo Quinque Ecclesiensi interprete. Eiusdem de negotiositate libellus, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Oratio Demosthenis, contra regem Philippum, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Fabula ex Homero, de Glauci et Diomedis armorum permutatione, per Io.[annem] Pannonium Latinitate donata*. (Bononiae, Hieronymus de Benedictis, 1522).

1461-1462.

Nikola Modruški

Nicolaus Modrusiensis, *De mortalium felicitate dialogus* [1461-1462], editionem criticam curavit notisque instruxit Seraphinus Hrkać, u: Seraphinus Hrkać, »Nicolai Modrusiensis De mortalium felicitate dialogus«, *Dobri pastir* 25 (Sarajevo, 1975), pp. 141-200, na pp. 156-200. Izdanje priređeno prema dvama rukopisima: Ms. 276 u rimskoj Biblioteca Casanatense i Ms. 2431 u bečkoj Österreichische Nationalbibliothek.

1464.

Jan Panonije

»Mathias Rex Hungarorum, Antonio Constantio, poëtae Italo. A. MCCCC LXIIII. Elegia VIII.«, pp. 304-312, u: »Iani Pannonii elegiarum liber primus«, pp. 273-357, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia*. Pars prima. (Traiecti ad Rhenum: Apud Barthol. Wild Biobliop.[olam], 1784).

Kotrulj, Benedikt

Benedictus de Cotrullis, *De navigatione* [1464]. Yale University Library, Beinecke Rare Book and Manuscript Library Ms. 557.

Editio princeps: Damir Salopek, »Rasprava *De navigatione* Benedikta Kotruljevića«, u: Dunja Fališevac, Josip Lisac i Darko Novaković (ur.), *Hrvatska književna baština* 2 (Zagreb: Ex libris, 2003), pp. 11-129, na pp. 15-127.

Dvojezično izdanje s hrvatskim prijevodom: Benedikt Kotruljević, *De navigatione / O plovidbi*, priredio i preveo Damir Salopek (Zagreb: Ex libris, 2005).

1465-1466.

Nikola Modruški

Nicolaus Modrussiensis, *De consolatione liber* [1465-1466].

Editio princeps u: Neven Jovanović, »Nicolai Modrussiensis *De consolatione liber*«, u: Dunja Fališevac, Josip Lisac i Darko Novaković (ur.), *Hrvatska književna baština* 1 (Zagreb: Ex libris, 2002), pp. 55-251, na pp. 62-249. Izdanje priređeno prema dvama rukopisima iz Vatikanske biblioteke: mlađoj i dorađenijoj verziji teksta u *Vat. lat.* 8764 i starijoj verziji u *Vat. lat.* 5139.

1466.

Jan Panonije

»Ad animam suam. A. MCCCC LXVI. Elegia XII.«, pp. 329-331, u: »Iani Pannonii elegiarum liber primus«, pp. 273-357, u: *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia*. Pars prima. (Traiecti ad Rhenum: Apud Barthol. Wild Biobliop.[olam], 1784).

1471.

Juraj Dragišić

Georgii Benigni Macedonis ... de libertate et immutabilitate Dei ad Reverendissimum Patrem et Dominum Dominum Bessarionem patriarcham constantinopolitanum sedisque apostolicae episcopum sabinensem cardinalem dignissimum [1471]. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Vat. lat.* 1056, 102 ff.

1475.

Dragišić, Juraj

Georgius Benignus, »Fridericus, De animae regni principe« [1475], kritičko izdanje prema rukopisu *Vat. Urb. lat.* 995 iz Vatikanske knjižnice priredio Zvonimir Šojat, u: Zvonimir Cornelius Šojat, *De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragišić (c. 1448-1520): Studium historico-doctrinale et editio Tractatus »Fridericus, De animae regni principe«*, Studi e testi Francescani 50 (Vicetiae: LIEF, 1972), pp. 129-219.

1479-1480.

Nikola Modruški

Nicolaus Modrussiensis, *Defensio ecclesiasticae libertatis* [1479-1780], Cod. *Vat. lat.* 8092, 68 ff.

Odabrani odlomci objavljeni u: Giovanni Mercati, »Note varie sopra Niccolò Modrussiense«, u: Giovanni Mercati, *Opere minori IV*, Studi e testi 79 (Città del Vaticano, 1937), pp. 208-267, na pp. 249-258.

Najranije 1480-nakon 1515.

Marko Marulić

Marci Maruli Repertorium, Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele II u Rimu, Ms. Gesuitico 522, sign. 2651. Glede datacije rukopisa vidi: Darko Novaković, »Zašto nam je važan Marulićev *Repertorij*?«, *Colloquia Maruliana* 7 (1998), pp. 9-26, na p. 20.

Editio princeps:

Marcus Marulus, *Repertorium* I. (A-F), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998).

Marcus Marulus, *Repertorium* II. (G-O), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998).

Marcus Marulus, *Repertorium* III. (P-Z), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 2000).

Marci Maruli *Repertorium I, II, III: Errata, corrigenda, addenda* (Split: Književni krug, [2001]).

1488.

Dragišić, Juraj

Georgius Benignus de Salviatis, *Diale[c]tica nova secundum mentem Doctoris subtilis. Et beati Thome Aquinatis aliorumque realistarum.* (Impressum Florentie, 1488).

1489.

Dragišić, Juraj

Georgius Benignus de Salviatis septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia praesenti opere annotavit. (Impressum Florentiae,

[1489]).

1492.

Nimira, Martin

»M.[artinus] Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro Ludovico Valentię Ferrariensi Theologo atque philosopho excellentissimo Pręceptori suo S.P.D.«, u: Aristoteles, *Politica*. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.), ff. 253v-254v.

Poslanica urednika Martina Nimire Rabljanina njegovu profesoru Lodovicu di Valenza iz Ferarre, koji je latinski prijevod Leonarda Brunija iz 1438. i komentar Tome Akvinskog popratio zaključcima uz svaku od osam knjiga Aristotelove *Politike*.

1497.

Dragišić, Juraj

Georgius Benignus, *Propheticae solutiones* (Florentiae: Impressae per Ser Laurentium de Morgianis, 1497).

Oko 1498.

Benković, Benedikt

Benedictus Benedicti, *Navigium beate Marie virginis* ([Lugduni: Johannes Trechsel, ca. 1498]).

1499.

Beneša, Damjan

Damianus Benessius, »Ad Georgeum benignum Salviatum.«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), f. q8rb, *iza explicita*. Vidi u istom stupcu još dva Benešina epigrama »Ad lectorem«.

Crijević, Ilija

»Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] Lau.[reatus] Sigismondo Georgio philosophiae professori salu.[tem]«, f. a1r, u: *Georgii Benigni Salviati Or.[dinis] Mi.[norum] oratio funeb[r]is habita pro magnifico et generoso Senatore Iunio Geor.[gio] Patritio Rahg.[usino] in aede Divi Francisi XIII. Cal.[endas] Mar[t]ias M.cccclxxxxviiii*.

Crijevićeva poslanica profesoru filozofije Sigismundu Đurđeviću, popraćena dvama epigramima u smrt Sigismundova oca Junija Đurđevića na f. a1v, sastavljena prigodom pogrebne svečanosti 17. veljače 1499.

»Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] L.[aureatus] ad lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), tri epigrama jednakoga naslova na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela otisnutog 20. srpnja 1499.

Dragišić, Juraj

Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499). Prema *explicitu* tisak dovršen 20.

srpnja 1499.: »Explicit opus de Natura Angelica. Impressum cum maxima diligentia Florentiae xiii. Kalendas Augusti M CCCC LXXXXIX.«

Đurđević, Sigismund

»Sigismundus Bonifatius Gorgęus [= Georgius, de Georgio] ad Lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), f. q8rb, iza *explicita*.

Pucić, Karlo

Karolus [sic!] Puteus Ragusinus, »Angel[ic]os quicunque choros caelsamque catervam«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), nenaslovljeni epigram na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela; umjesto izostaloga naslova ovdje je otisnut prvi stih.

1500.

Statilić, Nikola

Nicolaus Statilius, *Paradoxa* (Venetiis: Bernardinus de Vitalibus, 1500). Na kraju izdanja objavljena korespondencija sina i oca s početka 1499.: Nicolaus Statilius, »Epistola ad Michaelem patrem suum« i Michael Statilius, »Epistola ad Nicolaum Statilium filium suum«.

1502.

Crijević, Ilija

[Aelius Lampridius Cervinus Poeta Laureatus], »[Oratio funebris in Joannem

Gotium]«, *editio princeps* u: Darinka Nevenić-Grabovac, »*Oratio funebris* humaniste Ilije Crijevića dubrovačkom pesniku Ivanu (Dživu) Gučetiću«, *Živa antika* 24 (1974), pp. 333-364, na pp. 349-356 prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 119r-129v.

1503.

Beneša, Damjan

»Epitaphium Pontani.«, u: *Damiani Benessae Paschalis Filii Patritii Rhacusini Opera Omnia*. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 256, p. 309, 10 vv., u Agićevu prijepisu.

1506.

Marulić, Marko

Marcus Marulus Spalatensis, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (Impressit Venetiis presbiter Franciscus Lucensis de consortibus Cantor ecclesiae S. Marci et Bernardinus de Vitalibus Venetus, 1506).

1507.

Grisogono, Federik

Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini. (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507). Sadržava:

»Oratio in Achademia Patavina publice habita«, ff. A3r-B2v.

»Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia«, ff. B2v-E1v.

»Plusquam expositio. Quia totalis resolutio. In librum elementorum Euclidis.«, ff. E1v-H2v.

Pretisak, transkripcija i hrvatski prijevod u: Federicus Chrysogonus / Federik Grisogono, *Speculum astronomicum / Astronomsko zrcalo*, uredile Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić, tekst uspostavio i preveo Tomislav Ćepulić (Zagreb: Institut za filozofiju, 2007).

1510.

Marulić, Marko

Marcus Marulus, *Quinquaginta parabolae* (Venetiis: Per Laurentium de Rosis Tervisinum, [1510]).

Najranije 1512.

Crijević, Ilija

»De veritate et mendacio officioso«, u: Darko Novaković, »Dubrovnik - Verona – Basel: tri priloga za recepcijski dokumentarij *Institucije*«, *Colloquia Maruliana* 4 (1995), pp. 13-48, na pp. 24-31, 110 vv., uz usporedni otisak Marulićeva proznoga predloška. Stihovana parafraza poglavlja »De veritate colenda mendacioque fugiendo« iz Marulićeva djela *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum.* Izdanje Crijevićeve elegije priredio Darko Novaković prema dvama prijepisima u Arhivu Male braće u Dubrovniku: Agićevu u rkp. 409, pp. 346-350, i Radeljinu u rkp. 195, pp. 183-188.

1516.

Marulić, Marko

Marcus Marulus, *Evangelistarium* (Venetiis: Industria ac summa diligentia Francisci de Consortibus Lucensis Sacerdotis integerrimi in aedibus Iacobi Leuci impressoris accuratissimi. Impensis vero Melchioris Sessae, 1516).

1517.

Dragišić, Juraj

Georgius Benignus, *Defensio praestantissimi viri Ioannis Reuchlin* ([Agrippinae Coloniae], 1517).

Polikarp Severitan, Ivan

M.[agister] Jo.[annes] Policarpus Severitanus Sibenicensis dalmata, »In quatuor ethycorum libros Senece Junioris Catonis Cordubensis commentarius«, u: *Dionisii apollonii donati de octo orationis partibus libri octo ad novam et optimam limam deducti et Senece Junioris catonis cordubensis ethycorum libri quattuor cum commentarijs M. Jo. Policarpi Severitani Sibenicensis dalmate predicatorum ordinis opus aureum nuper ad unguem excussum*. (Impressum fuit hoc opus Perusię apud Leonem per Cosmum cognomine Blanchinum Veronensem, 1517), ff. 112v–142r.

1518.

Andreis, Franjo Trankvil

Oratio Tranquilli Parthenii Andronici contra Thurcas ad Germanos habita. (Augustae Vindelicorum: In officina excusoria Johannis Miller, 1518).

1520.

Benković, Benedikt

Benedictus Benkovich, *Scotice subtilitatis epidicticon* (Papie impresse per solertem virum Iacob Paucidrapium de Burgofranco, 1520).

Dragišić, Juraj

Georgius Benegnus [sic!] Argentinensis, *Artis dialecticaes praecaepta vetera ac nova* (Excussum in Alma urbium principe Roma: Apud Iacobum Mazochium Romanae Academiae bibliopolam. Anno 1520. xi. Kal. Ianuarias). *Explicit*: »Georgii Benigni, Argentinensis, Archiepiscopi Nazareni, Opus artis dialectices praeclarissimum ... «

1522.

Marulić, Marko

Epistola Domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI. Pont. Max. de calamitatibus occurrentibus, et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem (Impressa Romae per B.[ernardinum de] V.[italibus], 1522), tekst poslanice na ff. Aiir-Biiv.

Polikarp Severitan, Ivan

M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... monoregiae ex qua conijcitur

totius humanae vitae modus libri quatuor (Impressum Venetijs per Ioannem Franciscum et fratrem eius filios quondam Georgij de Rusconibus, 1522).

1522-1523.

Polikarp Severitan, Ivan

M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... pro Isocratis, moralis Philosophie commentariis vernacula interpretatio (Stampata in Venetia per li heredi de Zorzi Rusconi, [1522-1523]).

1524.

Marulić, Marko

Marcus Marulus Spalatensis, *Liber de laudibus Herculis* (Venetiis: Per Bernardinum de Vitalibus Venetum, 1524).

1527.

Andreis, Franjo Trankvil

Dialogus Sylla authore Tranquillo (1527).

Naslov nad tekstom: »Tranquilli Andronici Dalmatae dialogus Sylla. Interlocutores Caesar, Sylla, Pompeius, Minos.«, f. aii.

Godina izdanja samo na posljednjem listu, f. gii: »M. D. XXVII.«

1528.

Grisogono, Federik

Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes*

nuperrime in lucem edite (Et Venetiis impressum a Joan.[ne] Anto.[nio] de Sabbio et fratribus, 1528).

Sadržava dvije kratke filozofske rasprave:

»De summa felicitate et suprema perfectione humana«, ff. 22r-23v.

»Tractatus de occulta causa fluxus et refluxus maris«, ff. 23v-27v.

1534.

Nalješković, Augustin

Secunda secunde sacre Theologie angelici doctoris sancti Thome de Aquino Ordinis predicatorum per fratrem Augustinum Natalem de Ragusia novissime recognita: ac plurimis utilissimisque annotationibus et allegationibus pro margine appositis ornata. Adiceto [= adiecto] insuper alphabetico indice quo facilius proposita questio inveniri queat. (Lugduni impressus per Joannem crespinum impensis vero Jacobi giunti. Anno domini. M.cccccxxxiiij.)

1535.

Nalješković, Augustin

Prima Pars Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum Natalem Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet. (Lugduni in edibus Jacobi Giunti in vico mercuriali.). Izdanje objavljeno najkasnije 1535. Uredničko slovo »frater Augustinus Natalis Raguseus Theologie professor ordinis Predicatorum Marco Gradonico Bartholomei filio Patritio Veneto artium Doctori eminentissimo.

S.«, f. ai1v.

Prima Secunde Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum natalem [= Natalem] Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet. (Lugduni impressa per solertem virum Joannem crespinum Anno ab incarnatione domini 1535. 12 Mensis februarii.)

1539.

Nalješković, Nikola

»Gospodinu d. Mavru Čavčiću«, u: Nikola Nalješković, »Poslanice i nadgrobnice«, u: *Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića*, skupili Dr. V. Jagić i Dr. Gj. Daničić, Stari pisci hrvatski 5 (Zagreb: JAZU, 1873), pp. 299-301. Poslanica Nikole Nalješkovića Mavru Vetranoviću 5. ožujka 1539.

1540.

Ranjina, Ambroz

Ambrosius Araneus, »Epistola: Frater Ambrosius araneus ragusinus ordi. predi. venerabili patri fratri Bernardo de gethaldis ragusino eiusdem professionis, salutem & ss. consolationem.«, ff. 96r-96[a]v prve folijacije, u: Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). S nadnevkom na f. 96[a]v: »Dat.

ragusii die. 20. Augusti. 1540.«

1541.

Andreis, Franjo Trankvil

Tranquillus Andronicus Dalmata, *Oratio ... ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos.* (Excusum Viennae Pannoniae per Io. Singrenium, 1541).

Ranjina, Klement

Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541).

Pismo Klementa Ranjine Knezu i Senatu Dubrovačke Republike »Frater Clemens araneus Ragusinus ordi. predicatorum illustribus eiusdem civitatis dominis, in utroque homine salutem &. SS. consolationem.« s nadnevkom »dat. Ragusii in conventu sancti Dominici die prima Iunij M.D.XL.«, f. †iir.

1545.

Andreis, Franjo Trankvil

Tranquilli Andronici Dalmatae Dialogus philosophandumne sit. (Cracovię ex officina Hieronymi Vietoris, 1545). Nadnevak posvete na f. Aiiv: »Posnanię. 16. Decembris. 1544.«

Tranquilli Andronici Dalmatae ad Optimates Polonos admonitio. (Cracoviae: Apud Hier.[onymum] Viet.[orem], 1545). Nadnevak poslanice knezu Gorki na f. Aiiir: »Cracoviae, die ij. Mensis Maij. 1545«.

1547.

Ranjina, Klement

Expositio fratris Clementis Aranei Ragusini Ordinis praedicatorum cum resolutionibus occurentium dubiorum, etiam Lutheranorum errores confutantium secundum subiectam materiam, *super epistolam Pauli ad Romanos*, per modum lecturae. (Impressum Venetiis apud Nicolaum de Bascarinis. Anno Domini M D XLVII.)

Nadnevci imprimatura, f. *4v: »Frater Vincentius Buchia de Catharo, sacrae Theo.[logiae] professor, Ordi.[nis] praedi.[catorum] provinciae Dalmatiae. Cathari ex aedibus S. Nicolai. 1546.«, »Ex Tridento, 27. Feb. 1547.«

Kazalo »Notabilia contenta in capitulis ad Romanos praeter notulas contentas morales, praesertim circa textus in lutheranos«, ff. *2r-*4r.

1549.

Ranjina, Klement

Clemens Araneus Ragusinus, *Commentaria in quatuor libros Sententiarum* [1549]. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 595/I i 595/II, rukopis restauriran 1979. *Incipit* prve knjige glasi: »Incipit primus liber magistri sententiarum de mysterio trinitatis cum quaestionibus vel articulis fratris Clementis aranei ragusini congregationis regularis observantiae.«, na f. 15r prve folijacije.

Explicit četvrte knjige glasi: »Explicit scriptum super quartum, et ita super omnes quatuor libros sententiarum, editum per fratrem Clementem araneum ragusini congregationis, eiusdem civitatis, ordinis praedicatorum vitae regularis, ad gloriam et laudem Sanctissimae trinitatis a qua omnis intelligentia procedit, et est compillatum [sic!] Ragusii in aedibus sancti dominici 1549. die ultima Januarii anno

aetatis suae sexagesimo septimo, et ab ingressu in ordine sancti dominici anno quinquagesimo primo.«, na f. 36r četvrte folijacije rukopisa.

1553.

Petrić, Frane

Di M. Francesco Patritio, *La città felice.* Del medesimo*, Dialogo dell'honore, il Barignano.* Del medesimo*, Discorso della diversita de' furori poetici*. *Lettura sopra il sonetto del Petrarca* La gola, e'l sonno, e l'ociose piume. (In Venetia: Per Giovan. Griffio, 1553). Sadržava:

Francesco Patritio, »La citta felice.« [1551], ff. 4r-19r.

Francesco Patritio, »Il Barignano. Dialogo dell' honore.« [1552], ff. 20-43.

Francesco Patritio, »Discorso della diversita de' furori poetici.« [1552], ff. 44-50.

Francesco Patritio, »Lettura sopra il sonetto del Petrarca *La gola, e'l sonno, e l'ociose piume*.« [1553], ff. 51-60.

1556.

Skalić, Pavao

Paulus Scalich de Lika, *Occulta occultorum occulta*. ([Viennae]: Excudebat Michaèl Zimmermannus, 1556).

1557/1558.

Paletin, Vinko

Vincentius Paletinus Corzulensis, *Tractatus de iure et iustitia belli, quod habent reges Castellae et Leonis in regionibus occidentalis Indiae, quam quidam novum appellant orbem* [1557/1558]. Bloomington, Indiana University Library, Ms.

Phillipps 11798. Nepotpuni latinski izvornik Paletinove rasprave.

1558.

Vlačić Ilirik, Matija

[Matthias Flacius Illyricus], *Paralipomena dialectices* (Basileae: Apud Iacobum Parcum, 1558).

1559.

Paletin, Vinko

Vinko Paletin / Vicente Paletino, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata što ga španjolski vladari vode protiv narodā Zapadne Indije (1559) / Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de España contra las naciones dela Yndia Ocidental (1559)*, priredili Franjo Šanjek i Mirjana Polić-Bobić (Zagreb: Globus, 1994). *Editio princeps* Paletinova kastilijanskog prijevoda vlastite rasprave pohranjenog u Real Academia de la Historia, Madrid, Colección Salazar y Castro, N-75, ff. 68-112.

Skalić, Pavao

Encyclopaediae, seu Orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon: Pauli Scalichii de Lika, Comitis Hunnorum, et Baronis Zkradini, S.[acrae] T.[heologiae] Doct.[oris]. Eiusdem,

Theses Mysticae Philosophiae.

Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione.

De iusticia aeterna, seu vera promissione, Gradatio.

Exilium, seu de vera Christi doctrina, & de sola fide iustificante, Ephesia

disputatio.

De chorea Monachorum, seu coetu Antichristi.

De Labiryntho Romani Antichristi.

De Illustrium origine.

Revolutio alphabetaria, seu perfectissima ad omne genus scientiarum Methodus.

Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus perquàm utilis ac necessaria.

Conclusiones, in omni genere scientiarum, mille quingentae quinquaginta tres, olim Bononiae primùm, deinde Romae propositae, De mundo archetypo, Intellectuali, Coelesti, Elementali, Minore, & Infernali.

Dialogus de Missa.

Glossa in trigintaduos articulos Canonis Missae, ex Apostolo.

Epistola ad Romanum Antichristum.

Encomium Scientiarum.

(Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559). Kolofon na f. Kkkk3v: »Basileae, Ex officina Ioannis Oporini, Anno Salutis humanae M. D. LIX. Mense Februario.« Zbornik Skalićevih filozofskih i teoloških djela, kojemu je naslov ujedno i sadržaj. Od petnaest djela devet ih se, u cijelosti ili nekom svojom sastavnicom, može uvrstititi u filozofsku baštinu, prva četiri te osmo, deveto, deseto, jedanaesto i petnaesto s popisa na naslovnici izdanja:

»Encyclopaediae, seu orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon, Pauli Scalichij de Lika, Comitis Hunnorum, &c.«, pp. 3-103; »Prooemium.« na pp. 3-6, tekst dijaloga na pp. 7-103.

»Occulta occultorum occulta, seu mysticae philosophiae Theses, Pauli Scalichij de Lika, &c.«, pp. 104-145; »Prooemium.« na pp. 104-105, »Capita huius libelli.« na

p. 105, tekst tezarija na pp. 106-145.

»Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione: autore Paulo Scalichio de Lika.«, pp. 146-219; »Prooemium.« na pp. 146-147, tekst dijaloga na pp. 147-218, »Johannes Solsignatus Boznensis candido Lectori s.[alutem].« s razjašnjenjem tko su osmorica sugovornika u dijalogu na p. 219.

»De iusticia aeterna, seu vera promissione gradatio, Pauli Scalichii de Lika, &c.«, pp. 220-266.

»De illustrium virorum origine, Pauli Scalichii de Lika, &c. Tractatus.«, pp. 380-417; »Prooemium.« na pp. 380-381, tekst etičke rasprave na pp. 382-417.

»Revolutio alphabetaria, seu perfectiss.[ima] ad omnes scientias Methodus Pauli Scalichij de Lika, &c.«, pp. 418-532; »Prooemium.« na pp. 418-421, tekst triju traktata na pp. 422-532, i to: »Tractatus primus.«, pp. 422-462, »Tractatus secundus.«, pp. 462-476, »Tertius Tractatus.«, pp. 476-531. U drugoj se raspravi među šest popisa stručnih nazivaka nalaze i sljedeća tri filozofska: »Termini Philosophici naturales.« na pp. 446-447, »Termini Morales.« na pp. 447, »Termini Encyclopaedici.« na pp. 447-448.

»Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus, perquàm utilis ac necessaria: Pauli Scalichii de Lika, Comitis, &c. ad Magnificum virum, Dominum Magnum ab Eck, Imperatoriae Maiestatis consiliarium dignissimum, scripta.«, pp. 533-547.

»Conclusiones mille quingentae quinquagintatres, in omni genere scientiarum, quas olim Paulus Scalichius de Lika, Comes Hunnorum, & Baro Zkradinus, S.[acrae] T.[heologiae] Doct.[or] Bononiae primûm, deinde Romae, disputandas proposuit.« [1553], pp. 548-629; »Index conclusionum.« na p. 548, »Lectori s.[alutem].« na p. 549, tekst zaključaka na pp. 550-629.

»Encomium scientiarum, Pauli Scalichii de Lika, &c.«, pp. 688-750; posveta tiskaru Oporinu na p. 688, tekst govora u pohvalu teologije, prava, medicine i filozofije na pp. 689-750. Nenaslovljeni *encomium philosophiae* na pp. 737-749.

1560.
Camillo Delminio, Giulio
Il secondo tomo dell'opere di M. Giulio Camillo Delminio. (In Vinegia. Appresso Gabriel Giolito de' Ferrari, 1560). Urednik drugoga sveska Frane Petrić. Prvo izdanje.

Contile, Luca
Le rime di Messer Luca Contile, divise in tre parti, con discorsi, et argomenti di M. Francesco Patritio, et Antonio Borghesi. Nuovamente stampate. Con le sei canzoni dette *Le sei sorelle di Marte*. (In Venetia: Appresso Francesco e compagni, 1560).
»Discorso di M. Francesco Patritio.«, ff. 14-24.
»Argomenti del medesimo sopra la prima parte.«, ff. 25-36.

Petrić, Frane
Francesco Patritio, *Della historia diece dialoghi* (In Venetia: Appresso Andrea Arrivabene, 1560).

1562.
Petrić, Frane
Francesco Patritio, *Della retorica dieci dialoghi* (Venetia: Appresso Francesco

Senese, 1562).

1563.

Skalić, Pavao

Paulus Scalichius, *Satirae philosophicae sive Miscellaneorum tomus primus*. (Regiomonti Borussorum: In officina Ioannis Daubmanni Illustriss. Borussiae principis Typographi, Anno 1563). Zbornik Skalićevih filozofskih, teoloških, prirodoslovnih i obrambenih spisa. Od deset novih djela četiri su filozofskoga značaja: prvo, treće, šesto i osmo.

»De satyra philosophica, novisque dogmatibus physicis et metaphysicis.«, pp. 1-53. Nadnevak posvete poljskom kralju Sigismundu Augustu na f. A2v: »Datae Vilnae Non. Martij 1562.«

»De magia naturali, in lapide Philosophorum et reliquis scientijs.«, pp. 133-147.

»De praesentia entium, et quomodo spiritus vivificet, caro non prosit quicquam.«, pp. 248-270.

»De statu huius mundi.«, pp. 323-398.

1567.

Vlačić Ilirik, Matija

Matthias Flacius Illyricus, *Clavis Scripturae S.[acrae] seu de Sermone Sacrarum literarum, ..., pars prima: in qua singularum vocum, atque locutionum S. Scripturae usus ac ratio Alphabetico ordine explicatur*. (Basileae: Per Ioannem Oporinum, & Eusebium Episcopium, [1567]). Vlačićev biblijski leksikon. Opsežno stvarno kazalo: »Vocum et phrasium, quae in hoc opere ab authore exponuntur, Index.«, iza p. 1782, na ff. FF2v-FF6v, GG1r-GG6v, HH1r-HH6v,

II1r-II4v. Predgovor dvosveščanom djelu: »[Praefatio]«, ff. α2r-α8r.

Matthias Flacius Illyricus Albonensis, *Altera pars Clavis Scripturae, seu de Sermone Sacrarum literarum, plurimas generales Regulas continens* (Basileae: Per Paulum Quecum, 1567). Predgovor drugom svesku: »[Praefatio]«, ff. α2r-α6v, s datacijom na f. α6v: »Francofurti ad Moenum, Calendis Augusti, Anno Domini M. D. LXVII.«.
Sadržava dvije rasprave iz hermeneutike:
»De ratione cognoscendi sacras literas, tractatus primus«, pp. 1-93.
»Sententiae et regulae Patrum de ratione discendi sacras literas, tractatus II.«, pp. 93-174.

1570.
Skalić, Pavao
Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum de rerum caussis, et successibus & de secretiore quadam Methodo qua eversiones omnium regnorum universi orbis, & futurorum series erui possint, Libri septem*. (Coloniae: Ex Officina Typographica Theodori Graminaei, 1570). Od sedam knjiga prve tri sadržavaju poglavlja o filozofskim temama uobličena u dijaloge koje vode Olistus, Symbulus i Drymus:
»Liber primus«, ff. 1-47.
»Liber primus«, ff. 48-92.
»Liber tertius«, ff. 93-159.
»Index capitum quae in singulis libris continentur.«, sadržaj knjige na neoznačenom listu prije paginacije.

1571.

Petrić, Frane

Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi primi libri XIII.* (Venetiis: Apud Dominicum de Franciscis, 1571).

Skalić, Pavao

Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum tomus secundus, sive catholici Epistemonis, contra quondam corruptam ac depravatam Encyclopaediam Libri XV. quibus universus orbis, tam sacrarum quam prophanarum disciplinarum, omnisque omnium Sectarum & Philosophiae doctrina catholicè declaratur.* (Coloniae: Ex officina Theodori Graminaei, 1571). Skalićev *Epistemon Catholicus* sadržava svih devet filozofskih radova objavljenih 1559.:

»Epistemonis Catholici Liber Primus. Omnium scientiarum, omnisque Philosophiae, Orficae, Pythagoricae, Platonicae, communis sive Peripateticae, Medicae, Iuridicae, & Theologicae: deinde etiam Symbolicae, vel Hebraicae, summam, & brevem descriptionem complectitur.«, pp. 1-95.

»Epistemonis Catholici liber secundus. De Mysterijs mysticae Philosophiae, & varijs involucris, aenigmatibus, & velaminibus, Hebraeorum, Chaldaeorum, Aegyptiorum, Persarum, Arabum, Graecorum & Latinorum.«, pp. 96-138, uvod tezarija u obliku dijaloga na pp. 96-100.

»Epistemonis Catholici liber III. De anima separata eiusque passione, de rerum sympathia & antipathia, de barbarismo, & de Ioannis Vuieri praestigijs.«, pp. 139-226.

»Epistemonis Catholici liber IIII. De Iustitia aeterna, seu vera promissione, de

ipsamet absoluta Idea magna, potenti ac terribili: de origine & transmigratione Philosophiae, deque Symbolis & doctrina Pythagorae.«, pp. 227-277.

»Epistemonis Catholici liber XI. De origine Illustrium, Essaeorum ritu, Argonautarum spiritu, Therapeutarum, Gymnosophistarumque institutione, et utriusque nobilitatis initiis, eiusque statu atque regalibus, & contemptu huius seculi.«, pp. 438-542.

»Epistemonis Catholici liber XII. De revelutione [= revolutione] alphabetaria, seu perfectissima, ad omne genus scientiarum Methodo.«, pp. 543-665.

»Epistemonis Catholici liber XIII. De Dialectica contemplativa ad consequendos scientiarum habitus, perquam utilis, ac necessaria.«, pp. 665-679.

»Epistemonis Catholici liber XIV. Subsequentes numero mille quingentas, quinquagintatres, Divinas, Angelicas, Coelestes, Elementales, Humanas, Christianas, Philosophicas, Metaphysicas, Physicas, Morales, Rationales, Doctrinales, Secretas, & Infernales, Conclusiones, olim disputandas publicè proposuit, Paulus princeps de la Scala & Hun, …, iuxta laudatissimum scholasticorum morem Calend. April. in aedibus S. Petronij Bononiae, Anno scilicet Christi 1553.«, pp. 680-760.

»Epistemonis Catholici liber XV. Theologiae, Iurisprudentiae, Medicinae & Philosophiae encomium, ac brevem secundum omnes harum facultatum partes descriptionem continet.«, pp. 761-820.

1572.

Petrić, Frane

Franciscus Patritius Bernardino Telesio, philosopho omnium eminentissimo, salutem dicit. Prijepis u Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele II,

Roma, sign. XIV F 43, ff. 7-14, s nadnevkom na f. 7r: »Venetijs MDLXXII, die XXVI Junij«. Petrićevo pismo Telesiju s prigovorima uz izdanje: Bernardinus Telesius Cosentinus, *De rerum natura iuxta propria principia*, liber primus et secundus, denuo editi (Neapoli: Apud Josephum Cacchium, 1570). Vidi prvo cjelovito izdanje: »Appendice: Franciscus Patritius Bernardino Telesio, philosopho omnium eminentissimo, salutem dicit.«, u: Bernardino Telesio, *Varii de naturalibus rebus libelli*, prima edizione integrale, testo critico a cura di Luigi De Franco (Firenze: 'La Nova Italia' Editrice, 1981), pp. 463-474.

1573.

Kotrulj, Benedikt

Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573).

Petrić, Frane

Francesco Patritio, »Al molto mag.[nifi]co et magnanimo M. Giacomo Ragazzoni«, ff. *4r-*8v, s nadnevkom na f. *8r: »Di Casa alli XV. di Novembre. M D L XXIII.«, posveta urednika i izdavača u: Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573).

1574.

Sagri, Nikola

Ragionamenti sopra le varietà de i flussi et riflussi del mare oceano occidentale. Raccolti da Nicolo Sagri, & in un Dialogo dall'istesso ridotti (In Venetia:

Appresso Domenico, & Gio. Battista Guerra, fratelli, 1574).

1575.

Kaboga, Marije

Vicariatus praecedentiae. De praecedentia episcopalis vicarij, & aliarum dignitatum in cathedralibus Ecclesijs, quaedam doctissima consilia. Ac etiam tractatus sane quam utilis de secularibus Potestatibus, clericos, ac personas Ecclesiasticas bannientibus, seu proscribentibus; pro defensione immunitatis & libertatis Ecclesiasticae. C. Mario Caboga Authore. Nunc primum in lucem editi. (Venetiis: Apud Bologninum Zalterium, 1575).

Izdanje sadržava i:

C. Marius Caboga Iur. Cons., »Pro Arcesilao clerico bannito et proscripto per Potestatem secularem, ubi multa notata digna contra laycos bannientes & proscribentes clericos tractantur, & sacrorum Canonum ac Papae authoritas defenditur.«, pp. 48-60.

C. Marius Caboga inter Iur. cons. minimus, »Contra assertiones cuiusdam fratris Christophori de Amaronibus, Eremitæ, Senensis.«, pp. 60-64.

»C. Marius Caboga Archidiaconus has conclusiones sustinere proponit.«, p. 64.

1577.

Petrić, Frane

Francesco Patritio, »Il Delfino overo del bacio« [najkasnije 1577], u: Francesco Patrizi da Cherso, *Lettere ed opuscoli inediti*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1975), pp. 135-164.

Izdanje priređeno prema prijepisu s piščevim ispravcima: *Il Delfino, ovvero dialogo del bacio,* Biblioteca Ambrosiana, Milano, Ms. Q 119 Sup., ff. 106r-117v. Domišljanje o dataciji vidi: Danilo Aguzzi Barbagli, »Delle lettere e degli opuscoli letterari, filosofici e tecnici di Francesco Patrizi«, pp. XVII-XXXIII, na p. XXIII.

Francesco Patrizi, *L'amorosa filosofia* [1577], a cura di John Charles Nelson (Firenze: Felice Le Monnier, 1963). Izdanje priređeno prema autografu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 418. Glede datacije vidi p. V.

1579.

Dudić, Andrija

Andreas Duditius, *De cometarum significatione commentariolus. In quo non minus eleganter, quam docte et verè, mathematicorum quorundam in ea re vanitas refutatur.* (Basileae: Ex officina Petri Pernę, 1579). »Andreas Duditius Ioanni Cratoni s.[alutem].«, pp. 13-50. Nadnevak završetka Dudićeva komentara na p. 50: »Ex solitudine mea Pascoviana, apud Moravos, pridie Kal. Mart. M. D. LXXIIX.«

Nalješković, Nikola

Nicolò di Nale, *Dialogo sopra la sfera del mondo* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1579).

1580.

Gučetić, Nikola Vitov

Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580). Sadržava

dva komentara i jednu polemiku:
Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in sermonem Averrois Cordubensis de substantia orbis.«, ff. 1-125.
»Commentaria in propositiones authoris de causis.«, ff. 126-170.
»Quaestio de immortalitate intellectus possibilis, contra Alexandrum Aphrodisæum Nicolai Viti Gozzij.«, ff. 171-175.

1581.
Gučetić, Nikola Vitov
Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo della bellezza detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo d'amore detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

Petrić, Frane
Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi IV.* (Basileae: Ad Perneam Lecythum, 1581).
»Tomus primus. De Aristotelis vita, moribus, libris, auditoribus, sectatoribus, expositoribus, interpretibus, sectis, philosophandi ratione, libris tredecim disserens.«, ff. ()3r-()4v, pp. 1-174.
»Tomus secundus. Aristotelis et veterum philosophorum concordiam continens.«, pp. 175-282.
»Tomus tertius. Aristotelis et veterum philosophorum discordiam continens.«, pp. 283-359.

»Tomus quartus. Aristotelis dogmatum censuram continens.«, pp. 361-479.
»Rerum et verborum maxime memorabilium elenchus.«, ff. S1r-S6v, T1r-T8r.

1582.
Gundulić, Maruša
Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.« [1582], u: Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1584), ff. *2r-*4v, **1r-**4v, s nadnevkom na f. **4v: »Di Raugia, alli 15. di Luglio. 1582.«.

1583.
Petrić, Frane
Ioannis Philoponi breves sed apprime doctae et utiles expositiones in omnes XIV Aristotelis libros eos, qui vocantur metaphysici. Quas Franciscus Patricius de Graecis Latinas fecerat. Nunc primo typis excussae in lucem prodeunt. (Ferrariae: Apud Dominicum Mammarellum, 1583).
Pretisak: *Pseudo-Johannis Philoponi Expositiones in omnes XIV Aristotelis libros metaphysicos*, übersetzt von Franciscus Patritius. Neudruck der ersten Ausgabe Ferrara 1583, mit einer Einleitung von Charles Lohr (Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1991).

Procli Lycii Diadochi, Platonici philosophi eminentissimi, *Elementa theologica et physica*. Opus omni admiratione prosequendum. Quae Franciscus Patricius de Graecis fecit Latina. (Ferrariae: Apud Dominicum Mammarellum, 1583).

1584.

Gučetić, Nikola Vitov

Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584).

Petrić, Frane

Franciscus Patricius, *Apologia contra calumnias Theodori Angelutii eiusque novae sententiae quòd Metaphysica eadem sint, quae Physica. Eversio* (Ferrariae: Apud Dominicum Mamarellum, 1584).

1585.

Gundulić, Maruša

Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolò Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d' Aristotile, ridotti in dialogo, e divisi in quattro Giornate.* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1585), ff. *2r-*4v, **1r-**4r, s nadnevkom na f. **4r: »Di Raugia, alli 27. Marcio 1585.«

Petrić, Frane

»Parere del Signor Francesco Patrici, in difesa di Lodovico Ariosto«, u: *Apologia del S. Torquato Tasso* (In Mantova: Per Francesco Osana, 1585), pp. 162-188.

1586.

Petrić, Frane

Della Poetica di Francesco Patrici[,] La Deca Istoriale, ... (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Della Poetica di Francesco Patrici, La Deca disputata. (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Della nuova geometria di Franc.[esco] Patrici libri XV. (In Ferrara: Per Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1586).

Ranjina, Klement
Clemens Araneus Raguseus, *Sacri sermones* (Brixiae: Apud Petrum Mariam Marchettum, 1586).

1587.
Petrić, Frane
Risposta di Francesco Patrizi; a due opposizioni fattegli dal Sig. Giacopo Mazzoni (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1587), ff. A1r-A5r.

Difesa di Francesco Patrizi dalle cento accuse dategli dal Signor Iacopo Mazzoni (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini, 1587).

Franciscus Patricius, *Philosophiae de rerum natura libri II. priores. Alter de spacio physico, alter de spacio mathematico* (Ferrariae: Excudebat Victor Baldinus Typographus Ducalis, 1587).

»La deca ammirabile« [1587], *editio princeps* u: Francesco Patrizi da Cherso, *Della Poetica*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli, volume II (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1970), pp. 231-368.
Dva posljednja nadnevka: na kraju devete knjige: »Fine, 12 giugno [15]87.«; na kraju desete knjige: »Fine, 23 aprile 1587.«

»La deca plastica« [1587], pp. 1-131, i »La deca dogmatica universale« [1587], pp. 133-264, *editio princeps* u: Francesco Patrizi da Cherso, *Della Poetica*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli, volume III (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1971).

1588.
Petrić, Frane
»La deca sacra« [1588], pp. 265-378, i »La deca semisacra« [1588], pp. 379-444, *editio princeps* u: Francesco Patrizi da Cherso, *Della Poetica*, edizione critica a cura di Danilo Aguzzi Barbagli, volume III (Firenze: Istituto Nazionale di studi sul Rinascimento, 1971).

1589.
Gučetić, Nikola Vitov
Nicolò Vito di Gozze, *Governo della famiglia* (In Venetia: Presso Aldo, 1589).

1591.
Gučetić, Nikola Vitov
Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele*

con essempi moderni Giornate otto (In Venetia: Presso Aldo, 1591). Izdanje sadržava još dva djela:
Nicolo Vito di Gozzi, »Avertimenti civili per lo governo delli stati«, pp. 409-437.
Nicolo Vito di Gozzi Raguseo, »Apologia dell' honor civile«, pp. 438-446.

»De anima« [1591], ff. 1b-65, s datacijom na f. 65v: »In mea Arcadia pridie Kal. Julij M. D. XCI.«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

Petrić, Frane
Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia. In qua Aristotelica methodo, non per motum, sed per lucem, & lumina, ad primam causam ascenditur. Deinde propria Patricii methodo; tota in contemplationem venit Divinitas: Postremo methodo Platonica, rerum universitas, à conditore Deo deducitur.* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591).
»Panaugia. Universae lucis tractatio nova, et acutissima.«, ll. X, ff. 1r-23v prve folijacije.
»[Panarchia.]«, ll. XXII, ff. 1r-48r druge folijacije.
»Pampsychia. Novae philosophiae, tomus III.«, ll. V, ff. 49r-59v druge folijacije.
»[Pancosmia.]«, ll. XXXII, ff. 60r-153v druge folijacije.
»Index in Panaugiam, & Panarchiam.«, ff. †1ra-†3vb devete folijacije.
»Index in Pampsychiam.«, ff. †4ra-†4rb devete folijacije.
»Index Pancosmiae. «, ff. †4rb-††2ra devete folijacije.
Dvojezično izdanje: Franciscus Patricius / Frane Petrić, »Index Pancosmiae / Kazalo

Pancosmije«, priredio i emendirao te s latinskoga preveo Ivica Martinović, *Dubrovnik* 8/1-3 (1997), pp. 152-178.

Francisci Patricii Zoroaster. Et eius CCCXX. oracula chaldaica. Eius opera e tenebris eruta, et Latine reddita. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-11v. Treća folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje Zoroastrovih spisa, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii, Zoroaster.« na ff. 3r-5v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 173-174, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

Hermetis Trismegisti libelli integri xx. Et Fragmenta. Asclepii eius discipuli libelli III. A Francisco Patricio locis plusquam mille emendati. Inq. ordinem scientificum redacti. Et de Graecis Latini tacti. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-51v. Četvrta folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje spisā Hermesa Trismegista, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii, Hermes Trismegistus.« na ff. 1r-3v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 175-177, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp.

139-191.

Francisci Patricii Asclepius. [*Asclepii libri III.*] Šesta folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Dvojezično grčko-latinsko izdanje *Asclepiusa*, popraćeno Petrićevim uvodnikom »Francisci Patricii Asclepius.« na ff. *1v-*1v. Podrobni opis izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na p. 179, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.

Mystica Aegyptiorum et Caldaeorum, à Platone voce tradita. Ab Aristotele excepta, et conscripta philosophia. Ingens divinae sapientiae thesaurus. (Ferrariae: Ex Typographia Benedicti Mammarelli, 1591), ff. 1r-51r. Sedma folijacija u izdanju: Franciscus Patricius, *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591). Izdanje zbornika o »mističkoj filozofiji Egipćana i Kaldejaca«, nastaloga sirsko-arapskom preradbom triju posljednjih Plotinovih *Eneada*, popraćeno Petrićevim uvodnikom na početku i trima Petrićevim člancima na kraju izdanja. Opis i kazalo izdanja vidi u bibliografskom prilogu »Kazalo za *adiecta* uz prvo izdanje Petrićeva veledjela *Nova de universis philosophia* (Ferrariae: Apud Benedictum Mammarellum, 1591)«, pp. 173-190, na pp. 180-186, u: Ivica Martinović, »Uz Petrićev *Index Pancosmiae*«, *Filozofska istraživanja* 19 (1999), pp. 139-191.
»Francisci Patricii Plato, et Aristoteles, mystici, atque, exoterici.«, uvodnik, ff. 1r-3v.

»Plato exotericus.«, ff. 41r-44r.
»De dialogorum ordine.«, ff. 44v-48v.
»Aristoteles exotericus.«, ff. 49r-51r.

1592.
Bratti, Ivan
Giovanni Bratti Iustinopolitano, *Discorso della vecchia et nuova medicina, nel quale si ragiona delle cose ritrovate à nostri secoli, & particolarmente dell'Oro Artificiale.* (In Venetia: Appresso Paolo Meietti, 1592).

Gučetić, Nikola Vitov
»De daemonibus« [1592], ff. 66-116, s datacijom na f. 116v: »Rure xiii Kal. Junij M D xcij«, i »De angelis« [1592], ff. 117-185, s datacijom na f. 185v: »Rure, tertio Nonas Sextiles M. D. xcij«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1593.
Gučetić, Nikola Vitov
»De Deo« [1593], ff. 186-297, s datacijom na f. 297v: »Rure nono Idus Octobris MD. xc. iij.«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

Vlačić Ml., Matija

Matthias Flacius, *Opus logicum in Organon Aristotelis Stagiritae* (Francoforti: Ex officina Typographica Nicolai Bassaei, 1593), 1102 pp.

1594.

Petrić, Frane

Francesco Patrizi, *Paralleli militari.* [Parte I.] Ne'quali si fa paragone delle Milizie antiche, in tutte le parti loro, con le moderne. (In Roma: Appresso Luigi Zannetti, 1594).

1595.

Petrić, Frane

De paralleli militari di Francesco Patrizi. Parte II. Della militia riformata. Nella quale s' aprono, i modi, e l' ordinanze varie degli Antichi. Accomodate a nostri fuochi per potere secondo la vera arte di guerra, con pochi vincere in battaglia la gran moltitudine de Turchi e di varie figure militari adorna. (In Roma: Appresso Guglielmo Facciotto, 1595).

Vrančić, Faust

[Faustus Verantius], *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae, & Ungaricae.* (Venetiis: Apud Nicolaum Morettum, 1595).

1596.

Petrić, Frane

»De principiis« [1596], *editio princeps* u: Francesco Patrizi da Cherso, *Nova de*

universis philosophia: materiali per un'edizione emendata, a cura di Anna Laura Puliafito Bleuel (Firenze: Leo S. Olschki, 1993), 108 pp. Izdanje priređeno prema rukopisu u Biblioteca Palatina, Parma, cod. Pal. 665.

»De iis quae sub auditum cadunt sive de audibilibus. Interprete Franc.[isco] Patricio.« [1596], u: *Aristotelis opera*, edidit Academia Regia Borussica. Volumen tertium. Aristoteles Latine interpretibus variis. (Berolini: Apud Georgium Reimerum, 1831), pp. 388-391.

1598.

Medo, Antun

Antonius Medus Ragusinus, *In librum duodecimum Metaphysicae Aristotelis expositio.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1598).

1599.

Medo, Antun

Antonius Medus Ragusinus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio, in qua est videre Philosophiam Aristotelis si in sua puritate consideretur esse facilem intellectu, sin verò communi modo philosophandi, non modo difficilem, sed fieri non posse, ut ab ullo intelligatur.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1599).

Monaldi, Miho

»Irene, overo della bellezza, del Signor Michele Monaldi.«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno dell'Havere, &

l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. 1-183.
Posveta urednika: Marino Battitorre, »Alla serenissima Signora Christiana di Loreno Medici, Gran Duchessa di Toscana, &c.« u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A2r-A3v, s nadnevkom na f. A3v: »Di Raugia alli X. di Maggio. M D IC.«
Predgovor urednika: Marino Battitorre, »A benigni lettori«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A4r-A4v.

Dell'havere, et della metafisica. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599). Sadržava posvetu urednika i dva Monaldijeva dijaloga:
Gabriello Battitorre, »Al molto magnifico Signore, il S. Giovanni Facenda, mio patrone osservandiss.[imo.]«, ff. 2r-2v, s nadnevkom na f. 2v: »In Raugia alli X. di Maggio. M.D.IC.«
»Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi.«, ff. 3r-10r.
»Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.«, ff. 10v-14v.

1600.
Medo, Antun
Antonius Medus Ragusinus, *Quædam animadversiones in Prædicabilia Porphyrij, in quibus probatur plura esse errata, quàm verba si cum puritate Philosophiæ Aristoteles conferantur*. Quæ puritas à nemine unquàm intelligetur Prædicabilibus

Porphyrij non explosis. (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1600). Posveta: »Perillustri Domino Ioanni Vincentio Pinello. Antonius Medus. S. P. D.«, ff. A2r-A3v, s nadnevkom na f. A3v: »Ragusio 10. Kal. Septembris anni 1599.«

1604.

Monaldi, Miho

»Irene, overo della bellezza, del Signor Michele Monaldi.«, u: *Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi*. Di nuovo ristampato, & ricorretto (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. 1-183.

Posveta urednika: Marino Battitorre, »Al serenissimo et invittissimo Prencipe et Signore, il Signor Ferdinando Arciduca d'Austria, ... Mio Signore Clementissimo.« u: *Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi*. Di nuovo ristampato, & ricorretto (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. A2r-A3v, s nadnevkom na f. A3v: »Di Vinegia alli XXIII. di Febraro M DC IIII.«

Errata pod naslovom »Marino Battitorre a' Lettori.« na kraju druge folijacije na f. E2r. Opsežno stvarno kazalo »Tavola delle cose piu notabili, che nel presente dialogo della Bellezza si contengono.«, ff. B1r-B4v, C1r-C4r.

1605.

Gučetić, Ambroz

Ambrosius Gozzeus Rhagusinus, *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum in literis insignium*. (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1605).

1606.

De Dominis, Marko Antun

»Martellino. Dialogo sopra li dispareri tra il sommo Pontefice Paulo Papa V. e la serenissima Republica di Venetia.«, pp. 2-18, u: S. Ljubić, »Prilog k razpravi o Markantunu Dominisu Rabljaninu«, *Starine* 4 (1872), pp. 1-18.

Editio princeps prema prijepisu s vlastoručnim nadnevkom pisca »Adi 28 Maggio 1606.« pohranjenom u Museo Correr u Veneciji, u zbirci »starih rukopisa plemenite mletačke obitelji Donà«, Miscel. IX. br. 5.

Druga transkripcija, također prema prijepisu pohranjenom u Museo Civico Correr Venezia, Fondo Donà Dalle Rose, bez označene signature: »Martellino: Dialogo sopra li dispareri tra il Sommo Pontefice Paulo Papa V. et la Serenissima Republica di Venetia.«, pp. 65-87, u: Marc'Antonio de Dominis, *Scritti giurisdizionalistici inediti*, a cura di Antonio Russo (Napoli: Luigi Loffredo, 1965).

Gučetić, Nikola Vitov

Breve Compendium Nicolai Viti Gozzij Illyrici ex accademia insensatorum, in duo prima Capita Tertij de Anima Aristotelis. [1606] Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 1449, ff. 1-64r. Posveta »Serenissimo Urbini Duci, et Pisauri Francisco Mariae II Ruerio Principi Optimo Nicolaus Viti Gotij filius Illyricus ex accademia insensatorum s.[alutem]«, ff. 1r-1v, s datacijom na f. 1v: »Ragusij M. D. C. VI.«

1608.

Vrančić, Faust

Yustus Verax Sicenus, *Logica suis ipsius instrumentis formata* (Venetiis: Apud Joannem de Albertis, 1608).

1610.

Vrančić, Faust

Yustus Verax Sicenus, *Ethica christiana* (Romae: Apud Jo. Baptistam Roblectum, 1610).

1611.

De Dominis, Marko Antun

Marcus Antonius de Dominis, *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride tractatus.* Per Ioannem Bartolum in lucem editus (Venetiis: Apud Thomam Baglionum, 1611).

Transkripcija i hrvatski prijevod: Marko Antun de Dominis, »O zrakama vida i svjetla u optičkim staklima i dugi«, s latinskog preveo i bilješkama popratio Stanko Hondl, usporedio s izvornikom i redigirao Darko Novaković, u: Marcus Antonius de Dominis / Marko Antun de Dominis, *Opera physica* / *Radovi iz fizike*, uredili Ante Maletić i Darko Novaković (Zagreb: HAZU; Split: Lamaro, 2005), pp. 1-188.

1613.

Juraj Dubrovčanin

Georgius Raguseius Venetus, *Peripateticae disputationes, in quibus difficiliores Naturalis Philosophiae Quaestiones examinantur, praecipua, obscurioraque Aristotelis loca illustrantur.* (Venetiis: Apud Petrum Dusinellum, 1613).

1615.

Antonio Zara

Antonius Zara Aquileiensis episcopus Petinensis, *Anatomia ingeniorum et scientiarum sectionibus quattuor comprehensa.* (Venetiis: Ex Typographia Ambrosii Dei, & Fratrum, 1615).

»Sectio I. Caput unicum. De hominis dignitate, ac praestantia.«, pp. 1-125.

»Sectio II. Caput unicum quo ostenditur omnes scientias huius Sectionis Imaginativae cancellis coerceri.«, pp. 131-394.

»Sectio II. Caput unicum quo probatur omnes scientias huius Sectionis Intellectus potentia comprehendi.«, pp. 397-452.

»Sectio IIII. Caput unicum quo demonstratur omnes Scientias huius Sectionis Memoriae cellula contineri.«, pp. 457-592.

Kolofon na p. 592: »Petinae in Episcopali nostro palatio XVI. Cal Februarij, hos est die D. nostro Antonio Sacra, Anno post Christum Dominum Circumcisum M DC XIIII.«

»Index rerum magis insignium quae in hoc opere continentur.«, ff. Rr1r-Bbb3v.

1616.

De Dominis, Marko Antun

Marcus Antonius de Dominis suae profectionis consilium exponit. (Hagae Comitis: In Officina Hildebrandi Jacobi, 1616).

[R. D. Archiepiscopus], »Contra logicam R. D. Episcopi C[h]anadiensis, ab amico amicè observata«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis*

formata et recognita (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 47-59.

Vrančić, Faust

Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616).

»Ethica christiana authore, Fausto Verantio, episcopo Canadiensi.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 60-78.

»Politica decem praecepta.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 78-79.

1617.

De Dominis, Marko Antun

Marcus Antonius de Dominis, *De Republica ecclesiastica libri X.*, Pars I. continens libros I-IV. (Londini: Ex officina Nortoniana / Apud J. Billium, 1617).

Saggi morali del Signore Francesco Bacono, Cavagliero Inglese, Gran Cancelliero d'Inghilterra con un' altro trattato Della Sapienza degli Antichi. Tradotti in Italiano (London: John Bill, 1617).

Ogled »De sapientia veterum« na talijanski preveo Marko Antun de Dominis.

1620.

De Dominis, Marko Antun

Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica pars secunda*, continens libros quintum, et sextum. (Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620).
»De Republica Ecclesiastica, liber VI. Qui est de potestate temporali in Ecclesia.«, pp. 1-264.
»Ostensio errorum, quos adversum fidem Catholicam Ecclesiae Anglicanae conatus est defendere P. Franciscus Suarez Societatis Iesu, in suo Libro, quem *Defensionem fidei Catholicae*, inscripsit.«, pp. 265-354.
Transkripcija: Marcus Antonius de Dominis, *De Republica Ecclesiastica*, Liber VI (Spalati: Lamaro, 2006).
Transkripcija: Marcus Antonius de Dominis, *Ostensio errorum, quos adversum fidem Catholicam Ecclesiae Anglicanae conatus est defendere P. Franciscus Suarez Societatis Iesu, in suo Libro, quem* Defensionem fidei Catholicae, *inscripsit.* (Spalati: Lamaro, 2005).

1622.
De Dominis, Marko Antun
Marcus Antonius de Dominis, *De Republica ecclesiastica pars III. continens libros VII. VIII. IX. X.* (Hanoviae: Sumptibus haeredum Levini Hulsii, 1622).
Suprotno najavi na naslovnici, svezak ne sadržava osmu i desetu knjigu.

1623.
Juraj Dubrovčanin
Georgius Raguseius, *Epistolarum mathematicarum seu de divinatione libri duo.* (Parisiis: Sumptibus Nicolai Buon, 1623).

1624.

De Dominis, Marko Antun

Euripus seu de fluxu et refluxu maris, sententia Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatensis. (Romae: Apud Andream Phæum, 1624).

Transkripcija i hrvatski prijevod: Marko Antun de Dominis, »Eurip ili o plimi i oseci mora«, s latinskog preveo Ivica Martinović, u: Marcus Antonius de Dominis / Marko Antun de Dominis, *Opera physica* / *Radovi iz fizike*, uredili Ante Maletić i Darko Novaković (Zagreb: HAZU; Split: Lamaro, 2005), pp. 189-293.

Retractationum M. Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis libri X in totidem ipsius De republica ecclesiastica *libros*. Rukopis u Biblioteca Apostolica Vaticana, Barb. Lat. 969. Tekst se odnosi samo na prvih devet poglavlja prve knjige de Dominisova djela *De republica ecclesiastica*.

Editio princeps: *Retractationum M. Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis libri X in totidem ipsius* De republica ecclesiastica *libros*, urednici: Darko Novaković i Ante Maletić, prijepis rukopisa: Petra Šoštarić i Tomislav Jazvić, korektura i kolacioniranje s izvornikom: Voljena Marić (Split: Lamaro, 2009).

1628.

Bagni, Leonard

Physica R. P. Leonardi Bagni Soc:[ietatis] Jesu in Universit[at]e Viennensi tradita An.[no] MDCXXVIII. Excepta a Georgio Winkler ejusd.[em] Soc:[ietatis.] Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4257, 182 ff. Bagnijeva predavanja iz prirodne filozofije održana 1628. na Bečkom sveučilištu,

kako ih je zabilježio njegov student isusovac Georg Winkler.

1629.

Frkić, Matija

Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Libri tres. In Ioannem Fridericum Matenesium. In Abrahamum Bzovium Polonum. In Paulum Iovium Novocomensem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Conv. Sacrae Theolog. Doct. & in Provincia S. Bonav. Ministro Provinciali. (Bononiae 1620. & Neapoli apud Io. Dominicum Roncaliolum 1629.).

»Vita Ioannis Duns Scoti Franciscani. Cognomento Doctoris Subtilis, Academiae Subtilium Principis.«, u: *Vita Ioannis Dunsii Scoti Franciscani Doctoris Subtilis. Et apologiae pro eodem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Con. Doct. Theol.* (Bononiae 1622. Et iterum Neapoli 1629. Ex Typographia Io. Dominici Roncalioli), pp. 1-61.

1632.

Frkić, Matija

Matthaeus Ferchius Veglensis, *Istri seu Danubii ortus aliorumque fluminum ab Aristotele in primo Meteoro inductorum. Accessit Lacus Asphaltitis confirmatio.* (Patavii: Ex Typographia Bartholomaei Carectoni, 1632).

1634.

Gradić, Stjepan

Peripateticae philosophiae pronunciata disputationibus proposita a Stephano

Gradio patritio et canon.[ico] Ragusino [1634]. Posveta: »Illustrissimis atque excell.[entissimis] Dominis D. Rectori et Consiliariis Reip.[ublicae] Ragusinae Stephanus Gradius fel.[icitatem].«, ff. +2r-+2v.
»Peripateticae philosophiae pronunciata logica.«, pp. 1-9, nn. 1-30.
»Peripateticae philosophiae pronunciata physica.«, pp. 10-38, nn. 31-142.
»Peripateticae philosophiae pronunciata metaphysica.«, pp. 39-40, nn. 143-150.

1639.
Frkić, Matija
Matthaeus Ferchius, *Vestigationes peripateticae de quibusdam philosophicis ad mentem Aristotelis* (Patavii: Ex Typographia Pauli Frambotti / Impensis authoris, 1639).

1642.
Frkić, Matija
Mattheo Ferchie da Veglia, *Osservationi sopra il Goffredo del Signor Torquato Tasso* (In Padova: Per Gio. Batt. Pasquati, 1642).

1646.
Frkić, Matija
Matthaeus Ferchius Veglensis, *De caelesti substantia, et eius ortu, ac motu in sententia Anaxagorae philosophi celeberrimi.* (Venetiis: Apud Haeredes Ioannis Salis, 1646).

Matthaeus Ferchius Veglensis, *Defensio vestigationum peripateticarum ... ab*

offensionibus Belluti, et Mastrii. (Patavii: Typis Io. Baptista Pasquati, 1646).

1654.

Brattuti, Vinko

[Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe Quarto el Grande Rey de las Españas, &c. Parte primera (En Madrid: Por Domingo Garcia y Morràs, Año 1654), ff. 1-8, pp. 1-224. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, y invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande Rey de las Espanas, &c. Señor clementissimo«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al benigno Lector«, ff. 7r-8v.

1658.

Brattuti, Vinko

[Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe IV. el Grande, Rey de las Españas, &c. Segunda parte (En Madrid: Por Ioseph Fernandez de Buendia. Año 1658), ff. 1-8, pp. 1-254. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, e invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande, Rey de las Españas, &c.«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al Benigno Lector.«, f. 8r.

1663.

Križanić, Juraj

Jurij Križanič, *Politika* [1663], tekst za štampu priredio V. V. Zelenjin, preveo [na

ruski] i bilješke napisao A. L. Goldberg (Moskva: Nauka, 1965). Tekst izvornika na pp. 9-368. Cjelovito izdanje Križanićevih *Razgowôra ob wladátelystwu* priređeno prema rukopisu »v Centralnom gosudarstvenom arhive drevnih aktov v Moskve (fond 381, ed. hr. 1799)«, p. 695. Križanićev »Predgovor« popraćen nadnevkom »1663 aprilis 15«.

1666.

De Dominis, Marko Antun

De pace religionis Marci Antonii de Dominis Spalatensis Archiepiscopi epistola ad Venerabilem Virum Iosephum Hallum, Archipresbyterum Vigorniensem, in quâ sui etiam ex Angliâ proximi discessus Author rationem reddit; Quaesita quoque Regia sibi discessuro facta, suasque ad ea responsiones refert: & ab ipso Hallo increpationes acceptas rejicit. (Vesuntione Sequanorum, 1666).

Nadnevak poslanice na p. 62: »Londini. Ex Domo Savoyensi. Die 1. Mart. stylo vet. à Nativitate 1622.«

1669.

Jambrehović, Franjo

Philosophia peripatetica. In Caesareo Societ.[atis] Jesu Collegio Zagrabiae, ... propugnata per eruditum ac perdoctum D. Stephanum Retzki, Artium Liberalium, & Philosophiae Auditorem emeritum. *Praeside R. P. Francisco Jambrehovich, è Societate Jesu, ejusdem Facultatis Professore ordinario.* (Viennae Austriae: Typ: Joann. Jac. Kürner, 1669).

1670.

Habdelić, Juraj

Dictionar, ili Réchi Szlovenſzke zvexega ukup zebrane, u red poſztaulyene, i Diachkemi zlahkotene trudom Jurja Habdelicha, Maſnika Tovaruſtva Jeſuſevoga, na pomoch napredka u Diachkom navuku Skolneh Mladenczeu Horvatſzkoga, i Szlovenſzkoga Naroda. (*Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiuſſa*, 1670).

Prvi kajkavsko-latinski rječnik s oko 12.000 riječi s malim, ali važnim udjelom filozofskoga stručnog nazivlja.

1674.

Lukarević, Ivan

Eloquentia, sive de inventione, et disposit.[ione] rhetorica. Complectens tres libros in quibus ea omnia quae ad Docentem, Delectantem, & Triumphantem partem spectant, clarè dilucideque enodantur. Auctore Patre Luccharo à Societate Iesu. Conscripta a Patre Benedicto Romano strictioris observantiae S. Francisci in Conventu Sancti Francisci Castri Gandulphi. In praesentia Artium Lectore [1674]. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 159.

1678.

Gradić, Stjepan

Stephanus Gradius, *Disputatio de opinione probabili cum P. Honorato Fabri Societatis Iesu theologo* (Romae: Typis Francisci Tizzoni, 1678).

1680.

Gradić, Stjepan

Stephanus Gradius, *Dissertationes physico-mathematicae quatuor*. (Amstelodami: Apud Danielem Elsevirium, 1680).
Posveta: »Christinae Svecorum, Gottorum et Vandalorum Reginae Stephanus Gradius Bibliothecae Vaticanae Praefectus felicitatem.«, ff. *4r-*8v, **1r-**7v.
»Dissertatio II. De causa naturali motus accelerati et aequalibus ejus in descensu corporum gravium ad aequalia momenta temporum incrementis«, pp. 22-38.
»Dissertatio III. De loco Galilaei, quo punctum lineae aequale pronuntiat.«, pp. 39-54.

1690.
Rogačić, Benedikt (Dubrovnik, 1646 - Rim, 1719)
Benedictus Rogaccius, *Euthymia sive de tranquillitate animi carmen didascalicum* (Romae: Typis, & expensis Io. Iacobi Komarek Bohemi, propè S. Angelum Custod., 1690).
»Summa totius operis singulorum librorum contextum per distincta suis numeris capita exhibens.«, pp. 235-282.

1696.
Armeno Baglivi, Đuro
Georgius Baglivus, *De praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda libri duo*. Accedunt dissertationes novae. (Romae: Typis Dominici Antonii Herculis, 1696).
Prinosi filozofiji medicine na početku prve knjige u cc. I-IX na pp. 1-50 i pri kraju kraju prve knjige u cc. X-XII na pp. 87-110.

Nadnevak predgovora: 29. veljače 1696.

1701.

Bettera, Baro

RAſMISCLJANJA Svetoga AGUSTINA prinesena iſ Latinskoga u JEſIK SLOVINSKI, i u Piesni sloſcena. Po BARU BETTERI Gradianinu Dubrovackomu. MDCCI. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 252, pp. 187-456, autograf s mnogo vlastoručnih ispravaka. Predgovor »Prisvijetlomu G[ospodi]nu Saru Giva Bunichja«, p. 189.

Augustinove prozne *Meditationes* prepjevane osmeračkim katrenom.

1704.

Armeno Baglivi, Đuro

Geo. Baglivi, *The Practice of Physick, Reduc'd to the Ancient Way of Observations Containing a Just Parallel between the Wisdom and Experience of the Ancients, and the Hypothesis's of Modern Physicians*. (London: Printed for Andr. Bell, Ral. Smith, Dan. Midwinter, Tho. Leigh, Will. Hawes, Will. Davis, Geo. Strahan, Bern. Lintott, Ja. Round, and Jeff. Wale, 1704).

Prvo izdanje engleskoga prijevoda Baglivijeva djela *De praxi medica*. Prinosi filozofiji medicine na početku prve knjige u poglavljima 1-9 na pp. 1-62 i pri kraju prve knjige u poglavljima 10-12 na pp. 120-153.

1705.

Bettera, Baro

BOGOGLJUBNE GLJUBEſCGLIVNOSTI jedne dusce prema BOGU. U Piesni

sloſcene po BARU BETTERI. MDCCV. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 238, pp. 1-259, autograf čistopis.

1707.

Armeno Baglivi, Đuro

Georgius Baglivus, *Dissertatio varii argumenti, potissimum vero de Progressione Romani terraemotus ab anno MDCCIII ad annum MDCCV. De Systemate, & usu motus Solidorum in corpore animato. De Vegetatione lapidum, & analogismo circulationis maris ad circulationem sanguinis.* Ad Petrum Hotton Medicum Doctissimum. (Lugduni Batavorum: Apud Fredericum Haaring, 1707), pp. 43-122. »Caput III. in quo plura examinantur, quae pertinent ad Vegetationem lapidum: & Analogismum Circulationis maris per viscera terrae ad Circulationem sanguinis per viscera microcosmi.«, pp. 109-122.

Đurđević, Ignjat

»Lettera di Ignazio Giorgi a D. Rado Miličić« [1707], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, izdao i objasnio Petar Kolendić, uvod napisao Pavle Popović (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 1-8. Priređeno prema prijepisu Serafina Crijevića u Arhivu Male braće u Dubrovniku, rkp. 166, pp. 197-203.

1707-1716.

Đurđević, Ignjat

Ignatius Georgius, »Vitae illustrium Rhacusinorum« [1707-1716], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 9-120. Priređeno prema autografu u Državnom arhivu u Dubrovniku, *Memoriae* 21.b/110.

1721.

Zdelar, Franjo

Amicitia vindicata ex Pamphilia Mathiae Naldij potissimùm desumpta rationibus & eruditionibus pluribus à quodam Soc.[ietatis] Jesu Sacerdote [= a Francisco Szdellar] illustrata, a Reverendis, Nobilibus, ac Eruditis Dominis Joanne Liliom, & Michaele Halacska, AA. LL. & Phil.[osophiae] Baccalaureis, nec non pro Supremâ ejusdem Laureâ Candidatis Coll. Gen. Cler. Reg. Hung. Alumnis distributa. ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721].

Zdelarova preradba djela: Matteo Naldi, *Pamphilia* (Senis: Ercole Bonetti Gori, 1647).

Dum in Alma Archi-Episcopali Soc.[ietatis] Jesu Universitate Tyrnaviensi *positiones ex Universa Philosophia* tuerentur, Anno reparatae salutis MDCCXXI. Mense Iulio die __ *praeside R. P. Francisco Szdellar è Soc.[ietate] Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario.* ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721], ff.)(1r-)(2v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(2v, nn. I-L.

1725.

Bakranin, Luka

Assertiones ex Universa Physica Generali, quas in Almo Cæsareo, Regióque Societatis JESU Gymnasio Zagrabiensi publicè propugnandas susceperunt Perillustres, ac Eruditi DD. Balthasar, & Adamus Krisanich de Hreszna, Croatæ Carolostadienses &c. &c. *Præside R. P. Luca Bakranin, Soc JESU, AA. LL. & Philosophiae Professore Ordinario.* Mense Augusto, die 28. M. DCC. XXV., u: Franciscus Wagner è Soc.[ietate] JESU, *Mensis chronologicus seu Universa*

Chronologia lectionibus, nunc duabus supra triginta, perspicuâ facilíque methodo comprehensa. Editio secunda conjuncta & aucta (Zagrabiae: Typis Joannis Bartholomaei Pallas, 1725), ff. 3v-5v, nn. I-XII.

1729.

Đurđević, Ignjat

Ignatius Georgius, »Illustrissimo Domino & Consanguineo suo Marino Slatarichio Nobili Ragusino«, u: Ignazio Gjorgi, *Saltjer slovin[s]ki* (Venetiis: Apud Christophorum Zane, 1729), ff. a2r-a4v, b1r-b4v, c1r-c4v.

Vidi i izdanje: »Posveta *Saltijera slovinskoga*«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 121-138.

1731.

Dolci, Sebastijan

Sebastiano Dolci di Ragusa, *Il buon governo delle Repubbliche riposto nella saggia elezione de' Magistrati: Discorso politico-morale detto nella Sala del Senato della Serenissima Repubblica di Lucca il quinto Sabato di Quaresima l' Anno 1731*. (In Lucca: Per Domenico Ciuffetti, 1731).

Nadnevak tiskareve posvete »Illustriss.[imi], ed Eccelentiss.[imi] Anziani, e Gonfaloniere della Serenissima Repubblica di Lucca« na p. 4: »Dalle mie Stampe li 16. Marzo 1731.«

1732.

À Costa Spalatensis, Petrus (Dalla/Della Costa, Petar)

Theses philosophicae quas juxta mentem subtilis Doctoris Scoti sub Auspiciis

Illustriss.[imi], & Excellentissimi D. D. Sebastiani Vendrameni Provisoris Generalis totius Dalmatiae, atque Epiri Joannes Baptista Candidus Nobilis in Patria Fori Julii Jadrae in Seminario Florio Philosophiae Auditor publicè propugnandas exponit in Ecclesia Collegiata D. Simeonis Rectore praefati Seminarij Reverendissimo D. Abbate Joanne Preradovich Praeside verò Admodum Reverendo D. Petro à Costa Spalatensi Anno MDCCXXXII. Mense __ Die __ Hora __ (Venetiis: s. e., [1732]), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 5-16.

»Ex Prolegomenis.«, p. 5, nn. I-II.

»Ex Logica.«, pp. 6-9, nn. I-VII.

»Ex Physica.«, pp. 9-14, nn. I-VII.

»Ex Metaphysica.«, pp. 14-16, nn. I-III.

1732-1733.

Šimić, Vlaho (Dubrovnik, početkom 18. stoljeća - Stara Gradiška, 1739)

Introductio ad universam Aristotelis philosophiam iuxta mentem Ioannis Duns Scoti ... sub lectore M. V. P. F. Blasii de Dubrovnik. Knjižnica Franjevačkog samostana u Iloku, C293. *Incipit* na p. 1: »In conventu Sanctissimae Trinitatis Brodiensi Anno Domini 1732. die 16 Januarii Fr. Marcus ab Ilok studens Philosophiae incipit.« *Explicit* na p. 518: »Finis Maioris Logicae. Deo gratias ac B. V. M. feliciter finivi ego frater Marcus Millossevich, Brodii in conventu Sanctissimae Trinitatis, die 18. decembris An1733no, in festo Expectationis B. V. M.«

Predavanja Vlaha Šimića iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu u razdoblju 1732-1733, kako ih je zapisao student Marko Milošević.

1735.

Žderić, Antun

Antonius Xderich a Vincovaz, »Enchyridion dialecticum« [27. kolovoza 1735 - 7. prosinca 1735], u: Serafin Hrkać, »Summulae sive logica parva P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 29 (2003), pp. 303-386, na pp. 306-385.

Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi, pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci, rkp. 16, pp. 3-41. Naslov rukopisa u *explicitu*: *Elementa Parvae logicae seu Summulae*. Opis i sadržaj rukopisa vidi u: Serafin Hrkać, *Filozofijski manuskripti na latinskom jeziku u Bosni Srebrenoj* (Mostar: Ziral, 1998), pp. 163-165.

Sadržava pojmovnik nekih najčešće korištenih filozofijskih nazivaka: »Quaestio XI: De quibusdam terminis saepissime in philosophia usitatis«, pp. 379-383.

1737-1738.

Koren, Stjepan; Petris, Franjo Ksaverski

Tractatus in octo libros Physicorum conscriptus Professore R. P. Petro Koren è Societate Jesu Anno Domini 1736 Mensis __. Explicit: »1737 Novembris 27«.

Tractatus in physicam p[arti]c[u]larem Arist.[otelis.] Tractatus meteorologicus in IV libros Aristotelis. Explicit: »Finivi sub R. P. Francisco Xav. Petris Zagrabiae Anno Domini 1738 Mense Aprili die 23.«

Zbirka rukopisa u Knjižnici grko-katoličke eparhije križevačke u Križevcima, sign. VIII R 7. Bilješke studenta grkokatolika s predavanja Stjepana Korena i Franje Ksaverskoga Petrisa iz prirodne filozofije tijekom dviju akademskih godina

1736/1737. i 1737/1738.

Žderić, Antun

Antonius Xderich, »Disputationes in physicam transnaturalem, metaphysicam« [1737-1738], u: Serafin Hrkać, »Metaphysica P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 27 (2001), pp. 231-285, na pp. 233-285.

Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi (1735-1738), pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Iloku, B94. Samostalna paginacija unutar omašnoga rukopisa, pp. 1-61. Prilikom objavljivanja nije navedena signatura rukopisa i zaobiđeno je pitanje je li rukopis autograf profesora ili zapis studenta. Signatura rukopisa zabilježena je u prilogu »Filozofski i teološki spisi u rukopisu«, pp. 61-71, na p. 71, uz: Emanuel Hoško, »Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji«, u: *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda* (Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1992), pp. 57-81.

1740.

Crijević, Serafin Marija

Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur,* editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić, tomus primus [Ragusii, 1740] (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975).

Izdanje priređeno prema autografu pohranjenom u knjižnici Dominikanskoga samostana u Dubrovniku pod signaturom 36-IV-15.

Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus alter [Ragusii, 1740], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 1-343.

Lipšić Ml., Mihovil

Statica. De varietate, ac proprietatibus motus naturalis, et artificialis. Cum methodo erigendi Machinas, eisque utendi edita et distributa. Dum in Alma Episcopali Universit.[ate] Cassoviensi promotore Reverendo Patre Michaele Lipsicz è Societate Jesu, AA. LL. & Phil.[osophiae] Doctore, & in Physicis Professore Ordinario. Prima AA. LL. & Philosophiae Laurea ornarentur Reverendi nobiles ac eruditi Domini Anno à partà salute M. DCC. XL. Mense Majo, Die 31. (Cassoviae: Typis Acad. S.J., 1740).

»Pars prima staticae. De motu & causis ejus in communi.«, pp. 1-31.

»Pars secunda staticae. De quatuor proprietatibus motus, harum causis & legibus.«, pp. 32-68.

»Pars tertia staticae. De motus varietate & arte in particulari.«, pp. 69-133.

1741.

Bošković, Ruđer Josip

[Rogerius Josephus Boscovich], *De Natura, & usu Infinitorum, & Infinite parvorum dissertatio* habita in Collegio Romano Societatis Jesu a PP. ejusdem Societatis. Anno MDCCXLI., Mense Julio, die 28. (Romae, ex Typographia Komarek in Via

Cursus, [1741]).

Crijević, Serafin

Marija Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus tertius [Ragusii, 1741], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 345-590.

Laurenčić, Nikola

Introductio in Philosophiam Aristotelis seu Dialectica, ff. 1-16. *Philosophiae Peripateticae Tractatus primus, seu Logica*, ff. 17-123r. Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4216.

Laurenčićeva predavanja iz logike, održana prvo u Zagrebačkom kolegiju 1741. a zatim u Ljubljanskom 1744., kako svjedoči zapis na f. 1r: »Dicta et tradita primum Zagrabiae anno 1741. tum Labaci 1744 a P. Nicolao Laurenchich S. J.«

Lipšić Ml., Mihovil

Hungaria coelestis astronomiam et chronologiam in Synopsi complectens edita & distributa. Dum in Alma Episcopali Universitate Societ.[atis] Jesu Cassoviensi promotore R. P. Michaele Lipsicz e Soc. Jesu AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdémque Professore emerito, nec non Facultatis Philosophicae p. t. Seniore. Reverendi, nobiles, ac eruditi Domini supremâ AA. LL. & Philosophiae laureâ insignirentur. Anno à parta Salute M.DCC.XLI. ([Cassoviae], [1741]).

Pejačević, Franjo Ksaverski

Dum *assertiones ex universa philosophia* in Almo Caesareo Regioque Societatis Jesu Lycaeo Zagrabiensi publicè propugnaret Nobilis ac Perdoctus Dominus Nicolaus Chegel, Croata Draganiczensis. *Praeside R. P. Francisco Xaverio Peiacsevich è Societate Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ac Professore emerito*. Anno M.DCCXXXXI. Mense Julio Die __. Privez uz ranije tiskano djelo: Ferenc Kazy, *Historia regni Hungariae* (Tyrnavaie: Typis academicis, 1737). Tezarij pod naslovom »Assertiones ex universa philosophia« na neoznačenoj stranici umetnutoj iza naslovnice, nn. I-L.

1742.

Bošković, Ruđer Josip

[Rogerius Josephus Boscovich], *Disquisitio in universam astronomiam* Publicae Disputationi proposita in Collegio Romano Societatis Jesu ... a Nicolao Riccio Romano Collegii Neophytorum de Urbe Alumno ... Anno 1742. Mense Decembri Die 16. (Romae, ex Typographia Komarek in Viâ Cursûs, [1742]).

Crijević, Serafin Marija

Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus quartus [Ragusii, 1742] et index generalis brevi interpretatione instructus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1980).

Mulih, Juraj

Poszel apostolszki vu navuku kerschanszkom posztavlen, ... Z-Trudôm, i

Lyublenûm Szkerbjûm P. Juraja Mulih T.J. Messnika Missionariussa Apostolszkoga obnássan, i ovde na kratkom szlosen. ([Zagreb]: Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom T.J. po Adalbertu Wessely, Leta 1742).
»Kniga druga« sadržava kršćansku socijalnu etiku na dvama mjestima:
»Tretja sztran. Od Lyubavi, Deszetereh Bosjeh, i Petereh Czirkveneh Zapovedih.«, pp. 641-976, na pp. 774-903.
»Peta sztran. Od Dusnoszti Pravicze Kerschanszke.«, pp. 1277-1539.

1743.

Bošković, Ruđer Josip

[Rogerius Josephus Boscovich], *De motu corporis attracti in centrum immobile viribus decrescentibus in ratione distantiarum reciproca duplicata in spatiis non resistentibus dissertatio* habita in Collegio Romano a Patribus Societatis Jesu Anno 1743., Mense Septembri die __ (Romae: Typis Komarek, in Via Cursûs, 1743).

1744.

Demari, Ivan Antun

Theses ex universa philosophia decerptae Sancto Patriarchae Dominico Principi Praedicatorum Ordinis dicatae, quas ad mentem Angelici, & Ecclesiae Doctoris D. Thomae Aquinatis in publicum discrimen adducit, data omnibus post tertium arguendi facultate, Illustrissimus Dominus Dominicus Stratico' inter Studentes Philosophos minimus. (Venetiis: Apud Simonem Occhi sub Signo Italiae, 1744), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. 16 otisnuti su svi podaci o javnoj obrani: »Disputabuntur publicè in Ecclesia Sancti Dominici de Jadera. Defendet qui supra. Assistet Pater Frater Joannes Antonius Demari, Ordinis Praedicatorum, in eodem

Archigymnasio Philosophiae Lector. Anno Domini MDCCXLIV. Mense Augusti Die 12 Hora 22« Dan i sat javne obrane upisani tintom.
»Ex prolegomenis.«, pp. 7-8, nn. I-IV.
»Ex logica.«, pp. 8-11, nn. V-XII.
»Ex physica.«, pp. 11-13, nn. XIII-XIX.
»Ex pneumatologia.«, pp. 13-15, nn. XX-XXVI.

Stay, Benedikt
Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744).

Stay, Kristo
»C.[hristophorus] S.[tay] Benedicto Stay salutem.«, u: Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744), pp. 3-9.

1745.
Bošković, Ruđer Josip
[Rogerius Josephus Boscovich], *De viribus vivis dissertatio* habita in Collegio Romano Soc.[ietatis] Jesu a PP. ejusdem Societatis Die 6.: Mense Septembri: Anno 1745. (Romae: Typis Komarek in via Cursus, 1745). Vidi i drugo izdanje objavljeno iste godine s otisnutim imenom pisca na naslovnici: Rogerius Josephus Boscovich, *De viribus vivis dissertatio* (Romae: Sum[p]tibus Venantii Monaldini Bibliopolae in Via Cursus. Typis Komarek, 1745).

1747.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertatio de maris aestu* (Romae: Ex Typographia Komarek in Via Cursus, 1747).

Josephus [sic!] Rogerius Boscovich, »Notae in Iridem«, pp. 19-48, i »Notae in auroram borealem«, pp. 89-127, u: Carolus Noceti, *De iride et aurora boreali carmina* (Romae: Ex Typographia Palladis / Excudebant Nicolaus et Marcus Palearini, 1747).

Zanchi, Josip

[Noël Regnault], *Epistola a Physico quodam gallicè scripta, nunc Latino Sermone reddita [a Josepho Zanchi], qua praecipuae Neutonianae Philosophiae a Volterrano vulgatae Capita in examen vocantur*. ([Viennae]: Ex Typographia Kaliwodiana, Anno Salutis MDCCXLVII Mense Majo).

Zanchijev latinski prijevod poslanice kojom je francuski isusovac Noël Regnault prosudio Voltaireove *Elements de la philosophie de Newton* (1738) neposredno nakon njihova izlaska.

1748.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertationis de lumine pars secunda* (Romae: Typis Antonii de Rubeis in via Seminarii propè Rotundam, 1748).

Zanchi, Josip

Physica P. Josephi Zanchi e Societate Jesu. ... Dum in antiquissima, ac cellebrrima Universitate Viennensi, Illustrissimus, Excellens, ac Doctissimus Dominus Joannes Comes Patatich [sic!] de Zajesda, AA. LL. & Philosophiae Magister, Universam Philosophiam publice propugnaret. Ex praelectionibus ejusdem R. P. Josephi Zanchi, e Societate Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, ejusdemque Professoris Emeriti, nec non p. t. Senioris, & Consistorialis. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).
»[Physica generalis]«, pp. 1-380, Tab. I-VII.
»[Physica particularis]«, pp. 1-374, Tab. VIII-XIII.

Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis. Tomus primus partem generalem complectens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 380 pp. , Tab. I-VII.

Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis. Tomus secundus partem specialem continens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 374 pp. , Tab. VIII-XIII.

Josephus Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).

1749.
Stay, Benedikt

Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex*, editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudebat Franciscus Storti, 1749).

Stay, Kristo

Christophorus Stay, »Benedicto fratri salutem.«, u: Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex*, editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudebat Franciscus Storti, 1749), pp. XI-XX.

1750.

Zanchi, Josip

Philosophia mentis, & sensuum ad usus academicos accommodata, opera, & studio Josephi Zanchi, S.J. sacerdotis. Tomus primus logicam, et metaphysicam complectens (Viennae Austriae: Sumptibus Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus secundus physicam generalem, secundis curis auctam, et emendatam, continens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus tertius physicam particularem secundis curis auctam et emendatam comprehendens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750).

Prvo izdanje sveučilišnoga udžbenika iz cijele filozofije.

1752.

Kačić Miošić, Andrija

Elementa peripatethica iuxta mentem subtilissimi doctoris Ioannis Duns Scoti a P. F. Andraea Cacich Miossich Ordinis Min. Obs. S. P. Francisci Lectore Jubilato Provinciae SS. Redemptoris in Dalmatia ad usum Tyronum Peripatethicae Scholae elucidata. (Venetiis: Apud Bartholomaeum Baronchelli, 1752).

Sadržava »Tractatus unicus in parvam Aristotelis logicam.«, pp. 1-499.

1754.

Bebrić, Luka

Theses universae philosoph.[iae] iuxta mentem Doctoris Subtilis, & Immaculatae Conceptionis Defensoris acerrimi Joannis Duns Scoti depromptae, quas in filialis, Clientalisque Observantiae studium admodum R. P. Josepho Jankovich à Valkovarino ... dedicat, & consecrat, atque publico exponit certamini *M. V. P. Lucas Bebrich à Brodio, in Lycaeo Possegano actualis Philosophiae Lector Ordinis Min. de Observantia, Prov. Bosnae Argent.[inae] S. Crucis Alumnus*. ... Anno ab orbe Redempto 1754 die 16 Junij. In Ecclesia Lib-Regiaeque Civitatis Posseganae, Spiritui S. dicata. Privez uz izdanje: *Raby Samuelis tractatus, indicans errorem Judaeorum circa observantiam legis Mosaicae, & venturum Messiam, quem expectant* (Budae: Typis Francisci Leopoldi Landerer, 1753). Tezarij otisnut na ff. *5r-*6v.

»Ex philosophia in genere.«, f. *5r, nn. 1-7.

»Ex logica.«, f. *5r-*5v, nn. 1-15.

»Ex physica.«, ff. *5v-*6r, nn. 1-15.

»Ex animastica, & metaphysica.«, ff. *6r-*6v, nn. 1-10.

Bošković, Ruđer Josip

»De transformatione locorum geometricorum, ubi de continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti mysteriis«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Elementorum universae matheseos tomus III.* continens sectionum conicarum elementa nova quadam methodo concinnata et dissertationem de transformatione locorum

geometricorum ubi de Continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti Mysteriis. (Romae: Prostant apud Faustum Amidei Bibliopolam in Via Cursus et in Typographia Generosi Salomoni, 1754), nn. 673-886, pp. 297-468.

Rogerius Josephus Boscovich, *De continuitatis lege et ejus consectariis pertinentibus ad prima materiae elementa eorumque vires dissertatio* (Romae: Ex Typographia Generosi Salomoni / Apud Venantium Monaldini Bibliopolam in Via Cursus, 1754).

Benvenuti, Carlo

[Carolus Benvenutus], *Synopsis Physicae Generalis* quam in Seminario Romano ad disserendam proposuit D. Joseph Joachimus a Vereterra, et Agurto e Marchionibus Castagnagae ejusdem Seminarii convictor, atque academicus redivivus. (Romae: Typis Antonii de Rubeis apud Pantheon in Via Seminarii Romani, 1754). Sadržava »mnogo toga« (*multa*) što je Benvenutiju priopćio Bošković, a Benvenuti objavio s napomenom da je autor dotične misli ili rješenja Bošković, o čemu vidi »Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1763.«, na f. Rr2v.

1755.

Bošković, Ruđer Josip

De lege virium in natura existentium dissertatio auctore P. Rogerio Josepho Boscovich Societatis Jesu Publico Matheseos Professore in Collegio Romano. (Romae: Typis Joannis Generosi Salomoni, s. a. [= 1755]).

Stay, Benedikt i Bošković, Ruđer Josip

Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755). Prvi svezak sadržava prve tri knjige Stayeva epa i tri Boškovićeva prinosa:

Rogerius Josephus Boscovich S.[ocietatis] Jesu, »Lectori studioso«, predgovor na pp. III-XIII.

Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-324.

Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, 38 dopuna na pp. 331-490, nn. 1-670. »Index supplementorum«, p. [XXXV].

Stay, Kristo

Christophorus Stay, »Ad Benedictum fratrem epistola.«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay ... versibus traditae libri X*. ... Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. XIV-XXIX.

1756.

Bošković, Ruđer Josip

»In Planetarum dispositione Terra inter Martem, & Venerem.«, epigram u: Rogerius Josephus Boschovichius [sic!], »Carmina«, u: *Arcadum carmina: Pars altera* (Romae: Ex Typographia Josephi & Philippi de Rubeis apud Pantheon in via Seminarii Romani, 1756), pp. 195-216, na pp. 214-215.

1757.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Josephus Boscovich, »De materiae divisibilitate et principiis corporum dissertatio, conscripta jam ab anno 1748. & nunc primum edita«, *Memorie sopra la Fisica e Istoria Naturale di Diversi Valentuomini* 4 (Lucca, 1757), pp. 129-258.

Radevčić, Franjo

»Assertiones ex universa philosophia.«, u: Dum assertiones philosophicas, ... *Ex praelectionibus Rev. P. Francisci Radevcig [sic!], e Soc. Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] Ordinarii*. In Academia Regia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Nobilis, Eruditus, ac Perdoctus Dominus Petrus Josephus Sztrisich, Illyrus Poseganus, Philosophiae Auditor Emeritus. Anno M. DCC. LVII. Mense Augusto, ff. *6r-*8v, nn. I-L. Privez uz ranije tiskano izdanje: Vitus Bering, *Florus Danicus* (Tyrnaviae: Typis academicis, 1716).

1758.

Bedeković, Kazimir

[Casimirus Bedekovics], *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam, quae sic habet:* Causae rerum naturales non plures sunt admittendae, quam quae verae sunt, eorumque phoenomenis explicandis sufficiunt. (Zagrabiae: Typis Antonij Reiner, Inclyti Regni Croatiae Typographi Privilegiati, [1758]), ff. A1-A4, B1-B4, C1-C4.

Pretisak u: Alojz Jembrih, *Kazimir Bedeković: Teološki, filozofski i dramski pisac 18. stoljeća* (Varaždin: Varteks Tiskara, 2001), pp. 507-535.

Assertiones ex universa philosophia, quas in Caesarea, Regiaque Societatis Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Reverend.[us] Nobil.[is] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Adamus Mikulich Croata Zagrabiensis, V. C. E. Z. Alumnus, Philosophiae Auditor Emeritus. *Sub praesidio R. P. Casimiri Bedekovics e Societate Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii*. Anno MDCCLVIII. die 23. Augusti. Umetak na dvama neoznačenim listovima prije folijacije u izdanju: [Casimirus Bedekovics], *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (Zagrabiae: Typis Antonij Reiner, [1758]), nn. 1-50.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Josephus Boscovich, *Philosophiae naturalis theoria redacta ad unicam legem virium in Natura existentium.* (Prostat Viennae Austriae, in officina libraria Kaliwodiana, 1758).

»Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, pp. 280-295, nn. 520-549.

»Supplementa.«, pp. 296-322, nn. 1-75, pet dopuna u drugoj numeraciji.

Tomašević, Antun

Antonius Thomassevich, *Viridarium philosophicum complectens breves Præfatiunculas, Argumenta, ac Dubia è celebrioribus Universae Philosophiae Controversiis proposita ad disputandum juxtà genuinum Sensum Joannis Duns-Scoti Doctoris Subtilis*. (Zagrabiae: Typis Antonii Reiner, [1758]).

1759.

Bedeković, Kazimir

[Baker, Thomas], *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl, Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.), pp. 1-215. »Interpres lectori s.[alutem]«, napomena prevoditelja Bedekovića na neoznačenom listu između dviju folijacija, a prije paginacije.

Šimunić, Ivan Krstitelj

Assertiones philosophicae, ff.)(3r-)(3v, nn. I-L. Privez u: [Baker, Thomas], *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl, Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.). Na poleđini naslovnice zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum assertiones ex universa philosophia in Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnaret Nob.[ilis] Eruditus, ac Perdoctus Dominus Marcus Krajachich Croata Glin.[ensis] ex Sem.[inario] S. Josephi, Philosophiae Auditor absol.[utus]. Ex praelectionibus R. P. Joannis Bapt.[istae] Simunics e Soc. Jesu Philos.[ophiae] Profess.[oris] publ.[ici] emeriti. Audit. Oblat. Anno M. DCC. LIX. Mense Aug.«

1760.

Stay, Benedikt i Bošković, Ruđer Josip

Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] publ.[ico] eloq.[uentiae] et historiae rom.[anae] profess.[ore] versibus traditae libri X. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus II. (Romae: Typis, et

sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760).

Drugi svezak sadržava četvrtu, petu i šestu knjigu Stayevu epa zajedno s Boškovićevim bilješkama i dopunama:

Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-297.

Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, 23 dopune na pp. 299-504, nn. 1-680, Tab. I-III. »Index supplementorum«, p. [XIII].

Bošković, Ruđer Josip

De Solis ac Lunae defectibus libri V. P. Rogerii Iosephi Boscovich, Societatis Iesu, ad Regiam Societatem Londinensem. Ibidem autem et astronomiae synopsis, et theoria luminis Newtoniana, et alia multa ad physicam pertinentia, versibus pertractantur; cum ejusdem Auctoris adnotationibus. (Londini: Apud Andream Millar, in the Strand et R. et J. Dodsleios, in Pall-mall, 1760).

Na p. 23, u bilješci 31 uz v. 510 prve knjige, objavljen je Boškovićev latinski epigram o Zemlji smještenoj u planetarnom sustavu između Marsa i Venere, tiskan 1756. u *Arcadum carmina*, s početnim stihom »Aspicis, ut varios amor excitet iraque motus«, a prvi je put objavljen i njegov prepjev toga epigrama u talijanski sonet s početnim stihom: »Vedi quai flutti amor solleva, ed ira«.

23. svibnja 1761.

Pismo Ruđera Josipa Boškovića Giovanu Stefanu Contiju poslano iz Venecije u Luccu, koje sadržava prvi katalog Boškovićevih tiskanih djela, prvi put objavljeno u: Ruggiero Giuseppe Boscovich, *Lettere a Giovan Stefano Conti*, a cura di Gino Arighi, Academia Toscana di scienze e lettere »La colombaria« 55 (Firenze: Leo S.

Olschki, 1980), pp. 36-42.

1761.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V*, editio Veneta prima (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761).

»Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1761.«, na pp. XI-XXVI.

Petković, Hijacint

Theses philosophicae quas ad mentem Angelici Praeceptoris et quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis publice disputandas exhibet Fr. Jo. Antonius Maria Cebalo de Dalmatia Ordinis Praedicatorum facta cuique Professori post tertium contra quam libuerit dicendi facultate. (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761), pp. I-XI, tekst tezarija na pp. V-XI. Na dnu p. XI otisnuti su osnovni podaci o profesoru filozofije i o javnoj obrani tezarija: »Disputabuntur publice in Templo S. Dominici Jadrae Assistente F. Hyacintho Petcovich ejusdem Ordinis Philosophiae Lectore. Anno 1761. Mense Maij. [prekriženo] Die 3:a Junij Hora 21« Mjesec, dan i sat javne obrane upisani tintom.

»Ex philosophica institutione.«, p. V, nn. I-X.

»Ex logica.«, pp. VI-VII, nn. I-XIV.

»Ex metaphysica.«, pp. VIII-IX, nn. I-XII.

»Ex physica.«, pp. X-XI, nn. I-XIX.

26. veljače 1762.

Pismo Ruđera Josipa Boškovića Giovanu Stefanu Contiju iz Pere di Constantinopoli o vlastitoj prirodnoj filozofiji, prvi put objavljeno u: Ruggiero Giuseppe Boscovich, *Lettere a Giovan Stefano Conti*, a cura di Gino Arighi, Academia Toscana di scienze e lettere »La colombaria« 55 (Firenze: Leo S. Olschki, 1980), pp. 46-85.

1762.

Marek, Ignacije

Assertiones ex universa philosophia quas sub gloriosis auspiciis A. R. D. Michaëlis Maradin, Parochiae Kuttievensis B. M. V. Administratoris Zelantissimi. ... *Ex praelectionibus R. P. Ignatii Marek, e Soc. Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii*. Publice propugnandas suscepit Eruditus, ac Perdoctus Dominus Georgius Mattich, in Academia Posegana. Anno M DCC LXII. Mense Augusto, na neoznačenom dvolistu.

»Ex logica.«, nn. 1-4

»Ex metaphysica.«. nn. 5-11.

»Ex physica generali.«, nn. 12-27.

»Ex physica particulari.«, nn. 28-50.

1763.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in Natura existentium* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763).

»Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, pp. 248-263, nn. 525-558.

»Supplementa.«, pp. 264-311, pet dopuna s drugom numeracijom nn. 1-141.
»Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1763.«, na četverolistu nakon paginacije, ff. Rr1r-Rr4r.

Vanacca, Vinko Marija (Vincenzo Maria)
Theses ex universa philosophia depromptae juxta inconcussa, tutissimaque Angelici Praeceptoris ac quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis Principia quas Illustriss.[imo], ac Reverendiss.[imo] Domino Domino Jo.[anne] Antonio Castelli Episcopo olim Catharensi humillime consecrat D.D.D. / D.[ominus] Anasthasius Scandalli Clericus Metropolitanae Jaderae, ac in Studio Generali Ordinis Praedicatorum Philosophiae auditor. (Anconae: Ex Typographia Petri Pauli Ferri, 1763), pp. 1-[16], tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. [16] otisnuti su osnovni podaci o javnoj obrani: »Disputabuntur publice apud PP. Ord. Praed. Jaderae assistente R. P. F. Vincentio Maria Vanacca in praefato Ord. Praedic. Studio gen. Philosophiae Lectore Anno Domini MDCCLXIII. Mense Septembris Die 28 Hora 21.« Mjesec i dan javne obrane upisani tintom.
»Ex philosophicis institutionibus.«, pp. 7-8, nn. I-XI.
»Ex dialectica.«, pp. 9-10, nn. XII-XXIV.
»Ex metaphysica.«, pp. 10-13, nn. XXV-XLII.
»Ex physica.«, pp. 13-15, nn. XLIII-LXIII.

1764.
Bašić, Đuro
Elogia Iesuitarum Ragusinorum a P. Georgio Bašić S.J. conscripta. Editio princeps prema Bašićevu autografu, koji je Miroslav Vanino pronašao u arhivu isusovačkog

kolegija u Veneciji: Đuro Bašić D.I., *Elogia Iesuitarum Ragusinorum*, izdao i bilješkama popratio Dr. Dragoljub Pavlović, *Croatia sacra: Arkiv za crkvenu povijest Hrvata* 3 (1933), pp. 113-216, na pp. 116-216.

Zamagna, Bernard

Bernardus Zamagna, *Echo libri duo* (Romae: Ex Typographia Francisci Bizzarini Komarek, 1764).

1765.

Radić, Antun

Antonius Radics, *Introductio in philosophiam naturalem, theoriae P. Rogerii Boscovich e Societate Jesu accommodata, et in usum auditorum philosophiae conscripta*. (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, [1765]).

1766.

Radić, Antun

Institutiones physicae in usum discipulorum conscriptae a P. Antonio Radics e Societate Jesu, philosophiae Doctore, eiusdemque in Academia Budensi professore publico ordinario. (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, 1766). »Ad lectorem«, ff.)()(4r-)()(4v, predgovor s očitovanjem da slijedi Boškovića.

1767.

Dolci, Sebastijan

Sebastiano Dolci, *Fasti Litterario-Ragusini sive Virorum litteratorum, qui usque ad annum MDCCLXVI. in Ragusina claruerunt Ditione, prospectus alphabetico ordine*

exhibitus, et notis illustratus (Venetiis: Excudebat Gaspar Storti, 1767). »Index cognominum«, pp. XI-XII. »Virorum litteratorum Ditionis Ragusinae prospectus notis illustratus.«, pp. 1-66.

Horvath, Ivan Krstitelj

Institutiones logicae, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

Institutiones metaphysicae, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

1768.

Pitinčević, Mijo

Physica Generalis quam in Coenobio Crucis Inventae Essekini Frater Michael Pitincsevich Lector Philosophiae Alumnis Ordinis Seraphici, in Studio Generali, clara, brevique Methodo hac die 26. Martij, anno Incarnatae Sapientiae Millesimo septingentesimo sexagesimo octavo proponit, pp. 1-213, nn. 1-275. Nadnevak završetka predavanja iz opće fizike unutar zaključne rečenice na p. 213: »die 31. Augusti Anno 1768«. Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu, B-VIII-21, autograf. Pitinčevićeva predavanja iz opće fizike održana od 26. ožujka do 31. kolovoza 1768. na franjevačkom filozofskom učilištu u Osijeku.

»Quaestio III. Utrum Materia seu quodlibet Corpus physicum physice loquendo sit in partes infinitas divisibile?«, pp. 113-119; na p. 115, n. 139, s pozivanjem na Boškovića: »ex P. Boskovich«.

Zamagna, Bernard

Bernardus Zamagna, *Navis aëria* (Excudebat Romae Paulus Giunchius, 1768).

1769.

Medarić, Filip

Selectae aliquot ex universa philosophia theses, quas in debitae gratitudinis argumentum admodum Reverendo Patri P. Jacobo Spatzierer ... & ad praesens in hac Observanti S. Joannis a Capistrano Provincia Ministro Provinciali Meritissimo. D. D. D. *P. Fr. Philippus Medarich, ejusdem Ord.[inis] & Prov.[inciae] Illokini in Coenobio ad Sanctum Joannem Capistranum Philosophiae Lector*. Anno 1769. Die 13 Mense Augusto. Dan i mjesec održavanja javne obrane na franjevačkom filozofskom učilištu u Iloku upisani tintom. Tezarij otisnut iza četverolisnog predgovora na ff.)(1r-)(6r.

»Ex prolegomenis philosophiae.«, ff.)(1r-)(1v, nn. 1-7.

»Ex logica.«, ff.)(1v-)(2v, nn. 1-9.

»Ex metaphysica«, ff.)(2v-)(4r, nn. 1-19.

»Ex physica generali«, ff.)(4r-)(5r, nn. 1-17

»Ex physica particulari.«, ff.)(5v-)(6v, nn. 1-13.

1770.

Barić, Adalbert

Positiones ex universa politia selectae, quas ... *ex Praelectionibus Adalberti Barits, Scientiarum Politicarum Professoris Regii, in Incl.[yto] Croatiae Regno Publici, Ordinarii*. In contestationem debiti obsequii Nobilis Joannes Nepom. Marcus Busan humillime dedicat. Dum easdem publice propugnandas suscepit Varasdini die __ Mensis Maji Anno 1770. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera Ven.[erabilis] Capituli Zagr.[abiensis] Typogr.[aphi], [1770]), ff. a1-a4, b1-b4, tekst tezarija otisnut na ff. a4r-a4v, b1r-b2v, nn. I-XII.

Brkljačić, Franjo

Propositiones ex universa philosophia iuxta mentem venerabilis servi Dei Joannis Duns Scoti Marianae Innocentiae Defensoris acerrimi, & Recentiorum Philosophorum Principia quas *sub praesidio M. V. P. Francisci Berklacsich, AA. LL. & Philosophiae Lectoris, Ordinis Min. Reg. Observ. Prov.[inciae] S. Joannis a Capistrano Alumni*. Publice defendendas susceperunt RR. FF. Sigismundus Erhard, Concordius Zana Praelaudati Ordinis, & Provinciae Alumni, et Stephanus Nakich, Provinciae Sanctissimi Redemptoris in Dalmatia in Ecclesia Sancti Antonii Paduani Nassicis Mense Julio Die __ Anno 1770. Tezarij otisnut na četverolistu, ff.)(1r-)(4r.

»Conclusiones ex prolegomenis.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-VII.

»Ex logica«, f.)(2v, nn. I-XI.

»Ex metaphysica.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-XII.

»Ex physica generali.«, ff.)(3v-)(4v, nn. I-XVII.

»Ex physica particulari.«, f.)(4v, nn. I-X.

Horvath, Ivan Krstitelj

Physica generalis, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi philos.[ophiae] professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

Physica particularis, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi physicae professor publicus, ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

Kristl, Franjo

»Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae.«, u: *Assertiones ex universa philosophia* infallibilibus Doctoris Subtilis Joannis Dunsii franciscani et doctoris Mariani innixae principiis quas in Ecclesia Zagrabiensi et studio generali primario fratrum minorum de regulari observantia, provinciae S. Ladislai Regis in Sclavonia methodo scholastica propugnarunt. Anno Domini M. DCC. LXX. Mense Augusti Die 29. Hora 8va matutina. RR. FF. Dionysius Dinchich, Gerardus Molnar, Adamus Bekefi, et Adalbertus Siller Observantis Provinciae Ladislajanae alumni, AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *sub assistentia P. Francisci Christl ejusdem instituti et studii lectoris absoluti*. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, V.C.Z.T., [1770]), tekst tezarija otisnut na ff.)(2r-)(8v, nn. I-L.

Pilippen, Antun

Assertiones ex universa philosophia quas in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXX. Mensis Augusti die __ publice propugnandas suscepit D. Stanislaus Latkovich Philosophiae auditor et Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae

pietate apostolicorum regum fundati, alumnus *ex praelectionibus R. P. Antonii Pilippen e Societate Jesu[,] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ejusdemque Professoris, publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]), ff.)(1r-)(4v. Privez uz izdanje: Eustratius Presbyter Constantinopolitanus, *Adversus eos qui dicunt* Animas statim atque è corpore solutae sunt, non operari: Neque oblatis pro iis Deo precibus & sacrificiis ac aliis bonis operibus juvari. ... A Stanislao Latkovich Physices auditore, & Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae pietate regum fundati, alumno. ... Dum idem alumnus in Academia Zagrabiensi ex universa philosophia tentamen publicum subiret Anno Salutis M.D.CC.LXX. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]).

»Ex logica et metaphysica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-X.

»Ex physica.«, f.)(2v-)(4v, nn. XI-L.

Škrlec Lomnički, Nikola

»Sermo, quo Magnificus D. Nicolaus Skerlecz de Lomnicza, S. C. & R. A. Majestatis ad Excelsum in Regnis Croatiae, Dalmatiae, & Sclavoniae Consilium Regium Consiliarius, & Consilii Director, Illustrissimum D. Comitem Josephum Draskovich de Trakostein alloquutus est, dum eundem Assertiones ex primis Politiae materiis publice defendentem oppugnavit die 21. mensis Martii Anni praesentis 1770.«, u: Adalbertus Barits, *Positiones ex universa politia selectae* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1770]), ff. b3r-b4v, o filozofiji na f. b3v.

1771.

Bašić, Stjepan

Synopsis universae philosophiae quam in Pratensi Collegio Ciconino ad disputandum proponit Comes Cajetanus Boari ejusdem Collegii convictor (Florentiae: Typis Joannis Baptistae Stecchi, & Antonii Josephi Pagani ad insigne Lilii, 1771).

Volković, Franjo Ksaverski

Assertiones ex universa philosophia quas in Alma, Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi Anno Salutis M.DCC.LXXI. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Nobilis, ac Perdoctus Dominus Franc. Xav. Supanich, de Sibenegg Croata Zagrabiensis, Philosophiae in secundum annum auditor. *Ex praelectionibus R. P. Francisci Xav. Wolkovich, e Societate Jesu, SS. Theologiae Baccalaurei, & Philosophiae Professoris publici ordinarii*. Tezarij uvezan na početku ranije tiskanog izdanja: Antonius Werntle, *Controversiae Ecclesiae Orientis et Occidentis* (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, 1754), ff.)(3r-)(4v,)()(1r-)()(4v,)()()(1r-)()()(2v.

»Ex Logica.«, f.)(3v, nn. I-V.

»Ex Metaphysica.«, f.)(4r-)(4v, nn. VI-XII.

»Ex Physica.«, f.)(4v,)()(1r-)()(4v, f.)()()(1r, nn. XIII-L.

»Ex Ethica.«, ff.)()()(1r-)()()(1v, nn. I-X.

»Ex Mathesi.«, f.)()()(2r-)()()(2v, nn. I-X.

1772.

Horvath, Samuel

Asserta auditoribus oblata ex universa philosophia quae Anno Domini M. DCC. LXXII. Die 19 Mensis Augusti in Ecclesia Ordinis Minorum Observantis

Provinciae S. Ladislai Regis Varasdinensi. Sancto Joanni Bapt. sacra publicis conatibus propugnavere RR. FF. Nepomucenus Sebrek, Gaudentius Pollancz, Petrus Perko, Gratianus Grahovecz, et Bernardus Perchich, Ord. Min. Obser. Provinciae S. Ladislai Regis alumni professi, ac AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *assistente eis P. Samuele Horvath ejusdem instituti et studii lectore emerito.* (Zagrabiae, Typis Antonii Jandera, [1772]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija na ff.)(2r-)(4v. Dan održavanja javne obrane upisan tintom.

»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, f.)(2r, nn. I-X.

»Ex logica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-XII.

»Ex metaphysica generali seu ontologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-X.

»Ex aetiologia«, f.)(3r, nn. I-VII.

»Ex metaphysica speciali seu pneumatologia.«, f.)(3v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-VI.

»Ex physica generali«, f.)(4r, nn. I-XIV.

»Ex physicis particularibus«, f.)(4v.

»Cosmologia«, f.)(4v, nn. I-IV.

»Uranologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Hydrologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Zoologia et phytologia.«, f.)(4v, nn. I-III.

Mihalj, Mirko

Assertiones ex universa philosophia quas in Caesareo-Regia Societatis Jesu Academia Zagrabiensi Anno M. DCC. LXXII. Mense Augusto, Die __ publice propugnandas suscepit Eruditus ac Perdoctus Dominus Georgius Hernya, Styrus Luttenbergensis, Philosophiae in 2dum Annum Auditor. *Ex Praelectionibus R. P.*

Emerici Mihalyi, Ejusdem Professoris Publici Ordinarii, R. P. Joan. Bapt. Ringauff, Matheseos Professoris Publici Ordinarii. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1772]), ff. *1r-*8v, tezarij iz filozofije otisnut na *2r-*7r.

»Ex logica et metaphysica.«, ff. *2r-*3r, nn. I-XII.

»Ex physica.«, ff. *3r-*5v, nn. XIII-L.

»Ex ethica.«, ff. *6r-*7r, nn. I-X.

1773.

Hercer, Inocent

Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae[,] logicae, ipsaque logica, auditoribus oblatae. Quas in Ecclesia D. Joanni Baptistae sacra Conventus Varasdinensis F.F. Min. [orum] de observantia. Anni M. DCC. LXXIII. Die XI. Mensis Maji publice propugnandas suscepere R.R. F.F. Pius Berlekovich, Benedictus Kuzmich, Urbanus Kiss, Isidorus Reichert, & Nazarius Neüpaur, Ord.[inis] Min.[orum] Regul.[aris] Observantiae Prov.[inciae] D. Ladislai Regis clerici professi, AA. LL. & Philosophiae studentes in primum annum. Praeside P. F. Innocentio Herczer, ejusdem Ordinis Provinciae, & Facultatis lectore actuali. (Zagrabiae, typis Julianae Viduae Janderianae, per Josephum Carol. Kotsche, p. t. Fact., [1773]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(4v.

»Ex prolegomenis universae philosophiae«, ff.)(1v-)(2v, nn. I-XII.

»Ex prolegomenis logicae.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-IX.

»Ex ipsa logica.«, f.)(3v-)(4v, nn. I-XIV.

1774.

Barić, Adalbert

Assertiones ex universa politica excerptae, quas propugnandas susceperunt nobiles ac eruditi Domini Mathias Kerchelich, et Joannes Szmendrovich, scientiarum politico-cameralium auditores. *Ex praelectionibus Perillustris, et Clarissimi Domini Adalberti Barits, earundem scientiarum in I. Regno Croatiae professoris publici ordinarii*. Zagrabiae, Die __ Mense Augusto Anno 1774. (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, S. C. R. A. M. Typogr. & Bibl., [1774]).

Krčelić, Baltazar Adam

[Baltazar Adam Krčelić], *Scriptorum ex Regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio publico, & auditoribus oblata* (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, [1774]).

Šošterić, Kandid

Institutiones philosophiae moralis duabus partibus comprehensae a Francisco Loscani atque auditoribus oblatae dum *ex universa philosophia assertiones* in antiquissimo S. Helenae supra Csaktornyam fundato Monasterio Ordinis Monachorum D. Pauli P. E. publice defendendas susciperet Gerardus Sesztak praefati Ordinis, Clericus. *Praeside R. P. Candido Sosterics, Ordinis ejusdem Philosophiae Doctore, ac ejus Professore actuali, ordinario*. Anno Domini 1774 mense Augusto ___ die

(Graecii: Typis Haeredum Widmanstadii, 1774), ff.)(2r-)(5v.

»Assertiones ex Logica, & Metaphysica.«, ff.)(2r-)(2v, nn. I-XII.

»Ex Physica.«, ff.)(2v-)(5r, nn. XIII-L.

»Ex Philosophia Morali.«, ff.)(5r-)(5v, nn. LI-LX.

1775.

Grgurević, Tomo

Tentamen publicum, quod in Regia Academia Posegana, Anno MDCCLXXV. die __ mensis Augusti subibit D. Petrus Maljevacz, Nobilis Poseganus. *Ex praelectionibus logicis et metaphysicis A. R. D. Th. Gergurevich, Parochi B. V. M. de Magno Sicze, et in eadem Academia Professoris*. (Viennae: Litteris a Ghelenianis, [1775]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija pod naslovom »Assertiones ex logica et metaphysica.« na ff. *2r-*4v, nn. I-XXXIV.

Rutti, Felicissimus

Assertiones eclectico-critico-philosophicae. Ex prolegomenis universae philosophiae, logico-critico [= logico-criticae], singulisque ejus partibus, ac ex ipsa logico-critica, auditoribus oblatae, quas in Ecclesia D. Joanni Bap. sacra Conventus Varasdinensis FF. Minorum Anno MDCCLXXV. Die VIII. Mensis Junii publicè propugnandas susceperunt RR. FF. Henricus Philipovich, Casparus Poffug, Jacobus Puglavecz, et Ignatius Haan, Ord. Min. Obs. Provinciae S. Ladislai Regis Clerici professi., AA. LL. et Philosophiae studentes in primum annum. *Praeside P. F. Felicissimo Rutti, ejusdem instituti, et facultatis lectore actuali*. (Varasdini, typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, Sac. Caes. Reg. Ap. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1775]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(2r-4v.

»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, ff.)(2r-)(3r, nn. I-XX.

»Ex prolegomenis logico-criticae.«, ff.)(3r-)(4r, nn. I-XVIII.

»Ex logico-critica ideali.«, f.)(4r, nn. I-IX.

»Ex logico-critica judicativa.«, f.)(4r, nn. I-IV.

»Ex logico-critica discursiva.«, f.)(4v, nn. I-IV.
»Ex ipsa logico-critica.«, f.)(4v, nn. I-VIII.

1776.
Horvath, Ivan Krstitelj
Institutiones metaphysicae, quas in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth, Presbyter Archi-Dioecesis Strigoniensis, AA. LL. et Philosophiae Doctor, et in Regia Tyrnaviensi Universitate physicae professor publicus. Editio sexta ab Authore recognita. ([Tyrnaviae]: Typis Tyrnaviensibus, 1776).

Kunić, Rajmund
Raymundus Cunichius, »Operis ratio« u: *Homeri Ilias Latinis versibus expressa a Raymundo Cunichio* (Romae: Excudebat Joannes Zempel, 1776), pp. XVII-XLIV.

Lipovčević, Petar
Illustrissimo Domino Domino Michaeli Libero Baroni de Walliss, ... has *propositiones ex universa philosophia* offert *M. V. P. Petrus Lipovcsevich a Baja, Ord. Min. de Observantia, Provinciae S. Joannis a Capistrano Alumnus, & Lector Ordinarius*. Adversae parti occurrentibus R.R. F.F. Aloysio Baumgärtl, & Bartholomaeo Csordassich, ejusdem Ord. & Prov. Filiis, in Ecclesia Liberae Regiaeque Civitatis Posseganae Spiritui sancto dicata. An. 1776. Mense Julio die 25. (Essekini, typis Joannis Martini Diwalt, [1776]), ff.)(1r-)(8v, tekst tezarija otisnut na ff.)(4r-)(8v.
»Ex logica.«, ff.)(4r-)(5v, nn. I-XI.

»Ex metaphysica.«, ff.)(5v-)(7r, nn. XII-XXVI.
»Ex physica.«, ff.)(7r-)(8v, nn. XXVII-XL.

Novak, Josip Andrija; de Capuano, Luigi
Assertiones ex universa philosophia quas in Caesarea Regia Academia Fluminensi Anno MDCCLXXVI. Mense Augusto die 21 publice propugnandas suscepit R.[everendus] ac Perd.[octus] D.[ominus] Matthaeus Linich Dalmata Gromnicensis. *Ex praelectionibus Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Perillust.[ris] D. Francisci Xaverii de Orlando Matheseos Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Clar.[issimi] D. Josephi Andreae Novagk AA. LL. et Philos.[ophiae] Doct.[oris], Log.[icae], Meth.[aphysicae] et Practicae Philos.[ophiae] Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendi] et Perillust.[ris] D. Aloysii de Capuano, Physices Professoris publ.[ici]*.
(Labaci: Litteris Egerianis, 1776), ff. 1-2.
[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, f. 1v, nn. I-XII.
[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. 1v-2r, nn. I-XL.
[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica, jure naturae, ethica, et politica.«, f. 2v, nn. I-X.
[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, f. 2v, nn. I-XVIII.

Stratik, Ivan Dominik
Dissertazione Eruditissima di nuovo argomento dell' Ill[ustrissi]mo Mon:[signo]re St[r]atico Vescovo in Città Nova. MDCCLXXVI. *Incipit*: »Deve adunque chiamarsi in questione, se al nostro secolo si convenga l'illustre Denominazione di Secolo filosofico?«

Arheološki muzej u Splitu, Arhiv F. Carrare, u svežnju Stratikovih spisa unutar pozicije XIX., pp. 29-59, pri čem su pp. 30-31 prazne, paginaciju proveo Arsen Duplančić. Krasopisni prijepis.

Tomiković, Aleksandar

Propositiones ex universa philosophia quas ... publico certamini expositas propugnabant in aede Divo Antonio Patavino sacra RR. FF. Franciscus Gjurossevich, Modestus Drexler, et Otto Bewern, Ordinis Minorum Observantium, Provinciae S. Jo. a Capistrano Filii, et Philosophiae Auditores emeriti. *Adsistebat F. Alexander Tomikovich sacer minorita, et philosophiae lector*, Bajae Anno Epochae Christianae M. D. CC. LXXVI. Die __ Julii. (Typis Colocensibus Scholarum Piarum, [1776]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XXXIV.

Židić, Gerard

Positiones ex universa philosophia publico arbitrio expositae, quas Zagrabiae in Ecclesia D. Francisco sacra Anno Domini M. DCC. LXXVI. Mense Sept. Die __ propugnarunt RR. FF. Capistranus Vadschedl, Andreas Viziak, Stanislaus Zernaj, & Emericus Dömölk, Ordinis Minorum Provinciae S. Ladislai Regis Alumni Professi, Philosophiae Auditores emeriti. *Juxta praelectiones P. F. Gerardi Zsidics, lectoris actualis*. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1776]), ff. a1-a8, b1-b4. Privez uz ranije tiskano izdanje: Balthassar Francolinus, *Tirocinium theologicum* (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1764).

»Ex prolegomenis philosophiae.«, f. a2r, nn. I-III.

»Ex logica.«, f. a2v, nn. I-IV.

»Ex metaphysica.«, f. a3r.

»Ex ontologia.«, ff. a3r-a4r, nn. I-VII.

»Ex aetiologia«, f. a4r-a4v, nn. I-V.

»Ex psychologia.«, ff. a4v-a6v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff. a6v-a7r, nn. I-VII.

»Ex physica generali«, ff. a7v-a8v, b1r, nn. I-XVI.

»Ex physica particulari. De Mundo.«, ff. b1v-b2r, nn. I-V.

»De corporis caelestibus.«, f. b2r-b2v, nn. I-V.

»De meteoris.«, f. b2v-b3v, nn. I-IV.

»De vulgaribus elementis.«, f. b3v-b4v, nn. I-V.

»De corporibus terrestribus.«, f. b4v, nn. I-III.

1777.

Horvath, Ivan Krstitelj

Tentamen publicum ex praelectionibus physicis admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Joann.[e] Bapt.[ista] Horvàth, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Physicae Profess.[oris] Publici, Ordinarii. Quod in celeberrima Regia Universitate Tyrnaviensi subivit Valentinus Szalaj, Sacri Ordinis Monachorum Sancti Pauli primi Eremitae Religiosus, Philos.[ophiae] in alterum annum Auditor. Anno M. DCC. LXXVII. Mense Aprili die 26. (Typis Tyrnaviensibus, Anno ut supra), ff.)(1r-)(4v, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4v. Dan javne obrane upisan tintom.

»De principiis, et communibus corporum proprietatibus.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-IX.

»Ex mechanica.«, f.)(3r-)(3v, nn. I-XIV.

»De viribus centralibus, et gravitate universali.«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-IX.

»Ex astronomia physica.«, f.)(4r-)(4v, nn. I-X.

Novak, Josip Andrija; de Capuano, Luigi

Assertiones ex universa philosophia quas in Regia Hungarica Fluminensi Academia Anno Salutis M. DCC. LXXVII. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Perillustris, ac Perdoctus Dominus Aloysius Franul de Weissenthurn Fluminensis. *Ex praelectionibus Reverendissimi, Perillustris, ac Clarissimi Domini Francisci Xaverii de Orlando Protonotarii Apostolici Matheseos Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii] nec non Facultatis Philosophicae Pro-Decani. Admodum Reverendi, Nobilis, ac Clarissimi Domini Josephi Andreae Novagk AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Log.[icae] Met.[aphysicae] & Practicae Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii]. Admodum Reverendi Perillustris, ac Clarissimi Domini Aloysii de Capuano AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Physices Professoris Publ.[ici] & Ordinarii.* (Labaci Literis Egerianis [1777]), ff. A1-A7, tekst tezarija objavljen na ff. A3-A7.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, ff. A3r-A3v, nn. I-XII.

[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. A3v-A6r, nn. I-XLIII.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica jure naturae, ethica, et politica.«, ff. A6r-A6v, nn. I-X.

[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, ff. A6v-A7v, nn. I-XVIII.

Raffay, Mirko

Tentamen publicum! e praelectionibus logicis A. R. ac Cl. D. Emerici Raffay, Praesbyteri saecularis[,] Logicae, Methaph.[ysicae] ac Ethicae Professoris Publici quod in Caesareo-Regiae Academiae Zagrabiensis Auditorio Philosophico subibunt

R. D. Dismas Turina, alumnus V. C. Z. … Philosophiae et Matheseos in I. Annum auditores Anno MDCCLXXVII. Mense __ Die __ (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1777]), ff.)(1r-)(4r, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4r.
»De facultate cognoscitiva mentis humanae.«, ff.)(2r-)(2v.
»De veritate cognoscenda.«, ff.)(2v-)(3v.
»De veritatis cognitione.«, ff.)(3v-)(4r.

Zamagna, Bernard
Bernardus Zamagna, »Ratio operis lectori ab interprete reddita«, u: *Homeri Odyssea Latinis versibus expressa a Bernardo Zamagna Ragusino* (Senis: Excudebant fratres Pazzinii Carlii, 1777), pp. XIX-XXXV.

1778.
Domin, Josip Franjo
Positiones per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum[,] in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Jaurinensi Physicae Doctorem ex cosmologia et philosophiae naturalis parte generali deprom[p]tae quas sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. Mense Aprili in tentamine publico defenderunt Reverendi, Religiosi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti D. Antonius Donászi ... physicae auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joannis Streibig, [1778]), ff.)(1r-)(7v.
»Introductio.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-V.
»Cosmologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. VI-XIII.
»Philosophia naturalis.«, f.)(3r, n. XIV.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff.)(3v-)(7v, nn. XV-XLI.

Positiones, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Academ.[iae] & Archi-Gymnasii Iaurinensis Studiorum Direct.[ore] Locali sub aestivi semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. *per Josephum Franciscum Domin, Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex philosophiae naturalis parte speciali depromptas* defenderunt Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Paulus Vigyazo, … physicae auditores. (Posonii: Typis Ioannis Michaelis Landerer, [1778]), ff.)(1r-)(8r.
»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff.)(2r-)(8r, nn. I-XLIII.

Raffay, Mirko

Tentamen publicum ex praelectionibus metaphysicis [D. Emerici Raffay] quod in Regia Academia Zagrabiensi subivit D. Mathias Kovachich, Nobilis Croata Jamniczensis ex Sem.[inario] S.[ancti] Jos.[ephi] Philosophiae in II annum auditor. Anno D[omi]ni M. DCC. LXXVIII. Mense Augusto Die 25. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na f. [2r]-[2v], nn. I-XII. Dan javne obrane upisan tintom.

Zubanović, Hadrijan

Conclusiones logicae quas ... propugnandas publice susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Minor.[um] Observantium, Provinciae S. Ioannis a Capistrano Alumni, et actualis Philosophiae Auditores, *praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, ei.[usdem] Ord.[inis] ac*

Provinc.[iae] Philos.[ophiae] Lect.[ore]. Mursiae in Eccl.[esia] S. Cruc.[i] d.[icata]. XIV. Cal. Aug. A.R.S. MDCCLXXVIII. (Essekini, Typis Joan. Mart. Diwaltii, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XVI.

1779.

Domin, Josip Franjo

Positiones, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXIX. *per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex cosmologia, et philosophiae naturalis parte generali depromptas* defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Phillippus Stainer … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(7v. Razdioba i broj teza kao i u tezariju iz 1778.

Positiones ex philosophiae naturalis parte speciali, quas … coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali Mense Julio Anno M.DCC.LXXIX. *per Iosephum Franciscum Domin, Dioec.[esis] Zagrab.[iensis] Presbyter.[um], in Univers.[arum] Scient.[iarum] Acad.[emia] Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Reg.[ia] vero Iaur.[inensi] Phys.[icae] Doctorem depromptas* defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Philippus Steiner … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Ioann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija objavljen pod naslovom »Pars specialis.« na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXXIII.

Sekovanić, Sabin

Assertiones ex universa philosophia [oblatae] a R. D. Emerico Raffay Logices, Metaphysices, ac Ethices Professori Emerito, Parocho Krapinensi, Vice-Archid.[iacono] Domino Patrono gratiosissimo [ac] in Ecclesia Divae Catharinae Virgini, & Martyri sacra, Conventus Crapinensis FF. Minorum de Observantia, Publicae Concertationi expositae, & propugnatae Anno D[omi]ni MDCC. LXXIX. Mensis Septembris die __ per RR. FF. Ignatium Poszavecz, Bernardinum Farkassich, Ambrosium Levatich, ac Jeremiam Belloberk, Ord. Min. Obs. Provinciae D. Ladislai Regis Alumnos, & Philosophiae Studentes absolutos. *Praeside P. F. Sabino Szekovanich, ejusdem Ordinis, Provinciae, & Studii Lectore*. (Agram: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern Sac. Caes. Reg. Apost. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1779]). Šesterolisni umetak iza predgovora prije tiskanom izdanju: *Rudimenta vitae christiano-politicae*. ... A quodam Presbytero, ... (Graecii, Sumptibus Josephi Mauritii Lechner, Bibliopolae Academici, 1759). Tezarij otisnut na ff. [1v]-[6v].

»Assertiones ex logica.«, ff. [1v]-[2r], nn. I-VI.

»Ex metaphysica.«, ff. [2r]-[3r], nn. I-XIII.

»Ex physica generali.«, ff. [3r]-[4v], nn. I-XVIII.

»Ex physica particulari.«, ff. [4v]-[6v], nn. I-XX.

Zubanović, Hadrijan

Conclusiones ex universa philosophia quas ... publice propugnandas susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae Capistraneae Clerici, ac

Philosophiae Studentes. *Praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, eiusdem Ord.[inis] ac Prov.[inciae] Phil.[osophiae] Lectore*. Essekini in Templo S. Cruci Inventae dicato. Tertio Idus Maii MDCCLXXIX. ([Essekini], Typis Joan. Martini Diwaltii, [1779]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija otisnut na ff. *2r-*4v.
»Conclusiones logicae.«, f. *2r-*2v, nn. I-XVI.
»Ex metaphysica.«, f. *3r-*3v, nn. XVII-XXXVI.
»Ex physica generali.«, f. *4r, nn. XXXVII-XLVI.
»Ex physica particulari.«, f. *4r-*4v, nn. XLVII-LIV.
»Ex ethica.«, f. *4v, nn. LV-LVI.

1780.
Bedeković, Kazimir
[Casimirus Bedekovics], »S. Iustinus«, u: *Collegii Croatici Viennensis Hilaria ante Cineres*. (Viennae: Literis Geroldianis, s.a. [= 1780]), pp. 47-107 [= 117].

Kukec, Antun
Tentamen publicum ex physica universa quod auctoritate et consensu Magnifici, ac Spectabilis Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, insignis ordinis S. Stephani regis apostolici equitis, et ad Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum consiliarii, nec non Superioris Regii scholarum, et studiorum per regna Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Directoris, coram Reverendissimo, ac Clarissimo Domino Josepho Taisperger, S.[acro]s.[anctae] Theologiae in Univ.[ersitate] Viennensi Doctore collegiato, Cathed.[ralis] Eccl.[esiae] Zagr.[abiensis] Canonico, Protonot.[ario] Apost.[olico] Praep. Inful. S. Michaelis Archang.[eli] de insula leporum, Academiae Regiae Zagrabiensis directore locali,

ac tuta Facultate Philosophica in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXXX. Mensis Aprilis die ___ .

Ex praelectionibus Admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Antonii Kukecz, Presbyteri Secularis, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ac in Regia Academia Zagrabiensi Physicae Professoris publici, et ordinarii subiverunt

Reverendi, Eruditi, ac Perdocti

P. Hilarion Lavassich, ex Ord. S. P. F.

P. Simon Hozjan, ex Ord. S. P. F.

P. Carolus Istokovich, ex Ord. S. P. F.

D. Franciscus Blaskovich, nobilis ex Seminario S. Josephi

Philosophiae in secundum annum auditores.

(Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, 1780), ff. A1r-A4v, B1r-B4r.

»Prolegomena.«, ff. A2r-A2v, nn. I-III.

»Ex physica generali.«, ff. A2v-A4v, nn. IV-XXX;

»Pars I. De corpore in genere et motu.«, ff. A2v-A3v, nn. IV-XIV;

»Pars II. De principiis corporum ac generalibus eorundem affectionibus.«, f. A3v, nn. XV-XIX.

»Pars III. De corporum universum hoc constituentium dispositione motuumque caelestium causis.«, ff. A3v-A4v, nn. XX-XXX.

»Ex physica particulari.«, ff. A4v, B1r-B4r, nn. XXXI-LXXXVI.

»Pars I. De aqua et communibus fluidorum non elasticorum affectionibus.«, ff. A4v-B1r, nn. XXXI-XXXVII;

»Pars II. De aëre et motibus diversis in eodem excitatis.«, f. B1r, nn. XXXVIII-XLII;

»Pars III. De igne et luce.«, ff. B1v-B2r, nn. XLIII-LI.

»Pars IV. De terra.«, ff. B2r-B2v, nn. LII-LX;

»Pars V. De meteoris.«, ff. B2v-B3v, nn. LXI-LXXX;

»Pars VI. De globo terraqueo.«, ff. B3v-B4r, nn. LXXXI-LXXXVI.

Peštalić, Grgur

Tentamen publicum et solenne ex logica, historia philosophiae, et mathesi quod iuxta Institutum Regiae Universitatis Budensis subibunt RR. FF. Dominicus Tureczek, Blasius Niemecz, Antonuis Resch, Laurentius Kopasz, Stanislaus Horváth, et Franciscus Vrana, primi Anni Philosophiae Auditores ex Ordine Min.[orum] S. P. Francisci Observantium, Provinciae S. Joannis a Capistrano Alumni, *praeside P. Gregorio Peshtalich, eiusdem Ordinis & Provinciae AA. LL. et Philosophiae Doctore, nec non actuali Philosophiae & Matheseos Professore Ordinario*

Baiae in Coenobio S. Antonii Patavini Anno MDCCLXXX. Mense Augusto Die ___ sub gratiosissimis auspiciis Spectabilis, Perillustris, ac Generosi Domini Iosephi Miskolczy de Roglyatica, eiusdem haereditarii Domini, Incl.[iti] Comit.[atus] Bacsiensis Nati Assessoris, nec non Inclitae Militiae Emeriti Militis Voluntarii, Domini, Domini, ac Mecenatis Munificentissimi. (Budae: Typis Catharinae Landerer viduae, 1780), pp. 1-20, tekst tezarija otisnut na pp. 5-20.

Predvez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).

»Positiones ex logica«, pp. 5-7, nn. I-X.

»Ex historia philosophiae«, pp. 8-10, nn. I-VIII.

1781.

Buberlée, Terencijan

Terentianus Buberlée, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]).

Terentianus Buberlée, »Positiones ex universa philosophia.«, u: Terentianus Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), ff. a1v-b3r. Na f. a1v zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum positiones ex universa philosophia sub eiusdem praesidio in ecclesia SS. Cosmae et Damiani in dominio Blaczko MDCCLXXXI. octavo Kalendas Septembris sub auspiciis A. R. P. Iosephi Iakosich, Lectoris Theologi, iam Definitoris et actualis Ministri Provincialis dignissimi, publice propugnandas suscepissent P. Paschalis Wermann, F.F. Gregorius Sporcsich, Sebastianus Boldog, Laurentius Kopasz, et Blasius Stephich, eiusdem ordinis et provinciae alumni ac philosophiae nec non Matheseos auditores.«

»Ex logica.«, f. a2r, nn. 1-5.

»Ex ontologia.«, ff. a2v-a3r, nn. 6-11.

»Ex cosmologia.«, ff. a3r-a4r, nn. 12-29.

»Ex psychologia.«, f. a4r, nn. 30-35.

»Ex theologia naturali.«, f. a4v, nn. 36-47.

»Ex physica generali.«, ff. b1r-b2r, nn. 48-67.

»Ex physica particulari.«, ff. b2r-b3r, nn. 68-81.

Domin, Josip Franjo

Positiones ex physica universa, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho

Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali Mense Aprili anno MDCCLXXXI. *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii in Alma, Regiaque Academia Iaurinensi* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Skerlecz de Lomnicza ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Gregorii Ioannis Streibig, [1781]), ff. *1r-*7v, tekst tezarija objavljen na ff. *2r-*7v.

»Introductio.«, f. *2r, n. I.

»Cosmologia.«, f. *2r, n. II-IV.

»Philosophia naturalis.«, f. *2v, n. V.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VI-XXIII.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*7v, nn. XXIV-LII.

Martinović, Dominik

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars I. complectens logicam, historiam philosophiae, et metaphysicam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-30.

»Ars recte cogitandi.«, nn. I-IX, pp. 3-10.

»Historia philosophiae«, nn. X-XXXVI, pp. 10-20.

»Metaphysica.«, nn. XXXVII-XLIX, pp. 21-30.

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars II. complectens practicam universalem, ius naturae, ethicam, et politicam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-24.

»Prolegomenon philosophiae moralis.«, n. I, pp. 3-5.

»Practica universalis.«, nn. II-IX, pp. 5-10.
»Ius naturae.«, nn. X-XIX, pp. 10-16.
»Ethica.«, nn. XX-XXIV, pp. 16-19.
»Politica.«, nn. XXV-XXX, pp. 19-24.

Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae*. Pars III. complectens physicam theoreticam, et mathesim aplicatam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-44.
»Physica.«, nn. I-LVII, pp. 3-28.
»Mathesis adplicatae problemata.«, nn. I-XC, pp. 29-44.

Švagelj, Andrija Zerard
Doctrina universae philosophiae honori, ac venerationi Reverendissimi Domini Josephi Gallyuff ... sub finem Anni Academici M.DCCLXXXI. reverenter dicata dum sub gratiosissimis eiusdem auspiciis cursum philosophicum publice coronarent R. Ambrosius Bedechich, et R. Emericus Saffarich, Monachi Paulini, AA. LL. et Philosophiae Auditores Emeriti. *Sub praesidio Andr. Zoerardi Svagell O. S. Pauli I. Erem. Presbyt. in Celeb. Scientiarum Univ. Reg. Budensi AA. LL. et Philos. Doct. ac in perantiquo Lycaeo Lepoglav.[ensi] Praelectionum Physico-Mathematicarum Professoris*. (Zagrabiae: Typis Joan. Thomae Nob. de Trattnern, [1781]).
»Ars logico-critica«, pp. 3-4, nn. I-V.
»Metaphysica.«, pp. 4-9, nn. I-XVII.
»Philosophia morum.«, pp. 9-12, nn. I-XV.
»Mathesis.«, pp. 13-16, nn. I-XXIX.

»Physica generalis«, pp. 17-19, nn. I-XII.

»Mechanica.«, pp. 19-22, nn. I-XV.

»Dynamica.«, pp. 22-23, nn. I-V.

»Astronomia physica.«, pp. 24-26, nn. I-XIV.

»Geographia.«, p. 27, nn. I-V.

»Physica specialis.«, pp. 27-31, nn. I-XVI.

»Hydrostatica.«, pp. 31-33, nn. I-IX.

»Optica.«, pp. 33-36, nn. I-XVII.

»Catoptrica.«, pp. 36-37, nn. I-V.

»Dioptrica.«, pp. 37-38, nn. I-VI.

1782.

Domin, Josip Franjo

Positiones ex cosmologia et physica, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Directore Locali Anno MDCCLXXXII Mense Aprili *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Reverendi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Sziller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Heredum Greg. Ioan. Streibig, [1782]), ff. A1r-A7v.

»Introductio.«, f. A2r, n. I.

»Cosmologia.«, f. A2r-A2v, nn. II-IV.

»Philosophia naturalis.«, f. A2v, n. V.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. A2v-A5v, nn. VI-XXII.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. A6r-A7v, nn. XXIII-XXXIII.

Neumann, Henrik

Positiones ex universa philosophia quas sub faventissimis auspiciis Admodum Reverendi Domini Ioannis Marevich, Sacrosanctae Theologiae doctoris, et actualis in Seminario S. Pauli Apostoli dioecesis Quinque-Ecclesiensis SS. Can. Professoris, et Vice-Praefecti, RR. FF. Chrysostomus Marevich, Ioannes Karg, Stanislaus Langer, et Caietanus Webrsik, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae S.[ancti] Ioan.[nis] a Capist.[rano] publice propugnarunt. *Ex praelectionibus M. V. P. Henrici Neumann, AA. LL. et Philosophiae Professo[r]is eiusdem Ord.[inis] et Provinciae*. Brodii in Ecclesia Minorum Sanctissimae Trinitati sacra die ___ mensis Augusti MDCCLXXXII. (Essekini: Typis Essekinensibus Ioannis Martini Diwalt, 1782), ff. a1r-a8v, b1r-b7r.

Privez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).

»Ex logica.«, ff. a2r-a3r, nn. I-V.

»Ex metaphysica.«, ff. a3v-a7r, nn. VI-XXX.

»Ex philosophia naturali [= morali].«, ff. a7r-b1v, nn. XXXI-L.

»Ex physica generali.«, ff. b2r-b4r, nn. LI-LX.

»Ex physica particulari.«, ff. b4r-b7r, nn. LXI-LXXX.

1783.

Čordašić, Bartol

Tentamen quod publice subibunt Illokini in Syrmio in Ecclesia S. Ioannis a Capistrano Anno M.DCCLXXXIII. Mense Augusto Die 19. R.R. F.F. Ioseph

Pukanich, Petrus Burgich, Vincentius Vittmanich, Hyacinthus Riedl, Henricus Pleyer, et Ioannes Capistranus Sustrell Ord.[inis] Min.[orum] Reg. Obs. Prov.[inciae] S. Ioan.[nis] a Cap.[istrano] alumni ac auditores phil.[osophiae] in annum II. *Sub adsistentia P. Bartholomaei Csordashich, AA. LL. et Phil.[osophiae] Doctoris atque Facultatis eiusdem professoris actualis.*
(Essekini: Ex officina Diwaltana, 1783), pp. 1-36.
»Propositiones ex logica.«, pp. 1-4, nn. I-V.
»Ex metaphysica.«, pp. 4-14, nn. I-XXVI.
»Ex institutionibus practicae universalis.«, pp. 15-19, nn. I-X.
»Ex iuris prudentia naturali.«, pp. 19-22, nn. XI-XIV.
»Ex ethicae institutionibus.«, pp. 22-23, nn. XV-XVIII.
»Ex politica.«, pp. 24-25, nn. XIX-XXII.
»Ex physica.«, pp. 25-36, nn. I-XXVII.

Domin, Josip Franjo
Positiones ex physica universa, quas ... coram Reverendissimo Domino Ios. Apffalter, ... ac Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi. *Ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii*. Anno M. DCC. LXXXIII. die 12ma Aprilis. defenderunt Illustrissimi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Fran. de Paula L. B. Rauch de Lusnitza ... Physicae auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1783]), ff. *1r-*8r.
»Introductio.«, f. *2r, n. I.
»Cosmologia.«, ff. *2r-*2v, n. II-VI.

»Philosophia naturalis.«, ff. 2v-8r, nn. VII-LIII.
»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VIII-XXIV.
»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*8r, nn. XXV-LIII.

1784.
Domin, Josip Franjo
Josephus Franciscus Domin, *Dissertatio physica de aeris factitii genesi, natura, et utilitatibus.* (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, 1784).

Positiones ex physica universa, quas ... coram tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXIV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, & Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii,* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Iosephus Koller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1784]), ff.)(1r-)(4v, teze objavljene na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXX.

Kalafatić, Vinko
Tentamen publicum ex jure naturali hominis et civitatis, quod in Regia Zagrabiensi Academia subiverunt Josephus Szkenderlich, ex R.[egio] Conv.[ictu] Nob.[ilium] Josephino e Comit.[atu] Poseg.[ano] et Joannes Nep. Lovinchich, Nobilis ex Comit.[atu] Szeverinensi, in Palatio Academico Anno MDCCLXXXIV. XVII. Mensis Augusti. *Sub praesidio Admodum Reverendi, ac Cl.[arissimi] D.[omini] Vincentii Kalafatich, Juris Naturae, Publici Universalis, & Gentium Professoris publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, [1784]),

pp. 1-29, tekst tezarija otisnut na pp. 3-29.
»Positiones ex jure naturae.«, pp. 3-17, nn. I-XXV.
»Ex jure civitatis interno.«, pp. 17-26, nn. I-XV.
»Ex jure gentium seu civitatis externo.«, pp. 26-29, nn. I-X.

Kukec, Antun; Minković, Andrija
Assertiones ex universa philosophia depromptae, quas auctoritate et consensu Illustrissimi Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, ... , nec non Superioris Regii Scholarum, & Studiorum per Regna Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae Directoris, coram Spectab.[ili] ac Clariss.[imo] Domino Josepho Petrovich, in Regia Universitate Budensi Juris utriusque Doctore, & Inclyti Comitatus Zagrab.[iensis] Sedis Judiciariae Assessore, Academiae Zagrab.[iensis] Directore locali, ac tota Facultate Philosophica, Anno Domini MDCCLXXXIV. Mensis Augusti Die __. In Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Nob.[ilis,] Erud.[itus] ac Perdoct.[us] Dominus Thomas Bedekovich, ex Regio Nobil.[ium] Convictu Josephino, Philosophus absolutus. *Sub praesidio Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Physicae, nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] ord.[inarii] ac Facultat.[is] ejusdem Pro-Decani; ... Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Logicae, Metaphys.[icae] & Philos.[ophiae] mor.[alis] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Professoris Publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Trattnern, [1784]), ff. c1-c2, d1-d2, e1-e2. Privez u: Andreas Blaskovich de Blaskovcz, *Dissertationum pars I.* (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Tratnern, 1781). Od devet subtezarija prva se četiri odnose

na filozofske discipline:
[Andreas Minkovich], »Ex logica«, f. c1r, nn. I-III.
[Antonius Kukecz], »Ex physica«, ff. c1r-d1r, nn. I-L.
[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica«, f. d1r-d1v, nn. I-XV.
[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, ff. d1v-d2r, nn. I-XIV.

Stratik, Ivan Dominik
Riflessioni filosofiche sulla pena di morte dirette da Gian Domenico Stratico al Nobil Uomo Averardo de Medici l'anno 1784. in Firenze nel tempo che si compilava il Codice Leopoldino Criminale. Znanstvena knjižnica u Zadru, rkp. br. 552, ff. 44v-50r. Krasopisni autograf.

1785.
Domin, Josip Franjo
Positiones ex physica experimentali, quatenus de corpore universim agit, quas ... coram Reverendissimo Domino Ant. Majláth ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ..., ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii,* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini: D. Franc. Hannibal Stipend. Regius ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1785]), ff.)(2r-)(7v.
»De corpore universim.«, ff.)(3r-)(7v, nn. I-XXV.

1786.

Domin, Josip Franjo

Positiones ex physica experimentali, quatenus de co[r]pore universim agit, quas ... coram Reverendissimo Domino Daniele Hersching, ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Quinque-Eccl.[esiensis] Studiorum Pro-Directore, ac tota inclita Facultate Philosophica in Regia Academia Quinque-Ecclesiensi mense Aprili MDCCLXXXVI. *Ex praelectionibus Clarissimi, ac A. R. Domini Iosephi Francisci Domin, Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Iancsó ... Physicae Auditores. (Quinque-Ecclesiis: Typis Ioannis Iosephi Engel, [1786]), ff.)(1r-)(8v.

»De corpore universim.«, ff.)(2r-)(8v, nn. I-XXV.

1791.

Bassegli, Tomo

[*Pensées sur la Révolution en Europe et à Dubrovnik*][u Beču tijekom srpnja 1791], ff. 1r-6r. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, B2.

Nenaslovljeni i nedovršeni nacrt obrane pripremljen za Sebastiana d'Ayalu, otpravnika poslova Dubrovačke Republike u Beču. Spisu je naslov predložio i dataciju utvrdio Žarko Muljačić.

Djelomice, ff. 2v-6r, preveden na hrvatski u: Žarko Muljačić, »Dubrovački disident i njegov 'istražitelj'«, u: Miljenko Foretić (priredio), *Dubrovačka Republika i Francuska revolucija* (Dubrovnik: Matica hrvatska, 1996), pp. 73-82,

na pp. 75-78. O dataciji rukopisa vidi pp. 78-80.

Vesdin, Filip

Systema brahmanicum liturgicum mythologicum civile ex monumentis Indicis Musei Borgiani Velitris dissertationibus historico-criticis illustravit Fr. Paulinus a S. Bartholomaeo carmelita discalceatus, Malabariae missionarius, Academiae Volscorum Veliternae socius (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1791).

1792.

Bassegli, Tomo

Catalogus ex bibliotheca Bassegli [1792]. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, svežanj B2/11.

Bošković, Ruđer Josip

Rogerius Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem. Tomus tertius cum adnotationibus Rogerii Boscovich.* (Romae: In Typographio Palearíniano, 1792), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-512. Uz stihove vv. 1083-2629 desete knjige Stayeva epa napisao je Bošković bilješke o vlastitoj prirodnoj filozofiji na pp. 397-506.

Horvath, Ivan Krstitelj

Joannes Baptista Horváth, *Elementa physicae*. Editio (sub hoc titulo) secunda, ab Authore recognita, et aucta. (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1792). »Praefatio ad editionem primam.«, ff. 2r-2v, s nadnevkom »Dab. Pestini 8va Septembris

1790.«

Stay, Benedikt

Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus III. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1792).

Treći svezak sadržava posljednje četiri knjige epa.

Stay, Kristo

Christophorus Stay, »De poesi didascalica dialogus«, pp. I-XXX, privez sa samostalnom paginacijom u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem*. (Romae: In Typographio Palearinano, 1792).

Vesdin, Filip

Examen historico-criticum codicum indicorum Bibliothecae Sacrae Congregationis de propaganda fide auctore P. Paulino a S. Bartholomaeo carmelita discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum Veliternae socio, in collegio Missionum Romae ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: Ex Typographia Sacrae Congregationis de propaganda fide, 1792).

1792-1803.

Bassegli, Tomo

[*Florilegium*]. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 3, autograf, 298 neoznačenih listova.

1793.

Bassegli, Tomo

Discours sur l'utilité publique. [1793], Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7. Govor u *Société Patriotique*, dubrovačkoj akademiji koju je utemeljio piščev ujak Miho Sorkočević.

Objavljen u Muljačićevoj transkripciji: »Discours sur l'utilité publique«, u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 95-103.

»Des causes de la pauvreté et de la mendicité dans notre pays et des moyens d' y remédier«, u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 103-105.

Govor u *Société Patriotique* u Dubrovniku, nedovršen ili izgubljenoga završetka. Nalazište autografa: Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7.

Remarques sur les petites villes et sur les petis [sic!] états. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kart. 2, ff. 23-28.

Hrvatski prijevod: »Bilješke o malim gradovima i malim državama«, preveo Žarko Muljačić, *Dubrovnik* 13/4 (1970), pp. 131-137.

Vesdin, Filip

Musei Borgiani Velitris codices manuscripti avenses, peguani, siamici, malabarici, indostani, animadversionibus historico-criticis castigati et illustrati.

Accedunt monumenta inedita, et cosmogonia indico-tibetana auctore P. Paulino a S. Bartholomaeo carmelita discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum Veliternae socio, in collegio Missionum Romae ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1793).
»Ex codicibus Indicis consectaria.«, pp. 171-199.
»Cosmogonia Indico-Tibetana«, pp. 231-239.

1794.

Horvath, Ivan Krstitelj

Joannes Bapt.[ista] Horváth, *Summarium elementorum physicae, cumprimis in usum gymnasiorum per regnum Hungariae, et provincias eidem adnexas.* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1794).

Kukec, Antun; Minković, Andrija

Assertiones ex physica, metaphysica, et philosophia morali depromptae, quas Anno MDCCXCIV. Mensis Augusti Die 21 in Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Reverendus, Eruditus, ac Perdoctus D. Josephus Wolfstein, Seminarii Zagrabiensis cleri junioris alumnus, et Philosophiae auditor absolutus. *Sub praesidio Cl. D. Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Phys.[icae] nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii] et Cl. D. Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Log.[icae] Metaphys.[icae] Philos.[ophiae] Moral.[is] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii]* (Zagrabiae: Typis episcopalibus, [1794]), pp. 1-28. Dan javne obrane upisan tintom. Od tri subtezarija prvoga je zadao

Kukec, a ostala dva Minković.

[Antonius Kukecz], »Assertiones ex physica.«, pp. 3-18, nn. I-L.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica.«, pp. 18-24, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, pp. 24-28, nn. I-XIV.

1795.

Dorotić, Andrija

Andreas Dorotich, *Philosophicum specimen de homine* (Venetiis: Typis Simonis Cordella, 1795).

Vesdin, Filip

De veteribus Indis dissertatio in qua cavillationes auctoris alphabeti tibetani castigantur a P. Paulino a S. Bartolomaeo Carmelita Discalceato, Malabariae ex-missionario, Academiae Volscorum Veliternae socio, Romae in collegio Missionum ad Sanctum Pancratium linguarum orientalium Praelectore. (Romae: s. e. [= Apud Antonium Fulgonium?], 1795).

1796.

Vesdin, Filip

Fra Paolino da S. Bartolomeo carmelitano scalzo, *Viaggio alle Indie orientali* (Roma: Presso Antonio Fulgoni, 1796).

1797.

Horvath, Ivan Krstitelj

Joannes Baptista Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani*

Critik der reinen Vernunft. A Joanne Bapt. Horváth, ... (in supplementum Metaphysicae suae) elaborata. (Budae: Typis Regiae Universitatis Pestiensis, 1797).

Minković, Andrija

[Andreas Minkovich], *Tentamen publicum ex philosophia rationali, et historia litteraria philosophiae*, quod in Reg.[ia] Academia Zagrabiensi sub finem primi semestris Anni 1797. die 30. Martii subivit Rev.[erendus,] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Joannes Kellekovich Seminarii Cathed.[ralis] Ecclesiae Zagrabiensis alumnus. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1797]), pp. 1-14, tekst tezarija otisnut na pp. 3-14.

»Positiones ex introductione in logicam.«, pp. 3-5, nn. I-IV.

»Ex parte logicae theoretica.«, pp. 5-10, nn. I-VIII.

»Ex parte logicae practica.«, pp. 10-12, nn. I-III.

»Positiones de criteriis veritatis.«, pp. 12-13, nn. I-V.

»Quaestiones ex historia litteraria philosophiae.«, pp. 13-14, niz nenumeriranih pitanja.

1798.

Šug, Juraj

[Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis semestris primi*; quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Andreas Jandrich. … Anno 1798. Die __ Martii. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-16, nn. I-XXXXII.

[Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis et oeconomia rurali*. Quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Joannes Vahtarich. R. D. Gabriel Valechich. Philosophiae secundum in annum Auditores. Anno 1798. Die __ Augusti. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-26.
»Assertiones ex physica.«, pp. 3-9, nn. I-XXII.
»Assertiones ex re rustica.«, pp. 9-26, nn. I-XXXXIV.

Vesdin, Filip
Amarasinha. Sectio prima de caelo ex tribus ineditis codicis Indicis manuscriptis curante P. Paulino a S. Bartholomaeo Carmelita Discalceato, Linguarum Orientalium Praelectore, Missionum Asiaticarum Syndico, & Academiae Veliternae ac Neapolitanae socio. (Romae: Apud Antonium Fulgonium, 1798).

1799.
Domin, Josip Franjo
Tentamen publicum ex physica primi semestris in Regia Universitate Pestiensi Anno MDCCXCIX. Mense Martio. Responderunt D. D. Matthias Ivanossich … Philosophiae secundum in annum Auditores. (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1799]), ff. [1]-[8], tekst tezarija pod naslovom »Ex physica I. semestris« objavljen na ff. [2r]-[8v], nn. I-L. Predvez djelu: Josephus Franciscus Domin, *Lampadis electricae optimae notae descriptio eaque utendi ratio* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, 1799).

1800.

Domin, Josip Franjo

Assertiones ex universa physica, quas in Regia Universitate Pestiensi Anno M.DCCC. die XXXI. mensis Iulii publice propugnandas suscepit Dominus C. Ladislaus Festetits de Tolna Philosophiae secundum in annum Auditor. *Ex praelectionibus Josephi Francisci Domin, I. Coll. Eccl. S. Spir. de Chasma Canonici, AA. LL. et Philos. Doctoris, Physicae et Mechanicae Professoris R. P. O.* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1800]), pp. 1-16. Predvez djelu: Joseph Franz Domin, *Beschreibung der besten Art elektrischer Lampen, und ihres Gebrauchs.* (Pest: Gedruckt bey Matthias Trattner, 1800).

»Ex universa physica.«, pp. 3-16, nn. I-L.

Oko 1800.

Bassegli, Tomo

Plan de Reforme de la République de Raguse. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, B2/12, autograf s kasnije pridijeljenim naslovom, podijeljen u 26 araka ili poglavlja, više od 100 stranica.

Klasifikacija hrvatske filozofske baštine od od 15. do 18. stoljeća po žanrovima

1. biblijski leksikon

1567. Vlačić Ilirik, Matija. Matthias Flacius Illyricus, *Clavis Scripturae S.[acrae] seu de Sermone Sacrarum literarum, ..., pars prima: in qua singularum vocum, atque locutionum S. Scripturae usus ac ratio Alphabetico ordine explicatur*. (Basileae: Per Ioannem Oporinum, & Eusebium Episcopium, [1567]). Opsežno stvarno kazalo: »Vocum et phrasium, quae in hoc opere ab authore exponuntur, Index.«, iza p. 1782, na ff. FF2v-FF6v, GG1r-GG6v, HH1r-HH6v, II1r-II4v. Predgovor dvosveščanom djelu: »[Praefatio]«, ff. α2r-α8r.

2. bilješke sveučilišnih predavanja u zapisu slušača

1629. Bagni, Leonard. *Physica R. P. Leonardi Bagni Soc:[ietatis] Jesu in Universit[at]e Viennensi tradita An.[no] MDCXXVIII*. Excepta a Georgio Winkler ejusd.[em] Soc:[ietatis.] Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4257, 182 ff. Bagnijeva predavanja iz prirodne filozofije održana 1628. na Bečkom sveučilištu, kako ih je zabilježio njegov student isusovac Georg Winkler.

1674. Lukarević, Ivan. *Eloquentia, sive de inventione, et disposit.[ione] rhetorica. complectens tres libros in quibus ea omnia quae ad Docentem, Delectantem, & Triumphantem partem spectant, clarè dilucideque enodantur*. Auctore Patre Luccharo à Societate Iesu. Conscripta a Patre Benedicto Romano strictioris observantiae S. Francisci in Conventu Sancti Francisci Castri Gandulphi. In

praesentia Artium Lectore [1674]. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 159.

1732-1733. Šimić, Vlaho. Introductio ad universam Aristotelis philosophiam iuxta mentem Ioannis Duns Scoti ... sub lectore M. V. P. F. Blasii de Dubrovnik. Knjižnica Franjevačkog samostana u Iloku, C293. Incipit na p. 1: »In conventu Sanctissimae Trinitatis Brodiensi Anno Domini 1732. die 16 Januarii Fr. Marcus ab Ilok studens Philosophiae incipit.« Explicit na p. 518: »Finis Maioris Logicae. Deo gratias ac B. V. M. feliciter finivi ego frater Marcus Millossevich, Brodii in conventu Sanctissimae Trinitatis, die 18. decembris An1733no, in festo Expectationis B. V. M.« Predavanja Vlaha Šimića iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu u razdoblju 1732-1733, kako ih je zapisao student Marko Milošević.

1737-1738. Koren, Petar; Petris, Franjo Ksaverski. *Tractatus in octo libros Physicorum conscriptus Professore R. P. Petro Koren è Societate Jesu Anno Domini 1736 Mensis __. Explicit*: »1737 Novembris 27«. *Tractatus in physicam p[arti]c[u]larem Arist.[otelis.] Tractatus meteorologicus in IV libros Aristotelis. Explicit*: »Finivi sub R. P. Francisco Xav. Petris Zagrabiae Anno Domini 1738 Mense Aprili die 23.« Zbirka rukopisa u Knjižnici grko-katoličke eparhije križevačke u Križevcima, sign. VIII R 7. Bilješke studenta grkokatolika s predavanja Petra Korena i Franje Ksaverskoga Petrisa iz prirodne filozofije tijekom 1737. i 1738.

3. bilješke uz pjesme ili epove

1747. Bošković, Ruđer Josip. Josephus [sic!] Rogerius Boscovich, »Notae in Iridem«, pp. 19-48, i »Notae in auroram borealem«, pp. 89-127, u: Carolus Noceti,

De iride et aurora boreali carmina (Romae: Ex Typographia Palladis / Excudebant Nicolaus et Marcus Palearini, 1747).

1755. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-324.

1760. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] publ.[ico] eloq.[uentiae] et historiae rom.[anae] profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-297.

1792. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Boscovich, »[Adnotationes]«, u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem. Tomus tertius cum adnotationibus Rogerii Boscovich.* (Romae: In Typographio Palleariniano, 1792), bilješke ispod Stayevih stihova na pp. 1-512. Uz stihove vv. 1083-2629 desete knjige Stayeva epa napisao je Bošković bilješke o vlastitoj prirodnoj filozofiji na pp. 397-506.

4. biografski leksikon → zbirka životopisa u rukopisu

1605. Gučetić, Ambroz. Ambrosius Gozzeus Rhagusinus, *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum in literis insignium.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1605).

1707-1716. Đurđević, Ignjat. Ignatius Georgius, »Vitae illustrium Rhacusinorum«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 9-120. Priređeno prema autografu u Državnom arhivu u Dubrovniku, *Memoriae* 21.b/110.

1740. Crijević, Serafin Marija. Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić, tomus primus [Ragusii, 1740] (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1975). Izdanje priređeno prema autografu pohranjenom u knjižnici Dominikanskoga samostana u Dubrovniku pod signaturom 36-IV-15.

1740. Crijević, Serafin Marija. Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus alter [Ragusii, 1740], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 1-343.

1741. Crijević, Serafin Marija. Seraphinus Maria Cerva, »Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur«, tomus tertius [Ragusii, 1741], u: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus alter et tertius (Zagrabiae:

Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1977), pp. 345-590.

1742. Crijević, Serafin Marija. Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, tomus quartus [Ragusii, 1742] et index generalis brevi interpretatione instructus (Zagrabiae: Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium, 1980).

1767. Dolci, Sebastijan. Sebastiano Dolci, *Fasti Litterario-Ragusini sive Virorum litteratorum, qui usque ad annum MDCCLXVI. in Ragusina claruerunt Ditione, prospectus alphabetico ordine exhibitus, et notis illustratus* (Venetiis: Excudebat Gaspar Storti, 1767). »Index cognominum«, pp. XI-XII. »Virorum litteratorum Ditionis Ragusinae prospectus notis illustratus.«, pp. 1-66.

1774. Krčelić, Baltazar Adam. [Baltazar Adam Krčelić], *Scriptorum ex Regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio publico, & auditoribus oblata* (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, [1774]).

5. članak u časopisu

1757. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, »De materiae divisibilitate et principiis corporum dissertatio, conscripta jam ab anno 1748. & nunc primum edita«, *Memorie sopra la Fisica e Istoria Naturale di Diversi Valentuomini* 4 (Lucca, 1757), pp. 129-258.

6. dijalog → zbirka dijaloga, stihovani dijalog

1461-1462. Nikola Modruški. Nicolaus Modrusiensis, *De mortalium felicitate dialogus* [1461-1462], editionem criticam curavit notisque instruxit Seraphinus

Hrkać, u: Seraphinus Hrkać, »Nicolai Modrusiensis De mortalium felicitate dialogus«, *Dobri pastir* 25 (Sarajevo, 1975), pp. 141-200, na pp. 156-200. Izdanje priređeno prema dvama rukopisima: Ms. 276 u rimskoj Biblioteca Casanatense i Ms. 2431 u bečkoj Österreichische Nationalbibliothek.

1475. Dragišić, Juraj. Georgius Benignus, »Fridericus, De animae regni principe« [1475], kritičko izdanje prema rukopisu *Vat. Urb. lat.* 995 iz Vatikanske knjižnice priredio Zvonimir Šojat, u: Zvonimir Cornelius Šojat, *De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragišić (c. 1448-1520): Studium historico-doctrinale et editio Tractatus »Fridericus, De animae regni principe«*, Studi e testi Francescani 50 (Vicetiae: LIEF, 1972), pp. 129-219.

1524. Marulić, Marko. Marcus Marulus Spalatensis, *Liber de laudibus Herculis* (Venetiis: Per Bernardinum de Vitalibus Venetum, 1524). Vidi i izdanje: Marcus Marulus, »Dialogus de Hercule a Christicolis superato« [1524], u: Marko Marulić, *Latinska manja djela I*, preveo, komentirao, priredio latinski tekst i dodao kazala Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1992), pp. 103-133. Latinski je tekst priređen prema Marulićevu autografu pohranjenom u Biblioteca Vallicelliana, sign. F 98.

1527. Andreis, Franjo Trankvil. *Dialogus Sylla authore Tranquillo* (1527). Naslov nad tekstom: »Tranquilli Andronici Dalmatae dialogus Sylla. Interlocutores Caesar, Sylla, Pompeius, Minos.«, f. aii. Godina izdanja samo na posljednjem listu, f. gii: »M. D. XXVII.«

1545. Andreis, Franjo Trankvil. Tranquillus Andronicus, *Dialogus philosophandumne sit?* (Cracoviae: Ex officina Hieronymi Vietoris, 1545).

1552. Petrić, Frane. Francesco Patritio, »Il Barignano. Dialogo dell' honore.« [1552], u: Di M. Francesco Patritio, *La città felice.* Del medesimo, *Dialogo dell'honore, il Barignano.* Del medesimo*, Discorso della diversita de' furori poetici. Lettura sopra il sonetto del Petrarca* La gola, e'l sonno, e l'ociose piume. (In Venetia: Per Giovan. Griffio, 1553), ff. 20-43.

1574. Sagri, Nikola. Nicolo Sagri, *Ragionamenti sopra le varietà de i flussi et riflussi del mare oceano occidentale*. Raccolti da Nicolo Sagri, & in un Dialogo dall'istesso ridotti (In Venetia: Appresso Domenico, & Gio. Battista Guerra, fratelli, 1574).

1579. Nalješković, Nikola. Nicolò di Nale, *Dialogo sopra la sfera del mondo* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1579).

1581. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo della bellezza detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

1581. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolò Vito di Gozze, *Dialogo d'amore detto Antos, secondo la mente di Platone*. Nuovamente posto in luce. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1581).

1584. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore*

d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate. (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584).

1589. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolò Vito di Gozze, *Governo della famiglia* (In Venetia: Presso Aldo, 1589).

1591. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591).

1599. Monaldi, Miho. »Irene, overo della bellezza, del Signor Michele Monaldi.«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno dell'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. 1-183.

1599. Monaldi, Miho. »Dialogo dell'havere, del Sig. Michele Monaldi.«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 3r-10r. Izdanje sa samostalnom naslovnicom i folijacijom, privezano prvom izdanju *Irene* (1599).

1599. Monaldi, Miho. »Compendio breve della metafisica. Dialogo di Michele Monaldi.«, u: *Dell'havere, et della metafisica*. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1599), ff. 10v-14v.

1606. De Dominis, Marko Antun. »Martellino. Dialogo sopra li dispareri tra il

sommo Pontefice Paulo Papa V. e la serenissima Republica di Venetia.«, pp. 2-18, u: S. Ljubić, »Prilog k razpravi o Markantunu Dominisu Rabljaninu«, *Starine* 4 (1872), pp. 1-18. *Editio princeps* prema prijepisu s vlastoručnim nadnevkom pisca »Adi 28 Maggio 1606.« pohranjenom u Museo Correr u Veneciji, u zbirci »starih rukopisa plemenite mletačke obitelji Donà«, Miscel. IX. br. 5. Vidi i drugo izdanje: »Martellino: Dialogo sopra li dispareri tra il Sommo Pontefice Paulo Papa V. et la Serenissima Republica di Venetia.«, pp. 65-87, u: Marc'Antonio de Dominis, *Scritti giurisdizionalistici inediti*, a cura di Antonio Russo (Napoli: Luigi Loffredo, 1965).

1663. Križanić, Juraj. Jurij Križanič, *Politika* [1663], tekst za štampu priredio V. V. Zelenjin, preveo [na ruski] i bilješke napisao A. L. Goldberg (Moskva: Nauka, 1965). Tekst izvornika na pp. 9-368. Cjelovito izdanje Križanićevih *Razgowôra ob wladátelystwu* priređeno prema rukopisu »v Centralnom gosudarstvenom arhive drevnih aktov v Moskve (fond 381, ed. hr. 1799)«, p. 695. Križanićev »Predgovor« popraćen nadnevkom »1663 aprilis 15«.

1792. Stay, Kristo. Christophorus Stay, »De poesi didascalica dialogus«, pp. I-XXX, privez sa samostalnom paginacijom u: *Philosophiae recentioris versibus traditae a Benedicto Stay libri decem*. (Romae: In Typographio Palearinano, 1792).

7. dodatak → rasprava

1763. Bošković, Ruđer. »Appendix ad Metaphysicam pertinens de anima, & Deo«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in Natura existentium* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763), pp. 248-263.

8. drama

1780. Bedeković, Kazimir. »S. Iustinus«, u: *Collegii Croatici Viennensis Hilaria ante Cineres*. (Viennae: Literis Geroldianis, s.a. [= 1780]), pp. 47-107 [= 117].

9. duhovno razmatranje s filozofskom sastavnicom

Oko 1498. Benković, Benedikt. Benedictus Benedicti, *Navigium beate Marie virginis* ([Lugduni: Johannes Trechsel, ca. 1498]).

10. egzemplarij

1506. Marulić, Marko. Marcus Marulus Spalatensis, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* (Impressit Venetiis presbiter Franciscus Lucensis de consortibus Cantor ecclesiae S. Marci et Bernardinus de Vitalibus Venetus, 1506).

11. elegija

Najranije 1512. Crijević, Ilija. »De veritate et mendacio officioso«, u: Darko Novaković, »Dubrovnik - Verona – Basel: tri priloga za recepcijski dokumentarij *Institucije*«, *Colloquia Maruliana* 4 (1995), pp. 13-48, na pp. 24-31, 110 vv., uz usporedni otisak Marulićeva proznoga predloška. Stihovana parafraza poglavlja »De veritate colenda mendacioque fugiendo« iz Marulićeva djela *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum*. Izdanje Crijevićeve elegije priredio Darko Novaković prema dvama prijepisima u Arhivu Male braće u Dubrovniku: Agićevu u rkp. 409, pp. 346-350, i Radeljinu u rkp. 195, pp. 183-188.

12. enciklopedija

1615. Antonius Zara Aquileiensis episcopus Petinensis, *Anatomia ingeniorum et*

scientiarum sectionibus quattuor comprehensa. (Venetiis: Ex Typographia Ambrosii Dei, & Fratrum, 1615).

»Sectio I. Caput unicum. De hominis dignitate, ac praestantia.«, pp. 1-125.

»Sectio II. Caput unicum quo ostenditur omnes scientias huius Sectionis Imaginativae cancellis coerceri.«, pp. 131-394.

»Sectio II. Caput unicum quo probatur omnes scientias huius Sectionis Intellectus potentia comprehendi.«, pp. 397-452.

»Sectio IIII. Caput unicum quo demonstratur omnes Scientias huius Sectionis Memoriae cellula contineri.«, pp. 457-592.

Kolofon na p. 592: »Petinae in Episcopali nostro palatio XVI. Cal Februarij, hos est die D. nostro Antonio Sacra, Anno post Christum Dominum Circumcisum M DC XIIII.«

»Index rerum magis insignium quae in hoc opere continentur.«, ff. Rr1r-Bbb3v.

13. ep

1690. Rogačić, Benedikt. Benedictus Rogaccius, *Euthymia sive de tranquillitate animi carmen didascalicum* (Romae: Typis, & expensis Io. Iacobi Komarek Bohemi, propè S. Angelum Custod., 1690).

1744. Stay, Benedikt. Benedictus Stay Ragusinus, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex* (Venetiis: Apud Sebastianum Coleti, 1744).

1749. Stay, Benedikt. Benedictus Stay, *Philosophiae ... versibus traditae libri sex*, editio tertia juxta secundam editionem Romanam (Venetiis: Excudebat Franciscus Storti, 1749).

1755. Stay, Benedikt. *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae professs.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755). Prvi svezak sadržava prve tri knjige epa.

1760. Stay, Benedikt. Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus II. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760). Drugi svezak sadržava četvrtu, petu i šestu knjigu epa.

1760. Bošković, Ruđer Josip. *De Solis ac Lunae defectibus libri V.* P. Rogerii Iosephi Boscovich, Societatis Iesu, ad Regiam Societatem Londinensem. Ibidem autem et astronomiae synopsis, et theoria luminis Newtoniana, et alia multa ad physicam pertinentia, versibus pertractantur; cum ejusdem Auctoris adnotationibus. (Londini: Apud Andream Millar, in the Strand et R. et J. Dodsleios, in Pall-mall, 1760).
Na p. 23, u bilješci 31 uz v. 510 prve knjige, objavljen je Boškovićev latinski epigram o Zemlji smještenoj u planetarnom sustavu između Marsa i Venere, tiskan 1756. u *Arcadum carmina*, s početnim stihom »Aspicis, ut varios amor excitet iraque motus«, a prvi je put objavljen i njegov prepjev toga epigrama u talijanski sonet s početnim stihom: »Vedi quai flutti amor solleva, ed ira«.

1761. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V*, editio Veneta prima (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761).

1764. Zamagna, Bernard. Bernardus Zamagna, *Echo libri duo* (Romae: Ex Typographia Francisci Bizzarini Komarek, 1764).

1768. Zamagna, Bernard. Bernardus Zamagna, *Navis aëria* (Excudebat Romae Paulus Giunchius, 1768).

1792. Stay, Benedikt. Benedictus Stay, *Philosophiae recentioris ... versibus traditae libri X*, tomus III. (Romae: Typis et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1792). Treći svezak sadržava posljednje četiri knjige epa.

14. epigram

1499. Beneša, Damjan. Damianus Benessius, »Ad Georgeum benignum Salviatum.«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libri s], 1499), f. q8rb, iza *explicita*. Vidi u istom stupcu još dva Benešina epigrama »Ad lectorem«.

1499. Crijević, Ilija. »Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] L.[aureatus] ad lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), tri epigrama jednakoga naslova na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela otisnutog 20. srpnja 1499.

1499. Đurđević, Sigismund. »Sigismundus Bonifatius Gorgęus [= Georgius, de Georgio] ad Lectorem«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), f. q8rb, iza *explicita*.

1499. Pucić, Karlo. Karolus [sic!] Puteus Ragusinus, »Angel[ic]os quicunque choros caelsamque catervam«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499), nenaslovljeni epigram na neoznačenom dvolistu prije naslovnice Dragišićeva djela; umjesto izostaloga naslova ovdje je otisnut prvi stih.

?. Beneša, Damjan. *Damiani Benessae Paschalis Filii Patritii Rhacusini Opera Omnia*. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 256. Prepisao i uredio franjevac Antun Agić 1819. Sadržava i sljedeće epigrame s filozofskom tematikom:
»Epitaphium Pontani.«, p. 309, 10 vv.
»De Ioanne Pico Comite Concordiae.«, pp. 329-330, 6 vv.
»De poëtis nostrae aetatis.«, p. 362, 8 vv.

1748.? Bošković, Ruđer Josip. [Rogerius Josephus Boscovich**]**, »De Cartesianis Vorticibus et Attractionibus Newtonianis«, Biblioteca Apostolica Vaticana, *Vat. lat.* 8451, f. 234, autograf latinskoga epigrama i prijevodne mu inačice – talijanskoga soneta.

1756. Bošković, Ruđer Josip. »In Planetarum dispositione Terra inter Martem, & Venerem.«, u: Rogerius Josephus Boschovichius [sic!], »Carmina«, u: *Arcadum carmina: Pars altera* (Romae: Ex Typographia Josephi & Philippi de Rubeis apud Pantheon in via Seminarii Romani, 1756), pp. 195-216, na pp. 214-215.

15. epitaf

1503. Beneša, Damjan. »Epitaphium Pontani.«, p. 309, 10 vv, u: *Damiani Benessae*

Paschalis Filii Patritii Rhacusini Opera Omnia. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 256. Prepisao i uredio franjevac Antun Agić 1819.

16. esej

1793. Bassegli, Tomo. *Remarques sur les petites villes et sur les petis [sic!] états*. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kart. 2, ff. 23-28.

?. Bassegli, Tomo. *Esprit des lois de Lycurge et de moeurs des anciens Spartiates*, ff. 1-7. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, svežanj B2/5, autograf.

17. florilegij

?. Dolci, Frano. *Pensieri di Francesco Dolci.* Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 99, 209 pp. Predgovor »Ai leggitori«, p. 1.

1792-1803. Bassegli, Tomo. [*Florilegium*]. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 3, autograf, 298 neoznačenih listova.

18. filozofska vježba ostvarena kao izmjena završnih riječi branitelja i tužitelja

1758. Bedeković, Kazimir. *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (Zagrabiae: Typis Antonij Reiner, [1758]), ff. A1-A4, B1-B4, C1-C4.

19. govor u akademiji

1507. Grisogono, Federik. »Oratio in Achademia Patavina publice habita«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia*

Federici Chrysogoni Jadertini. (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. A3r-B2v.

1793. Bassegli, Tomo. »Discours sur l'utilité publique« [1793], u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 95-103. Govor u *Société Patriotique*, dubrovačkoj akademiji koju je utemeljio piščev ujak Miho Sorkočević. Nalazište autografa: Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7.

1793. Bassegli, Tomo. »Des causes de la pauvreté et de la mendicité dans notre pays et des moyens d' y remédier«, u: Žarko Muljačić, *Tomo Basiljević-Baselji: pretstavnik prosvjećenja u Dubrovniku* (Beograd: Srpska akademija nauka, 1958), pp. 103-105. Govor u *Société Patriotique* u Dubrovniku, nedovršen ili izgubljenoga završetka. Nalazište autografa: Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 2, jedan od svežnjeva s oznakom B2/7.

20. govor državnog dužnosnika na javnoj obrani filozofskoga tezarija

1770. Škrlec Lomnički, Nikola. »Sermo, quo Magnificus D. Nicolaus Skerlecz de Lomnicza, S. C. & R. A. Majestatis ad Excelsum in Regnis Croatiae, Dalmatiae, & Sclavoniae Consilium Regium Consiliarius, & Consilii Director, Illustrissimum D. Comitem Josephum Draskovich de Trakostein alloquutus est, dum eundem Assertiones ex primis Politiae materiis publice defendentem oppugnavit die 21. mensis Martii Anni praesentis 1770.«, u: Adalbertus Barits, *Positiones ex universa politia selectae* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1770]), ff. b3r-b4v, o filozofiji na f. b3v.

21. govor protiv Turaka

1518. Andreis, Franjo Trankvil. *Oratio Tranquilli Parthenii Andronici contra Thurcas ad Germanos habita.* (Augustae Vindelicorum: In officina excusoria Johannis Miller, 1518).

1541. Andreis, Franjo Trankvil. Tranquillus Andronicus Dalmata, *Oratio ... ad Germanos de bello suscipiendo contra Thurcos.* (Excusum Viennae Pannoniae per Io. Singrenium, 1541).

1545. Andreis, Franjo Trankvil. Tranquillus Andronicus Dalmata, *Ad Optimates Polonos admonitio* (Cracoviae: Apud Hier.[onymum] Viet.[orem], 1545).

22. govor pred političkom elitom

1731. Dolci, Sebastijan. Sebastiano Dolci di Ragusa, *Il buon governo delle Repubbliche riposto nella saggia elezione de' Magistrati: Discorso politico-morale detto nella Sala del Senato della Serenissima Repubblica di Lucca il quinto Sabato di Quaresima l' Anno 1731.* (In Lucca: Per Domenico Ciuffetti, 1731). Nadnevak tiskareve posvete »Illustriss.[imi], ed Eccelentiss.[imi] Anziani, e Gonfaloniere della Serenissima Repubblica di Lucca« na p. 4: »Dalle mie Stampe li 16. Marzo 1731.«

23. teološki govor s filozofskom sastavnicom

1424. Stojković, Ivan. »Collatio pro gratiarum actione post reditum de Parisiis et pro laude sapientiae«, održana 1. listopada 1424. u Dubrovniku. Universitätsbibliothek Basel, Ms. A VI 35, pp. 443-469, autograf.

1433. Stojković, Ivan. »Oratio qua Joannes de Ragusio ordinis praedicatorum procurator generalis respondit per octo dies in concilio Basileensi ad articulum primum Bohemorum, de communione sub utraque specie propositum a M. Joanne Rogkzana XVI Januarii [1433].«, u: Joannes Dominicus Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova, et amplissima collectio*, Vol. 29 (1431-1434) (Florentiae et Venetiis, 1757; pretisak: Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1961), coll. 699-868, u coll. 715-728.

24. katalog privatne knjižnice

1792. Bassegli, Tomo. *Catalogus ex bibliotheca Bassegli*. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, svežanj B2/11.

25. katalog tiskanih djela

23. svibnja 1761. Pismo Ruđera Josipa Boškovića Giovanu Stefanu Contiju poslano iz Venecije u Luccu, koje sadržava prvi katalog Boškovićevih tiskanih djela, prvi put objavljeno u: Ruggiero Giuseppe Boscovich, *Lettere a Giovan Stefano Conti*, a cura di Gino Arighi, Academia Toscana di scienze e lettere »La colombaria« 55 (Firenze: Leo S. Olschki, 1980), pp. 36-42.

1761. Bošković, Ruđer Josip. »Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J. impressorum usque ad initium anni 1761.«, u: Rogerius Iosephus Boscovich, *De Solis ac Lunae defectibus libri V* (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761), pp. XI-XXVI.

1763. Bošković, Ruđer Josip. »Catalogus operum P. Rogerii Josephi Boscovich S.J.

impressorum usque ad initium anni 1763.«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in Natura existentium* (Venetiis: Ex Typographia Remondiniana, 1763), četverolist nakon paginacije, ff. Rr1r-Rr4r.

26. katekizam

1742. Mulih, Juraj. *Poszel apostolszki vu navuku kerschanszkom posztavlen, ... Z-Trudôm, i Lyublenûm Szkerbjûm P. Juraja Mulih T.J. Messnika Missionariussa Apostolszkoga obnássan, i ovde na kratkom szlosen*. ([Zagreb]: Stampan vu Collegiumu Zagrebechkom T.J. po Adalbertu Wessely, Leta 1742). Kniga druga, pp. 774-903.

27. komentar

Krajem 15. st. Filip Zadranin. Boethius, *De consolatione philosophiae*. University of Notre Dame Library, Notre Dame, Indiana, Ms. 53, ff. 1-84.

1507. Grisogono, Federik. »Plusquam expositio. Quia totalis resolutio. In librum elementorum Euclidis.«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. E1v-H2v.

1517. Polikarp Severitan, Ivan. M.[agister] Jo.[annes] Policarpus Severitanus Sibenicensis dalmata, »In quatuor ethycorum libros Senece Junioris Catonis Cordubensis commentarius« [1494], u: *Dionisii apollonii donati de octo orationis partibus libri octo ad novam et optimam limam deducti et Senece Junioris catonis cordubensis ethycorum libri quattuor cum commentarijs M. Jo. Policarpi Severitani Sibenicensis dalmate predicatorum ordinis opus aureum nuper ad unguem*

excussum. (Impressum fuit hoc opus Perusię apud Leonem per Cosmum cognomine Blanchinum Veronensem, 1517), ff. 112v–142r.

1522-1523. Polikarp Severitan, Ivan. *M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... pro Isocratis, moralis Philosophie commentariis vernacula interpretatio* [prije 1597] (Stampata in Venetia per li heredi de Zorzi Rusconi, [1522-1523]).

1547. Ranjina, Klement. *Expositio* fratris Clementis Aranei Ragusini Ordinis praedicatorum cum resolutionibus occurentium dubiorum, etiam Lutheranorum errores confutantium secundum subiectam materiam, *super epistolam Pauli ad Romanos*, per modum lecturae. (Impressum Venetiis apud Nicolaum de Bascarinis. Anno Domini M D XLVII.)

Nadnevci imprimatura, f. *4v: »Frater Vincentius Buchia de Catharo, sacrae Theo.[logiae] professor, Ordi.[nis] praedi.[catorum] provinciae Dalmatiae. Cathari ex aedibus S. Nicolai. 1546.«, »Ex Tridento, 27. Feb. 1547.«

Kazalo »Notabilia contenta in capitulis ad Romanos praeter notulas contentas morales, praesertim circa textus in lutheranos«, ff. *2r-*4r.

1549. Ranjina, Klement. Clemens Araneus Ragusinus, *Commentaria in quatuor libros Sententiarum.* Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 595/I i 595/II, rukopis restauriran 1979. *Incipit* prve knjige glasi: »Incipit primus liber magistri sententiarum de mysterio trinitatis cum quaestionibus vel articulis fratris Clementis aranei ragusini congregationis regularis observantiae.«, na f. 15r prve folijacije. *Explicit* četvrte knjige glasi: »Explicit scriptum super quartum, et ita super omnes quatuor libros sententiarum, editum per fratrem Clementem araneum ragusini congregationis, eiusdem civitatis, ordinis praedicatorum vitae regularis, ad gloriam et laudem Sanctissimae trinitatis a qua omnis intelligentia procedit, et

est compillatum [sic!] Ragusii in aedibus sancti dominici 1549. die ultima Januarii anno aetatis suae sexagesimo septimo, et ab ingressu in ordine sancti dominici anno quinquagesimo primo.«, na f. 36r četvrte folijacije rukopisa.

1579. Dudić, Andrija. Andreas Duditius, *De cometarum significatione commentariolus. In quo non minus eleganter, quam docte et verè, mathematicorum quorundam in ea re vanitas refutatur.* (Basileae: Ex officina Petri Pernę, 1579).

1580. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in sermonem Averrois Cordubensis de substantia orbis.«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 1-125.

1580. Nikola Vitov. Nicolaus Viti Gozzius, »Commentaria in propositiones authoris de causis.«, u: Nicolaus Viti Gozzius, *Commentaria in sermonem Aver.[rois] de substantia orbis, et in propositiones de causis*. (Venetiis: Apud Bernardum Iuntam, 1580), ff. 126-170.

1584. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia: Appresso Francesco Ziletti, 1584).

1598. Medo, Antun. Antonius Medus Ragusinus, *In librum duodecimum Metaphysicae Aristotelis expositio.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1598).

1599. Medo, Antun. Antonius Medus Ragusinus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio, in qua est videre Philosophiam Aristotelis si in sua puritate consideretur esse facilem intellectu, sin verò communi modo philosophandi, non modo difficilem, sed fieri non posse, ut ab ullo intelligatur.* (Venetiis: Apud Franciscum Barilettum, 1599).

1606. Gučetić, Nikola Vitov. *Breve Compendium Nicolai Viti Gozzij Illyrici ex accademia insensatorum, in duo prima Capita Tertij de Anima Aristotelis*. [1606] Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 1449, ff. 1-64r.

Do 1610. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolai Viti Gozzii Maioris Patritij Reipub.[licae] Ragusinę ex Accademia Insensatorum *In primum librum artis rhetoricorum Aristotelis com[m]entaria*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 1219, ff. 1-272, bez datacije.

28. manifest

1616. De Dominis, Marko Antun. *Marcus Antonius de Dominis suae profectionis consilium exponit*. (Hagae Comitis: In Officina Hildebrandi Jacobi, 1616).

29. mišljenje (*sententia*)

1624. De Dominis, Marko Antun. *Euripus seu de fluxu et refluxu maris, sententia Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatensis*. (Romae: Apud Andream Phæum, 1624).

30. nekrologij / zbirka elogija

1764. Bašić, Đuro. *Elogia Iesuitarum Ragusinorum a P. Georgio Bašić S.J.*

conscripta, editio princeps prema Bašićevu autografu u: Đuro Bašić D.I., Elogia Iesuitarum Ragusinorum, izdao i bilješkama popratio Dr. Dragoljub Pavlović, Croatia sacra: Arkiv za crkvenu povijest Hrvata 3 (1933), pp. 113-216, na pp. 116-216.

31. obrana (lat. *defensio*, *apologia*; tal. *apologia*, *risposta alle opposizioni*, *difesa*)

1497. Dragišić, Juraj. Georgius Benignus, *Propheticae solutiones* (Florentiae: Impressae per Ser Laurentium de Morgianis, 1497).

1517. Dragišić, Juraj. Georgius Benignus, *Defensio praestantissimi viri Ioannis Reuchlin* ([Agrippinae Coloniae], 1517).

1582. Gundulić, Maruša. Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolo Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d'Aristotele, ridotti in dialogo, & divisi in quattro Giornate.* (In Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1584), ff. *2r-*4v, **1r-**4v, s nadnevkom na f. **4v: »Di Raugia, alli 15. di Luglio. 1582.«.

1584. Petrić, Frane. Franciscus Patricius, *Apologia contra calumnias Theodori Angelutii eiusque novae sententiae quòd Metaphysica eadem sint, quae Physica. Eversio* (Ferrariae: Apud Dominicum Mamarellum, 1584).

1585. Gundulić, Maruša. Maria Gondola, »Alla non men bella, che virtuosa, e gentil donna, Fiore Zuzori, in Ragugia.«, u: Nicolò Vito di Gozze, *Discorsi ... sopra le Metheore d' Aristotile, ridotti in dialogo, e divisi in quattro Giornate.* (In

Venetia, Appresso Francesco Ziletti, 1585), ff. *2r-*4v, **1r-**4r, s nadnevkom na f. **4r: »Di Raugia, alli 27. Marcio 1585.«

1587. Petrić, Frane. *Risposta di Francesco Patrizi; a due opposizioni fattegli dal Sig. Giacopo Mazzoni* (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini Stampator Ducale, 1587), ff. A1r-A5r.

1587. Petrić, Frane. *Difesa di Francesco Patrizi dalle cento accuse dategli dal Signor Iacopo Mazzoni* (In Ferrara: Appresso Vittorio Baldini, 1587).

1591. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolo Vito di Gozzi Raguseo, »Apologia dell' honor civile«, u: Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591), pp. 438-446.

Nedatirano. Petrić, Frane. *Risposta del Patricio alle opposizioni del Signor Cremonino*, Archivio di Stato di Lucca, Archivio Buonvisi, filza n. 62, ff. 28r-34v.

1620, 1629. Frkić, Matija. *Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Libri tres. In Ioannem Fridericum Matenesium. In Abrahamum Bzovium Polonum. In Paulum Iovium Novocomensem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Conv. Sacrae Theolog. Doct. & in Provincia S. Bonav. Ministro Provinciali*. (Bononiae 1620. & Neapoli apud Io. Dominicum Roncaliolum 1629.). Sadržava tri apologije:
»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. [Liber primus.] In Ioannem Fridericum Matenesium Coloniensem.«, pp. 1-F54;

»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Liber secundus. In Abrahamum Bzovium Polonum.«, pp. 55-111;
»Apologiae pro Ioanne Duns Scoto Doctore Subtili. Liber tertius. In Paulum Iovium Novocomensem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense.«, pp. 112-158.
Izdanje opremljeno trostrukim kazalom na pp. 159-200.

1646. Frkić, Matija. Matthaeus Ferchius Veglensis, *Defensio vestigationum peripateticarum ... ab offensionibus Belluti, et Mastrii.* (Patavii: Typis Io. Baptista Pasquati, 1646).

Tijekom srpnja 1791. Bassegli, Tomo. [*Pensées sur la Révolution en Europe et à Dubrovnik*], ff. 1r-6r. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, kutija 5, B2. Nenaslovljeni i nedovršeni nacrt obrane pripremljen za Sebastiana d'Ayalu, otpravnika poslova Dubrovačke Republike u Beču.

32. panegirik

Dovršen najranije 1459. Jan Panonije. *Ioannis Pannonii Episcopi Quinque Ecclesiarum Poetae clarissimi, Sylva panegyrica in Guarini Veronensis Praeceptoris sui Laudem condita.* (Bononiae: Hieronymus Plat., 1513), ff. B1-B4, C1-C4, D1-D4, E1-E4, F1-F4, G1, 1073 vv.

33. parafraza

33.1. stihovana parafraza filozofskog teksta

Najranije 1512. Crijević, Ilija. »De veritate et mendacio officioso«, u: Darko Novaković, »Dubrovnik - Verona – Basel: tri priloga za recepcijski dokumentarij *Institucije*«, *Colloquia Maruliana* 4 (1995), pp. 13-48, na pp. 24-31, 110 vv., uz

usporedni otisak Marulićeva proznoga predloška. Stihovana parafraza poglavlja »De veritate colenda mendacioque fugiendo« iz Marulićeva djela *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum*. Izdanje Crijevićeve elegije priredio Darko Novaković prema dvama prijepisima u Arhivu Male braće u Dubrovniku: Agićevu u rkp. 409, pp. 346-350, i Radeljinu u rkp. 195, pp. 183-188.

34. pismo

1579. Andrija Dudić Johannesu Cratou von Krafftheimu. »Andreas Duditius Ioanni Cratoni s.[alutem].«, u: Andreas Duditius, *De cometarum significatione commentariolus. In quo non minus eleganter, quam docte et verè, mathematicorum quorundam in ea re vanitas refutatur.* (Basileae: Ex officina Petri Pernę, 1579), pp. 13-50. Nadnevak Dudićeva pisma na p. 50: »Ex solitudine mea Pascoviana, apud Moravos, pridie Kal. Mart. M. D. LXXIIX.«

1707. Ignjat Đurđević Radu Miličiću. »Lettera di Ignazio Giorgi a D. Rado Miličić« [1707], u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, izdao i objasnio Petar Kolendić, uvod napisao Pavle Popović (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 1-8. Priređeno prema prijepisu Serafina Crijevića u Arhivu Male braće u Dubrovniku, rkp. 166, pp. 197-203.

26. veljače 1762. Ruđer Josip Bošković Giovanu Stefanu Contiju iz Pere di Constantinopoli. Ruggiero Giuseppe Boscovich, *Lettere a Giovan Stefano Conti*, a cura di Gino Arighi, Academia Toscana di scienze e lettere »La colombaria« 55 (Firenze: Leo S. Olschki, 1980), pp. 46-85.

35. pjesma

35.1. pjesma u jampskom senaru

?. Crijević, Ilija. »Super comoedia veteri et satyra et nova cum Plauti apologia«, pp. 179-184, 174 vv., u: Divna Antonina Mrdeža, »Crijevićeva rasprava *Super comoedia veteri et satyra et nova cum Plauti apologia*«, *Dani hvarskog kazališta* (Split: Književni krug, 1991), pp. 169-190. Objavljen i hrvatski prijevod: Ilija Crijević, »O staroj komediji, satiri i novoj komediji s obranom Plauta«, pp. 185-190. Tekst Crijevićeve pjesme prema autografu u *Vat. lat.* 2939 redigirao i na hrvatski preveo Milenko Lončar.

36. plan političke reforme

Oko 1800. Bassegli, Tomo. *Plan de Reforme de la République de Raguse*. Državni arhiv u Dubrovniku, Arhiv Bassegli-Gozze, RO-156, B2/12, autograf s kasnije pridijeljenim naslovom, podijeljen u 26 araka ili poglavlja, više od 100 stranica.

37. pobudnica (*epistola exhortatoria*)

1522. Marulić, Marko. Epistola Domini Marci Maruli Spalatensis ad Adrianum VI. Pont. Max. de calamitatibus occurrentibus, et exhortatio ad communem omnium Christianorum unionem et pacem (Impressa Romae per B.[ernardinum de] V.[italibus], 1522), tekst poslanice na ff. Aiir-Biiv.

38. pogrebni govor

1502. Crijević, Ilija. [Aelius Lampridius Cervinus Poeta Laureatus et Canonicus], »[Oratio funebris in Joannem Gotium]«, pp. 349-356, u: Darinka Nevenić-Grabovac, »*Oratio funebris* humaniste Ilije Crijevića dubrovačkom pesniku Ivanu (Dživu) Gučetiću«, *Živa antika* 24 (1974), pp. 333-364. Izdanje Crijevićeva pogrebnoga govora priredila Darinka Nevenić-Grabovac prema autografu u *Vat.*

lat. 2939, ff. 119r-129v. Naslov govora, jer se u rukopisu nalazi unutar niza Crijevićevih pogrebnih govora, glasi: »Idem Aelius in Joannem Gotium«. Objavljen i srpski prijevod: Ilija Crijević, »Posmrtni govor Ivanu Gučetiću«, pp. 357-363.

39. polemika

1489. Dragišić, Juraj. *Georgius Benignus de Salviatis septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia praesenti opere annotavit*. (Impressum Florentiae, [1489]). Vidi i izdanje: »Georgius Benignus de Salviatis septem et septuaginta in opusculo Magistri Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia praesenti opere annotavit.«, u: Vilmos Fraknói és Jenő Ábel, *Két magyarországi egyházi iró a XV. századból*, Irodalomtörténeti emlékek 1 (Budapest: Magyar tudományos akadémia Irodalomtörténeti bizottsága, 1886), pp. 369-426.

1585. Petrić, Frane. »Parere del Signor Francesco Patrici, in difesa di Lodovico Ariosto«, u: *Apologia del S. Torquato Tasso* (In Mantova: Per Francesco Osana, 1585), pp. 162-188.

40. politički dekalog → zbirka političkih uputa

1616. Vrančić, Faust. »Politica decem praecepta.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 78-79.

41. poslanica

1492. Nimira, Martin. »M.[artinus] Nimireus Arbensis Archidyaconus Magistro

Ludovico Valentię Ferrariensi Theologo atque philosopho excellentissimo Pręceptori suo S.P.D.«, u: Aristoteles, Politica. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.), ff. 253v-254v.
Poslanica urednika Martina Nimire Rabljanina njegovu profesoru Lodovicu di Valenza iz Ferarre, koji je latinski prijevod Leonarda Brunija iz 1438. i komentar Tome Akvinskog popratio zaključcima uz svaku od osam knjiga Aristotelove Politike.

17. veljače 1499. Crijević, Ilija. »Aelius Lampridius Cer.[vinus] P.[oeta] Lau.[reatus] Sigismondo Georgio philosophiae professori salu.[tem]«, f. a1r, u: *Georgii Benigni Salviati Or.[dinis] Mi.[norum] oratio funeb[r]is habita pro magnifico et generoso Senatore Iunio Geor.[gio] Patritio Rahg.[usino] in aede Divi Francisi XIII. Cal.[endas] Mar[t]ias M.cccclxxxxviiii.* Crijevićeva poslanica profesoru filozofije Sigismundu Đurđeviću, popraćena dvama epigramima u smrt Sigismundova oca Junija Đurđevića na f. a1v, sastavljena prigodom pogrebne svečanosti 17. veljače 1499.

1540. Ranjina, Ambroz. Ambrosius Araneus, »Epistola: Frater Ambrosius araneus ragusinus ordi. predi. venerabili patri fratri Bernardo de gethaldis ragusino eiusdem professionis, salutem & ss. consolationem.«, ff. 96r-96[a]v prve folijacije, u: Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). S nadnevkom na f. 96[a]v: »Dat. ragusii die. 20. Augusti. 1540.«

42. poslanica u stihu

1539-?. Nalješković, Nikola. »Poslanice i nadgrobnice«, u: *Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića*, skupili Dr. V. Jagić i Dr. Gj. Daničić, Stari pisci hrvatski 5 (Zagreb: JAZU, 1873), pp. 297-345. Izdanje poslanicā priredio Đuro Daničić prema rukopisu u Arhivu JAZU br. 646 iz 1702.

Poslanice s filozofskom sastavnicom:

»Gospodinu d. Mavru Čavčiću« 5. ožujka 1539., pp. 299-301;

»Ovoj gospodinu dragomu vrh svieh momu Agustinu da se da u Bnecieh.«, pp. 322-325;

»Odgovor poštovanomu Maru Buresiću.«, pp. 330-331.

43. posveta pisca → biografsko djelo

1604. Gučetić, Nikola Vitov. »Nicolaus Vitus Gozzius Francisco Mariae S.[anctissi]mo Duci Urbinati S. P. D.«, ff. 1ar-1av, s nadnevkom na f. 1av: »Ragusij xix Kal. Februarias M D C iiij«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1680. Gradić, Stjepan. »Christinae Svecorum, Gottorum et Vandalorum Reginae Stephanus Gradius Bibliothecae Vaticanae Praefectus felicitatem.«, u: Stephanus Gradius, *Dissertationes physico-mathematicae quatuor*. (Amstelodami: Apud Danielem Elsevirium, 1680), ff. *4r-*8v, **1r-**7v.

1729. Đurđević, Ignjat. Ignatius Georgius, »Illustrissimo Domino & Consanguineo suo Marino Slatarichio Nobili Ragusino«, u: Ignazio Gjorgi, *Saltjer slovin[s]ki*

(Venetiis: Apud Christophorum Zane, 1729), ff. a2r-a4v, b1r-b4v, c1r-c4v. Vidi i izdanje: »Posveta *Saltijera slovinskoga*«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 121-138.

44. posveta urednika

1599. Battitorre, Gabrijel. Gabriello Battitorre, »Al molto magnifico Signore, il S. Giovanni Facenda, mio patrone osservandiss.[imo.]«, ff. 2r-2v, u: Dell'havere, et della metafisica. Dialoghi del Signor Michele Monaldi. Al Signor Giovanni Facenda. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599). S nadnevkom na f. 2v: »In Raugia alli X. di Maggio. M.D.IC.«

1599. Battitorre, Maro. Marino Battitorre, »Alla serenissima Signora Christiana di Loreno Medici, Gran Duchessa di Toscana, &c.« u: Irene, overo della bellezza. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A2r-A3v. S nadnevkom na f. A3v: »Di Raugia alli X. di Maggio. M D IC.«

1604. Battitorre, Maro. Marino Battitorre, »Al serenissimo et invittissimo Prencipe et Signore, il Signor Ferdinando Arciduca d'Austria, ... Mio Signore Clementissimo.« u: Irene, overo della bellezza, dialogo del Signor Michele Monaldi. Di nuovo ristampato, & ricorretto (In Venetia: Presso Altobello Salicato, 1604), ff. A2r-A3v. S nadnevkom na f. A3v: »Di Vinegia alli XXIII. di Febraro M DC IIII.«

45. posveta urednika i izdavača

1573. Petrić, Frane. Francesco Patritio, »Al molto mag.[nifi]co et magnanimo M. Giacomo Ragazzoni«, ff. *4r-*8v, s nadnevkom na f. *8r: »Di Casa alli XV. di Novembre. M D L XXIII.«, posveta urednika i izdavača u: Benedetto Cotrugli

Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573).

46. predavanje u gimnazijskoj nastavi

Unutar razdoblja 1497.-1520. Crijević, Ilija. Aelius Lampridius Cervinus Poeta Laureatus, »Praelectio in explicationem elegiarum Propertii«, pp. 201-207, u: Darinka Nevenić-Grabovac, »Aelius Lampridius Cervinus (1463-1520). Praelectio in explicationem elegiarum Propertii«, *Živa antika* 40 (1990), pp. 193-211. Izdanje Crijevićeva predavanja priredila Darinka Nevenić-Grabovac prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 95v-101r. Objavljen i srpski prijevod: Ilija Lamprice Crijević, »Uvod u tumačenje Propercijevih elegija«, pp. 207-211.

Unutar razdoblja 1497.-1520. Crijević, Ilija. »Cervini praelectio ad Vergilium«, prema autografu u *Vat. lat.* 2939, ff. 202r-205v, u: Stanislaus Škunca, *Aelius Lampridius Cervinus poeta Ragusinus (Saec. XV)* (Romae: Edizioni Francescane, 1971), pp. 191-195.

47. predavanja na studiju filozofije u zapisu profesora

1735. Žderić, Antun. Antonius Xderich a Vincovaz, »Enchyridion dialecticum« [27. kolovoza 1735 - 7. prosinca 1735], u: Serafin Hrkać, »Summulae sive logica parva P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 29 (2003), pp. 303-386, na pp. 306-385. Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja iz logike na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi, pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci, rkp. 16, pp. 3-41. Naslov rukopisa u *explicitu*: *Elementa Parvae logicae seu Summulae*. Opis i sadržaj rukopisa vidi u: Serafin Hrkać, *Filozofijski*

manuskripti na latinskom jeziku u Bosni Srebrenoj (Mostar: Ziral, 1998), pp. 163-165. Sadržava pojmovnik nekih najčešće korištenih filozofijskih nazivaka: »Quaestio XI: De quibusdam terminis saepissime in philosophia usitatis«, pp. 379-383.

1737-1738. Žderić, Antun. Antonius Xderich, »Disputationes in physicam transnaturalem, metaphysicam«, u: Serafin Hrkać, »Metaphysica P. Antonii Xderich«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 27 (2001), pp. 231-285, na pp. 233-285. Izdanje priredio Serafin Hrkać prema rukopisu Žderićevih predavanja na franjevačkom filozofskom učilištu u Brodu na Savi (1735-1738), pohranjenom u Arhivu Franjevačkog samostana u Iloku, B94. Samostalna paginacija unutar omašnoga rukopisa, pp. 1-61. Prilikom objavljivanja nije navedena signatura rukopisa i zaobiđeno je pitanje je li rukopis autograf profesora ili zapis studenta. Signatura rukopisa zabilježena je u prilogu »Filozofski i teološki spisi u rukopisu«, pp. 61-71, na p. 71, uz: Emanuel Hoško, »Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji«, u: *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda* (Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1992), pp. 57-81.

1741. Laurenčić, Nikola. *Introductio in Philosophiam Aristotelis seu Dialectica*, ff. 1-16. *Philosophiae Peripateticae Tractatus primus, seu Logica*, ff. 17-123r. Zbirka rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, rkp. R 4216. Laurenčićeva predavanja iz logike, održana prvo u Zagrebu 1741. a zatim u Ljubljani 1744., kako svjedoči zapis na f. 1r: »Dicta et tradita primum Zagrabiae anno 1741. tum Labaci 1744 a P. Nicolao Laurenchich S. J.«

1768. Pitinčević, Mijo. *Physica Generalis quam in Coenobio Crucis Inventae Essekini Frater Michael Pitincsevich Lector Philosophiae Alumnis Ordinis Seraphici, in Studio Generali, clara, brevique Methodo hac die 26. Martij, anno Incarnatae Sapientiae Millesimo septingentesimo sexagesimo octavo proponit*, pp. 1-213, nn. 1-275. Nadnevak završetka predavanja iz opće fizike unutar zaključne rečenice na p. 213: »die 31. Augusti Anno 1768«. Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu, B-VIII-21, autograf. Pitinčevićeva predavanja iz opće fizike održana od 26. ožujka do 31. kolovoza 1768. na franjevačkom filozofskom učilištu u Osijeku.

»Quaestio III. Utrum Materia seu quodlibet Corpus physicum physice loquendo sit in partes infinitas divisibile?«, pp. 113-119; na p. 115, n. 139, s pozivanjem na Boškovića: »ex P. Boskovich«.

48. predgovor epu

1755. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich S.[ocietatis] Jesu, »Lectori studioso«, predgovor u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. III-XIII.

49. predgovor urednika

1599. Battitorre, Maro. Marino Battitorre, »A benigni lettori«, u: *Irene, overo della bellezza*. Del Signor Michele Monaldi. Con altri due dialoghi; uno del'Havere, & l'altro della Metafisica. (In Venetia: Presso Francesco Bariletto, 1599), ff. A4r-A4v.

50. prepjev etičkih distiha

Nedatirano. Marulić, Marko. »Stumačen'je Kata«, u: Marko Marulić, Pisni razlike, *priredio i popratio bilješkama Josip Vončina (Split: Književni krug, 1993), pp. 102-118.*

51. prepjev proznih duhovnih razmatranja

1701. Bettera, Baro. *RAſMISCLJANJA Svetoga AGUSTINA prinesena iſ Latinskoga u JEſIK SLOVINSKI, i u Piesni sloſcena*. Po BARU BETTERI Gradianinu Dubrovackomu. MDCCI. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 252, pp. 187-456, autograf s mnogo vlastoručnih ispravaka. Augustinove prozne *Meditationes* prepjevane osmeračkim katrenom.

52. preradba

1721. Zdelar, Franjo. *Amicitia vindicata* ex Pamphilia Mathiae Naldij potissimùm desumpta rationibus & eruditionibus pluribus à quodam Soc.[ietatis] Jesu Sacerdote [= a Francisco Szdellar] illustrata, a Reverendis, Nobilibus, ac Eruditis Dominis Joanne Liliom, & Michaele Halacska, AA. LL. & Phil.[osophiae] Baccalaureis, nec non pro Supremâ ejusdem Laureâ Candidatis Coll. Gen. Cler. Reg. Hung. Alumnis distributa. ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721]. Zdelarova preradba djela: Matteo Naldi, *Pamphilia* (Senis: Ercole Bonetti Gori, 1647).

53. prijevod

1456. Jan Panonije: prevoditelj s grčkoga na latinski. »Plutarchi Cheronei philosophi libellus. Ad Cornelium Pulchrum. Quibus modis ab inimicis juvari

possimus. Ioanne Pannonio interprete.«, ff. A4r-A4v, B1r-B4v, C1r-C3v, u: *Plutarchi Cheronei philosophi libellus, quibus modis ab inimicis juvari possimus Ioanne Pannonio episcopo Quinque Ecclesiensi interprete. Eiusdem de negotiositate libellus, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Oratio Demosthenis, contra regem Philippum. Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Fabula ex Homero, de Glauci et Diomedis armorum permutatione, per Io.[annem] Pannonium Latinitate donata*. (Bononiae, Hieronymus de Benedictis, 1522).

Najvjerojatnije 1460. Jan Panonije: prevoditelj s grčkoga na latinski. »Oratio Demosthenis contra regem Philippum. Io.[anne] Pan.[nonio] interprete.«, ff. F2r-F4v, G1r, u: *Plutarchi Cheronei philosophi libellus, quibus modis ab inimicis juvari possimus Ioanne Pannonio episcopo Quinque Ecclesiensi interprete. Eiusdem de negotiositate libellus, Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Oratio Demosthenis, contra regem Philippum. Io.[anne] Pan.[nonio] interprete. Fabula ex Homero, de Glauci et Diomedis armorum permutatione, per Io.[annem] Pannonium Latinitate donata*. (Bononiae, Hieronymus de Benedictis, 1522).

1617. De Dominis, Marko Antun: prevoditelj s latinskoga na talijanski. *Saggi morali del Signore Francesco Bacono, Cavagliero Inglese, Gran Cancelliero d'Inghilterra con un' altro trattato Della Sapienza degli Antichi*. Tradotti in Italiano (London: John Bill, 1617). Ogled »De sapientia veterum« na talijanski preveo de Dominis.

1654. Brattuti, Vinko: prevoditelj s trurskoga na kastiljski. [Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo

interprete de la lengua Turca, de Felipe Quarto el Grande Rey de las Españas, &c. Parte primera (En Madrid: Por Domingo Garcia y Morràs, Año 1654), ff. 1-8, pp. 1-224. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, y invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande Rey de las Espanas, &c. Señor clementissimo«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al benigno Lector«, ff. 7r-8v.

1658. Brattuti, Vinko: prevoditelj s turskoga na kastiljski. [Berhemenio Bidpay], *Espejo politico, y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por Vicente Bratuti Raguseo interprete de la lengua Turca, de Felipe IV. el Grande, Rey de las Españas, &c. Segunda parte (En Madrid: Por Ioseph Fernandez de Buendia. Año 1658), ff. 1-8, pp. 1-254. Posveta: Vicente Bratuti, »Al potentissimo, e invictissimo Monarca Felipe Quarto el Grande, Rey de las Españas, &c.«, ff. 2r-2v. Predgovor: [Vicente Bratuti], »Al Benigno Lector.«, f. 8r.

1747. Zanchi, Josip: prevoditelj s francuskoga na latinski. [Noël Regnault], *Epistola a Physico quodam gallicè scripta, nunc Latino Sermone reddita [a Josepho Zanchi], qua praecipuae Neutonianae Philosophiae a Volterrano vulgatae Capita in examen vocantur*. ([Viennae]: Ex Typographia Kaliwodiana, Anno Salutis MDCCXLVII Mense Majo). Zanchijev latinski prijevod poslanice kojom je francuski isusovac Noël Regnault prosudio Voltaireove *Elements de la philosophie de Newton* (1738) neposredno nakon njihova izlaska.

1759. Bekeković, Kazimir: prevoditelj s talijanskoga na latinski. [Baker, Thomas]. *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl,

Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.), pp. 1-215. »Interpres lectori s.[alutem]«, napomena prevoditelja Kazimira Bedekovića na neoznačenom listu između dviju folijacija, a prije paginacije.

54. priređivanje izdanja filozofskog klasika

1492. Nimira, Martin. Aristoteles, *Politica*. (Impressum est hoc opus Romae per Magistrum Eucharium Silber alias Franck. Absolutumque die Iovis xiiii. Kal. Aug. Anno domini M.cccc.xcii.). Latinski prijevod Leonarda Brunija iz 1438. i komentar Tome Akvinskog popraćen zaključcima Nimirina profesora Lodovica di Valenza iz Ferarre uz svaku od osam knjiga Aristotelove *Politike*.

1534. Nalješković, Augustin. *Secunda secunde sacre Theologie angelici doctoris sancti Thome de Aquino Ordinis predicatorum per fratrem Augustinum Natalem de Ragusia novissime recognita: ac plurimis utilissimisque annotationibus et allegationibus pro margine appositis ornata.* Adiceto [= adiecto] insuper alphabetico indice quo facilius proposita questio inveniri queat. (Lugduni impressus per Joannem crespinum impensis vero Jacobi giunti. Anno domini. M.cccccxxxiiij.)

Najkasnije 1535. Nalješković, Augustin. *Prima Pars Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum Natalem Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet.* (Lugduni in edibus Jacobi Giunti in vico mercuriali.). Izdanje objavljeno najkasnije 1535. Uredničko slovo »frater Augustinus Natalis Raguseus Theologie professor ordinis Predicatorum Marco Gradonico Bartholomei filio Patritio Veneto

artium Doctori eminentissimo. S.«, f. ai1v.

1535. Nalješković, Augustin. *Prima Secunde Summe sacre Theologie Angelici Doctoris sancti Thome Aquinatis Ordinis Predicatorum per fratrem Augustinum natalem [= Natalem] Raguseum nuperrime castigata cum permultis allegationibus textui insertis: quae tam per numeros arithmeticos: quam per literas exprimuntur ut in epistola Tabule Alphabetice huiusce operis prefixa studiosus lector lucide cognoscet.* (Lugduni impressa per solertem virum Joannem crespinum Anno ab incarnatione domini 1535. 12 Mensis februarii.)

55. priručnik (skotističke logike) *(epidicticon, enchiridiolum)*

1520. Benković, Benedikt. Benedictus Benkovich, *Scotice subtilitatis epidicticon* (Papie impresse per solertem virum Iacob Paucidrapium de Burgofranco, 1520).

56. prosudba tiskanoga filozofskog djela

Najkasnije 1616. De Dominis, Marko Antun. [R. D. Archiepiscopus], »Contra logicam R. D. Episcopi C[h]anadiensis, ab amico amicè observata«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 47-59.

1797. Horvath, Ivan Krstitelj. Joannes Baptista Horváth, *Declaratio infirmitatis fundamentorum operis Kantiani* Critik der reinen Vernunft. A Joanne Bapt. Horváth, ... (in supplementum Metaphysicae suae) elaborata. (Budae: Typis Regiae Universitatis Pestiensis, 1797).

57. rasprava *(lat.* dissertatio*,* tractatus*; tal.* dissertazione*; šp.* tratado*)*

1458. Kotruljević, Benedikt. Benedetto Cotrugli Raugeo, *Della mercatura et del mercante perfetto*. [1458] (In Vinegia: All'Elefanta, 1573). Explicit: »Apud Castrum Serpici dum epidimia vexat urbem Neapolitanam. MCCCLVIII. Die XXV. Augusti. feliciter.« Izdanje uredio i objavio Frane Petrić.

Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell'arte di mercatura* [bez datacije], a cura di Ugo Tucci (Venezia: Arsenale Editrice, 1990). Izdanje priređeno prema rukopisima očuvanim u dvjema firentinskim knjižnicama: Biblioteca Nazionale di Firenze, *Magl*. XIX, 97 – prov. Strozzi, 4° n. 613, i Biblioteca Marucelliana, Ms. C 16.

1475. Dragišić, Juraj. Georgius Benignus, »Fridericus, De animae regni principe« [1475], kritičko izdanje prema rukopisu *Vat. Urb. lat.* 995 iz Vatikanske knjižnice priredio Zvonimir Šojat, u: Zvonimir Cornelius Šojat, *De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragišić (c. 1448-1520): Studium historico-doctrinale et editio Tractatus »Fridericus, De animae regni principe«*, Studi e testi Francescani 50 (Vicetiae: LIEF, 1972), pp. 129-219.

1522. Polikarp Severitan, Ivan. *M. Io. Policarpi Severitani Sibenicensis Dalmate ... monoregiae ex qua conijcitur totius humanae vitae modus libri quatuor* (Impressum Venetijs per Ioannem Franciscum et fratrem eius filios quondam Georgij de Rusconibus, 1522).

1528. Grisogono, Federik. »De summa felicitate et suprema perfectione humana«, u:

Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris* (Et Venetiis impressum a Joan.[ne] Anto.[nio] de Sabbio et fratribus, 1528), ff. 22r-23v.

1528. Grisogono, Federik. »Tractatus de occulta causa fluxus et refluxus maris«, u: Federicus Chrisogonus, *De modo collegiandi, pronosticandi, et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem edite* (Et Venetiis impressum a Joan.[ne] Anto.[nio] de Sabbio et fratribus, 1528), ff. 23v-27v.

1557/1558. Paletin, Vinko. Vincentius Paletinus Corzulensis, *Tractatus de iure et iustitia belli, quod habent reges Castellae et Leonis in regionibus occidentalis Indiae, quam quidam novum appellant orbem.* Bloomington, Indiana University Library, Ms. Phillipps 11798. Nepotpuni latinski izvornik Paletinove rasprave.

1559. Paletin, Vinko. Vinko Paletin / Vicente Paletino, *Rasprava o pravu i opravdanosti rata što ga španjolski vladari vode protiv narodā Zapadne Indije (1559) / Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de España contra las naciones dela Yndia Ocidental (1559)*, priredili Franjo Šanjek i Mirjana Polić-Bobić (Zagreb: Globus, 1994). *Editio princeps* Paletinova kastilijanskog prijevoda vlastite rasprave pohranjenog u Real Academia de la Historia, Madrid, Colección Salazar y Castro, N-75, ff. 68-112.

1591. Gučetić, Nikola Vitov. »De anima« [1591], ff. 1b-65, s datacijom na f. 65v: »In mea Arcadia pridie Kal. Julij M. D. XCI.«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De*

angelis / De Deo. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1592. Gučetić, Nikola Vitov. »De daemonibus« [1592], ff. 66-116, s datacijom na f. 116v: »Rure xiii Kal. Junij M D xcij«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1592. Gučetić, Nikola Vitov. »De angelis« [1592], ff. 117-185, s datacijom na f. 185v: »Rure, tertio Nonas Sextiles M. D. xcij«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1593. Gučetić, Nikola Vitov. »De Deo« [1593], ff. 186-297, s datacijom na f. 297v: »Rure nono Idus Octobris MD. xc. iij.«, u: Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514.

1611. De Dominis, Marko Antun. Marcus Antonius de Dominis, *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride tractatus.* Per Ioannem Bartolum in lucem editus (Venetiis: Apud Thomam Baglionum, 1611).

1646. Frkić, Matija. Matthaeus Ferchius Veglensis, *De caelesti substantia, et eius ortu, ac motu in sententia Anaxagorae philosophi celeberrimi.* (Venetiis: Apud Haeredes Ioannis Salis, 1646).

1663. Križanić, Juraj. Jurij Križanič, *Politika* [1663], tekst za štampu priredio V. V.

Zelenjin, preveo [na ruski] i bilješke napisao A. L. Goldberg (Moskva: Nauka, 1965). Tekst izvornika na pp. 9-368. Cjelovito izdanje Križanićevih *Razgowôra ob wladátelystwu* priređeno prema rukopisu »v Centralnom gosudarstvenom arhive drevnih aktov v Moskve (fond 381, ed. hr. 1799)«, p. 695. Križanićev »Predgovor« popraćen nadnevkom »1663 aprilis 15«.

1748. Zanchi, Josip. Josephus Zanchi, *Dissertatio de mutuo commercio, inter mentem humanam, et corpus*. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).

1751. Buberlée, Terencijan. Terentianus Buberlée, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]).
1757. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, »De materiae divisibilitate et principiis corporum dissertatio, conscripta jam ab anno 1748. & nunc primum edita«, *Memorie sopra la Fisica e Istoria Naturale di Diversi Valentuomini* 4 (Lucca, 1757), pp. 129-258.

1776. Stratik, Ivan Dominik. *Dissertazione Eruditissima di nuovo argomento dell' Ill[ustrissi]mo Mon:[signo]re St[r]atico Vescovo in Città Nova*. MDCCLXXVI. *Incipit*: »Deve adunque chiamarsi in questione, se al nostro secolo si convenga l'illustre Denominazione di Secolo filosofico?« Arheološki muzej u Splitu, Arhiv F. Carrare, u svežnju Stratikovih spisa unutar pozicije XIX., pp. 29-59, pri čem su pp. 30-31 prazne, paginaciju proveo Arsen Duplančić. Krasopisni prijepis.

58. rasprava priređena za javnu obranu na filozofskom učilištu (*dissertatio*)
1740. Lipšić Ml., Mihovil. *Statica. De varietate, ac proprietatibus motus*

naturalis, et artificialis. Cum methodo erigendi Machinas, eisque utendi edita et distributa. Dum in Alma Episcopali Universit.[ate] Cassoviensi promotore Reverendo Patre Michaele Lipsicz è Societate Jesu, AA. LL. & Phil.[osophiae] Doctore, & in Physicis Professore Ordinario. Prima AA. LL. & Philosophiae Laurea ornarentur Reverendi nobiles ac eruditi Domini Anno à partà salute M. DCC. XL. Mense Majo, Die 31. (Cassoviae: Typis Acad. S.J., 1740).
»Pars prima staticae. De motu & causis ejus in communi.«, pp. 1-31.
»Pars secunda staticae. De quatuor proprietatibus motus, harum causis & legibus.«, pp. 32-68.
»Pars tertia staticae. De motus varietate & arte in particulari.«, pp. 69-133.

1741. Bošković, Ruđer Josip. *De Natura, & usu Infinitorum, & Infinite parvorum dissertatio* habita in Collegio Romano Societatis Jesu a PP. ejusdem Societatis. Anno MDCCXLI., Mense Julio, die 28. (Romae, ex Typographia Komarek in Via Cursus, [1741]).

1741. Lipšić Ml., Mihovil. *Hungaria coelestis astronomiam et chronologiam in Synopsi complectens edita & distributa*. Dum in Alma Episcopali Universitate Societ.[atis] Jesu Cassoviensi promotore R. P. Michaele Lipsicz e Soc. Jesu AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdémque Professore emerito, nec non Facultatis Philosophicae p. t. Seniore. Reverendi, nobiles, ac eruditi Domini supremâ AA. LL. & Philosophiae laureâ insignirentur. Anno à parta Salute M.DCC.XLI. ([Cassoviae], [1741]).

1742. Bošković, Ruđer Josip. *Disquisitio in universam astronomiam* Publicae Disputationi proposita in Collegio Romano Societatis Jesu ... a Nicolao Riccio

Romano Collegii Neophytorum de Urbe Alumno ... Anno 1742. Mense Decembri Die 16. (Romae, ex Typographia Komarek in Viâ Cursûs, [1742]).

1743. Bošković, Ruđer Josip. *De motu corporis attracti in centrum immobile viribus decrescentibus in ratione distantiarum reciproca duplicata in spatiis non resistentibus dissertatio* habita in Collegio Romano a Patribus Societatis Jesu Anno 1743., Mense Septembri die __ (Romae: Typis Komarek, in Via Cursûs, 1743).

1745. Bošković, Ruđer Josip. *De viribus vivis dissertatio* habita in Collegio Romano Soc.[ietatis] Jesu a PP. ejusdem Societatis Die 6.: Mense Septembri: Anno 1745. (Romae: Typis Komarek in via Cursus, 1745). Vidi i drugo izdanje objavljeno iste godine s otisnutim imenom pisca na naslovnici: Rogerius Josephus Boscovich, *De viribus vivis dissertatio* (Romae: Sum[p]tibus Venantii Monaldini Bibliopolae in Via Cursus. Typis Komarek, 1745).

1747. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertatio de maris aestu* (Romae: Ex Typographia Komarek in Via Cursus, 1747).

1748. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, *Dissertationis de lumine pars secunda* (Romae: Typis Antonii de Rubeis in via Seminarii propè Rotundam, 1748).

1754. Bošković, Ruđer Josip. Rogerius Josephus Boscovich, *De continuitatis lege et ejus consectariis pertinentibus ad prima materiae elementa eorumque vires dissertatio* (Romae: Ex Typographia Generosi Salomoni / Apud Venantium Monaldini Bibliopolam in Via Cursus, 1754).

1754. Benvenuti, Carlo. *Synopsis Physicae Generalis* quam in Seminario Romano ad disserendam proposuit D. Joseph Joachimus a Vereterra, et Agurto e Marchionibus Castagnagae ejusdem Seminarii convictor, atque academicus redivivus. (Romae: Typis Antonii de Rubeis apud Pantheon in Via Seminarii Romani, 1754).

1755. Bošković, Ruđer Josip. *De lege virium in natura existentium dissertatio* auctore P. Rogerio Josepho Boscovich Societatis Jesu Publico Matheseos Professore in Collegio Romano. (Romae: Typis Joannis Generosi Salomoni, s. a. [= 1755]).

59. rasprava s filozofskom sastavnicom

59.1. matematička rasprava s filozofskom sastavnicom

1754. Bošković, Ruđer Josip. »De transformatione locorum geometricorum, ubi de continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti mysteriis«, u: Rogerius Josephus Boscovich, *Elementorum universae matheseos tomus III.* continens sectionum conicarum elementa nova quadam methodo concinnata et dissertationem de transformatione locorum geometricorum ubi de Continuitatis lege, ac de quibusdam Infiniti Mysteriis. (Romae: Prostant apud Faustum Amidei Bibliopolam in Via Cursus et in Typographia Generosi Salomoni, 1754), nn. 673-886, pp. 297-468.

59.2. prirodoznanstvena i medicinska rasprava s filozofskom sastavnicom

1592. Bratti, Ivan. Giovanni Bratti Iustinopolitano, *Discorso della vecchia et nuova medicina, nel quale si ragiona delle cose ritrovate à nostri secoli, & particolarmente dell'Oro Artificiale.* (In Venetia: Appresso Paolo Meietti, 1592).

1707. Armeno Baglivi, Đuro. Georgius Baglivus, *Dissertatio varii argumenti, potissimum vero de Progressione Romani terraemotus ab anno MDCCIII ad annum MDCCV. De Systemate, & usu motus Solidorum in corpore animato. De Vegetatione lapidum, & analogismo circulationis maris ad circulationem sanguinis.* Ad Petrum Hotton Medicum Doctissimum. (Lugduni Batavorum: Apud Fredericum Haaring, 1707), pp. 43-122. »Caput III. in quo plura examinantur, quae pertinent ad Vegetationem lapidum: & Analogismum Circulationis maris per viscera terrae ad Circulationem sanguinis per viscera microcosmi.«, pp. 109-122.

59.3. teološka rasprava s filozofskom sastavnicom

1440-1441. Stojković, Ivan. Johannes [Stojković] de Ragusio, *Tractatus de Ecclesia* [vjerojatno 1440-1441], editionem principem curavit Franjo Šanjek, textum recensuerunt et notis instruxerunt Alois Krchňák, Franjo Šanjek et Marijan Biškup (Zagreb: Hrvatska dominikanska provincija et Kršćanska sadašnjost, 1983).

1438-1443. Stojković, Ivan. Joannes [Stojković] de Ragusio, *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis eorum* [1438-1443], Universitätsbibliothek Basel, cod. A IV 17, ff. 134r-297r, s piščevim bilješkama i ispravcima.

1678. Gradić, Stjepan. Stephanus Gradius, *Disputatio de opinione probabili cum P. Honorato Fabri Societatis Iesu theologo* (Romae: Typis Francisci Tizzoni, 1678).

60. repertorij

Najranije 1480-nakon 1515. Marulić, Marko. Marcus Marulus, *Repertorium* I. (A-F), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998). Marcus Marulus, *Repertorium* II. (G-O), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 1998). Marcus Marulus, *Repertorium* III. (P-Z), e codice Romano in lucem edidit Branimir Glavičić (Split: Književni krug, 2000).

61. rječnik

1595. Vrančić, Faust. [Faustus Verantius], *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae, & Ungaricae.* (Venetiis: Apud Nicolaum Morettum, 1595).

Nakon 1595. Kašić, Bartol. *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*, priredio Vladimir Horvat (Zagreb: Kršćanska sadašnjost / Zavod za jezik IFF, 1990). Izvornik pohranjen u Arhivu Male braće u Dubrovniku, rkp. 194, privez 3, sa samostalnom paginacijom na pp. 3-260.

1670. Habdelić, Juraj. *Dictionar*, ili Réchi Szlovenſzke zvexega ukup zebrane, u red poſztaulyene, i Diachkemi zlahkotene trudom Jurja Habdelicha, Maſnika Tovaruſtva Jeſuſevoga, na pomoch napredka u Diachkom navuku Skolneh Mladenczeu Horvatſzkoga, i Szlovenſzkoga Naroda. (*Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiuſſa*, 1670). Prvi kajkavsko-latinski rječnik s oko 12.000 riječi s malim, ali važnim udjelom filozofskoga stručnog nazivlja.

62. estetička studija

1642. Frkić, Matija. Mattheo Ferchie da Veglia, *Osservationi sopra il Goffredo del*

Signor Torquato Tasso (In Padova: Per Gio. Batt. Pasquati, 1642).

63. stihovani dijalog

Nedatirano. Marulić, Marko. Marko Marul, »Utiha nesriće: Lipo prigovaran'je Razuma i Človika«, u: Marko Marulić, *Dijaloški i dramski tekstovi*, priredio Nikica Kolumbić (Split: Književni krug, 1994), pp. 101-116.

64. stihovani molitvenik

1705. Bettera, Baro. *BOGOGLJUBNE GLJUBE∫CGLIVNOSTI jedne dusce prema BOGU.* U Piesni slo∫cene po BARU BETTERI. MDCCV. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 238, pp. 1-259, autograf čistopis.

65. tezarij

65.1. tezarij sastavljen/priređen za javnu akademsku raspravu

1556. Skalić, Pavao. Paulus Scalich de Lika, *Occulta occultorum occulta*. ([Viennae]: Excudebat Michaèl Zimmermannus, 1556).

65.2. tezarij priređen kao uzdarje za novčanu potporu pri školovanju

1634. Gradić, Stjepan. *Peripateticae philosophiae pronunciata disputationibus proposita a Stephano Gradio patritio et canon.[ico] Ragusino* [1634]. Posveta: »Illustrissimis atque excell.[entissimis] Dominis D. Rectori et Consiliariis Reip.[ublicae] Ragusinae Stephanus Gradius fel.[icitatem].«, ff. +2r-+2v.

»Peripateticae philosophiae pronunciata logica.«, pp. 1-9, nn. 1-30.

»Peripateticae philosophiae pronunciata physica.«, pp. 10-38, nn. 31-142.

»Peripateticae philosophiae pronunciata metaphysica.«, pp. 39-40, nn. 143-150.

65.3. tezarij priređen za javnu ili svečanu obranu na filozofskom učilištu na kraju semestra, akademske godine ili filozofskog studija (*asserta, assertiones, conclusiones, positiones, propositiones, tentamen publicum, theses*)

1721. Zdelar, Franjo. Dum in Alma Archi-Episcopali Soc.[ietatis] Jesu Universitate Tyrnaviensi *positiones ex Universa Philosophia* tuerentur, Anno reparatae salutis MDCCXXI. Mense Iulio die __ *praeside R. P. Francisco Szdellar è Soc.[ietate] Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario.* ([Tyrnaviae]: [Typis academicis], [1721], ff.)(1r-)(2v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(2v, nn. I-L.

1725. Bakranin, Luka. *Assertiones ex Universa Physica Generali*, quas in Almo Cæsareo, Regióque Societatis JESU Gymnasio Zagrabiensi publicè propugnandas susceperunt Perillustres, ac Eruditi DD. Balthasar, & Adamus Krisanich de Hreszna, Croatæ Carolostadienses &c. &c. *Præside R. P. Luca Bakranin, Soc JESU, AA. LL. & Philosophiae Professore Ordinario*. Mense Augusto, die 28. M. DCC. XXV.

1732. À Costa Spalatensis, Petrus (Dalla/Della Costa, Petar). *Theses philosophicae* quas juxta mentem subtilis Doctoris Scoti sub Auspiciis Illustriss.[imi], & Excellentissimi D. D. Sebastiani Vendrameni Provisoris Generalis totius Dalmatiae, atque Epiri Joannes Baptista Candidus Nobilis in Patria Fori Julii Jadrae in Seminario Florio Philosophiae Auditor publicè propugnandas exponit in Ecclesia Collegiata D. Simeonis Rectore praefati Seminarij Reverendissimo D. Abbate Joanne Preradovich *Praeside verò Admodum Reverendo D. Petro à Costa Spalatensi* Anno MDCCXXXII. Mense __ Die __ Hora __ (Venetiis: s. e., [1732]), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 5-16.

»Ex Prolegomenis.«, p. 5, nn. I-II.

»Ex Logica.«, pp. 6-9, nn. I-VII.
»Ex Physica.«, pp. 9-14, nn. I-VII.
»Ex Metaphysica.«, pp. 14-16, nn. I-III.

1741. Pejačević, Franjo Ksaverski. Dum *assertiones ex universa philosophia* in Almo Caesareo Regioque Societatis Jesu Lycaeo Zagrabiensi publicè propugnaret Nobilis ac Perdoctus Dominus Nicolaus Chegel, Croata Draganiczensis. *Praeside R. P. Francisco Xaverio Peiacsevich è Societate Jesu, AA. LL. & Philosophiae Doctore, ac Professore emerito*. Anno M.DCCXXXXI. Mense Julio Die __.
Privez uz ranije tiskano djelo: Ferenc Kazy, *Historia regni Hungariae* (Tyrnavaie: Typis academicis, 1737). Tezarij pod naslovom »Assertiones ex universa philosophia« na neoznačenoj stranici umetnutoj iza naslovnice, nn. I-L.

1744. Demari, Ivan Antun. *Theses ex universa philosophia decerptae* Sancto Patriarchae Dominico Principi Praedicatorum Ordinis dicatae, quas ad mentem Angelici, & Ecclesiae Doctoris D. Thomae Aquinatis in publicum discrimen adducit, data omnibus post tertium arguendi facultate, Illustrissimus Dominus Dominicus Stratico' inter Studentes Philosophos minimus. (Venetiis: Apud Simonem Occhi sub Signo Italiae, 1744), pp. 1-16, tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. 16 otisnuti su svi podaci o javnoj obrani: »Disputabuntur publicè in Ecclesia Sancti Dominici de Jadera. Defendet qui supra. Assistet Pater Frater Joannes Antonius Demari, Ordinis Praedicatorum, in eodem Archigymnasio Philosophiae Lector. Anno Domini MDCCXLIV. Mense Augusti Die 12 Hora 22« Dan i sat javne obrane upisani tintom.
»Ex prolegomenis.«, pp. 7-8, nn. I-IV.
»Ex logica.«, pp. 8-11, nn. V-XII.

»Ex physica.«, pp. 11-13, nn. XIII-XIX.
»Ex pneumatologia.«, pp. 13-15, nn. XX-XXVI.

1754. Bebrić, Luka. *Theses universae philosoph.[iae] iuxta mentem ... Joannis Duns Scoti depromptae, quas ... publico exponit certamini M. V. P. Lucas Bebrich à Brodio, in Lycaeo Possegano actualis Philosophiae Lector Ordinis Min. de Observantia, Prov. Bosnae Argent.[inae] S. Crucis Alumnus. ...* Anno ab orbe Redempto 1754 die 16 Junij. In Ecclesia Lib-Regiaeque Civitatis Posseganae, Spiritui S. dicata.
»Ex philosophia in genere.«, f. *5r, nn. 1-7.
»Ex logica.«, f. *5r-*5v, nn. 1-15.
»Ex physica.«, ff. *5v-*6r, nn. 1-15.
»Ex animastica, & metaphysica.«, ff. *6r-*6v, nn. 1-10.

1757. Radevčić, Franjo. »Assertiones ex universa philosophia.«, u: Dum assertiones philosophicas, ... *Ex praelectionibus Rev. P. Francisci Radevcig [sic!], e Soc. Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] Ordinarii*. In Academia Regia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Nobilis, Eruditus, ac Perdoctus Dominus Petrus Josephus Sztrisich, Illyrus Poseganus, Philosophiae Auditor Emeritus. Anno M. DCC. LVII. Mense Augusto, ff. *6r-*8v, nn. I-L. Privez uz ranije tiskano izdanje: Vitus Bering, *Florus Danicus* (Tyrnaviae: Typis academicis, 1716).

1758. Bedeković, Kazimir. *Assertiones ex universa philosophia*, quas in Caesarea, Regiaque Societatis Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnandas suscepit Reverend.[us] Nobil.[is] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Adamus Mikulich

Croata Zagrabiensis, V. C. E. Z. Alumnus, Philosophiae Auditor Emeritus. *Sub praesidio R. P. Casimiri Bedekovics e Societate Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii*. Anno MDCCLVIII. die 23. Augusti.

1759. Šimunić, Ivan Krstitelj. *Assertiones philosophicae*, ff.)(3r-)(3v, nn. I-L. Privez u: [Baker, Thomas], *Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus* [a Casimiro Bedekovics]. (Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Härl, Inclyti Regni Croatiae Typographi, Anno 1759.). Na poleđini naslovnice zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum assertiones ex universa philosophia in Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi publice propugnaret Nob.[ilis] Eruditus, ac Perdoctus Dominus Marcus Krajachich Croata Glin.[ensis] ex Sem.[inario] S. Josephi, Philosophiae Auditor absol.[utus]. Ex praelectionibus R. P. Joannis Bapt.[istae] Simunics e Soc. Jesu Philos.[ophiae] Profess.[oris] publ.[ici] emeriti. Audit. Oblat. Anno M. DCC. LIX. Mense Aug.«

1761. Petković, Hijacint. *Theses philosophicae* quas ad mentem Angelici Praeceptoris et quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis publice disputandas exhibet Fr. Jo. Antonius Maria Cebalo de Dalmatia Ordinis Praedicatorum facta cuique Professori post tertium contra quam libuerit dicendi facultate. (Venetiis: Typis Antonii Zatta, 1761), pp. I-XI, tekst tezarija na pp. V-XI. Na dnu p. XI otisnuti su osnovni podaci o profesoru filozofije i o javnoj obrani tezarija: »Disputabuntur publice in Templo S. Dominici Jadrae Assistente F. Hyacintho Petcovich ejusdem Ordinis Philosophiae Lectore. Anno 1761. Mense Maij. [prekriženo] Die 3:a Junij Hora 21« Mjesec, dan i sat javne obrane upisani tintom.

»Ex philosophica institutione.«, p. V, nn. I-X.

»Ex logica.«, pp. VI-VII, nn. I-XIV.

»Ex metaphysica.«, pp. VIII-IX, nn. I-XII.

»Ex physica.«, pp. X-XI, nn. I-XIX.

1762. Marek, Ignacije. *Assertiones ex universa philosophia* quas sub gloriosis auspiciis A. R. D. Michaëlis Maradin, Parochiae Kuttievensis B. M. V. Administratoris Zelantissimi. ... *Ex praelectionibus R. P. Ignatii Marek, e Soc. Jesu, Philosophiae Professoris Publici, Ordinarii.* Publice propugnandas suscepit Eruditus, ac Perdoctus Dominus Georgius Mattich, in Academia Posegana. Anno M DCC LXII. Mense Augusto, na neoznačenom dvolistu.

»Ex logica.«, nn. 1-4

»Ex metaphysica.«. nn. 5-11.

»Ex physica generali.«, nn. 12-27.

»Ex physica particulari.«, nn. 28-50.

1763. Vanacca, Vinko Marija (Vincenzo Maria). *Theses ex universa philosophia* depromptae juxta inconcussa, tutissimaque Angelici Praeceptoris ac quinti Ecclesiae Doctoris Divi Thomae Aquinatis Principia quas Illustriss.[imo], ac Reverendiss.[imo] Domino Domino Jo.[anne] Antonio Castelli Episcopo olim Catharensi humillime consecrat D.D.D. / D.[ominus] Anasthasius Scandalli Clericus Metropolitanae Jaderae, ac in Studio Generali Ordinis Praedicatorum Philosophiae auditor. (Anconae: Ex Typographia Petri Pauli Ferri, 1763), pp. 1-[16], tekst tezarija na pp. 7-15. Na p. [16] otisnuti su osnovni podaci o javnoj obrani: »Disputabuntur publice apud PP. Ord. Praed. Jaderae assistente R. P. F. Vincentio Maria Vanacca in praefato Ord. Praedic. Studio gen. Philosophiae Lectore Anno Domini MDCCLXIII.

Mense Septembris Die 28 Hora 21.« Mjesec i dan javne obrane upisani tintom.

»Ex philosophicis institutionibus.«, pp. 7-8, nn. I-XI.

»Ex dialectica.«, pp. 9-10, nn. XII-XXIV.

»Ex metaphysica.«, pp. 10-13, nn. XXV-XLII.

»Ex physica.«, pp. 13-15, nn. XLIII-LXIII.

1769. Medarić, Filip. *Selectae aliquot ex universa philosophia theses*, quas in debitae gratitudinis argumentum admodum Reverendo Patri P. Jacobo Spatzierer ... & ad praesens in hac Observanti S. Joannis a Capistrano Provincia Ministro Provinciali Meritissimo. D. D. D. *P. Fr. Philippus Medarich, ejusdem Ord.[inis] & Prov.[inciae] Illokini in Coenobio ad Sanctum Joannem Capistranum Philosophiae Lector.* Anno 1769. Die 13 Mense Augusto. Dan i mjesec održavanja javne obrane na franjevačkom filozofskom učilištu u Iloku upisani tintom. Tezarij otisnut iza četverolisnog predgovora na ff.)(1r-)(6r.

»Ex prolegomenis philosophiae.«, ff.)(1r-)(1v, nn. 1-7.

»Ex logica.«, ff.)(1v-)(2v, nn. 1-9.

»Ex metaphysica«, ff.)(2v-)(4r, nn. 1-19.

»Ex physica generali«, ff.)(4r-)(5r, nn. 1-17

»Ex physica particulari.«, ff.)(5v-)(6v, nn. 1-13.

1770. Barić, Adalbert. *Positiones ex universa politia selectae*, quas ... *ex Praelectionibus Adalberti Barits, Scientiarum Politicarum Professoris Regii, in Incl.[yto] Croatiae Regno Publici, Ordinarii*. In contestationem debiti obsequii Nobilis Joannes Nepom. Marcus Busan humillime dedicat. Dum easdem publice propugnandas suscepit Varasdini die __ Mensis Maji Anno 1770. (Zagrabiae, typis Antonii Jandera Ven.[erabilis] Capituli Zagr.[abiensis] Typogr.[aphi], [1770]).

1770. Brkljačić, Franjo. *Propositiones ex universa philosophia* iuxta mentem venerabils servi Dei Joannis Duns Scoti Marianae Innocentiae Defensoris acerrimi, & Recentiorum Philosophum Principia quas *sub praesidio M. V. P. Francisci Berklacsich, AA. LL. & Philosophiae Lectoris, Ordinis Min. Reg. Observ. Prov.[inciae] S. Joannis a Capistrano Alumni*. Publice defendendas susceperunt RR. FF. Sigismundus Erhard, Concordius Zana Praelaudati Ordinis, & Provinciae Alumni, et Stephanus Nakich, Provinciae Sanctissimi Redemptoris in Dalmatia in Ecclesia Sancti Antonii Paduani Nassicis Mense Julio Die __ Anno 1770. Tezarij otisnut na četverolistu, ff.)(1r-)(4r.
»Conclusiones ex prolegomenis.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-VII.
»Ex logica«, f.)(2v, nn. I-XI.
»Ex metaphysica.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-XII.
»Ex physica generali.«, ff.)(3v-)(4v, nn. I-XVII.
»Ex physica particulari.«, f.)(4v, nn. I-X.

1770. Kristl, Franjo. »Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae.«, u: *Assertiones ex universa philosophia infallibilibus Doctoris Subtilis Joannis Dunsii franciscani et doctoris Mariani innixae principiis* quas in Ecclesia Zagrabiensi et studio generali primario fratrum minorum de regulari observantia, provinciae S. Ladislai Regis in Sclavonia methodo scholastica propugnarunt. Anno Domini M. DCC. LXX. Mense Augusti Die 29. Hora 8va matutina. RR. FF. Dionysius Dinchich, Gerardus Molnar, Adamus Bekefi, et Adalbertus Siller Observantis Provinciae Ladislajanae alumni, AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *sub assistentia P. Francisci Christl ejusdem instituti et studii lectoris absoluti.* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, V.C.Z.T., [1770]), tekst tezarija otisnut na ff.

)(2r-)(8v, nn. I-L.

1770. Pilippen, Antun. *Assertiones ex universa philosophia* quas in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXX. Mensis Augusti die __ publice propugnandas suscepit D. Stanislaus Latkovich Philosophiae auditor et Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae pietate apostolicorum regum fundati, alumnus *ex praelectionibus R. P. Antonii Pilippen e Societate Jesu[,] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ejusdemque Professoris, publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]), ff.)(1r-)(4v. Privez uz izdanje: Eustratius Presbyter Constantinopolitanus, *Adversus eos qui dicunt* Animas statim atque è corpore solutae sunt, non operari: Neque oblatis pro iis Deo precibus & sacrificiis ac aliis bonis operibus juvari. ... A Stanislao Latkovich Physices auditore, & Seminarii unitorum Graeci ritus, Zagrabiae pietate regum fundati, alumno. ... Dum idem alumnus in Academia Zagrabiensi ex universa philosophia tentamen publicum subiret Anno Salutis M.D.CC.LXX. (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, Ven. Cap. Eccl. Zagr. Typogr., [1770]).
»Ex logica et metaphysica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-X.
»Ex physica.«, f.)(2v-)(4v, nn. XI-L.

1771. Volković, Franjo Ksaverski. *Assertiones ex universa philosophia* quas in Alma, Caesarea, Regiaque Soc. Jesu Academia Zagrabiensi Anno Salutis M.DCC.LXXI. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Nobilis, ac Perdoctus Dominus Franc. Xav. Supanich, de Sibenegg Croata Zagrabiensis, Philosophiae in secundum annum auditor. *Ex praelectionibus R. P. Francisci Xav. Wolkovich, e Societate Jesu, SS. Theologiae Baccalaurei, & Philosophiae Professoris publici ordinarii*. Tezarij uvezan na početku ranije tiskanog izdanja:

Antonius Werntle, *Controversiae Ecclesiae Orientis et Occidentis* (Zagrabiae: Typis Antonii Jandera, 1754), ff.)(3r-)(4v,)()(1r-)()(4v,)()()(1r-)()()(2v.

»Ex Logica.«, f.)(3v, nn. I-V.

»Ex Metaphysica.«, f.)(4r-)(4v, nn. VI-XII.

»Ex Physica.«, f.)(4v,)()(1r-)()(4v, f.)()()(1r, nn. XIII-L.

»Ex Ethica.«, ff.)()()(1r-)()()(1v, nn. I-X.

»Ex Mathesi.«, f.)()()(2r-)()()(2v, nn. I-X.

1772. Horvath, Samuel. *Asserta auditoribus oblata ex universa philosophia* quae Anno Domini M. DCC. LXXII. Die 19 Mensis Augusti in Ecclesia Ordinis Minorum Observantis Provinciae S. Ladislai Regis Varasdinensi. Sancto Joanni Bapt. sacra publicis conatibus propugnavere RR. FF. Nepomucenus Sebrek, Gaudentius Pollancz, Petrus Perko, Gratianus Grahovecz, et Bernardus Perchich, Ord. Min. Obser. Provinciae S. Ladislai Regis alumni professi, ac AA. LL. et Philosophiae studentes absoluti *assistente eis P. Samuele Horvath ejusdem instituti et studii lectore emerito.* (Zagrabiae, Typis Antonii Jandera, [1772]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija na ff.)(2r-)(4v. Dan održavanja javne obrane upisan tintom.

»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, f.)(2r, nn. I-X.

»Ex logica.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-XII.

»Ex metaphysica generali seu ontologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-X.

»Ex aetiologia«, f.)(3r, nn. I-VII.

»Ex metaphysica speciali seu pneumatologia.«, f.)(3v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-VI.

»Ex physica generali«, f.)(4r, nn. I-XIV.

»Ex physicis particularibus«, f.)(4v.

»Cosmologia«, f.)(4v, nn. I-IV.

»Uranologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Hydrologia.«, f.)(4v, samo jedna nenumerirana tvrdnja.

»Zoologia et phytologia.«, f.)(4v, nn. I-III.

1772. Mihalj, Mirko. *Assertiones ex universa philosophia* quas in Caesareo-Regia Societatis Jesu Academia Zagrabiensi Anno M. DCC. LXXII. Mense Augusto, Die __ publice propugnandas suscepit Eruditus ac Perdoctus Dominus Georgius Hernya, Styrus Luttenbergensis, Philosophiae in 2dum Annum Auditor. *Ex Praelectionibus R. P. Emerici Mihalyi, Ejusdem Professoris Publici Ordinarii, R. P. Joan. Bapt. Ringauff, Matheseos Professoris Publici Ordinarii.* (Zagrabiae, typis Antonii Jandera, [1772]), ff. *1r-*8v, tezarij iz filozofije otisnut na *2r-*7r.

»Ex logica et metaphysica.«, ff. *2r-*3r, nn. I-XII.

»Ex physica.«, ff. *3r-*5v, nn. XIII-L.

»Ex ethica.«, ff. *6r-*7r, nn. I-X.

1773. Hercer, Inocent. *Assertiones ex prolegomenis universae philosophiae[,] logicae, ipsaque logica, auditoribus oblatae.* Quas in Ecclesia D. Joanni Baptistae sacra Conventus Varasdinensis F.F. Min. [orum] de observantia. Anni M. DCC. LXXIII. Die XI. Mensis Maji publice propugnandas suscepere R.R. F.F. Pius Berlekovich, Benedictus Kuzmich, Urbanus Kiss, Isidorus Reichert, & Nazarius Neüpaur, Ord.[inis] Min.[orum] Regul.[aris] Observantiae Prov.[inciae] D. Ladislai Regis clerici professi, AA. LL. & Philosophiae studentes in primum annum. *Praeside P. F. Innocentio Herczer, ejusdem Ordinis Provinciae, & Facultatis lectore actuali.* (Zagrabiae, typis Julianae Viduae Janderianae, per Josephum Carol. Kotsche, p. t. Fact., [1773]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(1v-)(4v.

»Ex prolegomenis universae philosophiae«, ff.)(1v-)(2v, nn. I-XII.

»Ex prolegomenis logicae.«, ff.)(2v-)(3r, nn. I-IX.
»Ex ipsa logica.«, f.)(3v-)(4v, nn. I-XIV.

1774. Barić, Adalbert. *Assertiones ex universa politica excerptae*, quas propugnandas susceperunt nobiles ac eruditi Domini Mathias Kerchelich, et Joannes Szmendrovich, scientiarum politico-cameralium auditores. *Ex praelectionibus Perillustris, et Clarissimi Domini Adalberti Barits, earundem scientiarum in I. Regno Croatiae professoris publici ordinarii*. Zagrabiae, Die __ Mense Augusto Anno 1774. (Varasdini: Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern, S. C. R. A. M. Typogr. & Bibl., [1774]). »Assertiones ex politica.«, ff.)(2r-)(8v, nn. I-XII.

1774. Šošterić, Kandid. Institutiones philosophiae moralis duabus partibus comprehensae a Francisco Loscani atque auditoribus oblatae dum *ex universa philosophia assertiones* in antiquissimo S. Helenae supra Csaktornyam fundato Monasterio Ordinis Monachorum D. Pauli P. E. publice defendendas susciperet Gerardus Sesztak praefati Ordinis, Clericus. *Praeside R. P. Candido Sosterics, Ordinis ejusdem Philosophiae Doctore, ac ejus Professore actuali, ordinario*. Anno Domini 1774 mense Augusto ___ die
(Graecii: Typis Haeredum Widmanstadii, 1774), ff.)(2r-)(5v.
»Assertiones ex Logica, & Metaphysica.«, ff.)(2r-)(2v, nn. I-XII.
»Ex Physica.«, ff.)(2v-)(5r, nn. XIII-L.
»Ex Philosophia Morali.«, ff.)(5r-)(5v, nn. LI-LX.

1775. Grgurević, Tomo. *Tentamen publicum*, quod in Regia Academia Posegana, Anno MDCCLXXV. die __ mensis Augusti subibit D. Petrus Maljevacz, Nobilis

Poseganus. *Ex praelectionibus logicis et metaphysicis A. R. D. Th. Gergurevich, Parochi B. V. M. de Magno Sicze, et in eadem Academia Professoris*. (Viennae: Litteris a Ghelenianis, [1775]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija pod naslovom »Assertiones ex logica et metaphysica.« na ff. *2r-*4v, nn. I-XXXIV.

1775. Rutti, Felicissimus. *Assertiones eclectico-critico-philosophicae.* Ex prolegomenis universae philosophiae, logico-critico [= logico-criticae], singulisque ejus partibus, ac ex ipsa logico-critica, auditoribus oblatae, quas in Ecclesia D. Joanni Bap. sacra Conventus Varasdinensis FF. Minorum Anno MDCCLXXV. Die VIII. Mensis Junii publicè propugnandas susceperunt RR. FF. Henricus Philipovich, Casparus Poffug, Jacobus Puglavecz, et Ignatius Haan, Ord. Min. Obs. Provinciae S. Ladislai Regis Clerici professi., AA. LL. et Philosophiae studentes in primum annum. *Praeside P. F. Felicissimo Rutti, ejusdem instituti, et facultatis lectore actuali.* (Varasdini, typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, Sac. Caes. Reg. Ap. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1775]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija otisnut na ff.)(2r-4v.

»Ex prolegomenis universae philosophiae.«, ff.)(2r-)(3r, nn. I-XX.

»Ex prolegomenis logico-criticae.«, ff.)(3r-)(4r, nn. I-XVIII.

»Ex logico-critica ideali.«, f.)(4r, nn. I-IX.

»Ex logico-critica judicativa.«, f.)(4r, nn. I-IV.

»Ex logico-critica discursiva.«, f.)(4v, nn. I-IV.

»Ex ipsa logico-critica.«, f.)(4v, nn. I-VIII.

1776. Lipovčević, Petar. Illustrissimo Domino Domino Michaeli Libero Baroni de Walliss, ... has *propositiones ex universa philosophia* offert *M. V. P. Petrus Lipovcsevich a Baja, Ord. Min. de Observantia, Provinciae S. Joannis a*

Capistrano Alumnus, & Lector Ordinarius. Adversae parti occurrentibus R.R. F.F. Aloysio Baumgärtl, & Bartholomaeo Csordassich, ejusdem Ord. & Prov. Filiis, in Ecclesia Liberae Regiaeque Civitatis Posseganae Spiritui sancto dicata. An. 1776. Mense Julio die 25. (Essekini, typis Joannis Martini Diwalt, [1776]), ff.)(1r-)(8v, tekst tezarija otisnut na ff.)(4r-)(8v.

»Ex logica.«, ff.)(4r-)(5v, nn. I-XI.

»Ex metaphysica.«, ff.)(5v-)(7r, nn. XII-XXVI.

»Ex physica.«, ff.)(7r-)(8v, nn. XXVII-XL.

1776. Novak, Josip Andrija; de Capuano, Luigi. *Assertiones ex universa philosophia* quas in Caesarea Regia Academia Fluminensi Anno MDCCLXXVI. Mense Augusto die 21 publice propugnandas suscepit R.[everendus] ac Perd.[octus] D.[ominus] Matthaeus Linich Dalmata Gromnicensis. *Ex praelectionibus Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Perillust.[ris] D. Francisci Xaverii de Orlando Matheseos Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendissimi] et Clar.[issimi] D. Josephi Andreae Novagk AA. LL. et Philos.[ophiae] Doct.[oris], Log.[icae], Meth.[aphysicae] et Practicae Philos.[ophiae] Professoris publ.[ici] et ord.[inarii], Adm.[odum] Rev.[erendi] et Perillust.[ris] D. Aloysii de Capuano, Physices Professoris publ.[ici]*.

(Labaci: Litteris Egerianis, 1776), ff. 1-2.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, f. 1v, nn. I-XII.

[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. 1v-2r, nn. I-XL.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica, jure naturae, ethica, et politica.«, f. 2v, nn. I-X.

[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, f. 2v, nn. I-XVIII.

1776. Tomiković, Aleksandar. *Propositiones ex universa philosophia* quas ... publico certamini expositas propugnabant in aede Divo Antonio Patavino sacra RR. FF. Franciscus Gjurossevich, Modestus Drexler, et Otto Bewern, Ordinis Minorum Observantium, Provinciae S. Jo. a Capistrano Filii, et Philosophiae Auditores emeriti. *Adsistebat F. Alexander Tomikovich sacer minorita, et philosophiae lector*, Bajae Anno Epochae Christianae M. D. CC. LXXVI. Die __ Julii. (Typis Colocensibus Scholarum Piarum, [1776]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XXXIV.

1776. Židić, Gerard. *Positiones ex universa philosophia* publico arbitrio expositae, quas Zagrabiae in Ecclesia D. Francisco sacra Anno Domini M. DCC. LXXVI. Mense Sept. Die __ propugnarunt RR. FF. Capistranus Vadschedl, Andreas Viziak, Stanislaus Zernaj, & Emericus Dömölk, Ordinis Minorum Provinciae S. Ladislai Regis Alumni Professi, Philosophiae Auditores emeriti. *Juxta praelectiones P. F. Gerardi Zsidics, lectoris actualis*. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1776]), ff. a1-a8, b1-b4. Privez uz ranije tiskano izdanje: Balthassar Francolinus, *Tirocinium theologicum* (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1764).

»Ex prolegomenis philosophiae.«, f. a2r, nn. I-III.

»Ex logica.«, f. a2v, nn. I-IV.

»Ex metaphysica.«, f. a3r.

»Ex ontologia.«, ff. a3r-a4r, nn. I-VII.

»Ex aetiologia«, f. a4r-a4v, nn. I-V.

»Ex psychologia.«, ff. a4v-a6v, nn. I-XII.

»Ex theologia naturali«, ff. a6v-a7r, nn. I-VII.

»Ex physica generali«, ff. a7v-a8v, b1r, nn. I-XVI.

»Ex physica particulari. De Mundo.«, ff. b1v-b2r, nn. I-V.

»De corporis caelestibus.«, f. b2r-b2v, nn. I-V.

»De meteoris.«, f. b2v-b3v, nn. I-IV.

»De vulgaribus elementis.«, f. b3v-b4v, nn. I-V.

»De corporibus terrestribus.«, f. b4v, nn. I-III.

1777. Horvath, Ivan Krstitelj. *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Joann.[e] Bapt.[ista] Horvàth*, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Physicae Profess.[oris] Publici, Ordinarii. Quod in celeberrima Regia Universitate Tyrnaviensi subivit Valentinus Szalaj, Sacri Ordinis Monachorum Sancti Pauli primi Eremitae Religiosus, Philos.[ophiae] in alterum annum Auditor. Anno M. DCC. LXXVII. Mense Aprili die 26. (Typis Tyrnaviensibus, Anno ut supra), ff.)(1r-)(4v, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4v. Dan javne obrane upisan tintom.

»De principiis, et communibus corporum proprietatibus.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-IX.

»Ex mechanica.«, f.)(3r-)(3v, nn. I-XIV.

»De viribus centralibus, et gravitate universali.«, ff.)(3v-)(4r, nn. I-IX.

»Ex astronomia physica.«, f.)(4r-)(4v, nn. I-X.

1777. Novak, Josip Andrija; de Capuano, Luigi. *Assertiones ex universa philosophia* quas in Regia Hungarica Fluminensi Academia Anno Salutis M. DCC. LXXVII. mense Augusto die __ publice propugnandas suscepit Perillustris, ac Perdoctus Dominus Aloysius Franul de Weissenthurn Fluminensis. *Ex praelectionibus Reverendissimi, Perillustris, ac Clarissimi Domini Francisci Xaverii de Orlando Protonotarii Apostolici Matheseos Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii] nec non Facultatis Philosophicae Pro-Decani. Admodum Reverendi,*

Nobilis, ac Clarissimi Domini Josephi Andreae Novagk AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Log.[icae] Met.[aphysicae] & Practicae Philos.[ophiae] Professoris Publ.[ici] & Ord.[inarii]. Admodum Reverendi Perillustris, ac Clarissimi Domini Aloysii de Capuano AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris] Physices Professoris Publ.[ici] & Ordinarii. (Labaci Literis Egerianis [1777]), ff. A1-A7, tekst tezarija objavljen na ff. A3-A7.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex logica, et metaphysica.«, ff. A3r-A3v, nn. I-XII.

[Aloysius de Capuano], »Ex physica.«, ff. A3v-A6r, nn. I-XLIII.

[Josephus Andreas Novagk], »Ex philosophia practica jure naturae, ethica, et politica.«, ff. A6r-A6v, nn. I-X.

[Franciscus Xaverius de Orlando], »Ex mathesi.«, ff. A6v-A7v, nn. I-XVIII.

1777. Raffay, Mirko. *Tentamen publicum! e praelectionibus logicis A. R. ac Cl. D. Emerici Raffay, Presbyteri saecularis[,] Logicae, Methaph.[ysicae] ac Ethicae Professoris Publici* quod in Caesareo-Regiae Academiae Zagrabiensis Auditorio Philosophico subibunt R. D. Dismas Turina, alumnus V. C. Z. … Philosophiae et Matheseos in I. Annum auditores Anno MDCCLXXVII. Mense __ Die __ (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1777]), ff.)(1r-)(4r, tezarij otisnut na ff.)(2r-)(4r.

»De facultate cognoscitiva mentis humanae.«, ff.)(2r-)(2v.

»De veritate cognoscenda.«, ff.)(2v-)(3v.

»De veritatis cognitione.«, ff.)(3v-)(4r.

1778. Domin, Josip Franjo. *Positiones per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum[,] in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Jaurinensi Physicae Doctorem ex*

cosmologia et philosophiae naturalis parte generali deprom[p]tae quas sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. Mense Aprili in tentamine publico defenderunt Reverendi, Religiosi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti D. Antonius Donászi ... physicae auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joannis Streibig, [1778]), ff.)(1r-)(7v.
»Introductio.«, f.)(2r-)(2v, nn. I-V.
»Cosmologia.«, ff.)(2v-)(3r, nn. VI-XIII.
»Philosophia naturalis.«, f.)(3r, n. XIV.
»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff.)(3v-)(7v, nn. XV-XLI.

1778. Domin, Josip Franjo. *Positiones,* quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Academ.[iae] & Archi-Gymnasii Iaurinensis Studiorum Direct.[ore] Locali sub aestivi semestris exitum Anno M.DCC.LXXVIII. *per Josephum Franciscum Domin, Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex philosophiae naturalis parte speciali depromptas* defenderunt Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Paulus Vigyazo, … physicae auditores. (Posonii: Typis Ioannis Michaelis Landerer, [1778]), ff.)(1r-)(8r.
»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff.)(2r-)(8r, nn. I-XLIII.

1778. Raffay, Mirko. *Tentamen publicum ex praelectionibus metaphysicis [D. Emerici Raffay]* quod in Regia Academia Zagrabiensi subivit D. Mathias Kovachich, Nobilis Croata Jamniczensis ex Sem.[inario] S.[ancti] Jos.[ephi] Philosophiae in II annum auditor. Anno D[omi]ni M. DCC. LXXVIII. Mense Augusto Die 25. (Zagrabiae: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na f. [2r]-[2v], nn. I-XII. Dan javne obrane upisan tintom.

1778. Zubanović, Hadrijan. *Conclusiones logicae* quas ... propugnandas publice susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Minor.[um] Observantium, Provinciae S. Ioannis a Capistrano Alumni, et actualis Philosophiae Auditores, *praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, ei.[usdem] Ord.[inis] ac Provinc.[iae] Philos.[ophiae] Lect.[ore]*. Mursiae in Eccl.[esia] S. Cruc.[i] d.[icata]. XIV. Cal. Aug. A.R.S. MDCCLXXVIII. (Essekini, Typis Joan. Mart. Diwaltii, [1778]), ff. [1]-[2], tezarij otisnut na ff. [1v]-[2v], nn. I-XVI.

1779. Domin, Josip Franjo. *Positiones*, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali sub hiberni semestris exitum Anno M.DCC.LXXIX. *per Josephum Franciscum Domin Dioecesis Zagrab.[iensis] Presbyterum, in Univers.[arum] Scientiar.[um] Academia Budensi AA. LL. et Philosophiae, in Regia vero Iaurinensi Physicae Doctorem, ex cosmologia, et philosophiae naturalis parte generali depromptas* defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Phillippus Stainer … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Joann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(7v. Razdioba i broj teza kao i u tezariju iz 1778.

1779. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex philosophiae naturalis parte speciali*, quas … coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Direct.[ore] Locali Mense Julio Anno M.DCC.LXXIX. *per Iosephum Franciscum Domin, Dioec.[esis] Zagrab.[iensis] Presbyter.[um], in Univers.[arum] Scient.[iarum] Acad.[emia] Budensi AA. LL. et*

Philosophiae, in Reg.[ia] vero Iaur.[inensi] Phys.[icae] Doctorem depromptas defenderunt Reverendi, Nobiles, Eruditi, ac Perdocti Domini Philippus Steiner … Physicae Auditores. (Jaurini: Typis Gregorii Ioann. Streibig, [1779]), ff.)(1r-)(4v, tekst tezarija objavljen pod naslovom »Pars specialis.« na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXXIII.

1779. Sekovanić, Sabin. *Assertiones ex universa philosophia* [oblatae] a R. D. Emerico Raffay Logices, Metaphysices, ac Ethices Professori Emerito, Parocho Krapinensi, Vice-Archid.[iacono] Domino Patrono gratiosissimo [ac] in Ecclesia Divae Catharinae Virgini, & Martyri sacra, Conventus Crapinensis FF. Minorum de Observantia, Publicae Concertationi expositae, & propugnatae Anno D[omi]ni MDCC. LXXIX. Mensis Septembris die __ per RR. FF. Ignatium Poszavecz, Bernardinum Farkassich, Ambrosium Levatich, ac Jeremiam Belloberk, Ord. Min. Obs. Provinciae D. Ladislai Regis Alumnos, & Philosophiae Studentes absolutos. *Praeside P. F. Sabino Szekovanich, ejusdem Ordinis, Provinciae, & Studii Lectore.* (Agram: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern Sac. Caes. Reg. Apost. Maj. Typographi & Bibliopolae, [1779]). Šesterolisni umetak iza predgovora prije tiskanom izdanju: Rudimenta vitae christiano-politicae. ... A quodam Presbytero, ... (Graecii, Sumptibus Josephi Mauritii Lechner, Bibliopolae Academici, 1759). Tezarij otisnut na ff. [1v]-[6v].

»Assertiones ex logica.«, ff. [1v]-[2r], nn. I-VI.

»Ex metaphysica.«, ff. [2r]-[3r], nn. I-XIII.

»Ex physica generali.«, ff. [3r]-[4v], nn. I-XVIII.

»Ex physica particulari.«, ff. [4v]-[6v], nn. I-XX.

1779. Zubanović, Hadrijan. *Conclusiones ex universa philosophia* quas ... publice

propugnandas susceperunt religiosi fratres Hieronymus Moczfai, Cyriacus Becker, ac Fidelis Verner, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae Capistraneae Clerici, ac Philosophiae Studentes. *Praeside M. V. P. Adriano Zubanovich, eiusdem Ord.[inis] ac Prov.[inciae] Phil.[osophiae] Lectore*. Essekini in Templo S. Cruci Inventae dicato. Tertio Idus Maii MDCCLXXIX. ([Essekini], Typis Joan. Martini Diwaltii, [1779]), ff. *1r-*4v, tekst tezarija otisnut na ff. *2r-*4v.
»Conclusiones logicae.«, f. *2r-*2v, nn. I-XVI.
»Ex metaphysica.«, f. *3r-*3v, nn. XVII-XXXVI.
»Ex physica generali.«, f. *4r, nn. XXXVII-XLVI.
»Ex physica particulari.«, f. *4r-*4v, nn. XLVII-LIV.
»Ex ethica.«, f. *4v, nn. LV-LVI.

1780. Kukec, Antun. *Tentamen publicum ex physica universa* quod auctoritate et consensu Magnifici, ac Spectabilis Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, insignis ordinis S. Stephani regis apostolici equitis, et ad Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum consiliarii, nec non Superioris Regii scholarum, et studiorum per regna Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Directoris, coram Reverendissimo, ac Clarissimo Domino Josepho Taisperger, S.[acro]s.[anctae] Theologiae in Univ.[ersitate] Viennensi Doctore collegiato, Cathed.[ralis] Eccl.[esiae] Zagr.[abiensis] Canonico, Protonot.[ario] Apost.[olico] Praep. Inful. S. Michaelis Archang.[eli] de insula leporum, Academiae Regiae Zagrabiensis directore locali, ac tuta Facultate Philosophica in Regia Academia Zagrabiensi Anno M.DCC.LXXX. Mensis Aprilis die ___ .
Ex praelectionibus Admodum Reverendi, ac Clarissimi Domini Antonii Kukecz, Presbyteri Secularis, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, ac in Regia Academia Zagrabiensi Physicae Professoris publici, et ordinarii subiverunt

Reverendi, Eruditi, ac Perdocti

P. Hilarion Lavassich, ex Ord. S. P. F.

P. Simon Hozjan, ex Ord. S. P. F.

P. Carolus Istokovich, ex Ord. S. P. F.

D. Franciscus Blaskovich, nobilis ex Seminario S. Josephi

Philosophiae in secundum annum auditores.

(Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, 1780), ff. A1r-A4v, B1r-B4r.

»Prolegomena.«, ff. A2r-A2v, nn. I-III.

»Ex physica generali.«, ff. A2v-A4v, nn. IV-XXX;

»Pars I. De corpore in genere et motu.«, ff. A2v-A3v, nn. IV-XIV;

»Pars II. De principiis corporum ac generalibus eorundem affectionibus.«, f. A3v, nn. XV-XIX.

»Pars III. De corporum universum hoc constituentium dispositione motuumque caelestium causis.«, ff. A3v-A4v, nn. XX-XXX.

»Ex physica particulari.«, ff. A4v, B1r-B4r, nn. XXXI-LXXXVI.

»Pars I. De aqua et communibus fluidorum non elasticorum affectionibus.«, ff. A4v-B1r, nn. XXXI-XXXVII;

»Pars II. De aëre et motibus diversis in eodem excitatis.«, f. B1r, nn. XXXVIII-XLII;

»Pars III. De igne et luce.«, ff. B1v-B2r, nn. XLIII-LI.

»Pars IV. De terra.«, ff. B2r-B2v, nn. LII-LX;

»Pars V. De meteoris.«, ff. B2v-B3v, nn. LXI-LXXX;

»Pars VI. De globo terraqueo.«, ff. B3v-B4r, nn. LXXXI-LXXXVI.

1780. Peštalić, Grgur. *Tentamen publicum et solenne ex logica, historia philosophiae, et mathesi* quod iuxta Institutum Regiae Universitatis Budensis

subibunt RR. FF. Dominicus Tureczek, Blasius Niemecz, Antonuis Resch, Laurentius Kopasz, Stanislaus Horváth, et Franciscus Vrana, primi Anni Philosophiae Auditores ex Ordine Min.[orum] S. P. Francisci Observantium, Provinciae S. Joannis a Capistrano Alumni, *praeside P. Gregorio Peshtalich, eiusdem Ordinis & Provinciae AA. LL. et Philosophiae Doctore, nec non actuali Philosophiae & Matheseos Professore Ordinario*
Baiae in Coenobio S. Antonii Patavini Anno MDCCLXXX. Mense Augusto Die ___ sub gratiosissimis auspiciis Spectabilis, Perillustris, ac Generosi Domini Iosephi Miskolczy de Roglyatica, eiusdem haereditarii Domini, Incl.[iti] Comit.[atus] Bacsiensis Nati Assessoris, nec non Inclitae Militiae Emeriti Militis Voluntarii, Domini, Domini, ac Mecenatis Munificentissimi. (Budae: Typis Catharinae Landerer viduae, 1780), pp. 1-20, tekst tezarija otisnut na pp. 5-20.
Predvez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).
»Positiones ex logica«, pp. 5-7, nn. I-X.
»Ex historia philosophiae«, pp. 8-10, nn. I-VIII.

1781. Buberlée, Terencijan. Terentianus Buberlée, »Positiones ex universa philosophia.«, u: Terentianus Buberleé, *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), ff. a1v-b3r. Na f. a1v zabilježeni su svi podaci o javnoj obrani tezarija: »Dum positiones ex universa philosophia sub eiusdem praesidio in ecclesia SS. Cosmae et Damiani in dominio Blaczko MDCCLXXXI. octavo Kalendas Septembris sub auspiciis A. R. P. Iosephi Iakosich, Lectoris Theologi, iam Definitoris et actualis Ministri Provincialis dignissimi, publice propugnandas suscepissent P. Paschalis Wermann, F.F.

Gregorius Sporcsich, Sebastianus Boldog, Laurentius Kopasz, et Blasius Stephich, eiusdem ordinis et provinciae alumni ac philosophiae nec non Matheseos auditores.«

»Ex logica.«, f. a2r, nn. 1-5.

»Ex ontologia.«, ff. a2v-a3r, nn. 6-11.

»Ex cosmologia.«, ff. a3r-a4r, nn. 12-29.

»Ex psychologia.«, f. a4r, nn. 30-35.

»Ex theologia naturali.«, f. a4v, nn. 36-47.

»Ex physica generali.«, ff. b1r-b2r, nn. 48-67.

»Ex physica particulari.«, ff. b2r-b3r, nn. 68-81.

1781. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex physica universa*, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter, ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali Mense Aprili anno MDCCLXXXI. *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii in Alma, Regiaque Academia Iaurinensi* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Skerlecz de Lomnicza ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Gregorii Ioannis Streibig, [1781]), ff. *1r-*7v, tekst tezarija objavljen na ff. *2r-*7v.

»Introductio.«, f. *2r, n. I.

»Cosmologia.«, f. *2r, n. II-IV.

»Philosophia naturalis.«, f. *2v, n. V.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VI-XXIII.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*7v, nn. XXIV-LII.

1781. Martinović, Dominik. Dominicus Martinovich, *Systema universae*

philosophiae. Pars I. complectens logicam, historiam philosophiae, et metaphysicam. (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-30. »Historia philosophiae«, nn. 9-36, pp. 10-20.

1781. Martinović, Dominik. Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae. Pars II. complectens practicam universalem, ius naturae, ethicam, et politicam.* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-24.

1781. Martinović, Dominik. Dominicus Martinovich, *Systema universae philosophiae. Pars III. complectens physicam theoreticam, et mathesim aplicatam.* (Essekini: Typis Joannis Martini Diwalt, [1781]), pp. 1-44.

1781. Švagelj, Andrija Zerard. *Doctrina universae philosophiae* honori, ac venerationi Reverendissimi Domini Josephi Gallyuff ... sub finem Anni Academici M.DCCLXXXI. reverenter dicata dum sub gratiosissimis eiusdem auspiciis cursum philosophicum publice coronarent R. Ambrosius Bedechich, et R. Emericus Saffarich, Monachi Paulini, AA. LL. et Philosophiae Auditores Emeriti. *Sub praesidio Andr. Zoerardi Svagell O. S. Pauli I. Erem. Presbyt. in Celeb. Scientiarum Univ. Reg. Budensi AA. LL. et Philos. Doct. ac in perantiquo Lycaeo Lepoglav.[ensi] Praelectionum Physico-Mathematicarum Professoris*. (Zagrabiae: Typis Joan. Thomae Nob. de Trattnern, [1781]).
»Ars logico-critica«, pp. 3-4, nn. I-V.
»Metaphysica.«, pp. 4-9, nn. I-XVII.
»Philosophia morum.«, pp. 9-12, nn. I-XV.
»Mathesis.«, pp. 13-16, nn. I-XXIX.
»Physica generalis«, pp. 17-19, nn. I-XII.

»Mechanica.«, pp. 19-22, nn. I-XV.
»Dynamica.«, pp. 22-23, nn. I-V.
»Astronomia physica.«, pp. 24-26, nn. I-XIV.
»Geographia.«, p. 27, nn. I-V.
»Physica specialis.«, pp. 27-31, nn. I-XVI.
»Hydrostatica.«, pp. 31-33, nn. I-IX.
»Optica.«, pp. 33-36, nn. I-XVII.
»Catoptrica.«, pp. 36-37, nn. I-V.
»Dioptrica.«, pp. 37-38, nn. I-VI.

1782. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex cosmologia et physica*, quas ... coram Reverendissimo Domino Iosepho Apffalter ... Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Iaurin.[ensis] Studior.[um] Directore Locali Anno MDCCLXXXII Mense Aprili *ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Reverendi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Sziller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Heredum Greg. Ioan. Streibig, [1782]), ff. A1r-A7v.
»Introductio.«, f. A2r, n. I.
»Cosmologia.«, f. A2r-A2v, nn. II-IV.
»Philosophia naturalis.«, f. A2v, n. V.
»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. A2v-A5v, nn. VI-XXII.
»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. A6r-A7v, nn. XXIII-XXXIII.

1782. Neumann, Henrik. *Positiones ex universa philosophia* quas sub faventissimis auspiciis Admodum Reverendi Domini Ioannis Marevich, Sacrosanctae Theologiae

doctoris, et actualis in Seminario S. Pauli Apostoli dioecesis Quinque-Ecclesiensis SS. Can. Professoris, et Vice-Praefecti, RR. FF. Chrysostomus Marevich, Ioannes Karg, Stanislaus Langer, et Caietanus Webrsik, Ord.[inis] Min.[orum] Obs.[ervantium] Provinciae S.[ancti] Ioan.[nis] a Capist.[rano] publice propugnarunt. *Ex praelectionibus M. V. P. Henrici Neumann, AA. LL. et Philosophiae Professo[r]is eiusdem Ord.[inis] et Provinciae.* Brodii in Ecclesia Minorum Sanctissimae Trinitati sacra die ___ mensis Augusti MDCCLXXXII. (Essekini: Typis Essekinensibus Ioannis Martini Diwalt, 1782), ff. a1r-a8v, b1r-b7r.
Privez uz: Dominicus Martinovics, *Theoria generalis aequationum omnium graduum novis illustrata formulis ac iuxta principia sublimioris calculi finitorum deducta* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780).
»Ex logica.«, ff. a2r-a3r, nn. I-V.
»Ex metaphysica.«, ff. a3v-a7r, nn. VI-XXX.
»Ex philosophia naturali [= morali].«, ff. a7r-b1v, nn. XXXI-L.
»Ex physica generali.«, ff. b2r-b4r, nn. LI-LX.
»Ex physica particulari.«, ff. b4r-b7r, nn. LXI-LXXX.

1783. Čordašić, Bartol. *Tentamen* quod publice subibunt Illokini in Syrmio in Ecclesia S. Ioannis a Capistrano Anno M.DCCLXXXIII. Mense Augusto Die 19. R.R. F.F. Ioseph Pukanich, Petrus Burgich, Vincentius Vittmanich, Hyacinthus Riedl, Henricus Pleyer, et Ioannes Capistranus Sustrell Ord.[inis] Min.[orum] Reg. Obs. Prov.[inciae] S. Ioan.[nis] a Cap.[istrano] alumni ac auditores phil.[osophiae] in annum II. *Sub adsistentia P. Bartholomaei Csordashich, AA. LL. et Phil.[osophiae] Doctoris atque Facultatis eiusdem professoris actualis.*
(Essekini: Ex officina Diwaltana, 1783), pp. 1-36.
»Propositiones ex logica.«, pp. 1-4, nn. I-V.

»Ex metaphysica.«, pp. 4-14, nn. I-XXVI.

»Ex institutionibus practicae universalis.«, pp. 15-19, nn. I-X.

»Ex iuris prudentia naturali.«, pp. 19-22, nn. XI-XIV.

»Ex ethicae institutionibus.«, pp. 22-23, nn. XV-XVIII.

»Ex politica.«, pp. 24-25, nn. XIX-XXII.

»Ex physica.«, pp. 25-36, nn. I-XXVII.

1783. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex physica universa*, quas ... coram Reverendissimo Domino Ios. Apffalter, ... ac Reg.[iae] Acad.[emiae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi. *Ex praelectionibus Iosephi Domin Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Professoris Regii, Publici, Ordinarii*. Anno M. DCC. LXXXIII. die 12ma Aprilis. defenderunt Illustrissimi, Nobiles, ac Perdocti Domini D. Fran. de Paula L. B. Rauch de Lusnitza ... Physicae auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1783]), ff. *1r-*8r.

»Introductio.«, f. *2r, n. I.

»Cosmologia.«, ff. *2r-*2v, n. II-VI.

»Philosophia naturalis.«, ff. 2v-8r, nn. VII-LIII.

»[Philosophiae naturalis] Pars generalis.«, ff. *2v-*5r, nn. VIII-XXIV.

»[Philosophiae naturalis] Pars specialis.«, ff. *5r-*8r, nn. XXV-LIII.

1784. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex physica universa*, quas ... coram tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXIV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. & Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae,*

& Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii, defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Iosephus Koller ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1784]), ff.)(1r-)(4v, teze objavljene na ff.)(2r-)(4v, nn. I-XXX.

1784. Kalafatić, Vinko. *Tentamen publicum ex jure naturali hominis et civitatis*, quod in Regia Zagrabiensi Academia subiverunt Josephus Szkenderlich, ex R.[egio] Conv.[ictu] Nob.[ilium] Josephino e Comit.[atu] Poseg.[ano] et Joannes Nep. Lovinchich, Nobilis ex Comit.[atu] Szeverinensi, in Palatio Academico Anno MDCCLXXXIV. XVII. Mensis Augusti. *Sub praesidio Admodum Reverendi, ac Cl.[arissimi] D.[omini] Vincentii Kalafatich, Juris Naturae, Publici Universalis, & Gentium Professoris publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Josephi Caroli Kotsche, [1784]), pp. 1-29, tekst tezarija otisnut na pp. 3-29.
»Positiones ex jure naturae.«, pp. 3-17, nn. I-XXV.
»Ex jure civitatis interno.«, pp. 17-26, nn. I-XV.
»Ex jure gentium seu civitatis externo.«, pp. 26-29, nn. I-X.

1784. Kukec, Antun i Minković, Andrija. *Assertiones ex universa philosophia depromptae*, quas auctoritate et consensu Illustrissimi Domini Nicolai Skerlecz de Lomnicza, ... , nec non Superioris Regii Scholarum, & Studiorum per Regna Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae Directoris, coram Spectab.[ili] ac Clariss.[imo] Domino Josepho Petrovich, in Regia Universitate Budensi Juris utriusque Doctore, & Inclyti Comitatus Zagrab.[iensis] Sedis Judiciariae Assessore, Academiae Zagrab.[iensis] Directore locali, ac tota Facultate Philosophica, Anno Domini MDCCLXXXIV. Mensis Augusti Die __. In Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Nob.[ilis,] Erud.[itus] ac Perdoct.[us] Dominus Thomas

Bedekovich, ex Regio Nobil.[ium] Convictu Josephino, Philosophus absolutus. *Sub praesidio Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Physicae, nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] ord.[inarii] ac Facultat.[is] ejusdem Pro-Decani; ... Adm.[odum] Rev.[erendissimi] ac Clariss.[imi] Domini Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doct.[oris,] Logicae, Metaphys.[icae] & Philos.[ophiae] mor.[alis] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Professoris Publici ordinarii*. (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Trattnern, [1784]), ff. c1-c2, d1-d2, e1-e2. Privez u: Andreas Blaskovich de Blaskovcz, *Dissertationum pars I.* (Zagrabiae: Typis Ioannis Thomae Nobil.[is] de Tratnern, 1781). Od devet subtezarija prva se četiri odnose na filozofske discipline:

[Andreas Minkovich], »Ex logica«, f. c1r, nn. I-III.

[Antonius Kukecz], »Ex physica«, ff. c1r-d1r, nn. I-L.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica«, f. d1r-d1v, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, ff. d1v-d2r, nn. I-XIV.

1785. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex physica experimentali, quatenus de corpore universim agit,* quas ... coram Reverendissimo Domino Ant. Majláth ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Jaur.[inensis] Studior.[um] Directore Locali, ..., ac tota inclyta Facultate Philosophica in Regia Academia Jaurinensi mense Aprili MDCCLXXXV. *Ex praelectionibus Iosephi Francisci Domin, Dioec.[esis] Zagrabiensis Presb.[yteri] AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii,* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini: D. Franc. Hannibal Stipend. Regius ... Physicae Auditores. (Iaurini: Typis Iosephi Streibig, [1785]), ff.)(2r-)(7v, tezarij pod naslovom »De corpore universim.« objavljen na

)(3r-)(7v, nn. I-XXV.

1786. Domin, Josip Franjo. *Positiones ex physica experimentali, quatenus de co[r]pore universim agit,* quas ... coram Reverendissimo Domino Daniele Hersching, ... Acad.[emiae] Reg.[iae] & Archi-Gymnasii Quinque-Eccl.[esiensis] Studiorum Pro-Directore, ac tota inclita Facultate Philosophica in Regia Academia Quinque-Ecclesiensi mense Aprili MDCCLXXXVI. *Ex praelectionibus Clarissimi, ac A. R. Domini Iosephi Francisci Domin, Dioecesis Zagrabiensis Presbyteri, AA. LL. et Philosophiae Doctoris, Physicae Theoreticae, et Experimentalis, ac Mechanicae, nec non Rei Rusticae Professoris Regii, Publici, Ordinarii* defenderunt Nobiles, ac Perdocti Domini D. Franciscus Iancsó ... Physicae Auditores. (Quinque-Ecclesiis: Typis Ioannis Iosephi Engel, [1786]), ff.)(1r-)(8v, tezarij pod naslovom »De corpore universim.« objavljen na)(2r-)(8v, nn. I-XXV.

1794. Kukec, Antun i Minković, Andrija. *Assertiones ex physica, metaphysica, et philosophia morali depromptae,* quas Anno MDCCXCIV. Mensis Augusti Die 21 in Regia Academia Zagrabiensi publice defendendas suscepit Reverendus, Eruditus, ac Perdoctus D. Josephus Wolfstein, Seminarii Zagrabiensis cleri junioris alumnus, et Philosophiae auditor absolutus. *Sub praesidio Cl. D. Antonii Kukecz, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Phys.[icae] nec non Rei Rusticae Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii] et Cl. D. Andreae Minkovich, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, Log.[icae] Metaphys.[icae] Philos.[ophiae] Moral.[is] nec non Hist.[oriae] Philos.[ophiae] Prof.[essoris] Publ.[ici] Ord.[inarii]* (Zagrabiae: Typis episcopalibus, [1794]), pp. 1-28. Dan javne obrane upisan tintom. Od tri subtezarija prvoga je zadao Kukec, a ostala dva Minković.

[Antonius Kukecz], »Assertiones ex physica.«, pp. 3-18, nn. I-L.

[Andreas Minkovich], »Ex metaphysica.«, pp. 18-24, nn. I-XV.

[Andreas Minkovich], »Ex philosophia morali.«, pp. 24-28, nn. I-XIV.

1795. Dorotić, Andrija. Andreas Dorotich, *Philosophicum specimen de homine* (Venetiis: Typis Simonis Cordella, 1795).

1797. Minković, Andrija. [Andreas Minkovich], *Tentamen publicum ex philosophia rationali, et historia litteraria philosophiae*, quod in Reg.[ia] Academia Zagrabiensi sub finem primi semestris Anni 1797. die 30. Martii subivit Rev.[erendus,] Erudit.[us] ac Perdoctus Dominus Joannes Kellekovich Seminarii Cathed.[ralis] Ecclesiae Zagrabiensis alumnus. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1797]), pp. 1-14, tekst tezarija otisnut na pp. 3-14.
»Positiones ex introductione in logicam.«, pp. 3-5, nn. I-IV.
»Ex parte logicae theoretica.«, pp. 5-10, nn. I-VIII.
»Ex parte logicae practica.«, pp. 10-12, nn. I-III.
»Positiones de criteriis veritatis.«, pp. 12-13, nn. I-V.
»Quaestiones ex historia litteraria philosophiae.«, pp. 13-14, niz nenumeriranih pitanja.

1798. Šug, Juraj. [Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis semestris primi*; quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Andreas Jandrich. … Anno 1798. Die __ Martii. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-16, nn. I-XXXXII.

1798. Šug, Juraj. [Georgius Sugh], *Tentamen publicum ex praelectionibus physicis et oeconomia rurali*. Quod in Regia Academia Zagrabiensi subiverunt Eruditi ac Perdocti R. D. Joannes Vahtarich. R. D. Gabriel Valechich. Philosophiae

secundum in annum Auditores. Anno 1798. Die __ Augusti. (Zagrabiae: Typis Novoszelianis, [1798]), pp. 1-26.
»Assertiones ex physica.«, pp. 3-9, nn. I-XXII.
»Assertiones ex re rustica.«, pp. 9-26, nn. I-XXXXIV.

1799. Domin, Josip Franjo. *Tentamen publicum ex physica primi semestris in Regia Universitate Pestiensi Anno MDCCXCIX. Mense Martio*. Responderunt D. D. Matthias Ivanossich … Philosophiae secundum in annum Auditores. (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1799]), ff. [1]-[8], tekst tezarija pod naslovom »Ex physica I. semestris« objavljen na ff. [2r]-[8v], nn. I-L. Predvez djelu: Josephus Franciscus Domin, *Lampadis electricae optimae notae descriptio eaque utendi ratio* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, 1799).

1800. Domin, Josip Franjo. *Assertiones ex universa physica*, quas in Regia Universitate Pestiensi Anno M.DCCC. die XXXI. mensis Iulii publice propugnandas suscepit Dominus C. Ladislaus Festetits de Tolna Philosophiae secundum in annum Auditor. *Ex praelectionibus Josephi Francisci Domin, I. Coll. Eccl. S. Spir. de Chasma Canonici, AA. LL. et Philos. Doctoris, Physicae et Mechanicae Professoris R. P. O.* (Pestini: Typis Matthiae Trattner, [1800]), pp. 1-16, tekst tezarija pod naslovom »Ex universa physica.« objavljen na pp. 3-16, nn. I-L. Predvez djelu: Joseph Franz Domin, *Beschreibung der besten Art elektrischer Lampen, und ihres Gebrauchs.* (Pest: Gedruckt bey Matthias Trattner, 1800).

66. teološko razmatranje (o trima evanđeoskim savjetima)
1610. Vrančić, Faust. Yustus Verax Sicenus, *Ethica christiana* (Romae: Apud Jo. Baptistam Roblectum, 1610).

1616. Vrančić, Faust. »Ethica christiana authore, Fausto Verantio, episcopo Canadiensi.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 60-78.

67. traduktološka rasprava → rasprava

1776. Kunić, Rajmund. Raymundus Cunichius, »Operis ratio« u: *Homeri Ilias Latinis versibus expressa a Raymundo Cunichio* (Romae: Excudebat Joannes Zempel, 1776), pp. XVII-XLIV.

1777. Zamagna, Bernard. Bernardus Zamagna, »Ratio operis lectori ab interprete reddita«, u: Homeri Odyssea Latinis versibus expressa a Bernardo Zamagna Ragusino *(Senis: Excudebant fratres Pazzinii Carlii, 1777), pp. XIX-XXXV.*

68. udžbenik

68.1. udžbenik iz cijele filozofije

1669. Jambrehović, Franjo. *Philosophia peripatetica*. In Caesareo Societ.[atis] Jesu Collegio Zagrabiae, ... propugnata per eruditum ac perdoctum D. Stephanum Retzki, Artium Liberalium, & Philosophiae Auditorem emeritum. *Praeside R. P. Francisco Jambrehovich, è Societate Jesu, ejusdem Facultatis Professore ordinario.* (Viennae Austriae: Typ: Joann. Jac. Kürner, 1669).

1750. Zanchi, Josip. *Philosophia mentis, & sensuum ad usus academicos accommodata, opera, & studio Josephi Zanchi, S.J. sacerdotis.* Tomus primus logicam, et metaphysicam complectens (Viennae Austriae: Sumptibus Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus secundus physicam generalem, secundis curis

auctam, et emendatam, continens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750); Tomus tertius physicam particularem secundis curis auctam et emendatam comprehendens (Viennae Austriae: Literis Leopoldi Joannis Kaliwoda, 1750). Prvo izdanje Zanchijeva sveučilišnoga udžbenika iz cijele filozofije.

1771. Bašić, Stjepan. *Synopsis universae philosophiae quam in Pratensi Collegio Ciconino ad disputandum proponit Comes Cajetanus Boari ejusdem Collegii convictor* (Florentiae: Typis Joannis Baptistae Stecchi, & Antonii Josephi Pagani ad insigne Lilii, 1771).

68.2. udžbenik jedne filozofske discipline

1488. Dragišić, Juraj. Georgius Benignus de Salviatis, Diale[c]tica nova secundum mentem Doctoris subtilis. Et beati Thome Aquinatis aliorumque realistarum. (Impressum Florentie, 1488).

1520. Dragišić, Juraj. Georgius Benegnus [sic!] Argentinensis, *Artis dialecticaes praecaepta vetera ac nova* (Excussum in Alma urbium principe Roma: Apud Iacobum Mazochium Romanae Academiae bibliopolam. Anno 1520. xi. Kal. Ianuarias). *Explicit*: »Georgii Benigni, Argentinensis, Archiepiscopi Nazareni, Opus artis dialectices praeclarissimum ... «

1593. Vlačić ml., Matija. Matthias Flacius, *Opus logicum in Organon Aristotelis Stagiritae* (Francoforti: Ex officina Typographica Nicolai Bassaei, 1593), 1102 pp.

1608. Vrančić, Faust. Yustus Verax Sicenus, *Logica suis ipsius instrumentis*

formata (Venetiis: Apud Joannem de Albertis, 1608).

1616. Vrančić, Faust. Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616).
1748. Zanchi, Josip. *Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis*. Tomus primus partem generalem complectens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 380 pp. , Tab. I-VII.

1748. Zanchi, Josip. *Scientia rerum naturalium, sive Physica ad usus academicos accommodata, opera et studio P. Josephi Zanchi, Societatis Jesu sacerdotis*. Tomus secundus partem specialem continens. (Viennae Austriae: Prostat apud Leopoldum Joannem Kaliwoda, Aulae Imperial. Typographum, 1748), 374 pp. , Tab. VIII-XIII.

1748. Zanchi, Josip. *Physica P. Josephi Zanchi e Societate Jesu*. ... Dum in antiquissima, ac cellebrrima Universitate Viennensi, Illustrissimus, Excellens, ac Doctissimus Dominus Joannes Comes Patatich [sic!] de Zajesda, AA. LL. & Philosophiae Magister, Universam Philosophiam publice propugnaret. Ex praelectionibus ejusdem R. P. Josephi Zanchi, e Societate Jesu, AA. LL. & Philos.[ophiae] Doctoris, ejusdemque Professoris Emeriti, nec non p. t. Senioris, & Consistorialis. ([Viennae Austriae]: Ex Typographia Kaliwodiana, 1748).
»[Physica generalis]«, pp. 1-380, Tab. I-VII.
»[Physica particularis]«, pp. 1-374, Tab. VIII-XIII.

1752. Kačić Miošić, Andrija. *Elementa peripatethica iuxta mentem subtilissimi doctoris Ioannis Duns Scoti a P. F. Andraea Cacich Miossich Ordinis Min. Obs.*

S. P. Francisci Lectore Jubilato Provinciae SS. Redemptoris in Dalmatia ad usum Tyronum Peripatethicae Scholae elucidata. (Venetiis: Apud Bartholomaeum Baronchelli, 1752). Sadržava »Tractatus unicus in parvam Aristotelis logicam.«, pp. 1-499.

1766. Radić, Antun. *Institutiones physicae in usum discipulorum conscriptae a P. Antonio Radics e Societate Jesu, philosophiae Doctore, eiusdemque in Academia Budensi professore publico ordinario.* (Budae: Typis Leopoldi Francisci Landerer, 1766). »Ad lectorem«, ff.)()(4r-)()(4v, predgovor s očitovanjem da slijedi Boškovića.

1767. Horvath, Ivan Krstitelj. *Institutiones logicae*, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

1767. Horvath, Ivan Krstitelj. *Institutiones metaphysicae*, quas in usum discipulorum conscripsit Ioan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Iesu, Philosophiae Doctor, ejusdemque in Academia Budensi professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767).

1770. Horvath, Ivan Krstitelj. *Physica generalis*, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi philos.[ophiae] professor publicus ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

1770. Horvath, Ivan Krstitelj. *Physica particularis*, quam in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth e Soc. Jesu, in Universitate Tyrnaviensi physicae professor publicus, ordinarius. (Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1770).

1776. Horvath, Ivan Krstitelj. *Institutiones metaphysicae*, quas in usum auditorum philosophiae conscripsit Joan.[nes] Bapt.[ista] Horváth, Presbyter Archi-Dioecesis Strigoniensis, AA. LL. et Philosophiae Doctor, et in Regia Tyrnaviensi Universitate physicae professor publicus. Editio sexta ab Authore recognita. ([Tyrnaviae]: Typis Tyrnaviensibus, 1776).

1792. Horvath, Ivan Krstitelj. Joannes Baptista Horváth, *Elementa physicae*. Editio (sub hoc titulo) secunda, ab Authore recognita, et aucta. (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1792). »Praefatio ad editionem primam.«, ff. 2r-2v, s nadnevkom »Dab. Pestini 8va Septembris 1790.«

1794. Horvath, Ivan Krstitelj. Joannes Bapt.[ista] Horváth, *Summarium elementorum physicae, cumprimis in usum gymnasiorum per regnum Hungariae, et provincias eidem adnexas.* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1794).

68.3. udžbenik u rukopisu

Nakon 1700. Đurđević, Ignjat. *Tractatus statices*. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 24, ff. 202-250. Prema mišljenju Petra Kolendića autograf Ignjata Đurđevića. Protivno naslovu, priručnik iz cijele mehanike, koji uglavnom slijedi Newtonovu prirodnu filozofiju:

»Liber I. De Motu, eiusque proprietatibus.«, ff. 202r-233v.

»Liber II. De Viribus, et usu Machinarum Mechanicarum.«, ff. 233v-246v.
»Mechanices Figurae.«, ff. 247-250, Tab. I-IV.

Najranije 1722. Đurđević, Ignjat. [*Physicarum Institutionum libri tres*.] Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 24, ff. 2-195 izvorne folijacije, tab. I-XIV. Rukopis oštećen prije 1907.: prvi list otrgnut. Prema mišljenju Petra Kolendića autograf Ignjata Đurđevića.
Priručnik iz osnovā fizike, koji obuhvaća opću i posebnu fiziku:
»[Physicarum Institutionum liber I. Physicam generalem complectens.]«, ff. 1r-100v; nedostaje f. 1, pa je ovdje naslov prve knjige sastavljen analogno očuvanim naslovima druge i treće knjige;
»Physicarum Institutionum liber II. [Physicae particularis partem primam complectens. Cosmographia seu Mundani Systematis descriptio.]«, ff. 103r-156v; naslov proširen analogno naslovu treće knjige i sukladno tvrdnji na početku teksta;
»Physicarum Institutionum liber III. Physicae particularis partem secundam complectens. De quatuor magnis corporibus.«, ff. 157r-195r.
Naslov *Phisica generalis* na f. 2r odnosi se samo na prvih 100 listova rukopisa, pa je ovdje umjesto toga naslova, što ga je cijelom rukopisu nadjenuo Petar Kolendić, predložen novi naslov sukladno ustroju priručnika odnosno naslovima druge i treće knjige.

69. vojnoteorijsko djelo s filozofskom sastavnicom

1594. Petrić, Frane. Francesco Patrizi, *Paralleli militari.* [Parte I.] Ne'quali si fa paragone delle Milizie antiche, in tutte le parti loro, con le moderne. (In Roma: Appresso Luigi Zannetti, 1594).

1595. Petrić, Frane. *De paralleli militari di Francesco Patrizi.* Parte II. Della militia riformata. Nella quale s' aprono, i modi, e l' ordinanze varie degli Antichi. Accomodate a nostri fuochi per potere secondo la vera arte di guerra, con pochi vincere in battaglia la gran moltitudine de Turchi e di varie figure militari adorna. (In Roma: Appresso Guglielmo Facciotto, 1595).

70. zbirka dijaloga

1499. Dragišić, Juraj. Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libris], 1499). Prema *explicitu* tisak dovršen 20. srpnja 1499.: »Explicit opus de Natura Angelica. Impressum cum maxima diligentia Florentiae xiii. Kalendas Augusti M CCCC LXXXXIX.«

1560. Petrić, Frane. Francesco Patritio, *Della historia diece dialoghi* (In Venetia: Appresso Andrea Arrivabene, 1560).

1562. Petrić, Frane. Francesco Patritio, *Della retorica dieci dialoghi* (Venetia: Appresso Francesco Senese, 1562).

1570. Skalić, Pavao. Paulus Princeps de la Scala et Hun, *Miscellaneorum de rerum caussis, et successibus & de secretiore quadam Methodo qua eversiones omnium regnorum universi orbis, & futurorum series erui possint, Libri septem*. (Coloniae: Ex Officina Typographica Theodori Graminaei, 1570). Od sedam knjiga prve tri sadržavaju poglavlja o filozofskim temama uobličena u dijaloge koje vode Olistus, Symbulus i Drymus:
»Liber primus«, ff. 1-47.
»Liber primus«, ff. 48-92.

»Liber tertius«, ff. 93-159.

»Index capitum quae in singulis libris continentur.«, sadržaj knjige na neoznačenom listu prije paginacije.

71. zbirka elegija

Do 1472. Jan Panonije. *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia* (Traiecti ad Renum: Apud Barthol. Wild, 1784), priredili Samuel Teleki i Alexander Kovásznai. Uz ostalo sadržava dvije knjige Panonijevih elegija:

»Iani Pannonii elegiarum liber primus«, pp. 273-357, s označenom godinom nastanka elegije.

»Iani Pannonii elegiarum liber secundus«, pp. 358-449.

72. zbirka epigrama

Do 1472. Jan Panonije. *Iani Pannonii poemata quae uspiam reperiri potuerunt omnia* (Traiecti ad Renum: Apud Barthol. Wild, 1784), priredili Samuel Teleki i Alexander Kovásznai. Uz ostalo sadržava dvije knjige Panonijevih epigrama:

»Iani Pannonii epigrammatum liber primus«, pp. 451-640.

»Iani Pannonii epigrammatum liber secundus«, pp. 641-660.

Raymundi Cunichii Ragusini Epigrammatum libri quinque. Accedit Endecasyllaborum libellus. (Parmae: Ex Publico Typographeo, 1803). Prema predgovoru »Editor ad lectorem.« na neoznačenom dvolistu iza naslovnice, izdanje priredio Giuseppe Marotti.

Raymundi Cunichii Ragusini epigrammata nunc primum in lucem edita. (Ragusii: Typis Antonii Martecchini, 1827). Izdanje priredio Rafo Radelja.

73. zbirka parabola

1510. Marulić, Marko. Marcus Marulus, *Quinquaginta parabolae* (Venetiis: Per Laurentium de Rosis Tervisinum, [1510]).

74. zbirka političkih uputa → politički dekalog

1591. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolo Vito di Gozzi, »Avertimenti civili per lo governo delli stati«, u: Nicolò Vito di Gozzi, *Dello stato delle Republiche secondo la mente di Aristotele con essempi moderni Giornate otto* (In Venetia: Presso Aldo, 1591), pp. 409-437.

1616. Vrančić, Faust. »Politica decem praecepta.«, u: Faustus Verancius, *Logica nova, suis ipsius instrumentis formata et recognita* (Venetiis: Apud Ambrosium, & Bartholomęum Dei, 1616), pp. 78-79.

75. zbirka propovijedi

1541. Ranjina, Klement. Clemens Araneus de Ragusio, *Quodlibet declamatorium cum suis figuris et attestationibus ex sacris literis*, in tribus libris distinctum (Impressum Venetiis arte ... Nicolai Bascarini, Sumptibus illustrium dominorum Ragusii, 1541). Pismo Klementa Ranjine Knezu i Senatu Dubrovačke Republike »Frater Clemens araneus Ragusinus ordi. predicatorum illustribus eiusdem civitatis dominis, in utroque homine salutem &. SS. consolationem.« s nadnevkom »dat. Ragusii in conventu sancti Dominici die prima Iunij M.D.XL.«, f. †iir.

15896. Ranjina, Klement. Clemens Araneus Raguseus, *Sacri sermones* (Brixiae: Apud Petrum Mariam Marchettum, 1586).

76. zbirka životopisa u rukopisu

1707-1716. Đurđević, Ignjat. Ignatius Georgius, »Vitae illustrium Rhacusinorum«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića* (Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1935), pp. 9-120. Priređeno prema autografu u Državnom arhivu u Dubrovniku, *Memoriae* 21.b/110.

77. zbornik dopuna ili članaka

1755. Bošković. Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] Publ.[ico] eloquentiae profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus I. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai, et Marci Palearini, 1755), pp. 331-490, nn. 1-670. »Index supplementorum«, p. [XXXV].

1760. Rogerius Josephus Boscovich, »Supplementa«, u: *Philosophiae recentioris a Benedicto Stay in Rom.[ano] Archigymn.[asio] publ.[ico] eloq.[uentiae] et historiae rom.[anae] profess.[ore] versibus traditae libri X*. Cum adnotationibus, et supplementis P. Rogerii Josephi Boscovich S. J. in Collegio Rom.[ano] publ.[ici] matheseos profess.[oris]. Tomus II. (Romae: Typis, et sumptibus Nicolai et Marci Palearini, 1760), pp. 299-504, nn. 1-680, Tab. I-III. »Index supplementorum«, p. [XIII].

78. zbornik filozofskih i teoloških djela

1559. Skalić, Pavao. *Encyclopaediae, seu Orbis disciplinarum, tam sacrarum quàm prophanarum, Epistemon*: Pauli Scalichii de Lika, Comitis Hunnorum, et

Baronis Zkradini, S.[acrae] T.[heologiae] Doct.[oris]. Eiusdem,

Theses Mysticae Philosophiae.

Eulogus, seu de anima separata, eiusque passione.

De iusticia aeterna, seu vera promissione, Gradatio.

Exilium, seu de vera Christi doctrina, & de sola fide iustificante, Ephesia disputatio.

De chorea Monachorum, seu coetu Antichristi.

De Labiryntho Romani Antichristi.

De Illustrium origine.

Revolutio alphabetaria, seu perfectissima ad omne genus scientiarum Methodus.

Dialectica contemplativa, ad consequendos scientiarum habitus perquàm utilis ac necessaria.

Conclusiones, in omni genere scientiarum, mille quingentae quinquaginta tres, olim Bononiae primùm, deinde Romae propositae, De mundo archetypo, Intellectuali, Coelesti, Elementali, Minore, & Infernali.

Dialogus de Missa.

Glossa in trigintaduos articulos Canonis Missae, ex Apostolo.

Epistola ad Romanum Antichristum.

Encomium Scientiarum.

(Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559).

79. zbornik poslanicā

1623. Juraj Dubrovčanin. Georgius Raguseius, *Epistolarum mathematicarum seu de Divinatione libri duo* (Parisiis: Sumptibus Nicolai Buon, 1623).

80. zbornik raspravā

1507. Grisogono, Federik. »Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia«, u: *Speculum Astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Jadertini.* (Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis, 1507), ff. B2v-E1v.

1567. Vlačić Ilirik, Matija. Matthias Flacius Illyricus Albonensis, *Altera pars Clavis Scripturae, seu de Sermone Sacrarum literarum, plurimas generales Regulas continens* (Basileae: Per Paulum Quecum, 1567). Sadržava dvije rasprave iz hermeneutike: »De ratione cognoscendi sacras literas, tractatus primus«, pp. 1-93; »Sententiae et regulae Patrum de ratione discendi sacras literas, tractatus II.«, pp. 93-174.

1571. Petrić, Frane. Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi primi libri XIII.* (Venetiis: Apud Dominicum de Franciscis, 1571).

1581. Petrić, Frane. Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum tomi IV.* (Basileae: Ad Perneam Lecythum, 1581).

1591-1593. Gučetić, Nikola Vitov. Nicolai Viti Gozzii Patritij Reipub.[licae] Ragusinae *Tractatus / De anima humana / De dęmonibus / De angelis / De Deo*. Biblioteca Apostolica Vaticana, *Urb. lat.* 514. Posveta »Nicolaus Vitus Gozzius Francisco Mariae S.[anctissi]mo Duci Urbinati S. P. D.«, ff. 1ar-1av, s nadnevkom na f. 1av: »Ragusij xix Kal. Februarias M D C iiij«. Rukopis sadržava četiri rasprave:
»De anima« [1591], ff. 1b-65, s datacijom na f. 65v: »In mea Arcadia pridie Kal. Julij M. D. XCI.«;

»De daemonibus« [1592], ff. 66-116, s datacijom na f. 116v: »Rure xiii Kal. Junij M D xcij«;
»De angelis« [1592], ff. 117-185, s datacijom na f. 185v: »Rure, tertio Nonas Sextiles M. D. xcij«;
»De Deo« [1593], ff. 186-297, s datacijom na f. 297v: »Rure nono Idus Octobris MD. xc. iij.«.

1639. Frkić, Matija. Matthaeus Ferchius, *Vestigationes peripateticae de quibusdam philosophicis ad mentem Aristotelis* (Patavii: Ex Typographia Pauli Frambotti / Impensis authoris, 1639).

1680. Gradić, Stjepan. Stephanus Gradius, *Dissertationes physico-mathematicae quatuor*. (Amstelodami: Apud Danielem Elsevirium, 1680).
»Dissertatio II. De causa naturali motus accelerati & aequalibus ejus in descensu corporum gravium ad aequalia momenta temporum incrementis.«, pp. 22-38.
»Dissertatio III. De loco Galilaei, quo punctum lineae aequale pronuntiat.«, pp. 39-54.

Nakon 1700. Đurđević, Ignjat. [*Disputationes logicae*]. Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, rkp. 18, pp. 11-989 naknadno dopisane paginacije, najvjerojatnije pridodane prilikom restauracije 1989. Prema mišljenju Petra Kolendića u katalogu »Rukopisi gimnazijske biblioteke u Dubrovniku« (*Srđ*, 1907) autograf Ignjata Đurđevića.
Zbornik deset rasprava iz logike:
»Introductio in logicam«, pp. 11-101;
»Explicatio quorundam Vocum, et Distinctionum, quibus passim utantur

Philosophi«, pp. 102-120;

»Brevis tractatus de iis quae ad Philosophiam comparandam sunt necessaria«, pp. 120-129;

»Disputationes proemiales in logicam«, pp. 130-336;

»Quaestiones in Porphyrii introductionem«, pp. 337-475;

»In Praedicamentorum Aristotelis librum disputationes«, pp. 476-648;

»In libros Perihermenias Aristotelis unica disputatio«, pp. 648-668;

»In libros priorum unica disputatio«, pp. 669-683;

»In libros posteriorum disputationes«, pp. 684-802;

»Disputationes de scientia«, pp. 803-989.

Umjesto naslova *Logica,* koji je rukopisu nadjenuo Petar Kolendić, ovdje je predložen novi naslov primjereniji sadržaju zbornika.

Nakon 1700. Đurđević, Ignjat. *Quaestiones Physico-Mathematicae*. Arhiv Male braće u Dubrovniku, rkp. 75, ff. 1-174, autograf Ignjata Đurđevića. Zbornik rasprava, koje, izuzev rasprave o čovječjem tijelu (*de corpore organico*), slijede program fizike i matematike na drugoj godini isusovačkoga studija filozofije:

»Quaestio prima. De Luna«, ff. 1r-10r;

»Quaestio secunda de Sole«, ff. 11r-20r;

»Quaestio tertia. De Globo Terraqueo«, ff. 20v-32v;

»Meteorologia: Ex quatuor Metereologicorum Aristotelis Epitome«, ff. 41-50, nn. 1-51;

»Disputatio de Corpore Organico«, ff. 52r-74r;

»De triplici Sphaera Armillari, Arataea, et Geographica.«, ff. 75-97, 99-120;

»Gnomonicae Practicae Pars prior: De horologiis solaribus particularibus«, ff. 123-160;

»In quatuor libros Aristotelis de Caelo, et Mundo«, ff. 162-170;

»[Ludicra mathematica]«, ff. 173-174.

Kazalo »Quaestiones phisico-matemathicae, quae in hoc libro continentur« na f. 1v naknadno je dopisano i ne bilježi vjerno ustroj, izvorne naslove i paginaciju Đurđevićevih *Quaestiones*.

81. znanstvena knjiga s filozofskom sastavnicom

81. 1. teološko djelo s filozofskom sastavnicom

1617, 1620, 1622. De Dominis, Marko Antun. Marcus Antonius de Dominis, *De Republica ecclesiastica libri X.*, Pars I. continens libros I-IV. (Londini: Ex officina Nortoniana / Apud J. Billium, 1617); Pars II. continens libros V-VI (Francofurti ad Moenum: Sumptibus Rulandiorum / Typis Joan. Friderici Weiss, 1620); Pars III. continens libros VII, IX. (Hanoviae: Sumptibus haeredum Levini Hulsii, 1622).

81.2. medicinsko djelo s filozofskom sastavnicom

1696. Armeno Baglivi, Đuro. Georgius Baglivus, De praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda libri duo. Accedunt dissertationes novae. (Romae: Typis Dominici Antonii Herculis, 1696). Prinosi filozofiji medicine u prvoj knjizi u cc. I-IX na pp. 1-50 i u cc. X-XII na pp. 87-110.

1704. Armeno Baglivi, Đuro. Geo. Baglivi, *The Practice of Physick, Reduc'd to the Ancient Way of Observations Containing a Just Parallel between the Wisdom and Experience of the Ancients, and the Hypothesis's of Modern Physicians*. (London: Printed for Andr. Bell, Ral. Smith, Dan. Midwinter, Tho. Leigh, Will. Hawes, Will. Davis, Geo. Strahan, Bern. Lintott, Ja. Round, and Jeff. Wale, 1704). Prvo izdanje engleskoga prijevoda Baglivijeva djela *De praxi medica*. Prinosi

filozofiji medicine na početku prve knjige u poglavljima 1-9 na pp. 1-62 i pri kraju prve knjige u poglavljima 10-12 na pp. 120-153.

81.3. kemijsko djelo s filozofskom sastavnicom

1784. Domin, Josip Franjo. *Josephus Franciscus Domin,* Dissertatio physica de aeris factitii genesi, natura, et utilitatibus. *(Iaurini: Typis Iosephi Streibig, 1784).*

82. životopis

82.1. životopis u epigramu

1499. Beneša, Damjan. Damianus Benessius, »Ad Georgeum benignum Salviatum.«, u: Georgeus Benignus, *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (Florentiae: [Bartholomaeus de Libri s], 1499), f. q8rb, iza *explicita*.

82.2. životopis u prozi

1622, 1629. Frkić, Matija. »Vita Ioannis Duns Scoti Franciscani. Cognomento Doctoris Subtilis, Academiae Subtilium Principis.«, u: *Vita Ioannis Dunsii Scoti Franciscani Doctoris Subtilis. Et apologiae pro eodem. Authore Matthaeo Ferchio Veglense Min. Con. Doct. Theol.* (Bononiae 1622. Et iterum Neapoli 1629. Ex Typographia Io. Dominici Roncalioli), pp. 1-61.